

Data publikacji: 04-04-2011

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 31 marca 2011 r.

Druk nr 1177

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Marek Michalak

**Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

Zgodnie z treścią art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r., nr 6, poz. 69, z późn. zm.), przedkładam Informację Rzecznika Praw Dziecka za rok 2010 wraz z Uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka.

Z wyrazami szacunku

(-) Marek Michalak

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

**RZECZNIKA PRAW
DZIECKA**

ZA ROK 2010

**ORAZ UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Warszawa 2011

SPIS TREŚCI

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA.....	4
II. OCHRONA PRAW DZIECKA.....	8
1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA.....	8
1.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka	8
1.2 Sprawy indywidualne.....	27
2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE.....	33
2.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka	34
2.2 Sprawy indywidualne.....	47
3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH.....	71
3.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka	71
3.2 Sprawy indywidualne.....	77
4. PRAWO DO NAUKI	84
4.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka	85
4.2 Sprawy indywidualne.....	106
5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM	114
5.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka	114
5.2 Sprawy indywidualne.....	121
III. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA	133
IV. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA RZECZNIKA PRAW DZIECKA	148
V. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY	159
VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.....	164
VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA	171
VIII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA.....	176
1. Działalność bieżąca	176
2. Wydarzenia	180
3. Patronaty	181
UWAGI O STANIE PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA.....	182
ZAŁĄCZNIKI	198
Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych Rzecznika Praw Dziecka w 2010 roku.....	198
Załącznik nr 2 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2005-2010	224
Załącznik nr 3 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2010 z podziałem na kategorie.....	225

Załącznik nr 4 – Kategorie spraw, zgłoszonych do Rzecznika Praw Dziecka w 2010 roku.....	226
Załącznik nr 5 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych.....	227
Załącznik nr 6 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka.....	239
Załącznik nr 7 – Wybrane konferencje i seminaria	246
Załącznik nr 8 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka	253
Załącznik nr 9 – Wykaz konferencji naukowych „Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka” zorganizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka w 16 województwach.....	259
Załącznik nr 10 – Kondycja życiowa rodzin z dziećmi. Raport z badań 2009/2010.....	267

„Art. 12. 1. Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka”

(Ustawa z 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.)

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA

7 lipca 1991 roku Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Dziecka, co stało się dla organizacji pozarządowych i środowisk działających na rzecz praw dzieci, asumptem do postulowania utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka. Rezultatem tych działań było wprowadzenie do Konstytucji RP z 1997 roku przepisu, dającego podstawy prawne dla powołania Rzecznika. W art. 72 ust. 4, nie określając jego kompetencji ani sposobu powoływania, Ustawodawca odsyła do ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka. Art. 72 ust. 4 Konstytucji stanowi, iż „Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”. Tym samym zapisano Rzecznika Praw Dziecka jako kolejny konstytucyjny organ kontroli państwa.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka została przyjęta przez Sejm RP 6 stycznia 2000 roku. Zgodnie z jej zapisami, Rzecznik stoi na straży praw dziecka, określonych w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców.

W rozumieniu Ustawy dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2, ust. 1). Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, a w szczególności:

- 1) prawa do życia i ochrony zdrowia,
- 2) prawa do wychowania w rodzinie,
- 3) prawa do godziwych warunków socjalnych,
- 4) prawa do nauki.

Wszystkie podejmowane przez Rzecznika działania mają na celu zapewnienie pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka oraz powinny być prowadzone z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Dzieci muszą być chronione przed wszelkimi przejawami

przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci z niepełnosprawnością.

Ustawa nadała Rzecznikowi uprawnienia o charakterze ostrzegawczym, sygnalizacyjnym oraz inicjatywnym. Przyznała mu kompetencje przedstawiania właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen i wniosków, zmierzających do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawniania trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka wraz z przysługującymi mu kompetencjami w sposób istotny wzbogaciło wcześniejsze instrumentarium ochrony praw najmłodszych obywateli. Działalność Rzecznika pozwala na stałą i systemową analizę problemów, dotyczących dziecka i rodziny. Są one przedmiotem licznych wystąpień generalnych kierowanych do organów władzy publicznej. Stanowią też podstawę formułowania opinii o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, które Rzecznik przedstawia co roku Sejmowi i Senatowi.

Przyjęta 25 października 2008 roku nowelizacja Ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka wzmocniła jego kompetencje, wyposażając go m.in. w uprawnienia do:

- wszczęcia postępowania w sprawach cywilnych i administracyjnych oraz brania w nich udziału na prawach, przysługujących prokuratorowi;
- wystąpienia do właściwych organów o wszczęcie postępowania przygotowawczego oraz z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia;
- zaskarżenia decyzji administracyjnej;
- zbadania każdej sprawy na miejscu, nawet bez uprzedzenia;
- żądania od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji, a także udostępnienia akt i dokumentów.

Według znowelizowanej Ustawy organy, instytucje i organizacje, do których zwróci się Rzecznik, w ramach prowadzonych przez siebie spraw, są zobowiązane do udzielenia informacji w terminie najpóźniej 30 dni¹.

Kolejnym istotnym krokiem w zakresie kształtowania kompetencji Rzecznika Praw Dziecka było uchwalenie 10 września 2010 roku ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw

¹ Ustawa z dnia 24 października 2008 roku o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, Dz. U. Nr 214, poz. 1345.

Dziecka oraz niektórych innych ustaw². Przedmiotowa nowelizacja wzmocniła kompetencje poprzez przyznanie Rzecznikowi uprawnień procesowych dających możliwości do:

- zgłaszania udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach;
- występowania do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka;
- wnoszenia kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia;
- brania udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przywołana powyżej nowelizacja doprecyzowała zadania Rzecznika, polegające na promowaniu i upowszechnianiu praw dziecka oraz metod ich ochrony – tak aby korespondowały one ze standardami ochrony praw dziecka, w tym prawem do szczególnej troski i pomocy, wyrażonym m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz – zawartym w art. 13 Konwencji o Prawach Dziecka – prawem do otrzymywania i przekazywania informacji.

Rzecznik Praw Dziecka wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura, które składa się z następujących jednostek organizacyjnych:

- Zespół Dziecięcego Telefonu Zaufania i Przyjęć Interesantów, do zadań którego należy udzielanie informacji i wsparcia oraz prowadzenie doraźnych interwencji w przypadkach naruszenia praw dziecka, zgłaszanych do Rzecznika;
- Zespół ds. Edukacji i Wychowania, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z respektowaniem prawa do nauki, opieką nad rodziną i dzieckiem, dostępem do dóbr kultury, rozrywki i wypoczynku, w tym także w sprawach, związanych z działalnością sportową, artystyczną, rozwojem uzdolnień i zainteresowań;
- Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka, podejmowanie interwencji w sprawach związanych z przestrzeganiem Konwencji o Prawach Dziecka oraz zapisów powszechnego europejskiego systemu ochrony praw dziecka,

² Ustawa o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw Dz. U. Nr 197 poz. 1307

sporządzanie opinii w zakresie niezgodności obowiązujących ustaw z Konstytucją RP i umowami międzynarodowymi pod kątem ochrony praw dziecka, a także udzielanie pomocy polskim dzieciom, przebywającym za granicą;

- Zespół Spraw Rodzinnych i Nieletnich, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z wykonywaniem i przestrzeganiem prawa do wychowania w rodzinie, pobytem w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz ochroną dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją i zaniedbaniem;
- Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego, do zadań którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach, związanych z przestrzeganiem prawa do godziwych warunków socjalnych i prawa do życia oraz ochrony zdrowia;
- Gabinet Rzecznika Praw Dziecka, w skład którego wchodzi Dyrektor Gabinetu Rzecznika, Dział Komunikacji Społecznej, Audytor Wewnętrzny oraz Asystent i Sekretarz Rzecznika;
- Zespół Administracyjny, do zadań którego należy obsługa organizacyjno-administracyjna i finansowa Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Urząd Rzecznika Praw Dziecka od 2000 roku pełnili kolejno: I kadencja – Marek Piechowiak (28 czerwca 2000 roku – 12 października 2000 roku), II kadencja – Paweł Jaros (16 lutego 2001 roku – 7 kwietnia 2006 roku), III kadencja – Ewa Sowińska (7 kwietnia 2006 roku – 30 czerwca 2008 roku), IV kadencja – Marek Michalak – od 25 lipca 2008 roku.

II. OCHRONA PRAW DZIECKA

1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

„Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.”

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

Zgodnie z art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka, państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 549 spraw związanych z prawem do życia i ochrony zdrowia, w tym:

- 194 zgłoszono na piśmie;
- 352 podczas rozmów telefonicznych;
- 3 podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących:

- przestrzegania praw małoletnich pacjentów;
- organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego;
- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia;
- kosztów leczenia;
- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń, związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

1.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

W roku 2010 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia dotyczyły:

- **ograniczania dostępu do niestandardowej terapii onkologicznej – wystąpienie z 6 stycznia 2010 roku**

W wystąpieniu³ skierowanym do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka wyraził obawę zagrożenia ciągłości prowadzenia niestandardowej terapii onkologicznej u chorych

³ ZSS/500/2/2010/EK

dzieci, z powodu wdrożenia z dniem 1 stycznia 2010 roku rozwiązań prawnych, z których wynika, że niestandardowa terapia onkologiczna może być prowadzona jedynie w placówce medycznej zatrudniającej wojewódzkiego konsultanta do spraw onkologii. Rzecznik wskazał, że w tej sytuacji, w dużych województwach niestandardowa terapia onkologiczna nie będzie mogła być prowadzona w kilku placówkach medycznych i pacjenci będą kierowani do jednej placówki, która nie będzie w stanie przyjąć i leczyć wszystkich potrzebujących. Rzecznik zwrócił się z prośbą do Ministra Zdrowia o zbadanie sprawy oraz podjęcie działań tak, by w optymalny sposób były zabezpieczone potrzeby dzieci cierpiących na choroby nowotworowe.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że po przeanalizowaniu sprawy zobowiązał Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia do usunięcia z *zarządzenia Nr 65/2009/DGL z dnia 3 listopada 2009 roku w sprawie określenia warunków zawierania i realizacji umów w rodzaju leczenie szpitalne w zakresie terapeutyczne programy zdrowotne* zapisów dotyczących warunków wymaganych od świadczeniodawców, które wskazują, iż realizacja „Programu leczenia w ramach świadczenia chemioterapii niestandardowej” może odbywać się w miejscu pracy konsultanta krajowego lub wojewódzkiego w dziedzinie onkologii klinicznej, hematologii dziecięcej, ginekologii onkologicznej – zgodnie ze specyfikacją nowotworu. Prezes NFZ podpisał 8 stycznia 2010 roku zarządzenie, które wyeliminowało zapis ograniczający udzielanie świadczenia chemioterapii niestandardowej do miejsca pracy konsultantów krajowego lub wojewódzkiego. Prezes NFZ zobowiązał dyrektorów wojewódzkich oddziałów Funduszu do niezwłocznego podjęcia rokowań w sprawie zawarcia umów o udzielenie świadczeń w zakresie chemioterapii niestandardowej z ośrodkami dotychczas udzielającymi tego rodzaju świadczeń⁴.

- **opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży – wystąpienie z 13 stycznia 2010 roku**

Ochrona dzieci przed próchnicą i poprawa poziomu dostępności do świadczeń stomatologicznych finansowanych ze środków publicznych była jednym z priorytetów Rzecznika Praw Dziecka w zakresie spraw zdrowotnych. Trzy wystąpienia generalne w tej sprawie w 2009 roku skierowane do Ministra Zdrowia spotkały się z żywym odzewem środowiska stomatologów.

⁴ MZ-UZ-ZR-71-18905-1/SK/10

W wystąpieniu⁵ z 13 stycznia 2010 roku Rzecznik przekazał Ministrowi Zdrowia wykaz spraw, które w opinii środowiska stomatologów zajmujących się leczeniem dzieci powinny zostać rozwiązane. Należą do nich m.in.:

- nieprawidłowa wycena procedur medycznych i kontraktów zawieranych na świadczenie usług stomatologicznych dla dzieci – nie jest w nich uwzględniona specyfika pracy z dzieckiem;
- brak lub niespójność uregulowań prawnych dotyczących stomatologii dziecięcej;
- brak regulacji dotyczących dokumentowania leczenia dziecka;
- utrudniony dostęp do opieki stomatologicznej dla dzieci zamieszkałych w małych miejscowościach;
- niedostateczna promocja dobrych praktyk służących poprawie stanu opieki stomatologicznej, które sprawdziły się na szczeblu lokalnym.

W wystąpieniu Rzecznik podkreślił, że nadal aktualna pozostaje idea utworzenia mobilnych gabinetów stomatologicznych, tzw. „dentobusów” mogących dotrzeć do każdego dziecka, w dowolnym miejscu w kraju. W ślad za tym wystąpieniem, Rzecznik przekazał kopie pism, jakie otrzymał, od przedstawicieli środowiska stomatologów dziecięcych⁶.

W odpowiedzi na wystąpienie⁷, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował o przepisach prawa regulujących świadczenia stomatologiczne oraz o praktyce zawierania kontraktów na te świadczenia. Wskazano, że obecnie brak jest prawnych uregulowań dających możliwość preferowania finansowego lekarzy, będących specjalistami z zakresu stomatologii dziecięcej. W dalszej części odpowiedzi wskazano, że Ministerstwo Zdrowia dostrzega potrzebę dokumentowania leczenia dzieci. Obecnie sprawy lepszej dostępności do opieki stomatologicznej dla dzieci oraz prowadzenie dokumentacji medycznej są przedmiotem analizy w resorcie.

- **ograniczeń w dostępie do nowoczesnych procedur leczenia dzieci chorych na mukowiscydozę – wystąpienie z 21 stycznia 2010 roku**

W wystąpieniu⁸ do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka podniósł problem dzieci chorych na mukowiscydozę, które mają ograniczony dostęp do najnowocześniejszych terapii leczniczych, przez co średnia życia w Polsce człowieka dotkniętego tą chorobą jest znacznie

⁵ ZSS/500/3/2010/EK

⁶ ZSS/071/2/2010/EK

⁷ MZ-MD-400-167-19/EHM/10

⁸ ZSS/500/4/2010/BS

krótsza niż w krajach Europy Zachodniej. W naszym kraju wynosi ona średnio 20 lat, natomiast w Europie Zachodniej ten czas wydłuża się do około 36 lat.

Rzecznik przedstawił postulaty rodziców dzieci skupionych wokół Polskiego Towarzystwa Walki z Mukowiscydozą:

- utworzenie specjalistycznego ośrodka leczenia mukowiscydozy;
- poprawa warunków leczenia na oddziałach szpitalnych – konieczność odizolowania od pozostałych pacjentów oraz wyposażenia w pełny węzeł sanitarny z uwagi na ryzyko zakażeń szpitalnych;
- usprawnienie leczenia poprzez stworzenie systemu antybiotykoterapii w miejscu zamieszkania dziecka – pod kontrolą pielęgniarki środowiskowej. Wyeliminowałoby to ryzyko zakażeń szpitalnych i zmniejszyło koszty leczenia;
- zwiększenie dostępności do kosztownych zabiegów tzw. „ostatniej szansy”, czyli przeszczepów płuc.

W odpowiedzi⁹ Minister Zdrowia zaznaczył, że obecnie metody leczenia i rehabilitacji pozwalają na znaczne wydłużenie życia osób chorych, a funkcjonowanie opieki medycznej nad dziećmi z mukowiscydozą przebiega prawidłowo. Ordynatorzy oddziałów dziecięcych są merytorycznie przygotowani, a dzieci trafiające do oddziałów są właściwie leczone. Prowadzony jest program badań przesiewowych noworodków w celu wczesnego diagnozowania, leczenia, rehabilitacji oraz poradnictwa genetycznego dla rodziców.

Odnosząc się do postulatów podnoszonych przez rodziców Minister wskazał, że w polskich warunkach w oddziałach zachowawczych najczęściej jest tylko jedna izolatka i w miarę możliwości dzieci z mukowiscydozą są w niej izolowane. Obecnie są prowadzone inwestycje w Oddziale Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc w Rabce Zdroju, gdzie zostanie utworzonych 16 izolatek.

W celu ograniczenia liczby zachorowań pobyt w oddziałach szpitalnych jest maksymalnie skracany i dalsze leczenie kontynuowane jest pod opieką lekarza podstawowej opieki medycznej, któremu zasady leczenia dzieci z mukowiscydozą są bardzo dobrze znane.

Realizacja zadania, w ramach Narodowego Programu Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej „Polgraft”, polepszy możliwości przeszczepiania płuc oraz umożliwi rozpoczęcie w Polsce przeszczepiania płuc u chorych na mukowiscydozę. Będzie to uwarunkowane utworzeniem oddziału przeszczepowego umożliwiającego izolację chorych.

⁹ MZ-MD-078-801-7/BK/10

- **upowszechniania wśród młodzieży i dorosłych wiedzy o zagrożeniach, wynikających z nadmiernego korzystania z solarium – wystąpienie z 25 stycznia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia w roku 2009 o zajęcie stanowiska w sprawie korzystania przez młodzież z usług oferowanych przez solaria oraz stworzenia niezbędnych uregulowań prawnych, chroniących zdrowie i życie dzieci. Minister uznał wówczas takie działania za celowe, deklarując, że zostaną one przeprowadzone przez resort zdrowia. W związku z powyższym Rzecznik poprosił o informację na temat realizacji podjętych w tej sprawie działań¹⁰.

Odpowiedzi udzielił Główny Inspektor Sanitarny, informując o rozpoczęciu akcji profilaktycznej, w celu zapobiegania problemom wynikającym z nieodpowiedniego korzystania z solariów oraz nadmiernej ekspozycji na promieniowanie ultrafioletowe¹¹.

- **uregulowania kwestii podawania leków dzieciom przebywającym w placówkach zapewniających opiekę całodobową, działających na podstawie ustawy o systemie oświaty oraz przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, jak również nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich – wystąpienia z 8, 10 i 29 marca 2010 roku**

W ustawach o systemie oświaty¹² i postępowaniu w sprawach nieletnich¹³ oraz w aktach wykonawczych do tych ustaw brak jest regulacji, dotyczących procedur wydawania lekarstw. Natomiast ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej¹⁴ oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 roku w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych¹⁵ nie precyzują, kto powinien podawać dzieciom leki. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Sprawiedliwości z prośbą o podjęcie działań legislacyjnych, w celu uregulowania kwestii podawania leków dzieciom przebywającym w placówkach zapewniających całodobową opiekę¹⁶, działających

¹⁰ ZEW/500/12-3/2009/ESn

¹¹ GIS-ZP-PZ-073-6/MP/10

¹² Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.

¹³ Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178

¹⁴ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm

¹⁵ Dz. U. z 2007 r. Nr 201, poz. 1455

¹⁶ ZEW/500/11-1/2010/PW

na podstawie ustawy o pomocy społecznej¹⁷ oraz w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich¹⁸.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej podkreślił, że zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków w szkole należy do obowiązków dyrektora. Ponadto, stworzone zostały regulacje prawne, umożliwiające organizację kształcenia dzieci i młodzieży w przedszkolach, szkołach i placówkach, uwzględniające ich indywidualne potrzeby edukacyjne i rozwojowe. Jednocześnie Rzecznik otrzymał informację, że Ministerstwo opracowało projekt zmian systemowych, w celu objęcia jak najlepszym wsparciem ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym przewlekłe chorego¹⁹.

Minister Pracy i Polityki Społecznej w swojej odpowiedzi zaznaczył, że każdy wychowawca powinien posiadać wykształcenie wyższe, w ramach którego przekazywana jest m.in. podstawowa wiedza medyczna i to on jest odpowiedzialny za podawanie leków dziecku. Jeżeli natomiast placówka zatrudnia pielęgniarkę, to ona wtedy jest odpowiedzialna za podanie leków w ciągu dnia. Jednocześnie Rzecznik został poinformowany, że resort pracy i polityki społecznej nie planuje dokonania zmiany w obecnie obowiązujących przepisach, gdyż przygotowuje zmiany w przepisach dotyczących pieczy zastępczej²⁰.

Odpowiadając na pismo Rzecznika, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich realizowany jest obowiązek zatrudniania lekarzy. W każdym przypadku, kiedy wskazana jest konsultacja lekarska wychowanek poza placówką, konsultacje są przeprowadzane. Jednocześnie za podawanie leków w ww. placówkach odpowiedzialne są wskazane osoby i jest to zawsze personel medyczny. Aktualnie obowiązujące uregulowania prawne uznano za wystarczające dla zapewnienia nieletnim w placówkach podległych Ministrowi Sprawiedliwości, właściwej opieki medycznej – w tym podawania leków.²¹

- **leczenia naczynek – wystąpienie z 9 kwietnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił²² do Ministra Zdrowia, w którym przedstawił problem leczenia dzieci dotkniętych naczynekami i malformacjami naczyniowymi. Rzecznik podkreślił, że dostęp do specjalistów zajmujących się leczeniem tego typu schorzeń jest utrudniony ponieważ jedynie nieliczne ośrodki w Polsce podejmują się ich leczenia,

¹⁷ ZEW/500/12-1/2010/AZ

¹⁸ ZEW/500/17-1/2010/AZ

¹⁹ DZSE-2-TS-043-5/10

²⁰ DSR-I-0712-2-1-TU/10

²¹ DWOiP III 073-39/10

²² ZSS/500/7/2010/EK

w przypadku, gdy chodzi o rozległe zmiany. Rzecznik zaznaczył, że skuteczne leczenie naczynek utrudnia brak aparatury umożliwiającej wykonanie zabiegów laseroterapii barwnikowo-pulsacyjnej i możliwości wykonania takiego zabiegu w znieczuleniu ogólnym. Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia z prośbą o podjęcie działań umożliwiających dokonanie zakupu aparatury wymaganej do leczenia naczynek.

W odpowiedzi²³ z 11 maja 2010 roku Minister Zdrowia poinformował, że zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami zabiegi chirurgii plastycznej lub zabiegi kosmetyczne są świadczeniami gwarantowanymi, udzielanymi wyłącznie w przypadkach będących następstwem wady wrodzonej, urazu, choroby lub następstwem jej leczenia. W sytuacjach, gdy leczenie lub przeprowadzenie badań diagnostycznych nie można dokonać w kraju, Prezes NFZ może skierować wnioskodawcę na leczenie za granicą. Minister poinformował, że odpowiedzialność za zarządzanie publicznym zakładem opieki zdrowotnej, wyposażenie jednostki w sprzęt i aparaturę medyczną ponosi kierownik zakładu. Minister zaznaczył, że w latach 2008 – 2010 nie wpływały wnioski na zakup lasera barwnikowo-pulsacyjnego przez jednostki podległe lub nadzorowane przez Ministra Zdrowia. Minister zapewnił również, że leczeniem na wysokim poziomie zmian naczyniowych oraz malformacji naczyniowych zajmuje się w Polsce kilka ośrodków, które swym działaniem obejmują obszar całego kraju i można w nich uzyskać fachową pomoc, nie tylko lekarską, ale również psychologiczną.

- **wczesnego wspomagania dzieci dotkniętych zaburzeniami psychomotorycznymi – wystąpienie z 9 kwietnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił²⁴ się do Ministra Zdrowia z prośbą o podjęcie działań zmierzających do rozwiązania problemu wczesnego wspomagania dzieci dotkniętych zaburzeniami psychomotorycznymi, głównie z grupy wysokiego ryzyka ciążowo – porodowego, zagrożonych niepełnosprawnością. Rzecznik podkreślił, że niepodjęcie specjalistycznej opieki i rehabilitacji w okresie noworodkowym i niemowlęcym skutkuje często nieodwracalnymi zmianami w dalszym rozwoju, narażając dziecko i jego rodziców na cierpienie. Rzecznik zaapelował, aby systemowe działania w tej mierze dotyczyły wszystkich dzieci, zagrożonych niepełnosprawnością z powodu podejrzenia wczesnego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, przynajmniej przez pierwszy rok ich życia, a optymalnie do ukończenia przez nie trzeciego roku życia.

²³ MZ-MD-078-1091-6/BK/10

²⁴ ZSS/500/8/2010/EK

W odpowiedzi²⁵ Minister Zdrowia poinformował, że resort dostrzega potrzebę uelastycznienia ze względów medycznych, czasu trwania rehabilitacji leczniczej w indywidualnych przypadkach, czego efektem są trwające prace nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 30 sierpnia 2009 roku w *sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu rehabilitacji leczniczej*. W przedmiotowym projekcie proponowane są zapisy, które umożliwią przedłużenie czasu trwania rehabilitacji dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym powyżej 120 dni kalendarzowych, jeżeli przemawiają za tym względy medyczne oraz cel leczniczy. Projekt przewiduje wejście w życie rozporządzenia z dniem 15 maja 2010 roku. Minister poinformował, że ze środków znajdujących się w dyspozycji Ministra Zdrowia realizowany jest program zdrowotny pn. „*Program kompleksowej diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej w profilaktyce następstw i powikłań wad rozwojowych i chorób płodu – jako element poprawy stanu zdrowia płodów i noworodków na lata 2009-2013*”, który zakłada zastosowanie diagnostyki i terapii wewnątrzmacicznej, pozwalające na ograniczenie liczby powikłań i następstw wad rozwojowych i chorób płodu, powodujące również skrócenie czasu pobytu i zmniejszenie kosztów leczenia noworodków w oddziałach intensywnej terapii noworodkowej.

- **dostępności do świadczeń rehabilitacyjnych – wystąpienie z 14 kwietnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się po raz drugi (pierwsze wystąpienie w tej sprawie 21 grudnia 2009 roku) do Ministra Zdrowia w sprawie konieczności zniesienia ograniczeń w dostępie dzieci z niepełnosprawnością do rehabilitacji²⁶. Poinformował, że nadal zwracają się do niego rodzice dzieci z niepełnosprawnością i lekarze, wskazując że ustalenie sztywnego limitu czasu rehabilitacji dzieci nie znajduje uzasadnienia zarówno merytorycznego jak i finansowego. Rzecznik przypomniał, że resort zdrowia odpowiadając na poprzednie wystąpienie w tej sprawie zapowiedział nowelizację zapisów stosownego aktu wykonawczego.

W przesłanej odpowiedzi²⁷ Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że przygotowano nowelizację przedmiotowego aktu prawnego i skierowano go do uzgodnień międzyresortowych.

²⁵ MZ-MD-078-1090-2/BK/10

²⁶ ZSS/500/9/2010/EK

²⁷ MZ-ZP-Z-0212-16864-39/MF/10

Proponowana przez Rzecznika Praw Dziecka zmiana została przyjęta, tym samym zniesiony został limit czasu na rehabilitację dla dzieci.

- **zapewnienia małoletnim cudzoziemcom przebywającym nielegalnie w Polsce, dostępu do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych – wystąpienia z 16 kwietnia, 26 maja oraz z 9 sierpnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia o podjęcie inicjatywy w kierunku zmiany ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych²⁸, poprzez rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do świadczeń zdrowotnych o małoletnich cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ratyfikowana przez Polskę Konwencja o Prawach Dziecka nakłada na państwa – strony Konwencji – obowiązek dążenia do zapewnienia każdemu dziecku dostępu do opieki zdrowotnej (art. 24 ust. 1 Konwencji). W opinii Rzecznika brak regulacji przyznających prawo do świadczeń zdrowotnych małoletnim cudzoziemcom, przebywającym w Polsce bez zezwolenia stosownych władz, uznać należy za nierealizowanie postanowień Konwencji o Prawach Dziecka²⁹.

W odpowiedzi Minister poinformował, że istniejące już przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³⁰ zapewniają małoletnim cudzoziemcom, ubiegającym się o status uchodźcy, prawo do opieki medycznej finansowanej z budżetu państwa³¹. Mając jednak na uwadze, że takie uprawnienie nie przysługuje dzieciom, w stosunku do których nie został wszczęty proces legalizacji pobytu w Polsce, Rzecznik kolejny raz zwrócił się do Ministra Zdrowia o ponowne przeanalizowanie problemu³². Minister zapewnił Rzecznika, że w sytuacjach zagrażających życiu lub zdrowiu dziecka, zakład opieki zdrowotnej jest zobowiązany prawem do udzielenia pomocy.

Podczas spotkania z Rzecznikiem Praw Dziecka Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia zobowiązał się do wystosowania listu przypominającego o powyższym wszystkim placówkom służby zdrowia.

²⁸ Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.

²⁹ ZSM/500/2-1/2010/AJ

³⁰ Dz. U. Nr 182 z 2009 r. poz. 1472

³¹ MZ-MD-0212-898-7/PK/10

³² ZSM/500/2-2/2010/AJ, ZSM/500/2-3/2010/AJ

- **organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego – wystąpienie z 21 kwietnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, analizując wyniki cząstkowych badań stanu zdrowia dzieci dostrzegł, że u 20% populacji wieku rozwojowego rozpoznawane są choroby cywilizacyjne m.in. cukrzyca, otyłość, wady wzroku, wady postawy, próchnica zębów. Tylko część dzieci objętych jest opieką profilaktyczną. Najczęściej działania lecznicze wobec dziecka podejmowane są w celu minimalizacji już istniejących następstw zmian chorobowych.

W związku z tym, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Zdrowia zgłaszając po raz kolejny postulat corocznego badania każdego dziecka przez pediatrę w celu wczesnego zdiagnozowania nieprawidłowości w rozwoju³³. Rzecznik zwrócił się dodatkowo z propozycją rozważenia zasadności przywrócenia dla lekarzy pediatrów specjalizacji z zakresu medycyny szkolnej. Podniósł również sprawę braku regulacji dotyczących dokumentowania działań profilaktycznych i leczniczych podejmowanych wobec dziecka. Dokumentowanie tych działań w opinii Rzecznika jest niezbędne, gdyż oprócz korzyści merytorycznych pozwoli na racjonalne wydawanie publicznych środków finansowych.

W odpowiedzi³⁴ na wystąpienie, Minister Zdrowia przedstawił przepisy prawa, w oparciu o które realizowana jest profilaktyczna opieka zdrowotna nad dziećmi i młodzieżą. Wskazał, że dziecko badane jest przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej wybranego przez rodziców i w ich obecności. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, to od ich woli zależy podjęcie dalszej opieki pod kontrolą lekarza specjalisty. Ponadto, w obowiązującym systemie organizacji ochrony zdrowia nie ma możliwości zapewnienia uczniom opieki zdrowotnej przez lekarza na terenie szkoły, bowiem przepisy prawa wykluczają możliwość podwójnego finansowania tych samych świadczeń profilaktycznej opieki zdrowotnej, realizowanych przez innego lekarza, niż wybrany przez rodziców lekarz podstawowej opieki zdrowotnej. Odnosząc się do kwestii dokumentowania działań leczniczych i profilaktycznych podejmowanych wobec dziecka wskazano, że dane o stanie zdrowia dzieci zbierane są przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej i przekazywane do Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia (CSIOZ). Pozwala to na monitorowanie realizacji świadczeń profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi do ukończenia 6. roku życia oraz uczniami. Ponadto, w szkołach pielęgniarzy opracowują roczne sprawozdania o realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami. Stają się one później bazą do dalszych, przekrojowych analiz na szczeblu wojewódzkim i krajowym.

³³ ZSS/500/10/2010/EK

³⁴ MZ-MD-078-1130-1/BK/10

- **zdrowia psychicznego dzieci – wystąpienia z 21 czerwca, 3 sierpnia, 15 września oraz z 12 listopada 2010 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszano sprawy dotyczące trudności w dostępie dzieci do specjalistycznej opieki psychiatrycznej. Wg szacunkowych danych około 15% populacji wieku rozwojowego cierpi na zaburzenia wymagające diagnozy, konsultacji bądź terapii psychiatry. Rzecznik Praw Dziecka skierował wystąpienie generalne³⁵ do Ministra Zdrowia w sprawie ochrony zdrowia psychicznego dzieci. Wskazał w nim, że istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do zwiększenia liczby psychiatrów specjalizujących się w psychiatrii dzieci i młodzieży. W Polsce jeden psychiatra opiekuje się 30 tysiącami małoletnich pacjentów, a dla porównania w Szwecji na jednego psychiatrę dzieci i młodzieży przypada 6 tysięcy pacjentów. W efekcie, na oddziałach psychiatrii dziecięcej zatrudniani są lekarze, którzy nie są specjalistami z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży. Wydłuża się również czas oczekiwania na konsultację psychiatryczną w oddziałach pediatrycznych oraz poradniach psychologiczno-pedagogicznych. W opinii Rzecznika zasadna jest propozycja uznania psychiatrii dzieci i młodzieży za dziedzinę priorytetową medycyny. Wzmocnienie rangi tej dziedziny medycyny pozwoliłoby na zaspokojenie wzrastających potrzeb w tym zakresie.

W dalszej części wystąpienia Rzecznik wskazał na niedostateczną liczbę dziennych oddziałów psychiatrycznych oraz nierównomierną sieć oddziałów psychiatrii dla dzieci i młodzieży. Ponadto brak jest wyspecjalizowanych placówek psychiatrycznych, w których mogą być leczeni małoletni uzależnieni od alkoholu oraz dzieci z rozpoznanymi zaburzeniami seksualnymi i zaburzeniami odżywiania.

Minister Zdrowia poinformował,³⁶ że w resorcie analizowana jest możliwość uznania psychiatrii dzieci i młodzieży za priorytetową dziedzinę medycyny. Na dzień 1 czerwca 2009 roku liczba lekarzy będących w trakcie specjalizacji z psychiatrii dzieci i młodzieży wynosiła 103 osoby. Poinformowano także, że opracowano projekt Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego, którego celem jest ograniczenie występowania zagrożeń dla zdrowia psychicznego. W opinii Ministra Zdrowia przyjęcie rozwiązań zawartych w programie, przyczyni się do poprawy sytuacji pacjentów wymagających pomocy psychiatrycznej.

Kolejne dwa wystąpienia były również ściśle związane z tematyką kondycji zdrowia psychicznego, gdyż dotyczyły problematyki prób samobójczych i samobójstw wśród dzieci i młodzieży.

³⁵ ZSS/500/12/2010/EK

³⁶ MZ-MD-073-1273-1/KC/10

Z danych Polskiego Towarzystwa Suicydologicznego wynika, że wzrosła liczba samobójstw dokonanych w grupie osób w wieku 15-19 lat. Obecnie dostępne są tylko dane cząstkowe – m.in. będące w posiadaniu policji. W grudniu 2009 roku z inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka została powołana grupa robocza, która podjęła próbę koordynacji działań, mających na celu zapobieganie zachowaniom samobójczym młodzieży. Warunkiem podjęcia skutecznych działań jest konieczność posiadania pełnych danych na temat skali zjawiska oraz utworzenie centralnego systemu ich zbierania. Rzecznik zwrócił się więc do Ministra Zdrowia o zobowiązanie placówek medycznych do kodowania zamierzonych uszkodzeń zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10. Rozpoznanie zjawiska umożliwi podejmowanie adekwatnych działań prewencyjnych, skierowanych do młodzieży³⁷.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Zdrowia poinformował, że dane, o których gromadzenie zwrócił się Rzecznik są zbierane przez Instytut Psychiatrii i Neurologii oraz Państwowy Zakład Higieny. W odpowiedzi przyznano jednocześnie, że uzyskane informacje mogą być obarczone błędem, ze względu na niejednorodną kwalifikację przyczyn hospitalizacji pacjentów przez lekarzy³⁸.

Kolejne wystąpienie³⁹ dotyczące problematyki samobójstw młodzieży zostało skierowane do Ministra Edukacji Narodowej. Rzecznik podniósł w nim problem braku wiarygodnych danych dotyczących liczby prób samobójczych podejmowanych przez młodzież. Przypomniał m.in., że nie wszystkie zachowania będące próbami samobójczymi są rejestrowane w placówkach służby zdrowia. Wiedzę na ten temat mogą natomiast posiadać pracownicy szkół i placówek oświatowych. Ponieważ wszelkie samouszkodzenia w opinii specjalistów są czynnikiem predykcyjnym próby samobójczej, Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości zobowiązania pracowników szkół i placówek oświatowych do przekazywania do kuratoriów oświaty informacji o potwierdzonych próbach samobójczych i zamierzonych samouszkodzeniach wśród małoletnich uczniów. Rzecznik zaznaczył jednocześnie, że zbieranie danych powinno być zaplanowane w taki sposób, by nie wiązało się z ujawnieniem wrażliwych danych osobowych objętych ochroną.

Na wystąpienie udzielił odpowiedzi⁴⁰ Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Stwierdził, że resort oświaty nie jest właściwym podmiotem do zbierania i przekazywania danych o ww. problemach. W uzasadnieniu poinformował, że trudno jest

³⁷ ZSS/500/13/2010/EK

³⁸ MZ-MD-073-1238-2/KC/10

³⁹ ZSS/500/15/2010/EK

⁴⁰ DZSE- 048/26/CZ/2010

dokonać oceny: na ile zachowanie autoagresywne związane jest z podjęciem próby samobójczej, a na ile stanowi działanie o charakterze np. kulturowym. Wskazał również, że dane te miałyby charakter danych wrażliwych, a ich zbieranie i przekazywanie mogłoby prowadzić do oskarżeń o ingerowanie w prywatne życie uczniów. W kolejnym⁴¹ piśmie Rzecznik odniósł się do treści udzielonej w wyjaśnieniu. Podtrzymał pogląd, że dla prowadzenia skutecznych działań prewencyjnych w zakresie profilaktyki samobójstw konieczne jest posiadanie wiarygodnych danych. Podkreślił, że w opinii specjalistów samouszkodzenia u młodzieży, bez względu na ich przyczynę są przejawem zaburzeń mechanizmów radzenia sobie z trudną sytuacją życiową oraz objawem poważnych zaburzeń psychicznych. Rzecznik ponowił prośbę o rozważenie możliwości współpracy w zakresie zbierania danych na temat samouszkodzeń wśród dzieci i młodzieży. Na wystąpienie odpowiedzi udzielił Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Poinformował, że obecne rozwiązania prawne nie pozwalają na zbieranie danych, o których gromadzenie wnioskował Rzecznik. Podzielił pogląd Rzecznika, że konieczne jest rozpoznanie poziomu zagrożenia samobójstwami wśród dzieci i młodzieży. Stwierdził, że Polska powinna posiadać kompleksową krajową strategię zapobiegania samobójstwom⁴².

Zagadnienie, któremu zostało poświęcone następne wystąpienie Rzecznika dotyczyło zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych tzw. „dopalaczy”. Do Rzecznika zwracali się w tej sprawie rodzice oraz dyrektorzy szkół zaniepokojeni zagrożeniami, jakie niesła łatwa dostępność tych środków oraz brak działań profilaktycznych. Rzecznik w sprawie „dopalaczy” zwrócił się do Krajowego Biura Narkomanii w lipcu 2010 roku i otrzymał odpowiedź, że ocena skali zagrożenia jest trudna, gdyż prowadzone są tylko wycinkowe obserwacje dotyczące skali zjawiska. W sprawie „dopalaczy” Rzecznik zwrócił się również 15 września 2010 roku do Prezesa Rady Ministrów⁴³. Poprosił o rozważenie podjęcia decyzji umożliwiających skuteczne zahamowanie ekspansji tych substancji. W opinii Rzecznika niezbędne są działania, które będą miały charakter prac międzyresortowych. Odpowiedzi na to wystąpienie udzielił Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia⁴⁴, informując, że podjęto różnokierunkowe działania, których efektem będzie znaczne ograniczenie dostępności „dopalaczy”. Jako przykład tych działań wymienił m.in. prace nad ustawą o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zaproponowane w nich rozwiązania pozwolą na

⁴¹ ZSS/500/25/2010/EK

⁴² DZSE-EM-043/124/2010

⁴³ ZSS/500/16/2010/EK

⁴⁴ MZ-ZP-P-60-13048-151/MS/10

szybkie i elastyczne reagowanie na zagrożenia dla życia lub zdrowia, m.in. objęcie kontrolą kolejnych substancji psychoaktywnych. Jednocześnie Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, podległe Ministerstwu Zdrowia, prowadzi kampanię informacyjną „Dopalacze mogą Cię wypalić”.

Późniejsze działania Rządu w walce z tzw. „dopalaczami” doprowadziły do likwidacji sklepów z tymi substancjami, co spowodowało znaczący spadek liczby dzieci, przyjmowanych do szpitala po ich zażyciu.

- **dostępności interferonu – wystąpienie z 21 lipca 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia o umożliwienie dzieciom chorym na stwardnienie rozsiane podjęcia leczenia z zastosowaniem preparatu interferon. Rzecznik podkreślił, że aktualne przepisy prawa nie pozwalają na stosowanie tego preparatu w ramach świadczeń gwarantowanych ze środków publicznych. Rzecznik zaznaczył, że została udowodniona skuteczność i zasadność podawania już od dwunastego roku życia preparatu interferon dzieciom chorym na stwardnienie rozsiane. Podanie choremu dziecku tego preparatu powoduje zmniejszenie ilości nawrotów choroby, a tym samym opóźnia wystąpienie niesprawności będącej jej powikłaniem. Miesięczny koszt leczenia preparatem interferon jest wysoki, co powoduje, że dla wielu chorych dzieci terapia ta jest niedostępna⁴⁵.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował Rzecznika, że w Departamencie Polityki Lekowej i Farmacji trwają prace nad nowelizacją zapisów programu zdrowotnego, na skutek których leczeniem interferonem zostaną objęte dzieci chore na SM od dwunastego roku życia⁴⁶.

- **obowiązku przewożenia dziecka taksówką osobową w foteliku ochronnym – wystąpienie z 23 września 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Infrastruktury i Przewodniczącego Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego Rzecznik Praw Dziecka zajął się sprawą przewozu dzieci taksówkami osobowymi. Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym⁴⁷, obowiązek przewożenia dzieci w pojazdach samochodowych wyposażonych w foteliki ochronne nie dotyczy przewozu dziecka m.in. taksówką osobową. Rzecznik wniósł o wyjaśnienie, jakie względy przemawiają za wyłączeniem z tego obowiązku taksówek oraz czy jest rozważane podjęcie prac legislacyjnych w tym zakresie⁴⁸.

⁴⁵ ZSS/500/14/2010/EK

⁴⁶ MZ-MD-078-1323-4/BK/10

⁴⁷ Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 z późn. zm.

⁴⁸ ZSS/500/17/2010/JZ

Minister Infrastruktury wyjaśnił, iż zgodnie z art. 1 ust. 3 Dyrektywy Rady nr 91/671/EWG z 16 grudnia 1991 roku odnoszącej się do obowiązkowego stosowania pasów bezpieczeństwa i urządzeń przytrzymujących dla dzieci w pojazdach, urządzenia te są sklasyfikowane w pięciu grupach wagowych według ciężaru ciała dziecka. Aby dzieci mogły być przewożone taksówkami osobowymi w fotelikach, właściciele taksówek musieliby posiadać foteliki wszystkich typów i klas, za czym nie przemawiają względy ekonomiczne i techniczne, a zatem wprowadzenie obowiązku wyposażenia taksówek w foteliki ochronne lub inne urządzenia do przewozu dzieci nie znajduje uzasadnienia⁴⁹.

- **dzieci martwo urodzonych – wystąpienie z 23 września 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka ponownie podjął problem dotyczący dzieci martwo urodzonych, w stosunku do których lekarze wypełniający kartę zgonu odmawiają wpisania płci, jeżeli ich zdaniem ustalenie płci jest znacznie utrudnione lub wręcz niemożliwe. Rzecznik zwrócił się o informację dotyczącą rezultatu prac międzyresortowego zespołu, pod kierownictwem Głównego Inspektora Sanitarnego, który miał się zająć rozwiązaniem wskazanego problemu⁵⁰.

W odpowiedzi Minister Zdrowia, poinformował, że toczą się prace nad projektem nowej ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych (równoległe z pracami w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji nad nową ustawą – Prawo o aktach stanu cywilnego). Dodatkowo wskazał, że obecnie nie jest możliwe szczegółowe określenie harmonogramu prac legislacyjnych⁵¹.

- **leczenia sanatoryjnego – wystąpienia z 15 października oraz 31 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka kilkakrotnie zajmował się problemami lecznictwa sanatoryjnego i uzdrowiskowego dla dzieci. Zwracali się do niego w tej sprawie m.in. posłowie, dyrektorzy sanatoriów, władze samorządowe. Pomimo wysokiej wartości i użyteczności leczenia uzdrowiskowego, kolejne sanatoria dla dzieci mają ulec likwidacji. Rzecznik zwrócił się do Przewodniczących Komisji Sejmowych: Polityki Społecznej i Rodziny oraz Zdrowia, prosząc o podjęcie działań umożliwiających opracowanie optymalnych rozwiązań w zakresie zabezpieczenia opieki sanatoryjnej dla dzieci, a także pozwalających wykorzystać istniejącą bazę i kadre medyczną dla potrzeb populacji wieku

⁴⁹ TD-1k-073-10/10

⁵⁰ ZSS/500/18/2010/KR

⁵¹ MZ-MD-073-1480-2/KC/10

rozwojowego. Koszt utrzymania jednego miejsca sanatoryjnego dla dziecka jest wyższy od kosztu miejsca dla pacjenta dorosłego – m.in. z tego powodu samorządy podejmują decyzje o przekształceniu placówek dla dzieci w placówki dla dorosłych. Rzecznik podkreślił, że problem sanatoriów i uzdrowisk dla dzieci jest wieloaspektowy i tylko jego całościowa analiza, biorąca pod uwagę uwarunkowania: medyczne, demograficzne, finansowe oraz organizacyjne może być wartościowa⁵².

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu skierowanym do Prezesa Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego zwrócił się z prośbą o wydanie opinii na temat wartości leczenia sanatoryjnego i uzdrowiskowego dla dzieci, w tym użyteczności tego typu leczenia w profilaktyce oraz rehabilitacji chorób przewlekłych. Rzecznik podkreślił, że zasadne jest zbadanie przyczyn zmniejszającej się liczby dzieci kierowanych przez lekarzy pediatrów do sanatoriów i uzdrowisk. Taka sytuacja sprzyja ograniczeniu działalności placówek świadczących usługi dla dzieci. Z drugiej strony Rzecznik zaznaczył, że sanatoria i uzdrowiska dla dorosłych są łatwiejsze i tańsze do prowadzenia i zarządzania. W związku z tym placówki dotychczas służące dzieciom zmieniają swój profil działalności dostosowując organizację dla potrzeb osób dorosłych. Rzecznik podkreślił, że sanatoria i szpitale uzdrowiskowe dla dzieci dysponują dobrze wykształconą kadrą medyczną i bogato wyposażoną bazą rehabilitacyjno-leczniczą, która mogłaby służyć zaspokojeniu potrzeb zdrowotnych dzieci, w tym potrzeb związanych z profilaktyką chorób przewlekłych⁵³.

W odpowiedzi Prezes Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego podkreślił, że od kilku lat obserwowany jest spadek liczby wpływających do oddziałów wojewódzkich Narodowych Funduszy Zdrowia skierowań na leczenie uzdrowiskowe dzieci. Z doświadczeń i prowadzonych badań profilaktycznych wynika, że 70% dzieci ma wadę postawy oraz 30% cierpi na otyłość. W opinii Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego problemu tego nie dostrzega jednak NFZ. Wycena procedur związanych z leczeniem sanatoryjnym dzieci jest zbyt niska. Leczenie uzdrowiskowe jest uznaną i skuteczną metodą leczenia wielu chorób, w tym przewlekłych np. astmy. Trudna sytuacja lecznictwa sanatoryjnego może doprowadzić do powstania wielu problemów zdrowotnych u dzieci. Straty wynikające z likwidacji placówek mogą okazać się za kilka lat nie do naprawienia a odbudowa lecznictwa sanatoryjnego będzie wiązać się z kosztami niewspółmiernie wyższymi od tych ponoszonych dzisiaj. Zarząd Główny PTP w pełni popiera starania

⁵² ZSS/500/32/2010/EK

⁵³ ZSS/500/19/2010/EK

Rzecznika Praw Dziecka, gdyż leczenie sanatoryjne jest bardzo ważne dla przyszłości naszej populacji wieku rozwojowego⁵⁴.

- **szpitala w Elblągu – wystąpienie z 2 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prezydenta Miasta Elbląga z prośbą o przekazanie informacji na temat zamknięcia Oddziału Dziecięcego Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego z siedzibą w Elblągu i włączenia go w struktury Szpitala Miejskiego. Rzecznik poprosił również o wskazanie przyczyn planowanych zmian oraz skutków, jakie niosą one w zakresie dostępności i jakości usług pediatrycznych dla dzieci. Zwrócił się też z prośbą o zajęcie stanowiska wobec listu otwartego lekarzy i pielęgniarek, skierowanego 11 października 2010 roku do Prezydenta Miasta Elbląga, w części w której wymieniono warunki konieczne dla prawidłowego funkcjonowania oddziału dziecięcego⁵⁵.

W odpowiedzi Prezydent Miasta Elbląga poinformował Rzecznika, że nadal prowadzone są stosowne rozmowy w kwestii „zamiany” oddziałów, tj. przekazania oddziału wewnętrznego ze Szpitala Miejskiego do Wojewódzkiego Szpitala Zespołonego w zamian za umieszczenie w Szpitalu Miejskim oddziału pediatrii. Prezydent podkreślił, że ta sprawa jest w dalszym ciągu otwarta i dopóki nie zostaną spełnione warunki leczenia na poziomie świadczonym przez Szpital Wojewódzki, takiego przeniesienia nie będzie. Poinformował również Rzecznika, że w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu usług medycznych z zakresu pediatrii zamierza zmodernizować i przystosować ok. 1 000 m² powierzchni budynku Szpitala Miejskiego, tworząc bazę 50 łóżek pediatrycznych. Modernizacja obejmować będzie sale dla dzieci z węzłami sanitarnymi i zapewnienie podstawowego zaplecza hotelowego dla rodziców. Prezydent zapewnił, że nowy oddział pediatrii zlokalizowany w Szpitalu Miejskim zabezpieczy potrzeby mieszkańców Elbląga i powiatów ościennych⁵⁶.

- **leczenia rozszczepów podniebienia – wystąpienie z 19 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Zdrowia zwrócił się o zbadanie stanu zabezpieczenia potrzeb leczenia u dzieci rozszczepu wargi i podniebienia⁵⁷. Wyraził również niepokój w związku z doniesieniami o zamknięciu jedyne w Polsce Zakładu Rehabilitacyjno-Leczniczego Narządów Mowy Sióstr Elżbietanek w Otwocku,

⁵⁴ Odpowiedź z dnia 9 marca 2011 r. – brak sygnatury pisma

⁵⁵ ZSS/500/23/2010/EK

⁵⁶ SP-EP-80238-11/2010

⁵⁷ ZSS/500/26/2010/EK

zapewniającego fachową opiekę rehabilitacyjną i logopedyczną dzieciom po operacji tego rodzaju wad. Według szacunków specjalistów problem dotyczy ok. 600 dzieci rocznie.

Ponadto poinformował, że w kwietniu 2010 roku skierował pismo do Dyrektora Departamentu Matki i Dziecka w Ministerstwie Zdrowia, przedstawiając uwagi dotyczące nieprawidłowości w wykonywaniu operacji pierwotnych - rozpoczynających leczenie wady w ośrodkach, które nie specjalizują się w wykonywaniu tego typu zabiegów. Sygnalizował również nieuwzględnianie w składzie zespołów rehabilitujących dzieci po operacji specjalistów z zakresu foniatrii, laryngologii i rehabilitacji⁵⁸. Departament przekazał informację, że od marca 2010 roku rozpoczął pracę Zespół Konsultantów Krajowych zajmujący się ustaleniem dostępności i efektywności opieki leczniczej nad dziećmi z rozszczepami oraz opracowaniem zasad ich monitorowania⁵⁹.

W odpowiedzi Minister Zdrowia potwierdził, że powołany Zespół Konsultantów Krajowych podejmie prace mające na celu dokonanie analizy aktualnej sytuacji w omawianym obszarze w skali kraju. Wnioski z ustaleń będą stanowiły wytyczną do podjęcia stosownych działań naprawczych. Minister poinformował, że nie ma legitymacji do wpłynięcia na zmianę decyzji Zgromadzenia Sióstr Elżbietanek odnośnie likwidacji Specjalistycznego Zakładu Rehabilitacyjno-Leczniczego Narządów Mowy w Otwocku. Zapewnił, że podejmie wszelkie możliwe działania zmierzające do zabezpieczenia pełnej opieki dzieciom dotkniętym wadami twarzoczaszki⁶⁰.

- **zagrożenia ciągłości działania Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu – wystąpienia z 23 listopada 2010 roku**

Po otrzymaniu wiadomości, że istnieje możliwość zagrożenia ciągłości działania Kliniki, w tym zaprzestania procedur medycznych (m.in. zabiegu przeszczepu szpiku u dzieci) Rzecznik, wystąpił do Ministra Zdrowia⁶¹ i Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia⁶². Zwrócił w nich uwagę, że sytuacja ta naraża na niebezpieczeństwo utraty zdrowia i życia dzieci oraz podważa zaufanie do osób odpowiedzialnych za zarządzanie i finansowanie służby zdrowia. Ponieważ trudności finansowe Kliniki powtarzają się, Rzecznik wyraził przypuszczenie, że być może wielkość zawieranych kontraktów na leczenie dzieci nie uwzględnia rzeczywistych kosztów leczenia.

⁵⁸ ZSS/403/13/2010/EK

⁵⁹ MZ-MD-404-419-9/EHM/10

⁶⁰ MZ-NSO-078-23283-31/LR/10

⁶¹ ZSS/500/28/2010/EK

⁶² ZSS/500/29/2010/EK

Minister Zdrowia poinformował, że wszczął badanie przedmiotowej sprawy, w tym wystąpił o wyjaśnienie do Dolnośląskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia. Ponadto zapewnił, że niezależnie od stanowisk poszczególnych świadczeniobiorców oraz NFZ, świadczenia w stanach nagłych, w szczególności dla dzieci, są zagwarantowane i finansowane ze środków NFZ.⁶³ Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia przekazał wyjaśnienia dotyczące szeroko rozumianej hematologii opracowane przez Dolnośląski Oddział Wojewódzki NFZ. Wynika z nich, że dyrektor Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr 1 w Wrocławiu wydał decyzję o zaprzestaniu nowych procedur przedwcześnie, nie analizując wartości podpisanych aneksów do umów kontraktowych i nie prowadząc rozmów z Funduszem. Zapewnił, że Fundusz nie zawsze może zaspokoić uzasadnione oczekiwania świadczeniodawców, stara się jednak wychodzić naprzeciw ich potrzebom⁶⁴.

- **dzieci chorych na cukrzycę – wystąpienie z 15 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej wystąpienie⁶⁵, w którym zwrócił się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia dzieciom chorym na cukrzycę warunków bezpiecznego przebywania w przedszkolach i szkołach, z uwzględnieniem ich potrzeb zdrowotnych. W opinii rodziców dzieci chorych na cukrzycę, tylko nieliczne placówki wyrażają zgodę na aktywne współdziałanie nauczycieli poprzez pomoc udzielaną dziecku w odczycie zapisów glukometru lub w obsłudze pompy insulinowej. Cukrzyca jest chorobą cywilizacyjną, dlatego w opinii Rzecznika, wszystkich nauczycieli należy wyposażyć w wiedzę pozwalającą na objęcie dziecka chorego na cukrzycę odpowiednią opieką i akceptacją.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznik otrzymał informację, że Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach rozpowszechniania wiedzy na temat cukrzycy wydało broszurę opracowaną przez lekarzy specjalistów na temat postępowania z chorym dzieckiem na terenie szkoły. Dodatkowo na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej zamieszczono informacje dotyczące sposobu postępowania w sytuacji, gdy w szkole nie ma pielęgniarki lub higienistki szkolnej. Rzecznik otrzymał również zapewnienie, że dziecko chore na cukrzycę pozostające w przedszkolu bądź szkole, może liczyć na pomoc nauczycieli lub pracowników obsługi, która zagwarantuje mu możliwość realizacji obowiązku szkolnego⁶⁶.

⁶³ MZ-UZ-F-075-22232-1/HŻ/10

⁶⁴ NFZ/CF/GPF/073/0058/W/2541/RPA

⁶⁵ ZSS/500/31/2010/EK

⁶⁶ DZSE-TS-043-123/2010

1.2 Sprawy indywidualne

W 2010 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do życia i ochrony zdrowia, dotyczyły m.in.:

- kosztów leczenia

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszane były sprawy dotyczące uzyskania refundacji wydatków poniesionych na leczenie dziecka⁶⁷. Zwracano się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do uzyskania refundacji określonych preparatów leczniczych ze środków publicznych⁶⁸. Rzecznik udzielał opiekunom prawnym informacji o trybie załatwiania sprawy⁶⁹. W uzasadnionych przypadkach zwracał się o opinię do konsultantów medycznych⁷⁰ lub kierował sprawy do oddziałów NFZ lub Rzecznika Praw Pacjenta⁷¹. Występował również do Departamentu Matki i Dziecka w Ministerstwie Zdrowia o stosowne wyjaśnienia⁷².

Kierowane były także prośby o wsparcie finansowe w sprawach dotyczących leczenia indywidualnych osób⁷³. W takich sytuacjach przekazywano informacje o ustawowym braku możliwości wsparcia finansowego przez Rzecznika Praw Dziecka. Zainteresowanym wskazywano jednocześnie instytucje i organizacje pozarządowe, do których należy zwrócić się o pomoc finansową konkretnej sprawie.

- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia

W tym zakresie zgłaszano sprawy dotyczące: ograniczonej dostępności do świadczeń medycznych dla dzieci, w związku ze zmianami organizacyjnymi, np. zamiarem likwidacji oddziału pediatricznego⁷⁴; bardzo długiego czasu oczekiwania na badania lub termin operacji⁷⁵; braku dostępności do opieki specjalistycznej, w tym psychologicznej w szpitalu⁷⁶; złej organizacji pracy poradni dla dzieci⁷⁷. W kwestiach tych Rzecznik Praw Dziecka występował m.in. do organów samorządu terytorialnego, prosząc o informacje w sprawie, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań dostępności do świadczeń medycznych dla dzieci lub wskazywał propozycje rozwiązań. Zwracał się również do

⁶⁷ ZSS/401/18/2010/EK; ZSS/401/22/2010/EK;

⁶⁸ ZSS/401/21/2010/EK; ZSS/401/12/2010/BS;

⁶⁹ ZSS/401/19/2010/EK; ZSS/401/12/2010/EK;

⁷⁰ ZSS/401/30/2010/EK; ZSS/401/23/2010/EK;

⁷¹ ZSS/401/24/2010/EK; ZSS/401/26/2010/EK;

⁷² ZSS/401/7/2010/EK

⁷³ ZSS/401/19/2010/EK; ZSS/401/20/2010/EK

⁷⁴ ZSS/403/34/2010/EK

⁷⁵ ZSS/403/38/2010/EK; ZSS/403/39/2010/EK; ZSS/403/22/2010/EK;

⁷⁶ ZSS/403/9/2010/EK; ZSS/45/14/2010/EK;

⁷⁷ ZSS/43/18/2010/EK;

dyrektorów szpitali, prosząc o wyjaśnienia w sprawie. Jako odrębną kategorię placówek medycznych, którą zajmował się Rzecznik Praw Dziecka należy wskazać sanatoria dla dzieci i młodzieży. Rzecznik wielokrotnie podejmował problemy sanatoriów, głównie w kontekście ochrony ich przed likwidacją, bądź przekształceniem w placówki dla dorosłych⁷⁸.

- przestrzegania praw małoletnich pacjentów

Zgłaszane sprawy dotyczyły utrudnień związanych z przebywaniem rodziców z dzieckiem w szpitalu oraz nieodpowiedniego traktowania dziecka podczas pobytu w szpitalu⁷⁹. Rzecznik interweniował u dyrektorów zakładów leczniczych o wyjaśnienia. Następnie przekazywał rodzicom odpowiedzi, w których upowszechniano przepisy zawarte w Ustawie z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, zachęcając rodziców do ich wykorzystania w dochodzeniu swoich praw⁸⁰. Na podstawie anonimowego doniesienia o możliwości nieprzestrzegania praw pacjentów na Oddziale Psychiatrycznym Szpitala dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Starogardzie Gdańskim, Rzecznik Praw Dziecka podjął działania kontrolne⁸¹, w efekcie których skierowano wniosek do prokuratury z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia przestępstwa. Osoby odpowiedzialne poniosły odpowiedzialność dyscyplinarną natychmiast po interwencji Rzecznika.

- przestrzegania praw dzieci chorych na cukrzycę

Rzecznik otrzymał kilkadziesiąt pism od rodziców dzieci chorych na cukrzycę, w których poinformowali go o trudnościach związanych z przebywaniem ich dzieci w placówkach oświatowych⁸². Często nauczyciele nie chcą podejmować się opieki nad takim dzieckiem podczas jego pobytu w przedszkolu lub w szkole, twierdząc, że nie posiadają uprawnień do wykonywania czynności medycznych. Rzecznik wystąpił generalnie w tej sprawie do Ministra Edukacji Narodowej⁸³ oraz udzielił odpowiedzi rodzicom.

⁷⁸ ZSS/403/12/2010/EK; ZSS/403/23/2010/EK;

⁷⁹ ZSS/403/28/2010/EK; ZSS/403/32/2010/EK;

⁸⁰ ZSS/403/4/2010/EK; ZSS/403/41/2010/EK;

⁸¹ ZSS/441/67/2010/EK

⁸² ZSS/431/4/2010/EK; ZSS/431/5/2010/EK; ZSS/431/7/2010/EK; ZSS/431/6/2010/EK

⁸³ ZSS/500/31/2010/EK

- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych

Sprawy, które wnoszono do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły: przewlekłości procedur diagnostycznych skutkujących niemożnością zastosowania odpowiedniej terapii⁸⁴; niestaranności i zaniedbań w wykonywaniu zabiegów, co skutkowało powstawaniem powikłań zdrowotnych⁸⁵; nieudzielania wystarczającej informacji o stanie zdrowia dziecka, zasadności zastosowania konkretnego postępowania terapeutycznego⁸⁶; utrudnionego dostępu do dokumentacji medycznej⁸⁷. Rzecznik informował rodziców o trybie dochodzenia roszczeń i możliwości wyjaśniania spraw. Występował do Rzecznika Praw Pacjenta, Narodowego Funduszu Zdrowia i dyrektorów placówek leczniczych, prosząc o wyjaśnienia konkretnych spraw, kopie podstawowych dokumentów oraz o uzasadnienie przyjętych rozwiązań.

Listy rodziców dzieci zawierające skargi, a dotyczące błędów lekarskich, w swej treści mają wiele elementów emocjonalnych – w udzielanych odpowiedziach oprócz informacji merytorycznych, często potrzebne jest także udzielenie wsparcia psychologicznego.

- bezpieczeństwa stosowanych leków i procedur medycznych

Do Rzecznika Praw Dziecka wpływały sprawy dotyczące bezpieczeństwa szczepień⁸⁸ i preparatów stosowanych w leczeniu hemofilii⁸⁹. W odpowiedzi na listy Rzecznik opierał się na informacjach przekazywanych przez Agencję Oceny Technologii Medycznych lub opublikowanych przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny. Wskazywał na bezpieczeństwo zdrowotne stosowanych w kraju szczepionek i preparatów leczniczych. W sytuacjach szczególnie złożonych zwracał się o opinie do konsultantów krajowych z danej dziedziny nauk medycznych. W oparciu o te informacje udzielano odpowiedzi zainteresowanym.

- dowozu dzieci z niepełnosprawnością do szkół i placówek oraz przyjęcia do placówek

Do Rzecznika zwracali się rodzice informując o trudnościach w uzyskaniu pomocy w zorganizowaniu dowozu swojego niepełnosprawnego dziecka do szkoły lub problemach związanych ze zwrotem kosztów za dowóz dziecka. W stosunku do lat poprzednich można stwierdzić znaczną poprawę w zakresie rozwiązywania tej kategorii spraw. Zgłaszane skargi

⁸⁴ ZSS/402/24/2010/EK

⁸⁵ ZSS/402/14/2010/EK; ZSS/402/16/2010/EK;

⁸⁶ ZSS/402/20/2010/EK;

⁸⁷ ZSS/402/15/2010/EK;

⁸⁸ ZSS/402/17/2010/EK; ZSS/402/13/2010/EK;

⁸⁹ ZSS/401/32/2010/EK; ZSS/401/16/2010/EK

często okazywały się nie w pełni uzasadnione, gdyż organ samorządowy refundował zwrot kosztów, natomiast nie osiągnięto porozumienia w zakresie wysokości kwoty zwrotu. W każdym przypadku Rzecznik występował do organów samorządowych prosząc o wyjaśnienia, a rodzicom dzieci z niepełnosprawnością wskazywał rozwiązania prawne regulujące to zagadnienie⁹⁰.

Innymi zgłaszanymi problemami były sprawy związane z uzyskaniem miejsca w konkretnej placówce dla swojego niepełnosprawnego dziecka⁹¹. Rodzice niechętnie godzą się na zmianę placówki, a decyzję o zmianach odbierają jako formę dyskryminacji dziecka.

Przykładem skutecznych działań Rzecznika w tym obszarze była pozytywnie rozwiązana sprawa chłopca z rozpoznanym autyzmem, którego matka chciała, by chłopiec realizował obowiązek szkolny w wybranej przez nią placówce. Organ samorządowy początkowo odmówił zwrotu kosztów dowozu. Interwencja spowodowała, że zawarto porozumienie w tej sprawie.

- pomocy w uzyskaniu środków finansowych na świadczenia rehabilitacyjne lub zakup sprzętu rehabilitacyjnego

Rodzice dzieci z niepełnosprawnością zwracali się o pomoc w uzyskaniu środków finansowych, które zamierzają przeznaczyć na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, remontu mieszkania, bądź sfinansowania zabiegów rehabilitacyjnych⁹². Rzecznik w każdej ze spraw występował o wyjaśnienia do organów samorządowych odpowiedzialnych za udzielanie pomocy niepełnosprawnym oraz wskazywał zainteresowanym optymalny tryb postępowania w celu otrzymania pomocy.

- zrozumienia problemów rodziny i dzieci z niepełnosprawnością; potrzeby uzyskania informacji o możliwościach pomocy; przestrzegania praw dzieci z niepełnosprawnością

Do Rzecznika zwracali się rodzice dzieci z niepełnosprawnością pisząc o trudnościach związanych z wychowywaniem swoich dzieci. Wskazywali na zmęczenie związane koniecznością codziennego pokonywania różnego rodzaju barier. Czasami zgłaszali postulaty specjalnych przywilejów z uwagi na wychowywanie dziecka z niepełnosprawnością⁹³. Odpowiedzi kierowane do tej grupy osób zawierały informacje o przysługujących prawach i sposobach ich dochodzenia. Jednocześnie w każdej z odpowiedzi starano się w sposób

⁹⁰ ZSS/45/19/2010/EK;

⁹¹ ZSS/45/7/2010/EK;

⁹² ZSS/45/25/2010/EK, ZSS/45/59/2010/EK, ZSS/45/50/2010/EK, ZSS/403/26/2010/EK

⁹³ ZSS/45/40/2010/EK; ZSS 45/1/2010/EK; ZSS/45/21/2010/EK

szczególnie delikatny i wyważony pokazywać zrozumienie dla uczuć zniecierpliwienia, zmęczenia lub rezygnacji. Jednocześnie Rzecznik zwracał się do instytucji pomocowych lub np. szkół, wskazując, o jaki rodzaj pomocy dla dziecka lub jego rodziny wnioskuje⁹⁴. W jednym z przypadków, na skutek anonimowych pism o zagrożeniu praw dzieci, Rzecznik podjął działania kontrolne w Domu Pomocy Społecznej w G.⁹⁵. W następstwie został skierowany wniosek do Prokuratury o podjęcie ewentualnych działań wyjaśniających. Wyniki kontroli przekazano także Staroście oraz Wojewodzie.

- pomocy instytucjom wspierającym dzieci z niepełnosprawnością

Do Rzecznika zwracali się przedstawiciele instytucji pomagających dzieciom z niepełnosprawnością, które napotykają na trudności lub niezrozumienie⁹⁶. Rzecznik w każdym przypadku zwracał się do instytucji mogącej problem wyjaśnić lub informował o działaniach podejmowanych przez Rzecznika Praw Dziecka.

- trudności w dostępie do usług specjalistycznych, niezbędnych do rehabilitacji lub funkcjonowania dziecka z niepełnosprawnością w szkole

W 2010 roku zgłaszano sprawy dotyczące trudności w dostępie do wysokospecjalistycznych usług rehabilitacyjnych, np. audiologicznych, bądź ograniczonego dostępu do świadczeń rehabilitacyjnych w danej miejscowości⁹⁷. Inną kategorią spraw były informacje o trudnościach dzieci z niepełnosprawnością w funkcjonowaniu w szkole. Po przeanalizowaniu tych spraw, zwykle okazywało się, że trudności wynikają ze zbyt małej wrażliwości nauczycieli, a czasem z nadopiekuńczości rodziców i z obaw o zdrowie dziecka. Często sprawy zgłaszane do Rzecznika nosiły cechy przewlekłego konfliktu⁹⁸. Badając je Rzecznik starał się poznać stanowiska wszystkich stron i proponował rozwiązania możliwe do zastosowania w określonych warunkach. Wskazywał przy tym na konieczność budowania jednakowych procedur dla wszystkich uczniów, poprawy komunikacji, zrozumienia i osiągania kompromisu dla dobra dziecka.

- uzależnień

W roku 2010 zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka następujące sprawy: dostępności i używania do celów pozamedycznych leku Acodin⁹⁹ oraz zagrożenia zjawiskiem łatwej

⁹⁴ ZSS/45/1/2010/EK;

⁹⁵ ZSS/45/57/2010/EK;

⁹⁶ ZSS/45/35/2010/EK; ZSS/45/39/2010/EK

⁹⁷ ZSS/45/5/2010/EK; ZSS/45/28/2010/EK

⁹⁸ ZSS/45/10/2010/EK; ZSS/431/2/2010/EK; ZSS/431/3/2010/EK;

⁹⁹ ZSS/442/4/2010/EK

dostępności do środków psychoaktywnych, tzw. „dopalaczy”¹⁰⁰. W powyższej sprawie zwracali się rodzice, lekarze, nauczyciele, przedstawiciele organizacji społecznych. Rzecznik występował o wyjaśnienia do Dyrektora Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, oraz Ministerstwa Zdrowia. W związku z nasilającym się w połowie roku 2010 zjawiskiem „lawinowego” wzrostu liczby sklepów z „dopalaczami”, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prezesa Rady Ministrów prosząc o podjęcie pilnych działań w tym zakresie.¹⁰¹ Podjęte działania Rządu w walce z tzw. „dopalaczami”, polegające na wprowadzeniu zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu tych substancji oraz zamknięcie działających sklepów je oferujących, ograniczyły zjawisko i doprowadziły do znaczącego spadku liczby dzieci, przyjmowanych do szpitala po ich zażyciu.

¹⁰⁰ ZSS/442/7/2010/EK; ZSS/442/8/2010/EK

¹⁰¹ ZSS/500/16/2010/EK

2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Prawo dziecka do wychowania w rodzinie podkreślono w artykułach 5, 9 i 18 Konwencji o Prawach Dziecka. Stanowią one m.in., że rodzicom przysługuje prawo do wychowywania dziecka zgodnie ze swymi przekonaniem. Dziecko nie może zostać oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli chyba, że w trosce o dobro dziecka zdecyduje o tym sąd na podstawie obowiązujących przepisów prawa. Dziecko oddzielone od rodziców ma prawo do kontaktów z nimi. Oboje rodzice ponoszą wspólną i główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Państwo zobowiązane jest do udzielenia im pomocy w wypełnianiu tego obowiązku.

W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 7320 spraw, związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie, w tym:

- 1611 zgłoszono na piśmie;
- 5421 podczas rozmów telefonicznych;
- 288 podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- egzekucji prawomocnych wyroków o przymusowym odebraniu małoletniego;
- procedury przymusowego odebrania dziecka;
- wsparcia finansowego dla osób ubiegających się o status rodziny zastępczej;
- wzmocnienia uprawnień rodziców adopcyjnych w zakresie korzystania z urlopów ojcowskich;
- funkcjonowania sądownictwa rodzinnego;
- przewlekłości postępowań o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci, umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych;
- systemu pieczy zastępczej nad dzieckiem;
- programów telewizyjnych dla najmłodszych;
- zapewnienia właściwej opieki dzieciom, które trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek resocjalizacyjnych;
- przestrzegania przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie;
- sprawnej egzekucji orzeczeń sądów opiekuńczych;
- gwarancji procesowych dla małoletnich poniżej 13 roku życia.

W części spraw, spośród kategorii wskazanych powyżej, Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (patrz rozdział III Sprawy sądowe z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

2.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

W roku 2010 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie dotyczyły:

- **egzekucji prawomocnych wyroków o przymusowym odebraniu małoletniego, orzeczonych na podstawie art. 598⁶ i nast. ustawy z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego – wystąpienie z 9 lutego 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego sygnalizując potrzebę podjęcia działań systemowych, które umożliwią realną egzekucję prawomocnych wyroków o przymusowym odebraniu małoletniego¹⁰². Pomimo, że istnieją instrumenty prawne do egzekucji takich postanowień, to praktyka pokazuje, że sądy rodzinne i kuratorzy nie korzystają z możliwości przewidzianych w procedurze cywilnej.

Minister Sprawiedliwości stwierdził, że główną przyczyną trudności w realizowaniu orzeczenia o przymusowym odebraniu nie jest brak aktywności sądów, czy brak aktywności kuratorów i towarzyszących im przy tym osób, lecz ukrywanie małoletniego i głęboki konflikt między rodzicami¹⁰³. Zauważył, że przy wykonywaniu tego typu orzeczeń możliwości działania Policji są ograniczone. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu, może nastąpić jedynie w przypadkach zawartych w ustawie i w sposób w niej określony. Ustawa nie przewiduje przeprowadzenia takich czynności w przypadku wykonania orzeczenia o przymusowym odebraniu. Minister Sprawiedliwości poinformował, że liczba spraw w kategorii przymusowego odebrania jest niewielka¹⁰⁴.

- **konieczności wydania aktu wykonawczego, regulującego procedurę przymusowego odebrania dziecka – wystąpienie z 12 lutego 2010 roku**

Intencją wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka skierowanego do Ministra Sprawiedliwości było zwrócenie uwagi na potrzebę nowelizacji Kodeksu postępowania

¹⁰² ZSR/500/1/2010/AT

¹⁰³ DWOiP III 073-16/10

¹⁰⁴ na 590.548 spraw rodzinnych, które wpłynęły do sądów rodzinnych, jedynie 1045 dotyczyło wydania dziecka. Z tych spraw 227 wniosków zostało uwzględnionych, a w ok. 10% tych spraw prowadzone było postępowanie o przymusowym odebraniu

cywilnego poprzez wprowadzenie delegacji ustawowej, uprawniającej do wydania aktu wykonawczego, regulującego procedurę przymusowego odebrania dziecka¹⁰⁵.

W opinii Rzecznika Praw Dziecka powinny powstać wytyczne, które w jasny, systemowy i nie budzący wątpliwości interpretacyjnych sposób będą regulowały postępowanie kuratora i innych służb podczas odebrania dziecka. Konieczne jest także określenie zasad przygotowania małoletniego i jego bliskich do czynności przymusowego odebrania. Rzecznik zaznaczył, iż standaryzacja poszczególnych czynności pozwoli w efektywniejszy sposób egzekwować orzeczenia sądów, zapewniając jednocześnie lepszą ochronę interesów dziecka.

W odpowiedzi poinformowano Rzecznika, że z analizy informacji zebranych od sędziów rodzinnych i kuratorskiej służby sądowej wynika, iż sędziowie w większości nie zauważają konieczności podejmowania działań legislacyjnych w omawianym zakresie. Inną opinię zaprezentowała kuratorska służba sądowa. W opinii kuratorów należy podjąć prace zmierzające do uregulowania roli kuratora w wykonywaniu orzeczeń sądów rodzinnych¹⁰⁶.

Minister Sprawiedliwości ponadto wskazał, iż co do zasady nie istnieją przeszkody natury legislacyjnej, aby uregulować kwestie proceduralne dotyczące przymusowego odebrania dziecka w akcie wykonawczym do Kodeksu postępowania cywilnego¹⁰⁷. Jednakże, decyzję o potrzebie i ewentualnym zakresie tej regulacji będzie można podjąć po zapoznaniu się z opiniami praktyków. Minister zaznaczył, iż podległy mu resort zwróci się do Prezesów Sądów Okręgowych o informacje dotyczące występujących w praktyce problemów związanych z wykonywaniem orzeczeń o przymusowym odebraniu dziecka.

W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka 30 grudnia 2010 roku zwrócił się z prośbą o udzielenie informacji w przedmiocie uzyskanych wniosków w zakresie problemów związanych z wykonywaniem orzeczeń o przymusowym odebraniu dziecka¹⁰⁸.

Aktualnie trwają prace legislacyjne nad nowelizacją procedury cywilnej w celu poprawy wykonywania orzeczeń sądów rodzinnych w obszarze przymusowego odbierania dziecka i tzw. egzekucji kontaktów¹⁰⁹.

¹⁰⁵ ZSR/500/3/2010/AW

¹⁰⁶ DWOiP III 073-25/10

¹⁰⁷ DL-P-II-413-1/10

¹⁰⁸ ZSR/500/28/2010/AK

¹⁰⁹ W dniu 10.05.2010 wpłynął do Sejmu RP rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks Postępowania Cywilnego (druk 3063), który ma w sposób kompleksowy regulować problem wykonalności orzeczeń sądowych w sprawach o kontakty.

- **potrzeby zmian legislacyjnych w zakresie regulującym wsparcie finansowe dla osób ubiegających się o status rodziny zastępczej – wystąpienie z 16 lutego 2010 roku**

W wystąpieniu kierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik zwrócił uwagę, iż dopiero z chwilą wydania postanowienia o ustanowieniu rodziny zastępczej, rodzice zastępczy mogą ubiegać się o wsparcie finansowe¹¹⁰. W praktyce sądy wielokrotnie wydają postanowienia o powierzeniu pieczy nad dzieckiem na czas trwającego postępowania. Tym samym wykluczona jest możliwość wsparcia finansowego rodziny.

Rzecznik podkreślił, iż zmiana przepisów powinna odnosić się przede wszystkim do sytuacji dzieci, nad którymi, na czas trwającego postępowania, opiekę sprawują osoby starające się o funkcję rodziny zastępczej.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, iż postulowane przez Rzecznika zmiany dotyczące sposobu przyznawania świadczeń na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci w pieczy zastępczej osobom ubiegającym się o ustanowienie rodziny zastępczej, opracowywane są kompleksowo w ramach projektowanej ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹¹¹.

Zagadnienie dotyczące finansowania małoletnich przebywających w rodzinach ubiegających się o status rodziny zastępczej Rzecznik Praw Dziecka poruszył również w wystąpieniu skierowanym 18 lutego 2010 roku do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny¹¹².

- **wzmocnienia uprawnień rodziców adopcyjnych w zakresie korzystania z urlopów ojcowskich – wystąpienie z 18 lutego 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o wzmocnienie uprawnień rodziców adopcyjnych w zakresie korzystania z urlopów ojcowskich¹¹³. Nowelizacja Kodeksu pracy z 6 grudnia 2008 roku dała prawo korzystania z tzw. urlopu „tacierzyńskiego” rodzicom adopcyjnym tylko wtedy, jeśli przysposabiane dziecko nie ukończyło 12 miesiąca życia. Rzecznik stwierdził, że należałoby rozważyć wydłużenie okresu, w którym ojciec dziecka mógłby skorzystać z tego uprawnienia ze względu na długotrwałą procedurę adopcyjną. Rodzicom adopcyjnym powinno się bowiem dać taką samą szansę na wykorzystanie urlopu ojcowskiego, jak rodzicom naturalnym.

¹¹⁰ ZSR/500/4/2010/AW

¹¹¹ DSR-II-0712-3-1-AB/10

¹¹² ZSR/500/5/2010/AW

¹¹³ ZSR/500/6/2010/AK

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej wyraził akceptację dla propozycji Rzecznika i wskazał na możliwy wariant nowelizacji Kodeksu pracy, polegający na umożliwieniu ojcom adopcyjnym realizacji prawa do urlopu ojcowskiego w okresie 12 miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia o przysposobieniu¹¹⁴. Powyższe przepisy weszły w życie w dniu 1 stycznia 2011 roku¹¹⁵.

- **produkcji i emisji programów dla dzieci i młodzieży przez Telewizję Polską S.A. – wystąpienie z 25 lutego 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Telewizji Polskiej S.A. o udzielenie wyjaśnień w sprawie ograniczenia produkcji i emisji na antenie TVP programów dla dzieci. Zaniepokojenie Rzecznika wzbudziły m.in. informacje o zdjęciu z anteny programów „Teleranek” i „Laboratorium” oraz coraz krótszy czas emisji „dobranocki”. Rzecznik podkreślił, iż oszczędności w spółce nie powinny dotyczyć w pierwszej kolejności najmłodszych¹¹⁶.

Prezes Zarządu Telewizji Polskiej, zapewnił, że produkcja programów dla dzieci, mimo trudnej sytuacji finansowej spółki, nie jest zagrożona. Natomiast konieczne było ograniczenie produkcji premierowych odcinków audycji dziecięcych. Podkreślił przy tym, że Telewizja Polska, jako jedyna stacja w Polsce realizuje misję edukacyjną dla najmłodszych widzów, oferując dzieciom i rodzicom profesjonalnie realizowane programy. W kwestii czasu emisji „dobranoczek” wyjaśnił, że w dni powszednie Telewizja emituje bajki o maksymalnym czasie do 15 minut, a w weekendy do 25 minut¹¹⁷.

- **funkcjonowania sądownictwa rodzinnego – wystąpienie z 22 lutego i 6 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie projektu nowelizacji ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych¹¹⁸. Rzecznik wyraził swoje zaniepokojenie projektowaną reorganizacją sądów powszechnych, która przewiduje likwidację wydziałów rodzinnych i nieletnich. Zdaniem Rzecznika może to spowodować naruszenie prawa dziecka do rozpoznania jego sprawy przez właściwy, kompetentny, bezstronny, niezależny, sprawiedliwy i ustanowiony przez ustawę sąd. Rzecznik wskazał, że postępowania związane z kwestiami materialnymi diametralnie różnią się od spraw

¹¹⁴ DSR-II-0712-2-1-AB/10

¹¹⁵ Dz. U. z 2010 r. Nr 249, poz. 1655

¹¹⁶ ZSR/500/7/2010/AK

¹¹⁷ TVP-p-5552/2/2010

¹¹⁸ ZSR/500/8/2010/KC

rodzinnych, w których dominującą rolę odgrywają więzi rodzinne, macierzyństwo, ojcostwo, uczucia łączące małżonków oraz szeroko rozumiane dobro dziecka. W takich postępowaniach nie można więc dopuścić do przesunięcia ciężaru na kwestie o charakterze materialnym, technicznym, proceduralnym, które z punktu widzenia rodziny i dziecka są często wręcz drugorzędne.

Odpowiadając na wystąpienie Rzecznika, Minister wskazał, że projekt ustawy o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych wprowadza mechanizmy pozwalające na ukształtowanie struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego w sposób możliwie najbardziej elastyczny i dostosowany do potrzeb obywateli¹¹⁹. Minister poinformował, że według założeń projektu podstawowa struktura każdego sądu rejonowego opierać się będzie na dwóch wydziałach – cywilnym oraz karnym – z możliwością utworzenia odrębnego wydziału, np. rodzinnego, jeśli będzie to uzasadnione wpływem takich spraw w danym sądzie. Ponadto Minister Sprawiedliwości zapewnił, że projektowane rozwiązania uwzględniają specyfikę spraw rodzinnych i nieletnich, nie stwarzając zagrożenia dla realizacji podstawowej zasady, jaką jest dobro dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka w sprawie projektu nowelizacji ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych¹²⁰. Rzecznik wyraził swoje zaniepokojenie projektowaną reorganizacją sądów powszechnych, która przewiduje częściową likwidację wydziałów rodzinnych i nieletnich. Zdaniem Rzecznika może to spowodować naruszenie prawa dziecka do rozpoznania jego sprawy przez właściwy, kompetentny, bezstronny, niezależny, sprawiedliwy i ustanowiony przez ustawę sąd.

- **długotrwałości, a niekiedy przewlekłości postępowań o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych – wystąpienia z 2 marca 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie konieczności weryfikacji przez sądy opiekuńcze zasadności pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych¹²¹. W swoim wystąpieniu Rzecznik zwrócił uwagę na problem opóźnień w zgłaszaniu dzieci z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych przez pracowników domów dziecka. Poruszony problem był też przedmiotem

¹¹⁹ DL-P-V-4500-10/10

¹²⁰ ZSR/500/24/2010/AK

¹²¹ ZSR/500/9/2010/AW

wystąpień Rzecznika Praw Dziecka do Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹²² oraz do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, w którym Rzecznik zwrócił się z prośbą o przeprowadzenie kompleksowej kontroli i analizy terminowości zgłaszania dzieci do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych¹²³.

Z danych uzyskanych przez Rzecznika w wyniku przeprowadzonych kontroli placówek opiekuńczo-wychowawczych¹²⁴ wynika, że mimo uprawomocnienia się postanowienia sądu o pozbawieniu rodziców władzy rodzicielskiej, dzieci, nieraz przez kilka lat, nie są zgłaszane przez placówkę do ośrodków adopcyjnych. W przekonaniu Rzecznika Praw Dziecka poza zaniedbaniami w samych placówkach, za niewystarczającą należy uznać ich współpracę z sądami rodzinnymi.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, że Departament Sądów Powszechnych zwrócił się do Prezesów Sądów Okręgowych z prośbą o przedstawienie sposobów realizacji obowiązku wynikającego ze wskazanego przepisu za okres od 2007 roku do I półrocza 2009 roku¹²⁵. W ocenie Ministra Sprawiedliwości przeprowadzona analiza pozwoliła stwierdzić, że co do zasady, sądy prawidłowo realizują obowiązek wynikający ze wskazanego przepisu. Ustalono, że jest on wykonywany przez systematyczną ocenę sytuacji dziecka umieszczonego poza środowiskiem rodzinnym. Ocena ta jest przeprowadzana w ramach postępowania wykonawczego podczas posiedzeń, w terminach co najmniej raz na sześć miesięcy. Analiza ujawniła jednak, że w części sądów występują problemy z realizacją zapisów art. 579¹ k.p.c., polegające np. na nieprzestrzeganiu przewidzianych terminów.

W związku z powyższym, powstała konieczność podjęcia działań służących ujednoliceniu praktyki we wskazanym zakresie i wyeliminowaniu pojawiających się problemów. Departament Sądów Powszechnych skierował pisma nadzorcze do Prezesów Sądów Okręgowych, na terenie których ujawniono nieprawidłowości, a Departament Wykonania Orzeczeń i Probacji, w planach nadzorczych dla wszystkich sądów w Polsce na rok 2011, ujął zagadnienie dotyczące przestrzegania zapisów art. 579¹ k.p.c.

W odpowiedzi z Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Dziecka otrzymał zapewnienie, że w związku z przygotowywaniem planu pracy instytucji na 2011 rok, zostanie przedstawiona propozycja kontroli koordynowanej, uwzględniającej wspomniane

¹²² ZEW/500/9/2010/PW

¹²³ ZEW/500/10/2010/AZ

¹²⁴ W toku prowadzonych przez Rzecznika kontroli placówek opiekuńczo-wychowawczych badany jest między innymi problem realizacji zapisów art. 579¹ Kodeksu postępowania cywilnego. Przewiduje on okresową – co najmniej raz na 6 miesięcy – kontrolę sytuacji dziecka, umieszczonego w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej przez sąd opiekuńczy.

¹²⁵ DWOiP III 5143-77/10

zagadnienie¹²⁶. Natomiast Minister Pracy i Polityki Społecznej w swoim piśmie zaznaczył, że Ministerstwo wielokrotnie zwracało się do Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich z prośbą o skontrolowanie, czy odpowiednie ośrodki wywiązują się ze swoich obowiązków związanych ze zgłaszaniem dzieci do adopcji. Z informacji napływających z województw wynikało, że obowiązek ten jest realizowany. W związku ze sprawą zgłoszoną do Rzecznika Praw Dziecka, leżącą u podstaw jego wystąpienia, Minister zwrócił się do władz odpowiedniego województwa o wyjaśnienie sprawy oraz zobowiązał je do przeprowadzenia kontroli doraźnej¹²⁷.

- **prac nad ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem – wystąpienie z 7 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, zaniepokojony przedłużającymi się pracami nad ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o pilne udzielenie informacji na temat aktualnego stanu pracy nad tym projektem oraz o planowanym terminie przekazania go do Sejmu¹²⁸.

W odpowiedzi udzielonej przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹²⁹ poinformowano o przyjęciu 30 czerwca 2009 roku przez Radę Ministrów przedmiotowego projektu założeń, na podstawie którego Rządowe Centrum Legislacji, we współpracy z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, opracowało projekt ustawy. Został on przekazany pod obrady Stałego komitetu Rady Ministrów, a następnie pod obrady Rady Ministrów.

Aktualnie toczą się prace w Sejmie RP, w których czynny udział bierze Rzecznik Praw Dziecka¹³⁰.

- **rozpowszechniania wiedzy na temat pozasądowej drogi rozwiązywania sporów rodzinnych związanych z uprowadzeniem dzieci za granicę – wystąpienie z 3 sierpnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości zwrócił się o rozważenie możliwości wprowadzenia praktyki informowania rodziców, którzy składają do organu centralnego wnioski o wydanie dziecka, o roli i znaczeniu mediacji w sprawach dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę. Zdaniem Rzecznika taka

¹²⁶ WSK/WSW-052-1193/2010/E

¹²⁷ DSR-I-0712-4-1-TU/10

¹²⁸ ZSR/500/12/2010/AW

¹²⁹ DSR-II-07-30-1-AB/10

¹³⁰ ZSR/500/25/2010/AW

praktyka, pozwoliłaby stronom uzyskać wiedzę na temat alternatywnego, wobec postępowania sądowego, sposobu rozwiązania konfliktu. Pozwoliłoby to zapobiec długiej i wyczerpującej walce o dziecko¹³¹.

Minister Sprawiedliwości podzielił zdanie Rzecznika i poinformował, że obecnie Ministerstwo przygotowuje projekt informacji na temat roli i znaczenia mediacji w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych, który zostanie przedstawiony Społecznej Radzie do Spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów w celu konsultacji. Ponadto w przypadku otrzymania od rodzica zamieszkałego za granicą wniosku o nakazanie powrotu dziecka na podstawie Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, opracowana informacja będzie przekazywana wnioskodawcom przez Ministerstwo Sprawiedliwości¹³².

- **problemów z zapewnieniem właściwej opieki dzieciom, które trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek resocjalizacyjnych – wystąpienie z 9 sierpnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Sprawiedliwości zwracając uwagę, iż powyższy problem dotyczy kilku resortów i wymaga podjęcia wspólnych działań¹³³. W 2009 roku Rzecznik powołał zespół roboczy, który wypracowuje rozwiązania dotyczące problemu dzieci oczekujących na miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Główne problemy systemowe to m.in.:

- 1) brak skutecznej realizacji postanowień sądów o umieszczeniu nieletnich w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii¹³⁴,
- 2) brak placówek interwencyjnych funkcjonujących w systemie oświaty, przeznaczonych do tymczasowego umieszczania nieletnich; placówki oświatowe nie mają warunków do przyjmowania dzieci w trybie tymczasowym,
- 3) coraz więcej wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych kierowanych jest do młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków

¹³¹ ZSM/500/5/2010/AJ

¹³² DWM-II-477-120/10/2

¹³³ ZSR/500/19/2010/KC, ZSR/500/20/2010/KC, ZSR/500/21/2010/KC

¹³⁴ Zgodnie z danymi Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej wg stanu na dzień 6 sierpnia 2010 roku na miejsce w MOW-ie czeka 330 nieletnich, natomiast na miejsce w MOS-ie ponad 1169 nieletnich. Pomimo tego, że liczba miejsc w tych placówkach na przestrzeni ostatnich kilku lat wzrosła prawie dwukrotnie, nadal na miejsce oczekuje 1,5 tys. nieletnich. Wydaje się, że zwiększanie liczby miejsc nie rozwiązuje problemu.

socjoterapii, co może powodować trudności w realizacji funkcji wychowawczych przez te placówki¹³⁵.

Ministrowie w swoich odpowiedziach kierowanych do Rzecznika przekazali informacje o podjętych przez resorty działaniach w celu rozwiązania lub zminimalizowania powyższych problemów¹³⁶. 1 grudnia 2010 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyło się spotkanie podsumowujące prace powołanego przez Rzecznika zespołu roboczego ds. rozwiązania problemu braku miejsc w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii oraz zapewnienia opieki nieletnim, oczekującym na miejsce w tych placówkach. W pracach zespołu brali udział, Minister Edukacji Narodowej, Minister Pracy i Polityki Społecznej oraz Minister Sprawiedliwości. Efektem prac zespołu jest m.in. zapowiedź powstania placówek interwencyjnych w ramach funkcjonującego już systemu oświaty, zabezpieczających nieletnich – umieszczanych w trybie tymczasowym w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii – na czas trwania postępowania¹³⁷.

- **konieczności przestrzegania przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie – wystąpienie z 6 września 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Sprawiedliwości poruszając problematykę związaną z nowym zjawiskiem, polegającym na kojarzeniu za pośrednictwem Internetu osób chcących przysposobić dziecko z rodzicami zamierzającymi oddać dziecko do adopcji. Proceder ten grozi rozwojem tzw. „podziemia adopcyjnego”. Jest ono źródłem pozyskiwania pieniędzy, zarówno dla matek biologicznych, które same siebie nazywają „surogatkami”, jak i ludzi kojarzących osoby chcące przysposobić dziecko z rodzicami¹³⁸. Niepokojąca wydaje się sytuacja, w której sądy orzekając o adopcji ze wskazaniem pomijały procedurę adopcyjną nie podejmując współpracy z ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi.

W odpowiedzi na wystąpienie Minister Sprawiedliwości zwrócił uwagę, że w każdym przypadku przysposobienia, w tym adopcji ze wskazaniem, na sądzie orzekającym spoczywa obowiązek ustalenia, czy przysposobienie nastąpi dla dobra dziecka. Sąd opiekuńczy jest

¹³⁵ Wg danych resortu edukacji zdarza się, że wychowankowie domów dziecka stanowią 30% wychowanków MOW i MOS

¹³⁶ DWOiP III 073-70/10, DSR-II-0712-5-1-AB/10, DZSE-EM-043/102/2010

¹³⁷ Patrz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Potrzeba utworzenia placówek interwencyjnych w systemie oświaty, zabezpieczających nieletnich – umieszczanych w trybie tymczasowym w MOW i MOS – na czas trwania postępowania jest również jednym z postulatów Rzecznika Praw Dziecka zawartych w uwagach do projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ZSR/500/25/2010/AW

¹³⁸ ZSR/500/22/2010/AW

zawsze zobligowany do zbadania i stwierdzenia występowania przesłanek przysposobienia określonych w prawie materialnym. Ponadto sąd jest również zobligowany do zasięgnięcia opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki, do czego obliguje przepis art. 586 § 4 Kodeksu postępowania cywilnego. Ministerstwo Sprawiedliwości w kierunkach nadzorczych nad działalnością administracyjną sądów powszechnych uwzględniało lustrację w zakresie przestrzegania przepisów adopcyjnych, w szczególności przepisu art. 586 § 4 k.p.c.¹³⁹

- **problemu statusu prawnego dzieci cudzoziemców, rezydentów Wspólnot Europejskich, urodzonych i mieszkających w Polsce – wystąpienia z 11 lutego i 16 września 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o stworzenie regulacji prawnych, które umożliwiłyby małoletnim dzieciom cudzoziemców, rezydentów długoterminowych Wspólnot Europejskich, trwałe uregulowanie ich sytuacji prawnej. Stosownie do art. 65 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 roku o cudzoziemcach¹⁴⁰, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego WE udziela się cudzoziemcowi legalnie i nieprzerwalnie przebywającemu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio przed złożeniem wniosku co najmniej przez 5 lat. Przepis ten nie dotyczy dzieci wspomnianej grupy cudzoziemców, które uzyskują na wniosek rodziców, zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony – w celu połączenia z rodziną – na okres dwóch lat. Powoduje to, że sytuacja prawna małoletnich cudzoziemców uregulowana jest jedynie w sposób tymczasowy. Zdaniem Rzecznika, dzieci te nie powinny pozostawać w gorszym położeniu, niż te, których rodzice przebywają w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie się, i które uzyskują zezwolenie na osiedlenie się na czas nieoznaczony¹⁴¹.

W odpowiedzi Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformował, że możliwe wydaje się przeanalizowanie – w kontekście obowiązujących regulacji prawa Unii Europejskiej – możliwości udzielania zezwolenia na czas nieoznaczony, urodzonym na terytorium RP małoletnim dzieciom cudzoziemców, posiadających zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE na terytorium Polski¹⁴².

W kolejnym wystąpieniu skierowanym w przedmiotowej sprawie, Rzecznik zwrócił się z prośbą o informację, czy wspomniana analiza przepisów prawa UE miała miejsce oraz

¹³⁹ DSP-VI-5007-66/10

¹⁴⁰ Dz. U. z 2006 r. Nr 234, poz. 1694

¹⁴¹ ZSM/500/1-1/2010/AJ

¹⁴² BMP-0748-1456/10/AK

jakie decyzje podjęto w tej sprawie¹⁴³. W nadesłanej odpowiedzi Minister poinformował, że w wyniku przeprowadzonej analizy, w opracowanym projekcie założeń do nowej ustawy o cudzoziemcach, przewidziano uwagi Rzecznika Praw Dziecka odnośnie udzielania zezwolenia na pobyt stały małoletniemu dziecku cudzoziemca posiadającego zezwolenie na pobyt rezydenta WE¹⁴⁴.

- **sprawnej egzekucji orzeczeń sądów opiekuńczych – wystąpienie z 30 września 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w kontekście indywidualnej sprawy małoletnich braci L. – Rafała i Kacpra – skierował wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości, w którym zwrócił uwagę na przypadki przedłużającej się realizacji postanowień sądów opiekuńczych¹⁴⁵. Rzecznik podkreślił, iż wobec stwierdzenia zagrożenia życia lub zdrowia dziecka, działania powinny być natychmiastowe. W przekonaniu Rzecznika nie stało się tak w przypadku Rafała i Kacpra z B. Chłopcy stali się ofiarami przemocy ze strony osób im najbliższych – matki i jej konkubenta. Głęboki sprzeciw Rzecznika budzą sytuacje, w których orzeczenia sądów nie są natychmiast wykonywane, a dzieci stają się ofiarami kolejnych aktów przemocy.

W odniesieniu do indywidualnej sprawy Minister poinformował, że wobec stwierdzonych nieprawidłowości sprawa została przekazana Prezesowi Sądu Okręgowego w B. celem zbadania i złożenia stosownych wyjaśnień. Natomiast w kwestii ogólnej Minister podkreślił, że z istoty postępowania zabezpieczającego wynika, iż postanowienia nawet nieprawomocne są natychmiast wykonalne¹⁴⁶.

- **poparcia uchwalenia III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka – wystąpienie z 3 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych z prośbą o poparcie inicjatywy wyposażenia Komitetu Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych w możliwość rozpatrywania skarg indywidualnych, skarg zbiorowych oraz skarg międzypaństwowych. W opinii Rzecznika, w obliczu systematycznego i ciągłego naruszania fundamentalnych praw dziecka w wielu krajach, szczególnego znaczenia nabiera mechanizm skargi zbiorowej. Dzięki niemu, niezależne narodowe instytucje ochrony praw

¹⁴³ ZSM/500/1-2/2010/AJ

¹⁴⁴ BMP-0791-1-2/10/AK

¹⁴⁵ ZSR/500/23/2010/AP

¹⁴⁶ DSP-VI-5007-71/10

człowieka oraz niektóre organizacje pozarządowe, otrzymałyby narzędzie wzmacniające rzeczywistą ochronę praw dziecka¹⁴⁷.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych zaznaczył, że zakończyły się prace Grupy roboczej Rady Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. opracowania odpowiedniego projektu. Przewiduje on m.in. możliwość składania do Komitetu skarg indywidualnych, skarg międzypaństwowych oraz procedurę dochodzeniową. Protokół dodatkowy zostanie przedstawiony do akceptacji podczas posiedzenia Rady Praw Człowieka w czerwcu 2011 roku. Stanowisko Rządu RP w sprawie projektu będzie wypracowane w drodze uzgodnień międzyresortowych z uwzględnieniem opinii Rzecznika Praw Dziecka¹⁴⁸.

- **uwag i zastrzeżeń do rządowego projektu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – wystąpienie z 23 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka przekazał na ręce Przewodniczącego Podkomisji zajmującej się ustawą, stanowisko zawierające uwagi i zastrzeżenia do rozpatrywanych projektów¹⁴⁹.

W przekazanym wystąpieniu Rzecznik ponownie podkreślił, że interwencja służb społecznych w rodzinie powinna być ostatecznością i następować dopiero po wyczerpaniu wszystkich innych możliwości pomocy rodzinie biologicznej.

W myśl projektowanych zapisów powinna nastąpić profesjonalizacja rodzicielstwa zastępczego i powołanie różnego typu specjalistycznych jednostek wsparcia. Aktualna organizacja systemu pomocy rodzinie nie zapewnia należytego, dobrze funkcjonującej wsparcia. Celem projektu ma być też reforma obecnego systemu pomocy rodzinie biologicznej.

W przekonaniu Rzecznika, podczas formułowania zapisów ustawy, szczególnie nacisk należy zwrócić na utrzymanie dziecka w jego naturalnym środowisku – czyli w rodzinie. Ważne jest również wzmocnienie wspierających działań profilaktycznych oraz umożliwienie powrotu dziecka do domu. Zastanowienia wymaga jednak proponowana w projekcie idea całkowitego zastąpienia istniejącego już systemu pomocy i wprowadzanie nowych form, zamiast podjęcia działań zmierzających do wzmocnienia, profesjonalizacji i poprawy skuteczności rozwiązań już funkcjonujących.

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczy w pracach Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej oraz rządowego

¹⁴⁷ ZSM/500/6/2010/AJ

¹⁴⁸ DNZiPCz/441/5/11/45628/JB

¹⁴⁹ ZSR/500/25/2010/AW

projektu o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, biorąc aktywny udział w tworzeniu zapisów ustawy.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **gwarancji procesowych dla małoletnich poniżej 13 roku życia – wystąpienie z 15 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie reprezentacji dziecka w postępowaniach dotyczących ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej¹⁵⁰. Z analizy kierowanych do Rzecznika spraw wynika, że istnieją kłopoty z należyтым przedstawicielstwem dzieci w toku tego typu postępowań, gdyż nie posiadają one statusu strony. Jak podkreślił istnieje prawdopodobieństwo, że opiekunowie, których władza rodzicielska może być przez sąd ograniczona, mogą mieć trudności z właściwym reprezentowaniem interesów dziecka. W celu wzmocnienia standardów ochrony praw dziecka Rzecznik zaapelował o zmianę obowiązujących przepisów w taki sposób, by w postępowaniu dotyczącym władzy rodzicielskiej dobro i interes dziecka były należycie reprezentowane.

W odpowiedzi¹⁵¹ Minister Sprawiedliwości wskazał, że propozycja Rzecznika wymaga rozważenia nowelizacji przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jak też przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Kwestie unormowań kodeksowych, przed zajęciem ostatecznego stanowiska, wymagają uzyskania opinii Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego.

Generalnie propozycja zasługuje na akceptację, jednak jej ostateczne ukształtowanie w systemie prawa wymaga uwzględnienia szeregu okoliczności natury legislacyjnej i finansowej. Minister wskazał na istniejące rozwiązania w polskim systemie prawnym, a także na ewentualne możliwości rozwiązań koncepcji reprezentacji. Wskazano również na problemy natury prawno-legislacyjnej zaproponowanych rozwiązań. Podniesiono także wysokie koszty wprowadzenia jednego z tych rozwiązań dla budżetu państwa.

Wobec uwarunkowań natury legislacyjnej, a zwłaszcza konsekwencji natury finansowej, które w obecnej sytuacji budżetowej byłyby trudne do zaakceptowania, należałoby rozważyć inne formy zapewnienia reprezentacji dziecka w postępowaniach sądowych np. zmianę przepisów, która zobowiązywałaby sąd do informowania prokuratora o każdym postępowaniu dotyczącym władzy rodzicielskiej. Zapewniłoby to ochronę prawną dzieciom przez organ państwowy w tego typu postępowaniach.

¹⁵⁰ ZSR/500/27/2010/AP

¹⁵¹ DLP-II-413-27/10

2.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2010 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem do wychowania w rodzinie, dotyczyły:

- rodzin zastępczych

Dla dzieci, które z różnych przyczyn pozbawione są możliwości wychowania w swojej rodzinie biologicznej najlepszą formą opieki jest rodzicielstwo zastępcze. W ramach swojej działalności Rzecznik stara się zapewnić tej formie opieki wsparcie i jak najbardziej przyjazne rozwiązania prawne i organizacyjne. Obecnie trwają prace nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w których Rzecznik Praw Dziecka bierze czynny udział. Wskazuje w nich na problemy, z którymi na co dzień zwracają się do Rzecznika dzieci i rodziny zastępcze.

Jednym z zagadnień, dotyczących osób ubiegających się o ustanowienie rodziny zastępczej oraz osób będących rodzinami zastępczymi niespokrewnionymi, jest kwestia wypłaty świadczeń na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka¹⁵². Zanim sąd orzeknie o ustanowieniu rodziny zastępczej dla danego dziecka, jest zobligowany przeprowadzić postępowanie mające na celu zbadanie kwalifikacji rodziny zastępczej do pełnienia roli opiekuna. Często sądy, w ramach zabezpieczenia, wydają postanowienia tymczasowe o powierzeniu pieczy nad dzieckiem osobom wnioskującym o ustanowienie rodziny zastępczej. Takie postanowienia nie pozwalają wedle obowiązujących przepisów na wypłatę świadczeń na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka – tym samym nie zabezpieczają sytuacji bytowej małoletnich.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracano się wielokrotnie z prośbą o przyspieszenie postępowania sądowego bądź zmianę postanowień tymczasowych, tak by osoby ubiegające się o powołanie rodziny zastępczej mogły ubiegać się o wsparcie finansowe już od pierwszego dnia pobytu dziecka w ich rodzinie. W opisanej sytuacji znalazła się rodzina państwa Aleksandry i Marka K. Małżonkowie wyrazili wolę przyjęcia do swojej rodziny zastępczej, dwóch wychowanków Domu Dziecka w P., małoletnich Mateusza i Szymona. W tym celu złożyli do Sądu Rejonowego w K. wniosek o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla chłopców. Państwo K. kwalifikacje uzyskali już w 2002 roku, przysposobili również chłopca, który wcześniej był w ich rodzinie zastępczej. Sąd Rejonowy w K. w trosce o dobro dzieci wydał postanowienie zabezpieczające, w którym zmienił miejsce zamieszkania

¹⁵² ZSR/413/35/2010/UP, ZSR/413/41/2010/MN, ZSR/413/93/2010/LP, ZSR/413/68/2010/LP, ZSR/413/89/2010/LP, ZSR/413/83/2010/AT, ZSR/410/9/2010/AW,

małoletnich oraz powierzył pieczę nad dziećmi małżonkom K. Postanowienie to uniemożliwiło Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej wypłatę świadczeń na częściowe pokrycie kosztów utrzymania małoletnich. Na skutek interwencji Rzecznika Praw Dziecka Sąd Rejonowy w trybie przyspieszonym, wydał ostateczne postanowienie ustanawiając wnioskodawców rodziną zastępczą dla małoletnich – rodzeństwa Mateusza i Szymona D., co tym samym pozwoliło Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej na wypłatę świadczenia¹⁵³.

Zaznaczyć należy, iż wniosek Rzecznika Praw Dziecka, popierający finansowanie pobytu dziecka u opiekunów starających się o ustanowienie rodziny zastępczej – już od momentu fizycznego przejęcia opieki przez osoby wnioskujące – został w toku prac nad projektem ustawy o wspieraniu rodzin i systemie pieczy zastępczej przyjęty w całości.

Dalsza analiza spraw z zakresu zastępczych form opieki nad dzieckiem kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wskazuje, że wciąż jeszcze niedostateczne jest zrozumienie funkcji opieki zastępczej – jej istoty – zarówno przez rodziny biologiczne, jak również opiekunów zastępczych dzieci. Rodzina zastępcza winna być elementem wsparcia dla rodziny naturalnej. Jej charakter ma być pomocniczy, uzupełniający. Szczególnie ważna jest współpraca rodziców zastępczych z rodziną biologiczną, która mogłaby doprowadzić do powrotu dziecka do rodziny naturalnej. W praktyce jednak okazuje się, iż rodzina naturalna i rodzina zastępcza stoją do siebie w opozycji¹⁵⁴. Niejednokrotnie rodzina naturalna nie akceptuje postanowienia o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej. Działania rodzin biologicznych zmierzały przede wszystkim do oskarżania rodzin zastępczych o nieprawidłowe sprawowanie opieki, rażące zaniedbywanie, wykorzystywanie bądź stosowanie przemocy wobec małoletnich¹⁵⁵. Rodziny biologiczne zarzucały również rodzicom zastępczym ograniczanie bądź całkowite uniemożliwianie kontaktów z dzieckiem¹⁵⁶.

W takiej sytuacji znalazła się rodzina zastępcza małżonków Małgorzaty i Witolda B., która od 2002 roku sprawowała opiekę nad siostrzeńcem. Państwa B. ustanowiono rodziną zastępczą dla małoletniego z racji niewydolności wychowawczej ojca oraz choroby psychicznej matki. Sprawę zgłosiła do Rzecznika babcia chłopca, zarzucając rodzinie zastępczej utrudnianie chłopcu jakichkolwiek kontaktów zarówno z nią samą, jak

¹⁵³ ZSR/413/105/2010/LP

¹⁵⁴ ZSR/413/59/2010/UZ, ZSR/413/78/2010/LP, ZSR/413/92/2010/LP, ZSR/413/88/2010/LP, ZSR/413/71/2010/LP, ZSR/413/65/2010/AW, ZSR/410/576/2010/AW, ZSR/413/71/2010/LP, ZSR/413/55/2010/AW, ZSR/413/2/2010/AW, ZSR/413/72/2010/AW

¹⁵⁵ ZSR/413/7/2010/AW, ZSR/413/8/2010/AW, ZSR/413/11/2010/AW, ZSR/413/19/2010/AW, ZSR/413/20/2010/AW, ZSR/413/33/2010/AW, ZSR/413/34/2010/AW, ZSR/413/44/2010/AW,

¹⁵⁶ ZSR/413/60/2010/KG, ZSR/413/41/2010/MN, ZSR/413/26/2010/UZ, , ZSR/410/671/2010/TT, ZSR/413/46/2010/AW, ZSR/413/75/2010/AW

i z biologiczną matką. W efekcie przeprowadzonej przez Rzecznika analizy sytuacji małoletniego, okazało się, iż zarzuty są bezpodstawne. Babcia pomimo ustalonych terminów spotkań z wnukiem nigdy z nich nie skorzystała. Zarzuty kierowane przez nią wobec opiekunów podyktowane były jedynie chęcią przejęcia opieki nad małoletnim¹⁵⁷.

Jako przykład braku zrozumienia istoty i funkcji zastępczej formy opieki oraz jej tymczasowego charakteru przytoczyć można również sytuację rodzeństwa Rafała i Łukasza T., którzy na skutek agresywnych zachowań matki biologicznej, po rocznym pobycie w rodzinie zastępczej pani Magdaleny L., musieli trafić do nowego środowiska wychowawczego. Matka destabilizowała funkcjonowanie rodziny zastępczej, przychodziła niejednokrotnie w nocy, pod wpływem alkoholu, żądając natychmiastowego kontaktu z dziećmi. Z aktualnych informacji Rzecznika, wynika, iż dzieci zaaklimatyzowały się w nowej rodzinie, a zachowania matki uległy zniwelowaniu, dzięki pomocy psychologicznej, o którą wnioskował Rzecznik Praw Dziecka¹⁵⁸.

Kolejnym istotnym zagadnieniem, z którym zgłaszano się do Rzecznika, jest kwestia oddalania przez sądy wniosków o ustanowienie rodziny zastępczej w sytuacjach, gdy kandydaci nie spełniają przesłanek zawartych w art. 73 ustawy o pomocy społecznej¹⁵⁹. Uniemożliwia to sądom ustanowienie takich osób rodzicami zastępczymi¹⁶⁰. Osoby proszące Rzecznika o interwencje w przedmiocie ustanowienia rodziny zastępczej często nie zgadzały się z postanowieniami sądów podnosząc, iż najważniejsza dla dziecka jest atmosfera rodzinnego domu, obdarzenie go miłością i ciepłem¹⁶¹. Jak pokazuje doświadczenie życiowe, miłość i ciepło rodzinnego ogniska są elementami niezwykle ważnymi dla prawidłowego rozwoju dziecka, jednocześnie nie są to jedyne czynniki wystarczające do stwierdzenia, że dana osoba daje rękojmię należytego sprawowania opieki zastępczej nad dzieckiem. Ustawodawca, zdaniem Rzecznika słusznie powołuje szereg przesłanek, na podstawie których sąd podejmuje decyzję dotyczącą ustanowienia rodziny zastępczej. Ponadto, Rzecznik wielokrotnie zwracał uwagę na potrzebę ukończenia szkolenia oraz uzyskania pozytywnej oceny predyspozycji wychowawczych przez osoby starające się o ustanowienie rodziny

¹⁵⁷ ZSR/413/80/2010/LP,

¹⁵⁸ ZSR/413/103/2010/LP

¹⁵⁹ Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.

¹⁶⁰ ZSR/413/109/2010/LP, ZSR/413/66/2010/UP, ZSR/413/91/2010/KG, ZSR/413/52/2010/LP, ZSR/413/50/2010/MS, ZSR/413/24/2010/UZ, ZSR/413/64/2010/UZ, ZSR/413/96/2010/UZ, ZSR/413/115/2010/LP, ZSR/413/22/2010/AT, ZSR/413/25/2010/AT, ZSR/413/80/210/LP, ZSR/410/402/2010/AW, ZSR/413/65/2010/AW, ZSR/410/643/2010/KK, ZSR/410/534/2010/KK, ZSR/410/467/2010/KK, ZSR/410/473/2010/KK, ZSR/413/53/2010/AW

¹⁶¹ ZSR/413/21/2010/UZ, ZSR/413/70/2010/UZ, ZSR/410/292/2010/LP

zastępczej¹⁶². Ta forma opieki stawia bowiem przed rodzicami zastępczymi ogromne wyzwania. Są one związane nie tylko z wychowaniem małoletniego, ale wymagają również od rodziny zastępczej umiejętnego postępowania na rzecz powrotu dziecka do pierwotnego środowiska wychowawczego.

Rzecznik Praw Dziecka prowadził sprawę sześciorga osieroconych dzieci, które obawiały się rozdzielenia i umieszczenia w obcej rodzinie zastępczej bądź w placówce. Rzecznik niezwłocznie skontaktował się z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, celem ustalenia form opieki, jaką służby socjalne otoczyły rodzinę. Rzecznik w związku ze śmiercią ich matki i brakiem wsparcia w postaci stałej obecności w rodzinie osoby stanowiącej dla małoletnich wzorzec wniósł, o objęcie dzieci terapią m.in. terapią psychologiczną. W uzasadnieniu swojego stanowiska Rzecznik wskazał na zasadne objęcie dzieci pomocą psychologa, który pomógłby rodzeństwu przeżyć okres żałoby. Podkreślił, że informacje uzyskane w wyniku dotychczasowej analizy sytuacji opiekuńczej dzieci pozwalają wyrazić przekonanie o zasadności pozostawienia rodzeństwa w dotychczasowym, rodzinnym środowisku. W ocenie sytuacji małoletnich na uwagę zasługuje zasada nierozdzielania rodzeństwa, która zostałaby spełniona wobec decyzji o pozostawieniu małoletnich pod opieką jednej z sióstr. Byłaby również zgodna z wolą samych dzieci, których sprawa dotyczy. Sprawa, na tym etapie, zakończyła się powierzeniem opieki prawnej wnioskującej o to pełnoletniej siostrze. Dzieci zostały w dotychczasowym miejscu zamieszkania. Kolejnym etapem interwencji Rzecznika jest podjęcie starań o ustanowienie siostry rodziną zastępczą. Da to szansę na pomoc finansową dla wszystkich dzieci¹⁶³.

Poważnym problemem w zakresie rodzicielstwa zastępczego jest zagadnienie rozwiązywania przez sądy rodzin zastępczych, na skutek powrotu do domu rodzinnego rodzica bądź rodziców małoletniego¹⁶⁴. Dotyczy to najczęściej rodzin zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, kiedy to rolę rodziny zastępczej pełnią dziadkowie. Przykładem takiej sytuacji jest sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez panią Barbarę B. Na skutek zaniedbywania swojego syna – Macieja B., Sąd Rejonowy w R. postanowił ustanowić rodziną zastępczą dla chłopca jego dziadków – państwo Bożenę i Zygmunta B. – ograniczając tym samym władzę rodzicielską matki. Po kilku latach matka wróciła do mieszkania swoich rodziców i to ona mimo ograniczenia władzy rodzicielskiej sprawowała faktyczną opiekę nad synem. Sąd uznał, iż fakt zamieszkiwania matki z dzieckiem w jednym lokalu świadczy

¹⁶² ZSR/413/13/2010/AW, ZSR/413/14/2010/AW, ZSR/413/46/2010/AW, ZSR/413/48/2010/AW

¹⁶³ ZSR/413/47/2010/AW

¹⁶⁴ ZSR/413/3/2010/UP, ZSR/413/43/2010/KG, ZSR/413/118/210/AM, ZSR/413/113/2010/LP, ZSR/413/16/2010/AW,

o tym, iż ustała przyczyna, która była podstawą ustanowienia rodziny zastępczej w osobach dziadków i rozwiązał rodzinę zastępczą. Jednocześnie zmienił sposób ograniczenia władzy rodzicielskiej i umieścił małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Zaznaczyć należy, iż *de facto* chłopiec od urodzenia wychowywany był przez dziadków, a środowisko wychowawcze które stworzyli chłopcu dziadkowie było jedynym, jakie chłopiec znał. W wyniku działań zainicjowanych przez Rzecznika, matka złożyła wniosek o przywrócenie władzy rodzicielskiej i zabezpieczenie opieki nad synem poprzez pozostawienie go w dotychczasowym środowisku wychowawczym¹⁶⁵.

Rodziny zastępcze często napotykają problemy związane z brakiem legitymacji do samodzielnego podejmowania decyzji dotyczącej np. leczenia, czy kształcenia dziecka¹⁶⁶. Rodzina zastępcza ma bowiem prawo do bieżącej pieczy nad dzieckiem, nie ma natomiast legitymacji co do decydowania o istotnych sprawach dziecka. Rodzi to poważne problemy w codziennym wychowaniu małoletniego. W przypadku braku porozumienia z rodzicem, rodzina zastępcza zobligowana jest uzyskać zgodę sądu. Sądy zatem mają prawo rozszerzyć uprawnienia rodzin zastępczych o określone prawa. Sprawy tego rodzaju zgłaszane do Rzecznika najczęściej dotyczyły zwłoki sądów w podejmowaniu decyzji. Do tej kategorii spraw należy przypadek zgłoszony przez panią Monikę G., pełniącą funkcję rodziny zastępczej dla małoletniej Ewy J. Dziewczynka w wieku siedmiu lat poważnie zachorowała. Była hospitalizowana przez kilka miesięcy, po czym okazało się, iż musi być poddana operacji. Pani Monika bezskutecznie próbowała skontaktować się z matką małoletniej w celu uzyskania zgody na zabieg. Brak kontaktu ze strony matki, skutkowało złożeniem przez matkę zastępczą wniosku do sądu o wydanie zgody na zabieg operacyjny. Niestety, sąd nie potraktował wniosku, jako pilnego i dopiero po interwencji Rzecznika zezwolił na dokonanie zabiegu¹⁶⁷.

Rzecznik Praw Dziecka zwracał szczególną uwagę na prawa dziecka w postępowaniu toczącym się przez sądem, przede wszystkim na obowiązek wysłuchania przed nim dziecka¹⁶⁸. Sądy, po nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a także Kodeksu postępowania cywilnego, zostały zobligowane przez ustawodawcę do wysłuchania małoletniego w postępowaniu, jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwala oraz do uwzględnienia w miarę możliwości jego życzenia.

¹⁶⁵ ZSR/413/51/2010/LP

¹⁶⁶ ZSR/413/1/2010/KG, ZSR/413/3/2010/UP, ZSR/413/95/2010/MS, ZSR/413/76/2010/LP, ZSR/413/81/2010/LP

¹⁶⁷ ZSR/413/94/2010/MS

¹⁶⁸ ZSR/410/118/2010/AK, ZSR/41/594/2010/AK, ZSR/410/362/2010/AK, ZSR/410/291/2010/AW, 410/116/2010/AW, ZSR/410/156/2010/AP, ZSR/410/160/2010/AP

- kontaktów z dzieckiem i realizacji orzeczeń sądowych ustalających kontakty

Nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z 13 czerwca 2009 roku, rozszerzyła krąg osób uprawnionych do występowania z wnioskami o uregulowanie kontaktów z dziećmi. W szczególności art. 113⁶ Kodeksu przyznał osobom, które pieczę nad dzieckiem sprawowały przez dłuższy czas, możliwość ubiegania się o uregulowanie kontaktów z małoletnim. Prawo to przełożyło się bezpośrednio na ilość spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o interwencję¹⁶⁹. Przykładem jest sprawa zgłoszona przez babcię małoletniej Nicoli. Pani Anna, przez kilka lat opiekowała się wnuczką, podczas, gdy rodzice małoletniej pracowali. Po śmierci matki, ojciec nie chciał, aby córka utrzymywała jakiegokolwiek kontakty z babcią (utrudniał jej nawet rozmowy telefoniczne) twierdząc, iż kontakty z nią wpływają na córkę bardzo negatywnie. Pani Anna została poinformowana przez Rzecznika o przysługujących jej uprawnieniach, po czym złożyła do sądu odpowiedni wniosek. Sąd przychylił się do wniosku babci i uregulował kontakty, dzięki czemu pani Anna może swobodnie spotykać się z dziewczynką¹⁷⁰.

Osobną kategorią spraw są sytuacje związane z „rozpadem” rodziny¹⁷¹. Wielokrotnie, po orzeczeniu rozvodu, nienawiść rodziców do siebie jest tak silna, że oddziałuje bezpośrednio na dziecko. Rodzice zapominają bowiem, iż do prawidłowego rozwoju małoletniego potrzebny jest kontakt zarówno z mamą, jak i z tatą. W rezultacie, dorośli zaślepieni swoją własną krzywdą, stawiają dziecko w roli koalicjanta jednej ze stron, a zarazem antagonisty drugiego rodzica, wypierając przy tym potrzebę dziecka do kontaktu z drugim rodzicem. Wikłają dziecko w konflikt lojalności oraz dyskredytują drugiego rodzica w oczach dziecka, co w efekcie prowadzi do rozstroju psychiczno-emocjonalnego u małoletniego. Rodzice często nie są w stanie dojść do porozumienia i zawrzeć ugody dotyczącą kontaktów z dzieckiem. Sytuację obrazuje sprawa dotycząca małoletniego Janusza P. W sprawie procedował Sąd Rejonowy w O. Nastoletni Janusz P. deklarował niechęć do kontaktów z ojcem, by w końcu całkowicie odmówić spotkań. W toku postępowania ustalono, że nastolatek miał pełną świadomość wieloletniego konfliktu pomiędzy rodzicami, został emocjonalnie zaangażowany w ten konflikt. Sąd uznał, opierając się na opinii biegłych, iż nie było obiektywnych przeciwwskazań do nawiązania relacji pomiędzy małoletnim

¹⁶⁹ ZSR/410/712/2010/LP, ZSR/410/420/2010/KG, ZSR/410/520/2010/MN, ZSR/410/52/2010/TT, ZSR/410/769/2010/AW, ZSR/410/884/2010/KG, ZSR/413/30/2010/AP, ZSR/413/40/2010/AP, ZSR/413/505/2010/AT

¹⁷⁰ ZSR/413/116/2010/LP

¹⁷¹ ZSR/410/51/2010/TT, ZSR/410/650/2010/KG, ZSR/410/868/2010/UP, ZSR/410/595/2010/UP, ZSR/410/21/2010/KG, ZSR/410/858/2010/UP, ZSR/440/144/2010/AW, ZSR/410/718/2010/UP, ZSR/410/621/2010/UP, ZSR/410/401/2010/AW, ZSR/410/783/2010/KG, ZSR/410/490/2010/KG, ZSR/410/457/2010/KG, ZSR/413/29/2010/AP, ZSR/410/254/2010/AT, ZSR/410/229/2010/UZ,

a ojcem, jednak spotkania uniemożliwiała zdecydowana odmowa ze strony nastolatka, co przede wszystkim było spowodowane destrukcyjnymi działaniami matki¹⁷².

Rzecznik zwracał rodzicom uwagę, że dla dobra dziecka, powinni korzystać z pomocy mediatorów rodzinnych, zamiast decydować się na rozstrzyganie sporów w sądach¹⁷³. W każdym konflikcie pomiędzy rodzicami, największym przegranym jest zawsze dziecko. Mediacja daje możliwość wypracowania wspólnych ustaleń, dzięki czemu żadna ze stron konfliktu nie czuje się pokrzywdzona. Ponadto, jak pokazuje praktyka, ustalenia i reguły dokonane w ramach alternatywnych form rozstrzygania sporów są częściej przestrzegane przez strony. W sytuacjach braku porozumienia i nagminnym utrudnianiu bądź uniemożliwianiu kontaktów z dzieckiem orzeczonych prawomocnymi postanowieniami, do sądów trafiają sprawy o egzekucję tych postanowień. Sytuacje te stanowią liczną grupę spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka¹⁷⁴. Zazwyczaj, w takich sprawach, Rzecznik wskazuje zainteresowanym konkretne działania i przepisy, które winny być zastosowane w celu wyegzekwowania prawa (jak wskazał Sąd Najwyższy, obok art. 1050 Kodeksu postępowania cywilnego, podstawę prawną do egzekwowania kontaktów stanowi art. 598¹ – 598¹³ k.p.c.).

Przykładem sprawy, w której zasadniczy problem polegał na nierealizowaniu orzeczenia sądowego ustalającego kontakty, jest postępowanie toczące się przed Sądem Rejonowym w K., w sprawie małoletnich sióstr Mileny i Magdaleny S. Ojciec dziewczynek złożył wniosek o zmianę sposobu uregulowania kontaktów z małoletnimi córkami, ustalonego wcześniej w toku procesu rozwodowego. Zgodnie z wnioskiem, zmiana ta miała polegać na wyznaczeniu innego miejsca spotkań z dziećmi – w tym konkretnym przypadku innego miasta – z uwagi na miejsce zamieszkania wnioskodawcy. Matka dziewczynek wniosła o oddalenie wniosku, wskazując, że ojciec nie jest przygotowany do kontaktu z dziećmi i sama zmiana miejsca tych kontaktów nie przyniesie pożądanych rezultatów. W toku postępowania ustalono, że pomimo nadzoru kuratora, ojcu nie udało się nakłonić córek do tego, by kontakt się odbył. Dzieci każdorazowo deklarowały niechęć do spotkań z ojcem, reagując krzykiem, a czasami wręcz agresją. Przeprowadzone dowody pozwoliły sądowi na ustalenie, że matka małoletnich deklarowała wprawdzie zrozumienie potrzeby nawiązania

¹⁷² ZSR/410/160/2010/AP, ZSR/410/572/2010/KK,

¹⁷³ ZSR/410/211/2010/MN, ZSR/410/48/2010/TT, ZSR/410/881/2010/UP ZSR/410/50/210/TT, ZSR/410/712/2010/LP, ZSR/410/379/2010/AW, ZSR/410/368/2010/AT, ZSR/410/754/2010/UZ

¹⁷⁴ ZSR/410/606/2010/UP, ZSR/410/325/2010/MN, ZSR/410/553/2010/MS, ZSR/410/85/2010/AW, ZSR/410/35/2010/AW, ZSR/413/42/2010/AW,

pozytywnych relacji pomiędzy ojcem a dziećmi, faktycznie jednak jej działania wskazywały na manipulowanie córkami i postawę nadmiernie i bezpodstawnie izolującą dzieci od ojca¹⁷⁵.

Rzecznik, zwracał również uwagę rodzicom utrudniającym kontakty drugiego rodzica z dzieckiem, na konsekwencje ich postępowania. Przykładem jest sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez panią Walentynę J. Matka utrudniała kontakty syna z ojcem, uważając, iż demoralizuje on chłopca. Z uwagi na to, że ojciec złożył do sądu wniosek o wyegzekwowanie kontaktów z synem, matka dziecka zwróciła się o interwencję do Rzecznika. Po analizie materiału dowodowego oraz zbadaniu wszystkich okoliczności sprawy, okazało się, iż argumenty przytaczane przez matkę małoletniego nie znalazły potwierdzenia. Rzecznik poinformował matkę, iż w przypadku dalszego uniemożliwiania kontaktów, sąd może orzec wobec niej grzywnę, ograniczyć jej władzę rodzicielską bądź całkowicie ją tej władzy pozbawić. Ostatecznie sąd orzekł, iż małoletni będzie zamieszkiwał z ojcem, a matce ograniczył władzę rodzicielską¹⁷⁶. Zdarza się również, iż rodzic, któremu przyznano pełnię władzy rodzicielskiej nie respektuje prawa do kontaktów z dzieckiem rodzica pozbawionego tej władzy. Rodzice podają różne powody, dla których odmawiają respektowania postanowień sądów. Jak pokazuje analiza poszczególnych przypadków, zazwyczaj podnoszone przez rodziców argumenty nie pokrywają się z rzeczywistym stanem rzeczy. Obowiązujące przepisy wyraźnie wskazują, iż prawo do kontaktów z dzieckiem jest niezależne od posiadania władzy rodzicielskiej. Jest to uprawnienie, którego w żaden sposób wykluczyć nie można, jeśli nie został wydany zakaz osobistej styczności.

W tego typu sprawach zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka przez rodziców, którym sąd przyznał władzę rodzicielską, pozbawiając władzy drugiego z rodziców, Rzecznik zawsze podkreślał, że kontakty z dzieckiem nie są atrybutem władzy rodzicielskiej¹⁷⁷. Zaznaczał ponadto, iż rodzic mimo pozbawienia władzy rodzicielskiej ma prawo spotykać się ze swoim dzieckiem, a prawa tego nie można go pozbawić, jeśli nie zachodzą ku temu uzasadnione przesłanki.

Kolejnym problemem jest kwestia kontaktów małoletnich wychowywanych w rodzinnych formach opieki zastępczej z rodzicami biologicznymi¹⁷⁸. Często zdarza się, że rodzice biologiczni nie godzą się na wyznaczanie terminów spotkań z dziećmi, chcieliby móc odwiedzać je o dowolnych porach, co z racji usystematyzowanego harmonogramu dnia

¹⁷⁵ ZSR/410/156/2010/AP

¹⁷⁶ ZSR/410/672/2010/LP

¹⁷⁷ ZSR/410/848/2010/AT, ZSR/410/790/2010/LP, ZSR/410/831/2010/LP, ZSR/410/712/2010/LP, ZSR/410/452/2010/UZ

¹⁷⁸ ZSR/410/672/2010/LP, ZSR/410/689/2010/AP, ZSR/410/51/2010/TT, ZSR/410/884/2010/KG, ZSR/413/498/2010/AT, ZSR/410/446/2010/UZ

każdej z rodzin, nie jest możliwe. Rodzice biologiczni nie biorą pod uwagę, iż ich dziecko w rodzinie zastępczej ma ułożony plan dnia. Samowolne decydowanie o terminie i godzinie spotkania z dzieckiem, zaburza zatem porządek dnia i wpływa destabilizująco zarówno na funkcjonowanie samego dziecka, jak i całej rodziny. Rzecznik wielokrotnie zwracał, uwagę, iż rodziny winny ze sobą współpracować na rzecz wypracowania rozwiązań, które byłyby satysfakcjonujące dla obu stron. Podkreślał, że obowiązek organizowania i planowania spotkań z dzieckiem nie leży jedynie po stronie rodziny zastępczej. Podobny problem dotyczy również dzieci przebywających w państwowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Przykładem interwencji Rzecznika jest sprawa zgłoszona przez panią Monikę W. – matkę siedmiorga dzieci przebywających w domu dziecka. Skarżyła się ona, iż Dyrektor Domu Dziecka w W. zabrania jej kontaktów z dziećmi. Po zbadaniu sytuacji małoletnich okazało się, iż matka wraz ze swoim konkubentem nie dostosowują się do regulaminu funkcjonowania placówki, a zwłaszcza godzin wyznaczonych na odwiedziny dzieci. Matka przez cały okres wakacji odwiedzała dzieci codziennie spędzając z nimi czas od rana do wieczora. Uniemożliwiała to dzieciom uczęszczanie na zajęcia organizowane w ramach kolonii w mieście, wyjazdy na wycieczki, a także na zajęcia wyrównawcze starszej córki. Dom Dziecka wobec takiego postępowania matki, zwrócił się do Sądu Rejonowego z wnioskiem o uregulowanie kontaktów z małoletnimi. Rzecznik Praw Dziecka uważa, że kontakty dzieci z rodzicami biologicznymi nie powinny być ograniczane, ale nie powinny także zaburzać życia dzieci w placówce, stąd podjęta decyzja przez sąd była uzasadniona¹⁷⁹.

Rzecznik Praw Dziecka interweniował także w sprawach, w których rodzice prosili o pomoc w urlopowaniu dziecka z rodziny zastępczej bądź placówki opiekuńczo-wychowawczej¹⁸⁰.

W wielu sprawach zgłaszanych do Rzecznika rodzice skarżą się, iż nie mogą swobodnie spotykać się z dziećmi, gdyż spotkania te nadzorowane są przez pracowników socjalnych z miejskich ośrodków pomocy społecznej, pracowników powiatowych centrów pomocy rodzinie czy też kuratorów¹⁸¹. Przykładem jest sprawa małoletniego Philipa C. Do Rzecznika zwrócił się ojciec chłopca, z prośbą o pomoc w kontaktach z synem. Ojciec informował, że matka chłopca utrudnia mu kontakty, między innymi nastawiając dziecko przeciwko niemu, przekazując mu nieprawdziwe informacje oraz składając zawiadomienie o popełnieniu przez niego przestępstwa na szkodę małoletniego. Rzecznik Praw Dziecka

¹⁷⁹ ZSR/410/689/2010/LP

¹⁸⁰ ZSR/410/807/2010/LP, ZSR/410/536/2010/AT, ZSR/413/73/2010/AW

¹⁸¹ ZSR/410/156/2010/AP, ZSR/410/815/2010/LP, ZSR/410/703/2010/AT, ZSR/410/197/2010/UZ

zapoznał się z aktami postępowania przygotowawczego, które zostało prawomocnie umorzone oraz całością akt opiekuńczych. W powyższym stanie faktycznym należy wskazać, że Sąd Rejonowy ustalił kontakty małoletniego z ojcem w obecności osób trzecich. Matka chłopca – Bogusława D. wniosła o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w sprawie o ustalenie kontaktów małoletniego z ojcem, poprzez zmniejszenie ilości dni wyznaczonych przez sąd na spotkania z dzieckiem. W przedmiotowej sprawie Rzecznik zwrócił uwagę, na opinię Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. W opinii, biegli wskazali, że rodzice dziecka prezentują nieprawidłowe postawy wychowawcze. Stwierdzili również, że matka dziecka próbuje „odciąć” syna od ojca i stara się kształtować określone postawy wobec ojca. Rzecznik wskazał na potrzebę podjęcia terapii psychologicznej mającej na celu zdobycie umiejętności w zakresie porozumiewania się, co do spraw dotyczących małoletniego. Obecnie kontakty chłopca z ojcem odbywają się w sposób swobodny, rodzice podjęli terapię, która daje wymierne korzyści przede wszystkim z punktu widzenia dobra ich syna¹⁸².

W wielu sprawach zgłaszanych do Rzecznika w ubiegłym roku pojawił się także problem kontaktów z dzieckiem, w momencie osadzenia jednego z rodziców w zakładzie karnym¹⁸³. W przypadku gdy, wobec rodzica nie wydano zakazu osobistej styczności z dzieckiem, mimo odbywania kary, ma on prawo do kontaktów z małoletnim. Kontakty te mogą polegać na wymianie korespondencji, rozmowach telefonicznych, bądź, jeśli pozwalają na to warunki, również na kontakcie osobistym. Zazwyczaj ocena, czy dane dziecko winno spotykać się z rodzicem w zakładzie karnym należy do psychologa, który jest w stanie profesjonalnie ocenić, czy spotkania w takim miejscu nie będą miały wpływu na rozwój psychiczno – emocjonalny dziecka. Zgodę na kontakty każdorazowo wyrazić musi również opiekun prawny, w przeciwnym razie rodzic może wystąpić do sądu z wnioskiem o uregulowanie kontaktów¹⁸⁴.

- naruszenia praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i oświatowych do kontaktu z rodziną biologiczną

Skargi dotyczące kontaktów z dzieckiem dotyczą także tych małoletnich, którzy umieszczeni są w państwowych instytucjach opiekuńczych. Przypadki naruszenia praw dziecka w tym zakresie, zgłaszane do Rzecznika, dotyczyły zarówno domów dziecka, jak i rodzinnych domów dziecka oraz młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

¹⁸² ZSR/410/639/2010/AT

¹⁸³ ZSR/410/632/2010/LP, ZSR/410/890/2010/KG, ZSR/410/890/2010/KG, ZSR/410/734/2010/KG, ZSR/410/80/2010/UZ, ZSR/410/69/2010/UZ, ZSR/410/726/2010/KK,

¹⁸⁴ ZSR/441/58/2010/AT

Rodzice dzieci umieszczonych w dwóch różnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Ł. zgłosili Rzecznikowi Praw Dziecka, że placówka utrudnia kontakty dzieci z nimi i rodzeństwem. W wyniku interwencji Rzecznika zorganizowano regularne spotkania. Niestety, rodzice nie zawsze dotrzymywali przyjętych ustaleń i nie odwiedzali dzieci w umówionych terminach¹⁸⁵.

W przypadku innych dzieci umieszczonych w Rodzinnym Domu Dziecka w T., matka dzieci zarzucała, że Dyrektor RDD nie pozwala jej odwiedzać dzieci, ograniczając kontakty do jednej wizyty w tygodniu. W wyniku działań wyjaśniających okazało się, że dziecko jest poddawane rekonwalescencji po ciężkiej operacji, a ograniczenie kontaktu było wynikiem zaleceń lekarza. Kontrola w placówce zlecona przez Rzecznika Praw Dziecka wykazała słuszność postępowania opiekunów z Rodzinnego Domu Dziecka¹⁸⁶.

Do Rzecznika Praw Dziecka napisali list również wychowankowie Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w A. ze skargą, że w placówce łamane są ich prawa dotyczące kontaktów z rodziną. W wyniku kontroli przeprowadzonej przez Kuratorium Oświaty, na wniosek Rzecznika, zostało stwierdzone, że Statut placówki i Regulamin kontaktów z wychowankami zawierają niezgodne z prawem zapisy dotyczące spotkań podopiecznych z rodziną. Kurator Oświaty wydał stosowne zalecenia, które zostały zrealizowane przez Dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w A.¹⁸⁷

- przysposobienia

Rzecznik Praw Dziecka podejmował sprawy, przedmiotem których było ustanowienie dla dziecka zastępczego środowiska rodzinnego, w tym środowiska adopcyjnego. Rzecznik, zaniepokojony analizą przypadków dzieci przebywających przez wiele lat w placówkach opiekuńczo-wychowawczych¹⁸⁸, podjął temat długotrwałości i przewlekłości postępowań o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci¹⁸⁹. Zaalarmowany przez Dyrektora Domu Dziecka w K. proszącego o interwencję w sprawie trójki rodzeństwa S. Rzecznik wystąpił o akta sprawy i informację o jej stanie do Sądu Rejonowego w L¹⁹⁰. Z informacji przekazanych przez Dyrektora wynikało, że dzieci od kilku lat przebywają w placówce, a rodzice nie są zainteresowani ich odzyskaniem. Placówka kieruje wnioski o pozbawienie władzy rodzicielskiej, uznając dalszy pobyt dzieci za bezzasadny. Z każdym dniem maleje szansa

¹⁸⁵ ZEW/414/1/2010/PW

¹⁸⁶ ZEW/414/42/2010/PW

¹⁸⁷ ZEW/461/7/2010/PW

¹⁸⁸ ZSR/410/300/2010/AW, ZSR/410/800/2010/AW, ZSR/410/636/2010/AW

¹⁸⁹ Patrz „Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka. Prawo do wychowania w rodzinie”

¹⁹⁰ ZSR/410/636/2010/AW

dzieci na znalezienie dla nich potencjalnej rodziny adopcyjnej. Interwencja Rzecznika Praw Dziecka spowodowała, że ostatecznie sąd zdecydował o pozbawieniu władzy rodzicielskiej.

Przejęcie roli rodziców nie jest łatwe. Nigdy nie pozostaje też bez skutków dla psychiki dziecka i jego dalszego rozwoju. Jak wynika z problemów kierowanych do Rzecznika – ma również wpływ na dotychczasowe funkcjonowanie rodziny, która zdecydowała się dziecko przyjąć¹⁹¹. Adopcja ma służyć dobru dziecka, dać mu rodzinę, której z różnych przyczyn nie ma i do której niewyobrażalnie tęskni. Powinna to być taka rodzina, która będzie chciała i będzie umiała poradzić sobie z wychowaniem adoptowanego dziecka. Powinna być także przygotowana na to, że w kolejnych etapach życia dziecka mogą wystąpić trudności. Trzeba pamiętać, że wychowanie dziecka w rodzinie adopcyjnej jest trudniejsze niż w biologicznej. Często wymaga zwiększonego wysiłku i umiejętności korygowania zaburzeń związanych z opóźnieniem rozwoju, traumą lub urazami nabytymi przed powierzeniem dziecka rodzicom adopcyjnym.

Problem profesjonalnego wsparcia i szkolenia przyszłych rodziców adopcyjnych, a zarazem ich wsparcia już po formalnym zawianiu adopcji był przedmiotem sprawy dotyczącej małoletniej Agnieszki G. i jej rodziców adopcyjnych¹⁹². Rzecznik był adresatem skargi jednego z członków przywołanej rodziny. Zdaniem zainteresowanej, matka adopcyjna nieprawidłowo wywiązuje się z opieki nad córką – dopuszcza się przemocy psychicznej polegającej na straszeniu dziewczynki rozwiązaniem przysposobienia i powrotem dziecka do placówki. Analiza sprawy i podjęte przez Rzecznika czynności, m.in. kontakt z wychowawcą i pedagogiem szkolnym wskazują, że problem prawdopodobnie dotyczy przepracowania tematu adopcji, motywacji rodziców, zapewnienia dziecku pewności i gwarancji trwałości rodziny adopcyjnej. Dziewczynka została otoczona dyskretną i fachową opieką wychowawcy, którego zadaniem jest obserwacja dziecka i udzielanie wsparcia.

Sprawa prawidłowej opieki nad dzieckiem jest przedmiotem postępowania Sądu Rejonowego w G. Rzecznik Praw Dziecka interweniował w sprawie przysposobienia pięciorga rodzeństwa przebywającego w Rodzinnym Domu Dziecka¹⁹³. Do Rzecznika zwróciła się pani G. – dyrektor placówki rodzinnej. Opisała swoje zastrzeżenia, dotyczące procesu przysposobienia rodzeństwa, prowadzonego przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w W. oraz miejscowe Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Jako opiekun prawny, nie wyrażała zgody na poszukiwanie dla rodzeństwa dwóch różnych rodzin adopcyjnych, a tym

¹⁹¹ ZSR/411/18/2010/AW

¹⁹² ZSR/411/19/2010/AW

¹⁹³ ZSR/411/14/2010/AW

samym rozdzielenie dzieci. Zamierzała kwestionować ewentualne rozstrzygnięcie sądu. Przedmiotem zainteresowania Rzecznika był proces kwalifikacji dzieci do adopcji, pozwalający na poszukiwanie jednej rodziny adopcyjnej. Analiza sprawy nie wykazała na tym etapie naruszenia procedury adopcyjnej. Z informacji udzielonej Rzecznikowi przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w W. wynikało, iż wstrzymano kwalifikację starszych dzieci do momentu uregulowania sytuacji prawnej najmłodszego z rodzeństwa. W opinii Rzecznika znalezienie w tym przypadku jednej rodziny adopcyjnej z pewnością nie będzie prostym zadaniem. Nie oznacza to, że nie warto podjąć takiego wyzwania. Wariantem umożliwiającym zachowanie więzi jest również powierzenie dzieci dwóm rodzinom, które wyrażą zgodę na podtrzymywanie takiego kontaktu w przyszłości.

Pytania i wątpliwości z zakresu adopcji, kierowane do Rzecznika Praw Dziecka, dotyczą przygotowania rodziców adopcyjnych do uzyskania kwalifikacji pozwalających na podjęcie prób przysposobienia dziecka¹⁹⁴ i przebiegu procesu adopcyjnego¹⁹⁵. Wątpliwości dotyczy też zasada wyrażania zgody na adopcję swojego dziecka i możliwości jej odwołania¹⁹⁶.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice biologiczni, których sąd pozbawił władzy rodzicielskiej, orzekając następnie o przysposobieniu dzieci. Przedmiotem ich wątpliwości i prośb jest uzyskanie informacji o dzieciach i możliwości z nimi kontaktu. Przykładem takiej sprawy jest sytuacja rodzeństwa T, od kilku lat wychowywanych w rodzinie adopcyjnej¹⁹⁷. Analiza sprawy wskazuje, że wieloletnie zaniedbania w opiece nad dziećmi, przemoc fizyczna i psychiczna kierowana wobec rodzeństwa doprowadziły do pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej i powierzenie opieki nad dziećmi rodzicom adopcyjnym. Zwracająca się do Rzecznika matka biologiczna żądała pomocy w powrocie dzieci pod jej opiekę. W odpowiedzi została szczegółowo poinformowana o istocie adopcji i prawnych możliwościach jej rozwiązania.

Jak wynika z analizy problemów związanych z adopcją, poza przygotowaniem samej osoby pragnącej przysposobić dziecko, niezwykle istotna jest możliwość korzystania przez nią z pomocy specjalistów i grup wsparcia w późniejszym procesie wychowania dziecka. Ważna jest umiejętność radzenia sobie z problemami dziecka adoptowanego, jego potrzebą poszukiwania korzeni i prawdy o swoim pochodzeniu. Dotarcie do wiedzy o swojej rodzinie

¹⁹⁴ ZSR/411/11/2010/AW, ZSR/ZSR/411/17/2010/AW, ZSR/411/7/2010/AW, ZSR/413/109/2010/LP, ZSR/413/50/2010/MS

¹⁹⁵ ZSR/411/3/2010/AW, ZSR/413/18/2010/AW, ZSR/413/94/2010/MS

¹⁹⁶ ZSR/411/5/2010/AW, ZSR/411/116/2010/LP,

¹⁹⁷ ZSR/411/6/2010/AW

biologicznej przynosi poczucie uporządkowania życia oraz spokoju. W tym procesie, wsparcia i pomocy potrzebują nie tylko same dzieci, ale i ich rodzice adopcyjni. Stykając się ze wspomnianymi zagadnieniami, Rzecznik Praw Dziecka rozmawia z osobami zaangażowanymi w proces przysposobienia, wyjaśnia wątpliwości, gromadzi uwagi i podejmuje działania o charakterze generalnym¹⁹⁸, jak również podczas prac parlamentarnych nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁹⁹.

- władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem

Najlichniesza grupa spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła władzy rodzicielskiej. Osoby zwracające się z prośbą o pomoc, najczęściej nie wywiązywały się w sposób należyty ze swoich praw i obowiązków względem dzieci. Skutkowało to skierowaniem wniosków o ograniczenie, zawieszenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi²⁰⁰. Rzecznik niejednokrotnie kierował uwagę rodziców na fakt, iż dzieci potrzebują przede wszystkim stabilizacji, która dla małoletnich jest wartością nadrzędną. Wskazywał także na potrzebę trwałej zmiany postaw rodzicielskich, dającej gwarancję prawidłowego sprawowania opieki nad dziećmi. Rzecznik sugerował ponadto, podjęcie pracy nad podwyższeniem predyspozycji wychowawczych, które z punktu widzenia sądów orzekających w sprawach opiekuńczych są niezwykle istotne²⁰¹.

Przykładem jest sprawa pani Maliny P., która mając ograniczoną władzę rodzicielską nad dziećmi, została skierowana na leczenie odwykowe do Ośrodka Leczenia Uzależnień w O., w którym wraz z nią przebywały dwie małoletnie córki. Przez dwa lata kurator nadzorujący sprawowanie władzy rodzicielskiej nad dziećmi, jak również pracownicy ośrodka nie mieli zastrzeżeń, co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej nad dziewczynkami. Matka prawidłowo wywiązywała się ze swoich obowiązków wobec dzieci. Małoletnie były zadbane, a ich rozwój psychiczno – emocjonalny nie budził zastrzeżeń. We wrześniu ubiegłego roku matka dzieci skorzystała z przepustki, na którą nie zabrała córek i nie zgłosiła się po małoletnie, na skutek czego dyrekcja ośrodka zawiadomiła Sąd Rejonowy o potrzebie ingerencji w sytuację opiekuńczą małoletnich. We wniosku Ośrodek podał, iż matka od dłuższego czasu zaniedbywała dzieci, a kurator nie reagował na zaistniałą sytuację.

¹⁹⁸ ZSR/500/22/2010/AW

¹⁹⁹ ZSR/500/25/2010/AW

²⁰⁰ ZSR/410/807/2010/LP, ZSR/410/684/2010/AP, ZSR/410/18/2010/KG, ZSR/410/2010/770/LP, ZSR/410/136/2010/TT, ZSR/410/794/2010/MS, ZSR/410/633/2010/MS, ZSR/410/864/2010/UP, ZSR/410/645/2010/AP, ZSR/410/253/2010/MN, ZSR/410/659/2010/KG, ZSR/410/499/2010/AT, ZSR/410/726/2010/KK, ZSR/410/375/2010/MN, ZSR/410/406/2010/KK,

²⁰¹ ZSR/410/738/2010/LP, ZSR/410/637/2010/AP, ZSR/410/50/2010/TT, ZSR/410/875/2010/KG, ZSR/410/587/2010/LP, ZSR/410/219/2010/AT, ZSR/4410/429/2010/TT, ZSR/410/809/2010/UZ, ZSR/410/448/2010/MS, ZSR/413/65/2010/AW

Wnioskował również o pozostawienie małoletnich do czasu umieszczenia ich w rodzinie zastępczej pod opieką pracowników Ośrodka. Sąd wszczął postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej. W toku przeprowadzonych dowodów nie potwierdziły się formułowane przez Ośrodek zarzuty, dotyczące zaniedbywania dzieci. Matka zawiadomiła Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w G. o zaistniałej sytuacji oraz skierowała prośbę o pomoc do Rzecznika Praw Dziecka. Na skutek interwencji Rzecznika, podjętej we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Sąd Rejonowy zdecydował o zabranii dzieci z Ośrodka Leczenia Uzależnień i umieszczeniu dziewczynek w rodzinie zastępczej w G. Rzecznik, zwracając się do sądu, wskazał, iż umieszczenie dzieci w pobliżu miejsca zamieszkania matki jest zasadne ze względu na potrzebę podtrzymania więzi pomiędzy matką i małoletnimi. W efekcie podjętych działań dzieci zostały umieszczone w zawodowej, niespokrewnionej rodzinie zastępczej, a pani Malina regularnie korzysta z osobistej styczności z córkami. Ponadto z analizy akt opiekuńczych dotyczących małoletnich Klaudii i Oliwii, wynika, iż nie istnieją przesłanki uzasadniające pozbawienie matki władzy rodzicielskiej. W ocenie Rzecznika wystarczającym do zabezpieczenia sytuacji małoletnich byłby środek ingerencji w postaci nadzoru kuratora oraz motywowanie matki do znalezienia zatrudnienia, jak również ukończenie przez nią odpowiedniej terapii pozwalającej na podniesienie kompetencji wychowawczych²⁰².

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika były problemy dotyczące przywrócenia pełni władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Rzecznik informował zainteresowanych, jakie przesłanki powinny być spełnione by sądy mogły przychylić się do ich wniosków. Zwracał uwagę, iż obowiązki nałożone przez sądy w postanowieniach ograniczających rodzicom władzę rodzicielską winny zostać zrealizowane, gdyż jedynie ich spełnienie może być warunkiem zmiany postanowienia sądu²⁰³. Rzecznik podejmował także liczne działania związane z zarzutem przewlekłości postępowania opiekuńczego²⁰⁴.

Osobny problem stanowią prośby rodziców o pomoc w postępowaniach sądowych toczących się w przedmiocie zmiany sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej nad małoletnimi²⁰⁵. Do tej kategorii zaliczyć można sprawę zgłoszoną do Rzecznika Praw Dziecka przez panią Elżbietę M. Sąd Rejonowy w S., z uwagi na nadużywanie alkoholu,

²⁰² ZSR/410/807/2010/LP

²⁰³ ZSR/410/875/2010/KG, ZSR/410/739/2010/KG, ZSR/141/2010/AP, ZSR/410/753/2010/LP, ZSR/410/749/2010/LP, ZSR/410/503/2010/MS, ZSR/410/863/2010/UP, ZSR/410/344/2010/MN, ZSR/410/567/2010/KG, ZSR/410/633/2010/MS, ZSR/410/668/2010/UZ, ZSR/410/507/2010/UP, ZSR/413/4/2010/AW,

²⁰⁴ ZSR/410/61/2010/MN, ZSR/410/546/2010/AT, ZSR/410/666/2010/MS

²⁰⁵ ZSR/410/744/2010/MS, ZSR/410/824/2010/KG, ZSR/410/213/2010/AT, ZSR/410/384/2010/KK,

zaniedbywanie i pozostawienie dziecka bez opieki, ograniczył matce władzę rodzicielską poprzez umieszczenie małoletniej Sylwii w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Po kilku latach pobytu dziecka w placówce, matka postanowiła odzyskać pełnię władzy rodzicielskiej nad córką i wniosła o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej. W toku przeprowadzonej analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz zbadaniu wszelkich okoliczności sprawy, Rzecznik Praw Dziecka uznał, iż matka nie daje rękojmi prawidłowego sprawowania opieki nad dziewczynką. Pani Elżbieta podjęła terapię odwykową, aczkolwiek uczestniczyła w niej nieregularnie oraz przychodziła na spotkania grupy Anonimowych Alkoholików w stanie wskazującym na spożycie alkoholu. Działania matki skupione były jedynie na osiągnięciu postawionego sobie celu, przy czym niewiele miały wspólnego z rzeczywistą troską o dobro dziecka. Matka nie podporządkowywała się w toku trwającego postępowania zarządzeniom sędziego, co w efekcie skutkowało ukaraniem grzywną. Pani Elżbieta próbowała nie tylko manipulować dzieckiem, ale również sądem oraz instytucjami zaangażowanymi w sprawę. Oskarżała m.in. dyrektora placówki o znęcanie się nad małoletnią Sylwią. Ostatecznie sąd, po przeprowadzeniu dowodu w postaci opinii biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, wydał postanowienie o zmianie sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej poprzez zmianę placówki opiekuńczo-wychowawczej, tak by córka przebywała bliżej miejsca zamieszkania matki. Ten krok miał na celu ułatwienie kontaktów. Z aktualnych informacji posiadanych przez Rzecznika, wynika, iż matka już od kilku tygodni nie kontaktuje się z córką, czego powodem jest prawdopodobnie nadmierne spożywanie alkoholu. Rzecznik nadal monitoruje sytuację małoletniej²⁰⁶.

Często zdarza się, iż rodzice mając ograniczoną władzę rodzicielską wykonują nałożone przez sądy obowiązki, polegające m.in. na poprawie warunków bytowych i lokalowych, znalezieniu zatrudnienia, podjęciu różnego rodzaju terapii, co w efekcie pozwala na ubieganie się o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Od rodziców bowiem zależy, czy są w stanie trwale zmienić swoje postawy życiowe i zapewnić dziecku odpowiednie warunki do wzrostu i rozwoju²⁰⁷.

Osobnym problemem są sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka, dotyczące powierzenia władzy rodzicielskiej nad dzieckiem w toku procesu²⁰⁸. Zwykle sprawy takie są niezwykle trudne przede wszystkim dla małoletnich. Rodzice skupieni są bowiem na samych sobie, często nie zauważając krzywdy, jaka dzieje się dziecku. W sytuacjach, w których

²⁰⁶ ZSR/410/613/2010/LP

²⁰⁷ ZSR/410/211/2010/MN,

²⁰⁸ ZSR/410/533/2010/KK, ZSR/410/344/2010/MN, ZSR/410/691/2010/MN, ZSR/410/610/2010/MN, ZSR/410/441/2010/KK, ZSR/410/822/2010/LP,

udział Rzecznika jest zasadny, podejmuje on działania mające na celu ochronę interesów dziecka. W każdym wypadku Rzecznik informuje zainteresowane strony, iż nie działa on na rzecz rodziców bądź jednego z rodziców, lecz na rzecz dziecka. Wielokrotnie Rzecznik zwracał uwagę, iż rodzice winni w kwestiach opieki nad dzieckiem porozumiewać się bez udziału sądu, korzystając przy tym chociażby z pomocy mediatorów rodzinnych. Droga pozasądowa umożliwia ukształtowanie opieki nad dzieckiem w sposób niekrzywdzący żadnej ze stron, a co najważniejsze umożliwia wykluczenie walki o dziecko, w której największym przegranym jest zawsze małoletni.

Wiele spraw kierowanych do Rzecznika dotyczyło również próśb o wgląd w sytuację dziecka. W sprawach tego rodzaju Rzecznik podejmował działania na rzecz zbadania sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i bytowej małoletnich²⁰⁹.

- kwestionowania zasadności pobytu dziecka w placówce

W sprawach, w których sądy orzekają o ograniczeniu rodzicom władzy nad dzieckiem poprzez umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rodzice zazwyczaj podważają zasadność przebywania małoletnich w placówkach. Nie zgadzając się na pobyt dziecka w placówce kierują do Rzecznika prośby o interwencję.

Przykładem jest sprawa zgłoszona przez pana Bogdana M., który mimo wieloletniego pobytu swoich dzieci w Domu Dziecka w G. nie pogodził się z postanowieniem sądu. Uważał, że Sąd Rejonowy nie miał podstaw do umieszczenia jego dzieci w placówce. Twierdził również, iż zostały one skrzywdzone w domu dziecka oraz, że nie była i nadal nie jest udzielana im pomoc psychologiczna. Po dokonaniu analizy sytuacji małoletnich, Rzecznik stwierdził brak zastrzeżeń zarówno, w kwestii opieki nad dziećmi w placówce, jak i zasadności wydania postanowienia o umieszczeniu dzieci w domu dziecka. Ponadto, okazało się, iż ojciec zgłaszający sprawę do Rzecznika przez wiele lat znęcał się nad rodziną oraz nie pozwalał uczęszczać dzieciom do szkoły, co było podstawą ograniczenia władzy rodzicielskiej²¹⁰.

Wiele spraw dotyczy również kwestii umieszczenia małoletnich w ośrodkach szkolno-wychowawczych, z uwagi na demoralizację. W sytuacjach takich rodzice, bądź opiekunowie podejmują zazwyczaj szereg działań, aby do tego nie dopuścić. Nie godząc się z decyzjami sądów próbują za wszelką cenę doprowadzić do zmiany postanowienia. Najczęściej osoby takie nie dostrzegają negatywnych zachowań dzieci. W jednym z takich przypadków do

²⁰⁹ ZSR/410/528/2010/MN, ZSR/410/528/2010/MN, ZSR/410/467/2010/KK,

²¹⁰ ZSR/410/746/2010/LP

Rzecznika zgłosiła sprawę babcia małoletniego Dawida S., pełniąca funkcję rodziny zastępczej dla chłopca. Małoletni mimo starań kuratora oraz babci nie wywiązywał się z obowiązku szkolnego, dokonywał włamań i kradzieży. Wobec zachowania Dawida, Sąd Rejonowy w L., wydał postanowienie o umieszczeniu małoletniego w Młodzieżowym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w L. Babcia podjęła działania zmierzające do wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, sądząc, że uchroni to wnuka od umieszczenia w placówce. Rzecznik poinformował panią Jadwigę G., iż umieszczenie dziecka w placówce da szansę dziecku na ukończenie szkoły. Rzecznik poinformował także, iż babcia może odwiedzać wnuka oraz starać się o jego urlopowanie na okres świąt, bądź dni wolnych od nauki²¹¹.

- zapewnienia opieki dziecku, które uciekło z placówki

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła prośba mieszkańców miejscowości Ś. o pomoc dla 15-letniej dziewczynki. Uciekła ona z Domu Dziecka w B. i przebywała u swojej schorowanej babci, która w żaden sposób nie była w stanie zapewnić jej opieki. Według relacji sąsiadów nastolatka była w ciąży, nie realizowała obowiązku szkolnego i spotykała się ze starszymi mężczyznami. W wyniku podjętych działań dziewczynka otrzymała pomoc. Obecnie wraz z dzieckiem przebywa czasowo w Ośrodku dla Matki i Dziecka, jest pod opieką lekarską i pielęgniarczą, otrzymuje wsparcie psychologa oraz kontynuuje naukę w gimnazjum. Dom Dziecka, który powinien zapewnić jej opiekę, wspiera ją i umożliwia spotkania z siostrą i babcią²¹².

- skreślania wychowanków, umieszczonych w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub młodzieżowym ośrodku socjoterapii, z list podopiecznych domów dziecka oraz odmowy przyjęcia dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej

W skardze, skierowanej do Rzecznika Praw Dziecka, Dyrektor Zespołu Placówek Resocjalizacyjnych w B. poinformował, że coraz więcej dzieci umieszczanych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych oraz młodzieżowych ośrodkach socjoterapii zostaje pozbawionych opieki domu dziecka. W wyniku interwencji Rzecznika Praw Dziecka kilkoro wychowanków zostało przywróconych na listy domów dziecka. Sprawa pozostaje w toku, gdyż zgłaszane są podobne problemy dotyczące kolejnych wychowanków²¹³.

²¹¹ ZSR/413/89/2010/LP

²¹² ZEW/414/48/2010/ZA

²¹³ ZEW/414/43/2010/PW, ZEW/414/52/2010/PW

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłoszono sprawę odmowy przyjęcia dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej (wbrew wydanemu postanowieniu sądu w tej sprawie). W wyniku interwencji Rzecznika chłopiec został umieszczony w domu dziecka²¹⁴.

W innej sprawie chłopiec został skreślony z listy domu dziecka oraz Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego, ponieważ przebywał w szpitalu psychiatrycznym. W wyniku interwencji Rzecznika chłopca przyjęto do Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego przed ukończeniem przez niego osiemnastego roku życia. Dzięki temu, będzie mógł on otrzymać pomoc na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki po opuszczeniu placówki²¹⁵.

- udzielenia porad prawnych

Szereg spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczy udzielania porad prawnych. W tej kategorii pojawiały się m.in. pytania o możliwość działania w sytuacjach pozbawienia władzy rodzicielskiej, ograniczenia bądź jej zawieszenia²¹⁶, prawa i obowiązki opiekunów prawnych²¹⁷, zaprzeczenia bądź ustalenia ojcostwa²¹⁸, sprawy spadkowe, w których spadkobiercami byli małoletni²¹⁹, kwestie finansowania rodzin zastępczych²²⁰, możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe na pokrycie kosztów kształcenia małoletniego²²¹, nadanie dziecku nazwiska²²², nadanie dziecku numeru PESEL²²³ oraz ubieganie się o wsparcie asystenta rodziny²²⁴.

- spraw z aspektem międzynarodowym

małoletni cudzoziemcy przebywający na terenie Polski

Sytuacja prawna dzieci cudzoziemców jest zróżnicowana w zależności od tego, czy ich pobyt w naszym kraju jest legalny, nosi on cechy nielegalności oraz czy przebywają w Polsce pod opieką rodziców lub są pozbawione takiej opieki. Dzieci cudzoziemców, których pobyt w Polsce odbywa się na podstawie stosownego zezwolenia władz, korzystają z pełni praw przysługujących małoletnim obywatelom naszego państwa. W znacznie gorszej sytuacji znajdują się małoletni obcokrajowcy przebywający nielegalnie. Podobnie jak w latach ubiegłych znaczna ilość spraw kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła

²¹⁴ ZEW/414/35/2010/PW

²¹⁵ ZEW/414/27/2010/PW

²¹⁶ ZSR/410/83/2010/KG, ZSR/410/554/2010/LP, ZSR/410/612/2010/UP

²¹⁷ ZSR/413/92/2010/AW

²¹⁸ ZSR/410/725/2010/LP, ZSR/410/758/2010/LP, ZSR/410/767/2010/KG

²¹⁹ ZSR/413/113/2010/LP, ZSR/410/136/2010/TT,

²²⁰ ZSR/413/55/2010/AW, ZSR/413/85/2010/AW

²²¹ ZSR/413/99/2010/AW

²²² ZSR/410/892/2010/LP

²²³ ZSR/410/547/2010/LP

²²⁴ ZSR/410/699/2010/KG, ZSR/410/815/2010/LP

właśnie tej grupy cudzoziemców²²⁵. Chodzi tu przede wszystkim o dzieci, które wraz z rodzicami przybyły do Polski przekraczając granicę państwa wbrew przepisom prawa, a także dzieci urodzone na terytorium Polski, porzucone później przez rodziców. Mimo ratyfikowania przez Polskę Konwencji o Prawach Dziecka, która zapewnia takie same prawa wszystkim dzieciom, niezależnie od ich obywatelstwa i statusu prawnego, wspomniana kategoria małoletnich cudzoziemców nie może korzystać z części praw zagwarantowanych w tym akcie prawnym. W szczególności chodzi tu o prawo do opieki zdrowotnej (art. 24 Konwencji)²²⁶. Na ten problem Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę w wystąpieniach skierowanych do Ministra Zdrowia z 16 kwietnia, z 26 maja oraz z 9 sierpnia 2010 roku²²⁷. W odpowiedzi uzyskał zapewnienie, że Ministerstwo będzie podejmowało działania mające na celu informowanie zakładów opieki zdrowotnej o obowiązku udzielania świadczeń zdrowotnych małoletnim cudzoziemcom.

W szczególnie trudnej sytuacji znajdują się dzieci cudzoziemców, które zostały porzucone przez rodziców. Z uwagi na brak faktycznej opieki ze strony przedstawicieli ustawowych, są one umieszczane w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na podstawie postanowienia sądu polskiego. Orzeczenie takie nie pozbawia rodziców, którzy zazwyczaj nie interesują się losem dziecka, władzy rodzicielskiej. Przyczyną „trwałej tymczasowości” sytuacji prawnej dziecka jest brak odpowiednich zapisów w umowach dwustronnych z krajem pochodzenia. Stwarza to przeszkodę w adopcji dzieci cudzoziemców i skazuje je na długoletni pobyt w placówce opiekuńczo-wychowawczej²²⁸. Rzecznik, z chwilą zgłoszenia udziału w postępowaniu dotyczącym takiego dziecka, wskazywał, gdy tylko było to możliwe, na umowy dwustronne przewidujące możliwość pozbawienia cudzoziemców władzy rodzicielskiej nad małoletnim²²⁹.

Należy także zauważyć, że o ile sytuacja dzieci cudzoziemców starających się o status uchodźcy w Polsce, jest w dużym stopniu uregulowana, to sytuacja dzieci, w stosunku do których z różnych powodów nie złożono wniosku o nadanie statusu uchodźcy, pozostaje poza nawiasem polskich regulacji prawnych. Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie poruszał powyższy problem organizując m.in. 28 września 2010 roku w Białymstoku konferencję w całości poświęconą problematyce dzieci cudzoziemców w Polsce²³⁰ oraz biorąc udział

²²⁵ ZSM/470/85/2010/AJ, ZSM/470/81/2010/AJ, ZSM/470/83/2010/AJ, ZSM/470/67/2010/AJ, ZSM/470/12/2010/AJ, ZSM/470/65/2010/AJ, ZSM/470/63/2010/AJ

²²⁶ ZSM/470/33/2010/AJ

²²⁷ ZSM/500/2/2010/AJ

²²⁸ ZSM/470/43/2010/AJ

²²⁹ ZEW/440/14/2010/PW

²³⁰ ZSM/470/71/2010/AJ

w projekcie Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji – „Zwiększanie świadomości w zakresie praw dzieci cudzoziemskich bez opieki w Europie”. W ramach kampanii Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w opracowaniu podręcznika dobrych praktyk w zakresie przyjmowania, ochrony i dalszego postępowania z dziećmi cudzoziemskimi pozostawionymi bez opieki oraz wspierał przygotowanie filmu „My name is” skierowanego do dzieci cudzoziemskich pozbawionych opieki, przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ukazującego przysługujące im prawa i niebezpieczeństwo, jakie może grozić w przypadku samowolnego opuszczenia placówki.

Znaczna część skarg wpływających do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła niezapewnienia małoletnim cudzoziemcom, przebywającym w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, zagwarantowanego konstytucyjnie prawa do nauki²³¹. Z chwilą umieszczenia dzieci w strzeżonych ośrodkach, przerywana zostaje ich dotychczasowa edukacja, bowiem nie mogą uczęszczać na zajęcia szkolne poza ośrodkiem, zaś władze ośrodka nie organizują tego typu zajęć na terenie placówek.

Jedna ze spraw została do Rzecznika zgłoszona przez uczniów gimnazjum²³². Zwrócili się oni o podjęcie interwencji mającej na celu umożliwienie małoletniej obywatelce Mongolii, przebywającej w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców, kontynuację nauki i przystąpienie do egzaminu kończącego gimnazjum. Wraz z umieszczeniem dziewczynki w ośrodku, została ona pozbawiona możliwości realizacji prawa do nauki. W ww. sprawie Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Straży Granicznej oraz Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Działania podjęte przez Rzecznika przyczyniły się do pozytywnego zakończenia sprawy. Małoletnia miała możliwość indywidualnego podejścia do egzaminu na terenie ośrodka, a tym samym ukończenia gimnazjum.

uprowadzenia dzieci poza granice kraju

Rzecznik Praw Dziecka podejmował sprawy dotyczące uprowadzenia dzieci za granicę, związane z naruszeniem postanowień Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę²³³. Rodzice, którzy utracili możliwość kontaktu z dziećmi w wyniku uprowadzenia, dochodzą swoich praw wszczynając stosowne postępowanie sądowe. Udział skonfliktowanych rodziców w postępowaniu zawsze wywołuje duże emocje i stres, gdyż od rozstrzygnięcia sądu zależy, czy dziecko powróci do

²³¹ ZSM/470/74/2010/AJ, ZSM/470/53/2010/AJ, ZSM/470/40/2010/AJ, ZSM/470/35/2010/AJ

²³² ZSM/470/35/2010/AJ

²³³ ZSM/471/46/2010/AJ, ZSM/471/45/2010/AJ, ZSM/471/37/2010/AJ, ZSM/471/35/2010/AJ, ZSM/471/33/2010/AJ, ZSM/471/30/2010/AJ, ZSM/471/25/2010/AJ, ZSM/471/13/2010/AJ

poprzedniego miejsca zamieszkania, czy też będzie mogło wychowywać się w nowym środowisku, w którym zazwyczaj się już zasymilowało. Osoby zwracające się o pomoc do Rzecznika Praw Dziecka wskazywały, że sądy rozpatrując sprawy w trybie Konwencji Haskiej ograniczają się jedynie do ustalenia, czy doszło do naruszenia postanowień Konwencji i nie biorą pod uwagę tego, czy wydane orzeczenia będą zabezpieczały najlepiej pojęty interes dziecka. Skarżący podkreślali ponadto, że sądy zazwyczaj oddalają ich wnioski dowodowe wskazujące na negatywne konsekwencje, na jakie narażone może być dziecko po powrocie do kraju, z którego zostało wywiezione.

Rzecznik Praw Dziecka podejmował każdą zgłoszoną sprawę i po dokonaniu analizy akt sprawy decydował o zgłoszeniu udziału w postępowaniu sądowym bądź jej monitorowaniu. Podczas toczącego się postępowania Rzecznik badał, czy sąd umożliwił stronie wykazanie w postępowaniu dowodowym, że powrót dziecka naraziłby go na szkodę psychiczną lub fizyczną (art. 13 lit. b Konwencji)²³⁴.

Do tej kategorii spraw należał przypadek małoletniego chłopca, wywiezionego przez matkę – bez zgody ojca – z Grecji do Polski²³⁵. Ojciec dziecka wszczął na podstawie Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę postępowanie, o wydanie syna. Z pism skierowanych do Rzecznika przez matkę chłopca wynikało, że Sąd I Instancji w Ł. wydał orzeczenie, w którym nakazał powrót chłopca do miejsca stałego pobytu, pomijając wszystkie składane przez matkę wnioski dowodowe, celem wykazania, że powrót syna stanowiłby zagrożenie dla jego zdrowia psychicznego i fizycznego (art. 13 lit. b Konwencji). Rzecznik, po złożeniu przez matkę apelacji od postanowienia o wydaniu dziecka do Grecji, zgłosił udział w postępowaniu przed Sądem Okręgowym w Ł. W piśmie procesowym Rzecznik wnosił o wyjaśnienie pominiętej przez Sąd I Instancji kwestii – czy złożenie przez ojca dziecka oświadczenia o uznaniu syna, wywoływało w świetle obowiązujących wówczas przepisów prawa greckiego skutek w postaci uzyskania władzy rodzicielskiej przez uznającego dziecko. Gdyby bowiem okazało się, że ojciec nie posiada władzy rodzicielskiej, rozstrzygnięcie w trybie Konwencji Haskiej byłoby bezprzedmiotowe. Ostatecznie Sąd Okręgowy w Ł. podzielił stanowisko Rzecznika, uchylił postanowienie w przedmiocie wydania dziecka, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania. Postępowanie jest obecnie w toku.

Z pism kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka wynika, że rodzice nie mają podstawowej wiedzy na temat mechanizmów Konwencji Haskiej. Nie wiedzą również do

²³⁴ ZSM/471/30/2010/AJ

²³⁵ ZSM/471/20/2010/AJ

jakiego organu należy zwrócić się o pomoc w przypadku wywiezienia dziecka za granicę²³⁶. Rolą Rzecznika w tych sprawach było poinformowanie wnioskodawców o możliwości podjęcia przez nich działań określonych przepisami Konwencji – w tym skierowania do organu centralnego (Ministerstwa Sprawiedliwości) stosownego wniosku o wydanie dziecka. Ponadto osoby zwracające się do Rzecznika otrzymywały Biuletyn Informacyjny na temat Konwencji Haskiej, specjalnie przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości.

W związku z rosnącą ilością spraw dotyczących bezprawnego wywiezienia dzieci za granicę Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na konieczność rozpowszechniania wiedzy na temat pozasądowej drogi rozwiązywania sporów rodzinnych. Analiza spraw kierowanych do Rzecznika wskazuje, że rodzice przekonani o swojej racji i wygranej, zaciekle toczą w sądzie spór o dziecko, domagając się pozostania małoletniego w kraju, bądź jego powrotu do państwa obcego. Ostatecznie, gdy sąd na podstawie Konwencji Haskiej wyda prawomocny wyrok, dochodzi do sytuacji dramatycznych. Dopiero wówczas rodzic, który przegrał sprawę próbuje w polubowny sposób załagodzić spór dotyczący miejsca pobytu dziecka, zdając sobie sprawę, że jeśli nie porozumie się z drugim rodzicem, będzie zobowiązany wykonać orzeczenie sądu. Z punktu widzenia dziecka jest to zawsze przegrana, bo traci ono, przynajmniej na jakiś czas, możliwość kontaktu z drugim rodzicem.

obywatele polscy zamieszkali poza granicami kraju

Rzecznik otrzymywał także wiele skarg od obywateli polskich zamieszkałych za granicą, w związku z wszczętymi przeciwko nim postępowaniami opiekuńczymi przed sądami zagranicznymi²³⁷. Skarżący informowali Rzecznika o niewłaściwych zachowaniach pracowników socjalnych, którzy odbierali im dzieci, zanim sąd wydał w tej sprawie stosowne orzeczenie. Działania Rzecznika w tym zakresie polegały na występowaniu do polskich placówek konsularnych z prośbą o udzielenie obywatelom polskim pomocy w oparciu o przepisy ustawy o funkcjach konsułów Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto z uwagi na ograniczone terytorialnie kompetencje, uniemożliwiające bezpośrednie zwrócenie się do zagranicznych sądów rozpatrujących sprawę, Rzecznik uzyskiwał informacje za pośrednictwem Rzeczników Praw Dziecka w poszczególnych państwach.

Jedna z takich spraw została do Rzecznika Praw Dziecka zgłoszona przez matkę mieszkającą w Niemczech, której Urząd do Spraw Młodzieży (Jugendamt) odebrał czwórkę

²³⁶ ZSM/471/41/2010/AJ, ZSM/471/27/2010/AJ, ZSM/471/19/2010/AJ

²³⁷ ZSM/470/27/2010/AJ, ZSM/470/29/2010/AJ, ZSM/413/2/2010/AJ, ZSM/470/78/2010/AJ, ZSM/470/66/2010/AJ, ZSM/470/59/2010/AJ, ZSM/470/14/2010/AJ

dzieci²³⁸. Z posiadanych informacji wynikało, że rodzice korzystali z pomocy Urzędu, a z chwilą gdy z niej zrezygnowali, pracownicy wspomnianej instytucji, odebrali im dzieci pod zarzutem zaniedbywania małoletnich oraz chęci wywiezienia ich do Polski. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do polskiej placówki konsularnej w Niemczech, prosząc o udzielenie zainteresowanej pomocy i wyjaśnienie przyczyn odebrania jej dzieci. W odpowiedzi na powyższe Konsulat RP w Berlinie poinformował, że sąd niemiecki postanowił, iż małoletnie dzieci powrócą do rodzinnego domu pod warunkiem, że rodzice poddadzą się terapii. Rodzina objęta została pomocą psychologa, a małoletnie dzieci pani A. powróciły do domu.

²³⁸ ZSM/470/62/2010/AJ

3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Każde dziecko ma prawo do poziomu życia odpowiadającego jego rozwojowi fizycznemu, psychicznemu, duchowemu, moralnemu, społecznemu. Główną odpowiedzialność ponoszą w tej mierze jego rodzice. Stanowi o tym art. 27 Konwencji o Prawach Dziecka.

W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 1704 sprawy, związane z prawem do godziwych warunków socjalnych, w tym:

- 341 zgłoszono na piśmie;
- 1303 podczas rozmów telefonicznych;
- 60 podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- rent rodzinnych;
- świadczeń z pomocy społecznej;
- świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego;
- problemów mieszkaniowych;
- eksmisji.

W części spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (patrz rozdział III Sprawy sądowe z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

3.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do godziwych warunków socjalnych w 2010 roku dotyczyły:

- **ubezpieczenia dzieci – wystąpienie z 5 stycznia 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na fakt nieprawidłowego stosowania przez zakłady opieki zdrowotnej przepisów ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, w zakresie w jakim uprawniają dzieci zamieszkujące w Polsce i posiadające polskie obywatelstwo do bezpłatnego korzystania z usług w ramach służby zdrowia²³⁹. Rzecznik

²³⁹ ZSS/500/1/2010/GW

podkreślił, że niedopuszczalna jest sytuacja, gdy z braku dokumentu poświadczającego ubezpieczenie dziecka nie została udzielona pomoc. Rzecznik zwrócił się z prośbą o podjęcie stosownych działań, polegających w szczególności na opracowaniu niezbędnej procedury, w celu wyeliminowania przypadków odmowy udzielania pomocy medycznej dzieciom.

W odpowiedzi Minister Zdrowia poinformował, że wystąpił do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia prosząc o przekazanie stosownych zaleceń do świadczeniodawców w celu respektowania przyznanych uprawnień dzieciom i kobietom w okresie ciąży i porodu, nie mających dowodu poświadczającego ubezpieczenie. Ponadto, na stronach internetowych Ministra Zdrowia została zamieszczona informacja o przysługujących uprawnieniach wynikających z przepisów ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych²⁴⁰.

- **urlopów ojcowskich dla funkcjonariuszy – wystąpienie z 31 stycznia 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z wnioskiem o podjęcie działań legislacyjnych, mających na celu wprowadzenie do ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz. U. z 2007 r. Nr 43, poz. 277, z późn. zm.), przepisów umożliwiających udzielanie urlopów ojcowskich funkcjonariuszom Policji oraz innych podległych MSWiA służb²⁴¹.

W odpowiedzi Rzecznik Praw Dziecka otrzymał informację, że z uwagi na brak stosownych odesłań w ustawach: o Policji, o Biurze Ochrony Rządu, o Straży Granicznej oraz w ustawie o Państwowej Straży Pożarnej do Kodeksu pracy (dotyczących przepisów o urlopach ojcowskich), podjęto prace legislacyjne mające na celu wprowadzenie zmian w tym zakresie²⁴². Prace są w toku.

- **urlopów ojcowskich dla żołnierzy zawodowych – wystąpienie z 1 lutego 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Obrony Narodowej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z wnioskiem o podjęcie działań legislacyjnych mających na celu wprowadzenie do ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, przepisów umożliwiających udzielanie urlopów ojcowskich żołnierzom zawodowym²⁴³.

²⁴⁰ MZ-MD-71-769-4/DK/10

²⁴¹ ZSS/500/6/2010/AMZ

²⁴² BMP-0716-907/10/JD

²⁴³ ZSS/500/5/2010/AMZ

Minister Obrony Narodowej nie podzielił zdania Rzecznika Praw Dziecka w tej kwestii podkreślając jednocześnie, że żołnierzom zawodowym przysługują inne uprawnienia o zbliżonym charakterze, które nie przysługują pracownikom na podstawie Kodeksu pracy i jego przepisów wykonawczych²⁴⁴.

- **dzieci wykorzystywanych do żebrania – wystąpienie z 27 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o podjęcie działań, zmierzających do zapewnienia małoletnim niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania. Zaniepokojenie Rzecznika wzbudziły m.in. informacje, że małoletni padają ofiarami zorganizowanych grup działających w Polsce, dla których żebractwo z udziałem lub przy wykorzystywaniu dzieci stało się zawodem. Ponadto dorośli, chcąc wzbudzić litość potencjalnych darczyńców wykorzystują dzieci z niepełnosprawnością. W ocenie Rzecznika, w celu ograniczenia żebractwa z wykorzystaniem dzieci, konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań interwencyjnych w każdym przypadku zagrożenia lub stwierdzenia wykroczenia, określonego w art. 104 Kodeksu wykroczeń²⁴⁵.

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zapewnił, że Komenda Główna Policji inicjuje i podejmuje szereg działań związanych ze zjawiskiem żebractwa. Funkcjonariusze Policji podejmują szeroko zakrojone działania mające na celu rozpoznanie jego skali i form na terenie poszczególnych województw oraz czynności zmierzające do przeciwdziałania temu zjawisku. Są one prowadzone przy współpracy ze strażą miejską, strażą ochrony kolei i pracownikami pomocy społecznej²⁴⁶.

- **obowiązku pouczenia stron w sprawach o przyznanie świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego – wystąpienie z 9 czerwca 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka wniósł o dokonanie stosownych zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych²⁴⁷ oraz w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁴⁸. Ich skutkiem powinno być nałożenie na organy rozpoznające sprawy o przyznanie świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego obowiązku umieszczania na egzemplarzach, doręczanych stronom, postanowień o zawieszeniu postępowania oraz informacji, iż zawieszenie

²⁴⁴ Odpowiedź z 24 marca 2010-brak sygnatury pisma

²⁴⁵ ZSM/500/3/2010/AJ

²⁴⁶ BMP-074-4079/10/AR

²⁴⁷ Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.

²⁴⁸ Dz. U. z 2009 Nr 1, poz. 7 ze zm.

postępowania nie zwalnia strony od obowiązku złożenia odrębnego wniosku o przyznanie świadczeń rodzinnych lub świadczeń z funduszu alimentacyjnego²⁴⁹. W zgłaszanych przypadkach, Rzecznik dostrzegł praktykę niedostatecznego informowania – przez organy administracji – osób ubiegających się o świadczenia, o możliwych negatywnych skutkach zawieszenia postępowania w tych sprawach.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że poruszone zagadnienie nie było przedmiotem żadnej skargi wniesionej do Ministra przez realizatorów świadczeń rodzinnych lub przez obywateli. Na podstawie obecnego stanu prawnego, podmiot realizujący świadczenia rodzinne i świadczenia z funduszu alimentacyjnego jest zobowiązany do poinformowania wnioskodawców o wszelkich wymogach formalnych, od których uzależnione jest prawo do tych świadczeń. W szczególności powinien poinformować o terminach składania wniosków o te świadczenia na kolejny okres zasiłkowy/świadczeniowy, w przypadku zawieszenia toczącego się już postępowania na podstawie art. 97 k.p.a. Wobec powyższego nie jest planowane podjęcie prac legislacyjnych w celu zmiany prawa w zakresie postulowanym przez Rzecznika²⁵⁰.

- **planów likwidacji tzw. „becikowego” oraz propozycji niekorzystnych zmian w przepisach dotyczących ulg prorodzinnych – wystąpienie z 20 października 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Finansów Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z apelem o odstąpienie od ewentualnych cięć budżetowych, które mogą mieć negatywny wpływ na dzieci i rodzinę. W ocenie Rzecznika niedopuszczalne są oszczędności budżetowe osiągane kosztem najważniejszej komórki społecznej, jaką jest rodzina²⁵¹.

W odpowiedzi na wystąpienie poinformowano, że pojawiająca się propozycja zawieszenia stosowania niektórych ulg podatkowych, w tym ulgi prorodzinnej o której mowa w art. 27f ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, której celem miało być ograniczenie długu publicznego nie stała się projektem rządowym i nie była rozpatrywana w toku prac legislacyjnych nad zmianą ustawy o finansach publicznych. Obecnie w Ministerstwie Finansów nie są prowadzone prace w zakresie zmiany przepisów określających warunki korzystania z ulgi prorodzinnej²⁵².

²⁴⁹ ZSS/500/11/2010/JZ

²⁵⁰ DSR-IV-078-4-1-BW/10

²⁵¹ ZSS/500/20/2010/KR

²⁵² DD3/08213/65/CRS/11/BM19-14400

- **rozbieżności w wymiarze urlopów macierzyńskich i urlopów ojcowskich – wystąpienie z 20 października 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka wskazał na zróżnicowanie wymiaru urlopu macierzyńskiego w zależności od liczby dzieci, które przyszły na świat w trakcie jednego porodu (od 20 do 37 tygodni). Rzecznik zwrócił uwagę, że takie rozróżnienie nie występuje w przypadku urlopu ojcowskiego i poprosił o analizę zgłoszonego problemu oraz rozważenie zasadności podjęcia działań legislacyjnych, mających na celu zmianę brzmienia przepisu w art. 182³ Kodeksu pracy w ten sposób, aby uzależnić wymiar urlopu ojcowskiego od liczby dzieci urodzonych podczas jednego porodu²⁵³.

W odpowiedzi²⁵⁴ Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, iż w jego ocenie uzależnienie wymiaru urlopu ojcowskiego od liczby dzieci, które przyszły na świat w trakcie jednego porodu nie jest niezbędne. Podniósł, iż urlop macierzyński przy ciąży mnogiej realizuje inne cele – wyższy wymiar tego urlopu w przypadku porodu mnogiego, dodatkowo wzrastający z liczbą dzieci urodzonych przy jednym porodzie, jest uzasadniony przede wszystkim sytuacją zdrowotną matki – pracownicy, której regeneracja sił fizycznych oraz kondycji psychicznej wymaga odpowiednio dłuższego czasu. Urlop ojcowski, zdaniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej, stanowi natomiast istotne uzupełnienie szerokiego katalogu uprawnień pracowniczych związanych z pełnieniem funkcji rodzicielskich. W związku z tym poinformowano, że nie będzie podejmowana inicjatywa ustawodawcza w przedmiotowym zakresie.

- **zasad przyznawania świadczeń rodzinnych – wystąpienie z 4 listopada 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka postulował podjęcie inicjatywy w celu zmiany treści art. 3 pkt. 23 ustawy o świadczeniach rodzinnych, poprzez uznanie przypadku utraty przez dziecko świadczeń alimentacyjnych wskutek śmierci osoby zobowiązanej, jako zdarzenia będącego utratą dochodu²⁵⁵. W obowiązującym stanie prawnym utrata świadczeń alimentacyjnych przez dziecko, spowodowana śmiercią osoby zobowiązanej, powoduje, że przy obliczaniu dochodu rodziny do celów ustalania prawa do zasiłku rodzinnego uwzględnia się dochody dziecka z tytułu otrzymanych świadczeń alimentacyjnych, pomimo że osoba zobowiązana do tych

²⁵³ ZSS/500/22/2010/KR

²⁵⁴ Znak: DPR-4102-1068/JS/MP/10/11

²⁵⁵ ZSS/500/24/2010/JZ

świadczeń nie żyje i nie świadczy na rzecz dziecka. Mimo faktycznego zmniejszenia dochodów rodziny o kwotę alimentów należnych od zmarłego rodzica, fakt ten jest uwzględniany do celów ustalenia prawa do zasiłku rodzinnego dopiero w okresie zasiłkowym następującym po roku kalendarzowym, w którym nastąpiła śmierć osoby zobowiązanej.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że zostaną podjęte działania zmierzające do uwzględnienia zgłoszonej propozycji w projekcie ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁵⁶. Projekt został przekazany do konsultacji społecznych.

- **wzrostu podatku VAT na odzież dziecięcą – wystąpienie z 23 listopada 2010 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Finansów Rzecznik Praw Dziecka wyraził zaniepokojenie wobec następstw, które wywoła wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z 28 października 2010 roku. Stwierdzono w nim, że Rzeczpospolita Polska uchybiła zobowiązaniom ciążącym na niej na podstawie przepisów art. 98 dyrektywy Rady 2006/112/WE, stosując obniżoną stawkę podatku VAT (w wys. 7%) w stosunku do dostaw, importu i wewnątrz wspólnotowego nabycia odzieży i obuwni dziecięcego²⁵⁷. Konsekwencją wydania tego orzeczenia będzie dostosowanie przepisów ustawy o podatku od towarów i usług²⁵⁸ do prawa europejskiego. Spowoduje to wzrost cen wspomnianych artykułów. Rzecznik wystąpił o udzielenie informacji, czy i jakie działania zostaną podjęte w celu zminimalizowania finansowego obciążenia rodziców. Poprosił również o odpowiedź na pytanie: czy rozważa się wprowadzenie dla podatników podatku dochodowego od osób fizycznych wychowujących dzieci, możliwości odliczenia od dochodu kosztów nabycia artykułów dziecięcych, które zostałyby objęte podstawową stawką podatku VAT zamiast stawki 7% lub wprowadzenie innej ulgi podatkowej o podobnym charakterze i celu.

Minister Finansów potwierdził konieczność zmiany przepisów o podatku VAT wskutek wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Wskazał, że propozycja wprowadzenia odliczenia od podatku dochodowego od osób fizycznych, rekompensującego wzrost stawki podatku VAT na artykuły dziecięce, nie spełni pokładanych w niej oczekiwań, gdyż nie wszyscy podatnicy są podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych (rolnicy – znaczna populacja społeczeństwa wychowująca dzieci – nie są objęci systemem

²⁵⁶ DSR-IV-073-17-1-TW/10

²⁵⁷ ZSS/500/27/2010/JZ

²⁵⁸ Dz. U. z 2004 r. Nr 54, poz. 535 z późn. zm.

podatku dochodowego) i nie wszyscy płatnicy podatku dochodowego są opodatkowani według skali podatkowej²⁵⁹.

- **prawa do urlopu wychowawczego – wystąpienie z 15 grudnia 2010 roku**

W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany treści art. 5 ust. 5 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracownika. Ten cel mógłby zostać osiągnięty poprzez rozszerzenie katalogu osób chronionych przed rozwiązaniem stosunku pracy o pracowników uprawnionych do urlopu wychowawczego, którzy złożyli wniosek o udzielenie tego urlopu albo złożyli wniosek o obniżenie wymiaru czasu pracy na podstawie art. 186⁸ § 1 Kodeksu pracy. W obowiązującym stanie prawnym jest dopuszczalne wypowiedzenie stosunku pracy względem obu wymienionych wyżej grup pracowników, jeżeli zachodzą przesłanki wymienione w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o szczególnych zasadach rozwiązywania stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, czyli m.in. zatrudnianie przez pracodawcę co najmniej 20 pracowników²⁶⁰.

W odpowiedzi Minister poinformował, iż w chwili obecnej nie znalazł wystarczających argumentów za celowością podjęcia inicjatywy ustawodawczej zmierzającej w postulowanym przez Rzecznika kierunku²⁶¹.

3.2 Sprawy indywidualne

Ochrona praw socjalnych dziecka, to w dużej mierze ochrona praw jego rodziny. Rodzina ma prawo oczekiwać stworzenia warunków sprzyjających realizacji jej funkcji i wartości.

W dalszym ciągu ochrona tych praw nie jest kompleksowa o czym mogą świadczyć zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka problemy dotyczące:

- **renty rodzinnej**

W kategorii zgłoszeń, nadsyłanych do Rzecznika Praw Dziecka liczną grupę stanowiły sprawy, dotyczące rent rodzinnych.

Rzecznik podejmował czynności wyjaśniające, badał treść decyzji administracyjnych, wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, pod kątem ich zgodności z prawem.

²⁵⁹ PT9/063/1/227/APN/2010/BMI9 16099

²⁶⁰ ZSS/500/30/2010/JZ

²⁶¹ DPR-4102-1234/JS/10

Poza badaniem treści aktów administracyjnych Rzecznik podejmował działania, mające na celu ustalenie sytuacji materialnej zgłaszających i sprawdzenie, czy nie zachodzi potrzeba udzielenia im wsparcia przez właściwy organ oraz ewentualne sprawdzenie, czy udzielana pomoc jest wystarczająca. Adresatami wystąpień Rzecznika były właściwe miejscowo ośrodki pomocy społecznej lub powiatowe centra pomocy rodzinie. Na wniosek Rzecznika instytucje te informowały osoby zainteresowane o zakresie przysługujących im świadczeń – również niematerialnych – polegających między innymi na poradnictwie prawnym, pedagogicznym lub psychologicznym²⁶².

Wśród spraw, w których interweniował Rzecznik Praw Dziecka znalazły się również zgłoszenia z elementem zagranicznym. Jednym z takich przypadków była sprawa matki, która zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka ze skargą na przewlekłość postępowania prowadzonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w sprawie przyznania renty rodzinnej dla dzieci, po ich zmarłym ojcu, który w ciągu ostatnich czterech lat życia pracował w Wielkiej Brytanii²⁶³.

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Departamentu Współpracy Międzynarodowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o wyjaśnienie przedmiotowej sprawy.

Na skutek interwencji Rzecznika Zakład Ubezpieczeń Społecznych w ciągu miesiąca wydał decyzję o przyznaniu renty rodzinnej dla dzieci – zgodnie z wnioskiem Zgłaszającej.

Podobne trudności w uzyskaniu renty rodzinnej po zmarłym mężu, który pracował w Wielkiej Brytanii, zgłosiła do Rzecznika Praw Dziecka matka małoletniego Filipa z S²⁶⁴.

Dzięki interwencji Rzecznika Zakład Ubezpieczeń Społecznych skierował ponaglenie do brytyjskiej instytucji ubezpieczeniowej, co skutkowało wydaniem decyzji o przyznaniu dziecku prawa do renty po zmarłym ojcu wraz z rocznym wyrównaniem.

- świadczeń alimentacyjnych

W ramach swoich kompetencji Rzecznik Praw Dziecka podejmował działania w sprawach dotyczących świadczeń alimentacyjnych²⁶⁵.

Przykładem jest sprawa Pani Anny B., która otrzymała od Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w P. odmowną decyzję, dotyczącą przyznania zasiłku

²⁶² ZSS/400/21/2010/JZ, ZSS/400/27/2010/JZ, ZSS/400/29/2010/JZ, ZSS/400/40/2010/JZ, ZSS/400/43/2010/JZ, ZSS/400/47/2010/JZ, ZSS/400/49/2010/JZ, ZSS/400/54/2010/JZ, ZSS/400/61/2010/JZ, ZSS/400/62/2010/JZ, ZSS/400/65/2010/AB, ZSS/400/64/2010/AB

²⁶³ ZSS/400/67/2010/AB

²⁶⁴ ZSS/400/11/2010/JZ

²⁶⁵ ZSS/420/21/2010/JZ, ZSS/420/67/2010/JZ, ZSS/420/115/2010/JZ, ZSS/420/117/2010/JZ, ZSS/420/120/2010/AB

rodzinnego oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego jej małoletniemu synowi²⁶⁶. Podstawą odmowy było wydanie przez sąd postanowienia o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej. W uzasadnieniu przedmiotowej decyzji wskazano, że umieszczenie małoletniego w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie wyklucza możliwość przyznania zasiłku rodzinnego lub świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Decyzja w sprawie świadczenia z funduszu alimentacyjnego została utrzymana w mocy przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P. Z informacji przekazanych przez matkę małoletniego wynikało, iż chłopiec z powodu braku miejsc faktycznie nie został umieszczony w placówce.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Samorządowego Kolegium Odwoławczego o zmianę prawomocnej decyzji administracyjnej.

Organ podzielił pogląd Rzecznika, zgodnie z którym wydanie przez sąd postanowienia o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej, w połączeniu z brakiem możliwości fizycznego zakwaterowania go w takiej placówce, nie może prowadzić do odmowy przyznania świadczeń.

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszają się licznie osoby z prośbą o udzielenie porady dotyczącej możliwości uzyskania świadczenia alimentacyjnego. Przykładem jest Pani Magdalena B. – matka dziewczynki, której ojcostwo nie zostało ustalone²⁶⁷.

Rzecznik poinformował zgłaszającą o prawnych możliwościach ustalenia ojcostwa oraz otrzymania świadczenia alimentacyjnego.

- świadczeń z pomocy społecznej

Rzecznik Praw Dziecka podejmował również interwencje w zakresie świadczeń realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie²⁶⁸.

Przykładem tego rodzaju działań jest udzielenie pomocy pani Barbarze Ł. – matce trojga dzieci²⁶⁹. Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej o zbadanie sytuacji rodzinnej i materialnej w zakresie ewentualnego przyznania pomocy finansowej rodzinie.

²⁶⁶ ZSS/420/21/2010/JZ

²⁶⁷ ZSS/420/108/2010/AB

²⁶⁸ ZSS/420/1/2010/JZ, ZSS/420/2/2010/JZ, ZSS/420/10/2010/JZ, ZSS/420/11/2010/JZ, ZSS/420/15/2010/JZ, ZSS/420/23/2010/JZ, ZSS/420/34/2010/JZ, ZSS/420/40/2010/JZ, ZSS/420/42/2010/JZ, ZSS/420/51/2010/JZ, ZSS/420/69/2010/JZ, ZSS/420/76/2010/JZ, ZSS/420/84/2010/JZ, ZSS/420/89/2010/JZ, ZSS/420/90/2010/JZ, ZSS/420/91/2010/JZ, ZSS/420/93/2010/JZ, ZSS/420/101/2010/JZ, ZSS/420/105/2010/JZ, ZSS/420/106/2010/JZ, ZSS/420/110/2010/JZ, ZSS/420/113/2010/JZ, ZSS/420/118/2010/JZ, ZSS/420/121/2010/JZ,

²⁶⁹ ZSS/441/64/2010/AB

W trakcie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego rodzinie zaproponowano pomoc celową na dożywianie w wysokości 300 zł miesięcznie oraz pokrycie opłaty za wyżywienie dzieci w szkole i przedszkolu. Ponadto Zgłaszająca została poinformowana przez Rzecznika o obowiązujących przepisach dotyczących uzyskania pomocy prawnej z urzędu oraz przepisach dotyczących zasad udzielania świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

W sprawie samotnie wychowującego trójkę dzieci Jarosława P. interwencja Rzecznika znalazła finał w Wojewódzkim Sądzie Administracyjnym²⁷⁰.

Mężczyzna zawiadomił Rzecznika o problemach z uzyskaniem świadczeń z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Sytuację rodziny komplikował brak prawomocnego wyroku rozwodowego oraz niemożność uzyskania niezbędnego zaświadczenia o wysokości dochodu lub obrotu żony.

Po analizie akt przedmiotowego postępowania, Rzecznik zaskarżył do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w P. decyzję Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej pozostawiając wniosek zgłaszającego bez rozpatrzenia. Podstawą takiej decyzji był brak zaświadczenia o dochodach małżonki. W skardze Rzecznik podniósł między innymi, iż w powyższej sytuacji organ administracji nie powinien żądać od wnioskodawcy zaświadczenia, lecz po powzięciu wiadomości o obiektywnych trudnościach w uzyskaniu zaświadczenia o dochodach żony, zgodnie z zasadą obiektywności wyrażoną w Kodeksie postępowania administracyjnego, zażądać od właściwego urzędu skarbowego informacji o tychże dochodach.

Na skutek interwencji Rzecznika Praw Dziecka Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił przedmiotową decyzję.

- problemów mieszkaniowych

W minionym roku najliczniejszą grupą spraw związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, zgłaszanych Rzecznikowi Praw Dziecka stanowiły sprawy lokalowe²⁷¹.

Osoby zwracające się do Rzecznika najczęściej prosiły o pomoc i interwencję w uzyskaniu mieszkania komunalnego lub jego zamianę. W wielu sytuacjach czynnikiem powodującym podjęcie działań zmierzających do uzyskania lokalu komunalnego przez zainteresowanych był występujący w rodzinach, powodujący demoralizację dzieci, problem

²⁷⁰ ZSS/420/68/2010/JZ

²⁷¹ ZSS/422/2/2010/GR, ZSS/422/3/2010/GR, ZSS/422/27/2010/GR, ZSS/422/33/2010/GR, ZSS/422/95/2010/GR, ZSS/422/99/2010/GR, ZSS/422/151/2010/GR

uzależnienia od alkoholu. Niemniej ważnym czynnikiem był również niski standard i zły stan techniczny mieszkań, w których mieszkaly rodziny z małymi dziećmi. Zagrzybienie, zniszczona stolarka okienna, brak wentylacji, brak dostępu do wody zdatnej do picia, brak centralnego ogrzewania, wspólne dla wielu mieszkań sanitariaty – to najczęściej wymieniane czynniki powodujące zagrożenie dla zdrowia i życia dzieci.

W wielu sprawach zgłaszano prośby o udzielenie pomocy w uzyskaniu mieszkania przez rodziny z dziećmi całkowicie niezdolnymi do samodzielnej egzystencji lub z niepełnosprawnością, wymagającymi stałej opieki osób dorosłych. Niewątpliwie stworzenie takim rodzinom właściwych warunków lokalowych wpływa na wyniki rehabilitacji i leczenia dzieci. Sprawy takie są dla Rzecznika priorytetowe.

Rodzice zwracający się do Rzecznika Praw Dziecka niejednokrotnie podkreślali, iż zamieszkiwanie w lokalach o niskim standardzie najczęściej wiąże się z koniecznością funkcjonowania w bliskim kontakcie ze środowiskami patologicznymi, co przekłada się bezpośrednio na niepożądany rozwój zachowań o charakterze demoralizacji u małoletnich. Nadto zwracano uwagę, że czynniki, takie jak brak pracy jednego lub obojga rodziców, niepełnosprawność uniemożliwiająca podjęcie zatrudnienia, konieczność sprawowania ciągłej opieki nad dziećmi, w istotny sposób wpływają na kondycję finansową, w efekcie powodując nawarstwiające się problemy mieszkaniowe.

Rzecznik, zgodnie z zakresem kompetencji ustawowych, rozpoznawał zgłaszane mu sprawy, mając na uwadze dobro małoletnich. Wielokrotnie zwracał się do właściwych organów władz samorządowych z wnioskami o podjęcie stosowanych działań na rzecz rozwiązania problemów mieszkaniowych zainteresowanych osób. Należy zwrócić uwagę, iż istotnym – z uwagi na tempo i możliwość załatwienia tego typu spraw – jest miejski lub wiejski charakter gminy, w której zamieszkuje osoba starająca się o mieszkanie komunalne lub jego zamianę. O wiele większa skala tego problemu występuje na terenach gmin typowo miejskich, gdzie znaczny odsetek ludności zamieszkuje w komunalnych budynkach wielorodzinnych. Często są to budynki stare i niewyposażone w media, wymagające natychmiastowych remontów. Wieloletnie zaniedbania gmin w realizacji gminnego budownictwa mieszkaniowego, w powiązaniu z brakiem środków na odtworzenie substancji mieszkaniowej lub budowę nowych, komunalnych mieszkań socjalnych sprawiają, że skala problemu na przestrzeni lat nie uległa zmniejszeniu. Sytuacji tej nie poprawiło również powołanie Towarzystw Budownictwa Społecznego, które wymagają od zainteresowanych własnego wkładu finansowego, gdyż jego zgromadzenie dla zgłaszających się do Rzecznika osób jest niejednokrotnie niemożliwe.

Problem ten pojawia się także na terenach gmin wiejskich. Gminy te, w przeważającej liczbie przypadków nie posiadają lub posiadają bardzo ograniczony komunalny zasób mieszkaniowy. Z reguły są to nieprzystosowane na potrzeby mieszkaniowe – lokale po zlikwidowanych szkołach, ośrodkach zdrowia, posterunkach policji lub mieszkania po byłych pracownikach tych jednostek. Chociaż osoby zgłaszające się do Rzecznika w sprawach mieszkaniowych, wskazują na tego typu, niezagospodarowane pomieszczenia na terenie ich macierzystych gmin, to władze lokalne tłumaczą się brakiem środków na ich adaptację i remonty.

W wielu przypadkach zainteresowani informowali, że interwencje Rzecznika Praw Dziecka spowodowały przyspieszenie decyzji o umieszczeniu ich na listach osób oczekujących na przydział czy zamianę mieszkania komunalnego lub też wystawienie skierowania do zawarcia umowy najmu takiego mieszkania.

29% interwencji Rzecznika Praw Dziecka w sprawach mieszkaniowych zakończono sukcesem.

Przykładem interwencji może być sprawa zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez Panią Grażynę P. Zainteresowana prosiła Rzecznika o interwencję podnosząc, iż stan lokalu, w którym zamieszkuje wraz z małoletnimi dziećmi bezpośrednio zagraża ich zdrowiu i życiu. Nadto podnosiła, iż metraż lokalu nie wystarcza do zapewnienia prawidłowej egzystencji jej niepełnosprawnemu dziecku.

Na skutek działań podjętych przez Rzecznika Pani Grażynie przydzielono lokal socjalny o wyższym standardzie spełniający specyficzne potrzeby dziecka niepełnosprawnego²⁷².

Kolejnym przykładem jest sprawa zgłoszona do Rzecznika przez Panią Paulinę W., która prosiła o pomoc, gdyż budynek w którym zamieszkiwała wraz ze swoim małoletnim synem był zagrożony katastrofą budowlaną²⁷³. Rzecznik niezwłocznie podjął interwencję zwracając się do Prezydenta Miasta C. z prośbą o podjęcie działań zmierzających do niezwłocznego zapewnienia zainteresowanej i jej dziecku godnych warunków mieszkaniowych. Na skutek interwencji Rzecznika przyznano zainteresowanej lokal z zasobu mieszkaniowego Miasta C.

- eksmisji

W kategorii kierowanych do Rzecznika spraw dotyczących eksmisji rodzin z dziećmi, zainteresowani prosili Rzecznika najczęściej o interwencje dotyczące skrócenia okresu

²⁷² ZSS/422/88/2009/GR

²⁷³ ZSS/422/87/2010/GR

oczekiwania na przydział lokali socjalnych przyznanych na mocy orzeczeń sądów w postępowaniach prowadzonych w przedmiocie eksmisji²⁷⁴. Wielokrotnie w sprawach kierowanych do Rzecznika poruszano kwestię niskiego standardu mieszkań socjalnych oraz niezwykle małego metrażu tychże mieszkań.

Przykładem może być sprawa Pani Marty M, matki sześciorga dzieci. Wobec niej oraz jej męża, toczyło się postępowanie egzekucyjne o eksmisję z nieruchomości – domu sprzedanego w drodze licytacji. Komornik prowadzący egzekucję, działając na podstawie art. 1046 § 8 Kodeksu postępowania cywilnego, powiadomił o sprawie sąd rodzinny i wstrzymał się z czynnościami egzekucyjnymi do czasu podjęcia przez sąd decyzji o ustaleniu miejsca pobytu małoletnich. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu o umorzenie postępowania, względnie o stwierdzenie braku przesłanek do ingerencji we władzę rodzicielską. Zdaniem Rzecznika ingerencja sądu we władzę rodzicielską nad dziećmi poprzez ustalenie miejsca ich pobytu, nie jest właściwą metodą rozwiązania kwestii mieszkaniowej rodziny dotkniętej sprzedażą licytacyjną zamieszkiwanego przez nią domu i grożącą jej eksmisją. Ostatecznie Sąd wydał postanowienie zgodne z wnioskami Rzecznika²⁷⁵.

²⁷⁴ ZSS/421/4/2010/JZ, ZSS/421/11/2010/JZ, ZSS/421/13/2010/JZ, ZSS/421/25/2010/JZ, ZSS/421/5/2010/GR, ZSS/421/8/2010/GR, ZSS/421/10/2010/GR, ZSS/421/14/2010/GR, ZSS/421/23/2010/GR, ZSS/421/34/2010/GR, ZSS/421/37/2010/GR

²⁷⁵ ZSS/421/28/2010/GR

4. PRAWO DO NAUKI

Konwencja o Prawach Dziecka (art. 28 i 29) zapewnia każdemu dziecku prawo do nauki. Nauka powinna być ukierunkowana przede wszystkim na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka, rozwijanie szacunku dla praw człowieka oraz szacunku dla rodziców. Powinna przygotowywać do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie oraz rozwijać w dziecku poszanowanie dla środowiska naturalnego.

W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 2203 sprawy, związane z prawem do nauki, w tym:

- 806 zgłoszono na piśmie;
- 1375 podczas rozmów telefonicznych;
- 22 podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- zasad rekrutacji dzieci do przedszkoli publicznych;
- liczebności uczniów w oddziałach szkolnych;
- dowozu dzieci do szkół i przedszkoli;
- niewłaściwego zachowania nauczycieli bądź dyrektora przedszkola/szkoły wobec dzieci;
- realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w tym przez dzieci z niepełnosprawnością;
- uczniów z chorobami przewlekłymi;
- uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- likwidacji szkół;
- wyrównywania szans edukacyjnych;
- zmiany ośrodka socjoterapii;
- szkolnego punktu konsultacyjnego za granicą;
- dotacji dla uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa.

4.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki w roku 2010 dotyczyły:

- **zapewnienia uczniom bezpieczeństwa podczas wypoczynku zimowego – wystąpienie z 13 stycznia 2010 roku**

Ferie zimowe to dla uczniów czas zasłużonego odpoczynku i regeneracji sił. Służyć temu powinien właściwie zorganizowany wypoczynek zarówno podczas wyjazdów grupowych, jak i w miejscu zamieszkania. Rzecznik zaapelował do kuratorów oświaty – odpowiedzialnych za koordynację, wspomaganie i nadzorowanie organizacji wypoczynku dzieci i młodzieży – o dołożenie wszelkich starań, by ferie zimowe przebiegły bezpiecznie. Przypomniwał także o wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie profilaktyki grypy, prosząc o współpracę w tym zakresie odpowiednich służb i organizatorów zimowego wypoczynku²⁷⁶.

Szczegółowe informacje o realizowanych i zakończonych działaniach przedstawili Rzecznikowi Kuratorzy Oświaty²⁷⁷. Kuratorzy poinformowali m.in. o apelu do dyrektorów szkół, działaniach podejmowanych w ramach akcji „Bezpieczny wypoczynek” oraz o formach wypoczynku i liczbie dzieci biorących w nim udział na terenie województwa. Zakomunikowali też o zwracaniu szczególnej uwagi, podczas rejestracji placówek, na spełnianie wymogów określonych prawem. Dotyczą one m.in.: kwalifikacji i liczby kadry zatrudnianej przez organizatorów wypoczynku; aktualnej karty kwalifikacyjnej obiektu; programu pracy; zaplanowanych i przeprowadzonych kontroli przez wizytatorów merytorycznych ds. wypoczynku.

- **kontroli miejsc zimowego wypoczynku dzieci i młodzieży – wystąpienie z 13 stycznia 2010 roku**

W związku ze zbliżającymi się feriami zimowymi oraz okresem zwiększonego ryzyka wystąpienia zachorowań na grypę, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego o przedstawienie informacji na temat wyników kontroli przeprowadzanej przez pracowników powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych w miejscach wypoczynku zimowego dzieci. Rzecznik zaapelował także o zwrócenie podczas

²⁷⁶ ZEW/500/1/2010/ESn

²⁷⁷ KO.WSKiK/438/44/10/PR, KO/WRE/070/22/2010

kontroli szczególnej uwagi na warunki zakwaterowania, utrzymania higieny oraz prowadzenia zajęć rekreacyjnych w miejscach, w których przebywać będą dzieci²⁷⁸.

W odpowiedzi Główny Inspektor Sanitarny poinformował, że przekaze informację po zakończeniu wypoczynku zimowego we wszystkich województwach²⁷⁹. Nadmieniał również, że pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej – oprócz sprawowania bieżącego nadzoru dotyczącego przestrzegania przepisów i wymagań higieniczno-sanitarnych – będą inicjować i prowadzić działania w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowia towarzyszące zorganizowanym formom wypoczynku dzieci.

- **nierównego dostępu uczniów z oddziałów specjalnych do świadczeń pielęgniarstwa szkolnej – wystąpienie z 21 stycznia 2010 roku**

W związku z otrzymanymi informacjami o finansowaniu usług pielęgniarstwa szkolnej przy zastosowaniu różnego wskaźnika – wyższego w szkołach specjalnych i niższego w oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia o wyjaśnienie kwestii finansowania świadczeń pielęgniarstwa szkolnej²⁸⁰.

W odpowiedzi Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia poinformował, iż w finansowaniu świadczeń pielęgniarstwa szkolnej w oddziale specjalnym, w szkole ogólnodostępnej powinny być stosowane takie same zasady, jak te, które dotyczą uczniów szkół specjalnych. W celu wyeliminowania błędów interpretacyjnych Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia przesłał dyrektorom oddziałów wojewódzkich Funduszu pismo z ww. stanowiskiem²⁸¹.

- **ustalania opłat za świadczenia przedszkolne przez rady gmin – wystąpienie z 21 stycznia 2010 roku i 9 kwietnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał informacje od władz samorządowych, dotyczące problemu wskazania nazwy świadczeń i zajęć stanowiących podstawę programową wychowania przedszkolnego oraz tych przekraczających ramy podstawy. Sytuacja ta, w opinii samorządów, skutkuje brakiem możliwości prawidłowego skonstruowania uchwały w sprawie opłat za przedszkola. W związku z powyższym, Rzecznik wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o wskazanie, jakie konkretnie usługi opiekuńcze, bytowe i wychowawcze mieszczą się w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, a jakie

²⁷⁸ ZEW/500/2/2010/ESn

²⁷⁹ GIS-ZP-076-1/WO/10

²⁸⁰ ZEW/500/3-1/2010/MP

²⁸¹ CF/DSOZ/2010/073/0116/W/03456/HKL

już wykraczają poza nią. Poprosił również o rozważenie możliwości doprecyzowania przepisów prawnych w tym zakresie²⁸².

Minister Edukacji Narodowej poinformował o możliwych negatywnych skutkach ewentualnego stworzenia centralnego katalogu zajęć dodatkowych. Minister nie odniósł się do propozycji Rzecznika Praw Dziecka doprecyzowania przepisów prawnych w przedmiotowym zakresie²⁸³.

Po otrzymaniu informacji prasowych o podjęciu przez resort edukacji działań, zmierzających do zmiany przepisów oświatowych dotyczących opłat za świadczenia przedszkolne, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił ponownie do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o informacje na temat stanu i zakresu zmian prawnych w przedmiotowym zakresie²⁸⁴.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż został przygotowany projekt nowego rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, który zostanie przekazany do Rzecznika Praw Dziecka²⁸⁵.

Ostatecznie zmiany w zakresie opłat za świadczenia przedszkolne wprowadziła ustawa z 5 sierpnia 2010 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty²⁸⁶.

- **współfinansowania przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego z budżetu państwa w ramach części oświatowej subwencji ogólnej – wystąpienia z 1 lutego i 2 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, dostrzegając potrzebę zwiększenia liczby dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, wystąpił do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o rozważenie możliwości wprowadzenia współfinansowania edukacji przedszkolnej z budżetu państwa. Rzecznik podkreślił, iż finansowe wzmocnienie organów prowadzących przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego ułatwi upowszechnianie w Polsce edukacji na tym szczeblu²⁸⁷.

Odpowiedzi na powyższe wystąpienie udzielił Minister Edukacji Narodowej, który wskazał aktualne źródła finansowania gmin w zakresie realizacji zadania własnego, jakim jest organizacja wychowania przedszkolnego²⁸⁸.

²⁸² ZEW/500/4/2010/MP

²⁸³ DZSE-3-ER-045-1/10

²⁸⁴ ZEW/500/4/2010/MP

²⁸⁵ DZSE-3-ER-045-4/10

²⁸⁶ Dz. U. Nr 148, poz. 991

²⁸⁷ ZEW/500/5/2010/MP

²⁸⁸ DKOW-WJST-BN-337-4/2010

W związku z otrzymaną informacją o prowadzonych w resorcie edukacji analizy możliwości wsparcia gmin w finansowaniu wychowania przedszkolnego, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o przekazanie szczegółowych informacji o planowanych zmianach²⁸⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej wyjaśnił, iż prace nad wspomnianymi wyżej kwestiami mają obecnie charakter działań wewnątrzresortowych. Na tym etapie nie było możliwe przekazanie bardziej szczegółowych informacji. Ponadto poinformowano, iż skierowanie projektu zmian w ustawie o systemie oświaty – obejmującego m.in. przedmiotowy zakres – do uzgodnień międzyresortowych, partnerów społecznych oraz do Rzecznika Praw Dziecka planowane jest na pierwszą połowę 2011 roku²⁹⁰.

- **rozporządzenia w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych – wystąpienie z 2 lutego 2010 roku**

W związku ze zbliżającym się procesem rekrutacji dzieci do przedszkoli na rok szkolny 2010/2011, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił ponownie do Ministra Edukacji Narodowej o nowelizację ww. rozporządzenia, poprzez wprowadzenie do niego definicji pojęcia „matka/ojciec samotnie wychowujący dziecko”²⁹¹. Rzecznik w tej sprawie kierował już wystąpienia 22 lipca i 25 sierpnia 2009 roku.

Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż zostały podjęte prace nad zmianą wspomnianego rozporządzenia, m.in. w zakresie przyjmowania dzieci do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej. Zmiana ta ma polegać na tym, iż jedynym kryterium, które ma być bezwzględnie brane pod uwagę przy rekrutacji dzieci, ma być realizacja przez dziecko rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. Pozostałe kryteria, w opinii Ministra, powinny zostać ustalone przez radę gminy. Ponadto poinformowano, iż nie jest zasadne tworzenie dodatkowej definicji „samotnego rodzica”, gdyż definicja ta została przyjęta w ustawie z 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.)²⁹².

²⁸⁹ ZEW/500/46/2010/MP

²⁹⁰ DZSE-3-ER-045-19/10

²⁹¹ ZEW/500/7/2010/MP

²⁹² DKOW-WOK-AP-043-11/10

- **przeprowadzenia przez Głównego Inspektora Sanitarnego kontroli higieniczno-sanitarnej w szkołach i placówkach, w których funkcjonują tzw. ustępy zewnętrzne – wystąpienie z 10 lutego 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka – zaniepokojony doniesieniami mediów na temat złych warunków higienicznych panujących w niektórych szkołach – po weryfikacji danych udostępnionych przez Głównego Inspektora Sanitarnego, zwrócił się do Ministra Zdrowia o zajęcie stanowiska w sprawie problemu funkcjonowania tzw. ustępów zewnętrznych. Poprosił również o przeprowadzenie kontroli przez Głównego Inspektora Sanitarnego w celu ustalenia, czy ww. ustępy spełniają wymogi higieniczno-sanitarne określone przepisami prawa²⁹³.

Odpowiedzi udzielił Główny Inspektor Sanitarny, informując o kontrolach przeprowadzonych w szkołach i placówkach wyposażonych w ustępy zewnętrzne oraz planowanych remontach i modernizacjach istniejących ustępów tam, gdzie ich likwidacja nie jest możliwa²⁹⁴.

- **przedłużenia terminu składania zapotrzebowań na adaptacje podręczników i książek przeznaczonych dla uczniów niewidomych oraz słabowidzących – wystąpienie z dnia 10 marca 2010 roku**

Minister Edukacji Narodowej określił dyrektorom szkół i placówek oświatowych 10-dniowy termin (od chwili ogłoszenia stosownego komunikatu na stronie internetowej resortu, tj. od 5 do 15 marca 2010 roku) na złożenie wniosków o adaptację podręczników i książek pomocniczych w systemie Braille'a i/lub w druku powiększonym. Zdaniem Rzecznika pierwszy wyznaczony termin został oceniony jako zbyt krótki, bowiem złożenie zamówienia w kolejnym, ale nie wyznaczonym jeszcze terminie (o czym stanowił komunikat), może spowodować opóźnienia w dotarciu podręczników do tych dzieci, którym są one niezbędne w procesie edukacji. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Ministra Edukacji Narodowej wnosząc o przedłużenie terminu składania wniosków²⁹⁵.

W odpowiedzi Minister poinformował o wcześniejszym zobowiązaniu Kuratorów Oświaty do przekazania informacji o wskazanym terminie dyrektorom szkół oraz możliwości składania zapotrzebowań w późniejszym terminie²⁹⁶.

²⁹³ ZEW/500/8/2010/ESn

²⁹⁴ GIS-ZP-076-5/WO/10

²⁹⁵ ZEW/500/13/2010/ESn

²⁹⁶ DZSE-2-LJK-524-3/10

- **informacji od Kuratorów Oświaty z realizacji rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – wystąpienie z 29 marca 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka skierował ankietę do Kuratorów Oświaty w celu uzyskania informacji na temat form i źródeł finansowania dożywiania uczniów oraz ewentualnych problemów z realizacją rządowego programu²⁹⁷.

Z przedstawionych przez kuratorów informacji²⁹⁸ wynika, że z posiłków w szkołach korzystają najczęściej uczniowie szkół podstawowych, znacznie mniejszą grupę stanowią uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Wraz z wiekiem liczba uczniów korzystających z gorącego posiłku znacznie maleje.

Dyrektorzy szkół korzystają z możliwości udzielenia pomocy uczniom w dożywianiu bez ustalenia sytuacji rodziny i bez wydania decyzji administracyjnej w przypadkach: zgłoszenia ucznia na wniosek wychowawcy, sytuacji losowych (choroba w rodzinie, wypadek), gdy przekroczone jest kryterium dochodowe, ale sytuacja materialna rodziny jest bardzo trudna, wobec dzieci z rodzin wielodzietnych, niezaradnych życiowo, niepełnych czy dysfunkcyjnych.

Wśród przyczyn utrudniających organizację dożywiania wskazano m.in. na: brak stołówek i zaplecza kuchennego, problemy z dostosowaniem infrastruktury, bierność rodziców, brak chętnych dostawców, problem z transportem posiłków, opóźnione decyzje z Ośrodków Pomocy Społecznej.

Wśród przyczyn utrudniających objęcie dzieci potrzebujących wsparciem w zakresie dożywiania wskazano m.in.: wstyd uczniów przed innymi dziećmi i poczucie upokorzenia z powodu ubóstwa, niechęć rodziców i uczniów do tej formy pomocy, brak zgody rodziców na dożywianie (wołą ekwiwalent pieniężny), brak zaangażowania/zainteresowania rodziców dzieckiem, niechęć do spożywania posiłków w szkole, alergię pokarmową oraz posiłki dietetyczne (rezygnacja z dożywiania, jeśli ich odrębne przygotowanie nie jest możliwe), rezygnacja bez podania przyczyny.

W przypadku, gdy szkoła nie posiada warunków do przygotowania/wydawania posiłków, ośrodek pomocy społecznej zapewnia uczniom spożywanie posiłków poza szkołą (świetlice środowiskowe, parafialne i socjoterapeutyczne, stołówki w sąsiednich szkołach,

²⁹⁷ ZEW/500/16/2010/ESn

²⁹⁸ Dolnośląski KO-WO-034/45A/2010; Kujawsko-Pomorski WO.341-1/10; Lubelski WKS.JKo.0610-11/10; Lubuski KO.I.AJ.305-9/2010; Łódzki KO.WF.0711/10/2010; Małopolski PZA.III.KŚ.0700/9/2010; Mazowiecki KO.IPR.I-WA.0711-13/10; Opolski WWSE-4223/4/10; Podkarpacki WSP/W.070-15/10; Podlaski KOSiW.4230/2/2010; Pomorski KO-VI.EA/071/2/2010; Śląski SE.WR.MJ/41522/6/10; Świętokrzyski KO.II-0717/18/10/BP; Warmińsko-Mazurski KO-I-MGK/0615/40/10; Wielkopolski WKWiO-5003/3/10; Zachodnio-Pomorski KO-II-TK-4001/15/2010

przedszkolach, catering, bary i punkty gastronomiczne, posiłki dowożone do domów, udzielanie zasiłku celowego dla rodziców).

- **procedur bezprawnego skreślenia dzieci pozbawionych opieki rodziców, a przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych lub młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, z list placówek opiekuńczo-wychowawczych – wystąpienie z 8 kwietnia 2010 roku**

W związku z docierającymi do Rzecznika Praw Dziecka informacjami, że umieszczenie w ośrodku wychowawczym lub socjoterapii bywa wystarczającym powodem do wykreślenia dziecka z listy wychowanków domów dziecka, Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o podjęcie działań, powstrzymujących proceder bezprawnego skreślenia dzieci pozbawionych opieki rodziców, a przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii z list placówek opiekuńczo-wychowawczych²⁹⁹.

Odpowiadając na pismo Rzecznika Minister Pracy i Polityki Społecznej zaznaczył, że w przypadku, gdy dziecko jest umieszczone pierwotnym postanowieniem sądu w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a sąd umieszcza je np. w młodzieżowym ośrodku socjoterapii, nie zmieniając jednocześnie pierwszego postanowienia, to w świetle prawa nadal pozostaje ono wychowankiem placówki opiekuńczo-wychowawczej. Praktyka skreślenia wychowanków z ewidencji ww. placówek wynika ze złej interpretacji przepisów przez samorządy powiatowe oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych³⁰⁰.

- **dofinansowania projektów, określonych w Poddziałaniu 9.1.1 „Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej”, Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, przyczyniających się do tworzenia przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz wspierania już istniejących – wystąpienie z 27 kwietnia 2010 roku**

W związku z otrzymanymi informacjami o wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, obligujących instytucje pośredniczące do zaost్రzania kryteriów wyboru projektów w ramach realizacji ww. Poddziałania 9.1.1 PO KL, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Rozwoju Regionalnego z prośbą o wyjaśnienie, czy rzeczywiście projekty, które nie przewidują zwiększenia liczby dzieci w przedszkolu/innej formie wychowania przedszkolnego, nie będą mogły uzyskać wsparcia finansowego. Ponadto

²⁹⁹ ZEW/500/15/2010/PW

³⁰⁰ DSR-I-0712-3-1-TU/10

Rzecznik zwrócił się z pytaniem, czy w związku z dużym zainteresowaniem podmiotów ubiegających się o dofinansowanie we wspomnianym zakresie, w Ministerstwie planowane są działania mające na celu zwiększenie środków pieniężnych na tworzenie i wspieranie już istniejących placówek przedszkolnych poprzez przesunięcie środków z innych (mniej popularnych) działań edukacyjnych w ramach Priorytetu IX PO KL³⁰¹.

W odpowiedzi Minister Rozwoju Regionalnego podkreślił, iż działania podejmowane w projekcie przede wszystkim powinny wpływać na zwiększenie liczebności dzieci w placówce przedszkolnej. Jednakże do realizacji mogą być również dopuszczone te projekty, które wprost nie zakładają wzrostu liczby dzieci w danym przedszkolu, ale mają wysoką wartość dodaną i w efekcie końcowym przyczyniają się do zwiększonego uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym. Ponadto Minister poinformował, iż w związku z dużym zainteresowaniem beneficjentów konkursami dotyczącymi upowszechniania edukacji przedszkolnej, Instytucja Zarządzająca PO KL rozważa możliwość zwiększenia środków na realizację Poddziałania 9.1.1 w ramach przeglądu śródkresowego w 2011 roku³⁰².

- **zdobycia kwalifikacji do sprawowania opieki nad małym dzieckiem do lat 3 w związku z planowanymi zmianami w przepisach dotyczących różnych form tej opieki – wystąpienie z 14 maja 2010 roku**

W związku ze zmianami, przygotowywanymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w obszarze dotyczącym organizacji opieki nad małym dzieckiem, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się z apelem do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o podjęcie działań informacyjnych w tym zakresie. Powinny one skutkować poszerzeniem oferty uczelni dla osób chcących zdobyć kwalifikacje do sprawowania opieki nad małym dzieckiem do lat 3 lub zwiększeniem uprawnień absolwentów poszczególnych kierunków³⁰³.

W odpowiedzi Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego poinformował, że po wejściu w życie zmian w przepisach przeanalizuje wydanie stosownego komunikatu, skierowanego do szkół wyższych kształcących na kierunku pedagogika, na którym – w opinii Ministra – może być prowadzona specjalność przygotowująca do pracy w ramach specjalności zawodowej „wychowawca małego dziecka”³⁰⁴.

³⁰¹ ZEW/500/18/2010/MP

³⁰² DZF-I-82203-21-MG/10

³⁰³ ZEW/500/24/2010/ESn

³⁰⁴ MNiSW-DNS-WUP-174-9441-1/lb/10

- **centrów pobytu dziennego dla dzieci (centrów aktywności) – wystąpienie z 14 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Rozwoju Regionalnego z prośbą o wyjaśnienie przyczyn zawężenia adresatów ofert centrów pobytu dziennego do dzieci powyżej 6. roku życia. Rzecznik zaproponował rozszerzenie tej oferty o dzieci młodsze. Zgodnie z założeniami rządowego Planu Rozwoju i Konsolidacji Finansów 2010-2011, w rozdziale poświęconym aktywizacji społeczności lokalnej i wyrównywaniu szans rozwojowych dzieci i młodzieży, tworzenie centrów pobytu dziennego – oraz ich oferta – miało być skierowane do dzieci w wieku 0-6 lat³⁰⁵.

W odpowiedzi Minister Rozwoju Regionalnego wyjaśnił, iż dzieci w wieku szkolnym powinny być głównymi adresatami działań centrum aktywności, ale nie wyklucza to korzystania z ich oferty przez dzieci młodsze. Podkreślono, że Ministerstwo stwarza warunki do samodzielnego podejmowania decyzji o zorganizowaniu w obiektach centrów aktywności np. punktów przedszkolnych³⁰⁶.

- **zwiększenia dostępności do różnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 – wystąpienie z 14 maja 2010 roku**

Zmiany planowane w organizacji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 skłoniły Rzecznika Praw Dziecka do zwrócenia się z prośbą do Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej o udzielenie informacji tej sprawie. Celem wystąpienia było m.in. sprawdzenie, czy obecne zasoby kadrowe pozwolą na zwiększenie dostępności do poszczególnych form opieki nad dzieckiem w najbliższych trzech latach oraz na realizację funkcji edukacyjnej, o której mowa w założeniach do tzw. „ustawy żłobkowej”³⁰⁷.

Minister Edukacji Narodowej, odnosząc się do aspektu zwiększenia dostępności do form opieki nad małym dzieckiem, przedstawił dane dotyczące: liczby szkół kształcących w zawodzie „opiekuna dziecięcego” (w okresie trzyletnim ich liczba wzrosła z 31 do 40); liczby osób podejmujących kształcenie w tym zawodzie w roku szkolnym 2009/2010; przystępujących w roku 2009 do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje oraz tych, którzy uzyskali dyplom³⁰⁸. Jednocześnie Minister poinformował, że nie prowadzi statystyk dotyczących liczby osób podejmujących pracę w zawodzie „opiekuna dziecięcego”.

³⁰⁵ ZEW/500/19/2010/MP

³⁰⁶ DKR-I-420-14-Jka/10

³⁰⁷ ZEW/500/22/2010/ESn

³⁰⁸ DZSE-3ER-045-5/10

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że przewidywane zmiany dotyczące posiadania określonych kwalifikacji i wykształcenia przez osoby, które będą zatrudnione w instytucjach opieki nad dziećmi przewidują – niezależnie od posiadanego wykształcenia – odpowiednie kwalifikacje, co stanowi gwarancję właściwego przygotowania do sprawowania właściwej opieki nad dziećmi, w tym realizacji w praktyce ujednoliconych programów edukacyjnych. Minister poinformował, że w tym celu, w myśl projektowanego art. 72 ustawy, wyda rozporządzenie, w którym określi zakres programów szkoleń, biorąc pod uwagę specyfikę zadań opiekuńczych, wychowawczych i edukacyjnych dla poszczególnych instytucji opieki³⁰⁹.

- **diagnozy sytuacji małych dzieci w Polsce – wystąpienia z 14 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o informacje na temat diagnozy sytuacji dzieci w wieku do 3 lat. Szczególnie istotne były kwestie dzieci z niepełnosprawnością, wsparcia rodziców w procesie wychowywania, działań zwracających uwagę na konieczność intensywnego wspierania rozwoju najmłodszych, a także dotyczące sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz potrzeb małych dzieci. W opinii Rzecznika Praw Dziecka diagnoza sytuacji tej grupy populacji powinna wytyczyć kierunki w polityce społecznej wobec dzieci w wieku do lat 3³¹⁰.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej przedstawił Rzecznikowi Praw Dziecka informacje oraz scharakteryzował działania, jakie podejmuje w celu kompleksowego poznania sytuacji małych dzieci³¹¹.

- **projektu ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 – wystąpienia z 1 lutego, 14 maja i 17 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka, zaniepokojony sygnałami o ograniczonym dostępie małych dzieci do opieki żłobkowej, zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o informację na temat stanu zaawansowania prac nad ww. projektem ustawy³¹².

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że projekt założeń do projektu ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 był przedmiotem obrad Komitetu Rady Ministrów. Po przyjęciu założeń przez Radę Ministrów, Rządowe Centrum Legislacji przygotowuje projekt ustawy³¹³.

³⁰⁹ DSR-II-0712-4-1-ES/10

³¹⁰ ZEW/500/21/2010/MP

³¹¹ DSR-III-078-1-7-MK/9(1)/10

³¹² ZEW/500/6/2010/MP

³¹³ DSR-II-0712-1-1-ES/10

Rzecznik Praw Dziecka, dostrzegając pilną konieczność wprowadzenia działań reformujących zasady opieki nad małym dzieckiem, ponownie wystąpił do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o uznanie projektu ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za priorytetowy i przyspieszenie prac legislacyjnych³¹⁴.

W odpowiedzi Prezes Rządowego Centrum Legislacji poinformował o skierowaniu projektu ustawy do uzgodnień międzyresortowych oraz zapewnił, że wszystkie podmioty zaangażowane w prace nad ww. projektem, traktują tę sprawę priorytetowo³¹⁵.

Po skierowaniu rządowego projektu ustawy o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Przewodniczącym ww. Komisji wyniki z badań, przeprowadzonych w alternatywnych formach opieki – w tzw. klubach dziecięcych. Ponadto Rzecznik zwrócił uwagę na przepisy w ww. projekcie ustawy, które nie obligują podmiotów prowadzących kluby dziecięce do dostosowania się do przepisów ustawy. W opinii Rzecznika Praw Dziecka należałoby wprowadzić okres przejściowy na dostosowanie się przez ww. podmioty do nowych przepisów³¹⁶.

Podczas prac Komisji nad omawianym projektem ustawy uwzględniono propozycję Rzecznika Praw Dziecka.

- **dofinansowania form opieki nad małym dzieckiem do lat 3 skierowanego do grup defaworyzowanych – wystąpienie z 14 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka uznając inwestowanie w kapitał ludzki za szczególnie istotne działanie w walce z biedą, patologią i dyskryminacją społeczną – stanowiącymi poważne zagrożenie dla wszystkich praw najmłodszych obywateli naszego kraju – zwrócił się do Ministra Finansów z prośbą o rozpatrzenie możliwości dofinansowania form opieki dla najmłodszych dzieci pochodzących z grup defaworyzowanych, z chwilą wejścia w życie ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3³¹⁷.

W udzielonej odpowiedzi Minister Finansów podkreślił, że przyjęty w projekcie mechanizm finansowania opieki nad małym dzieckiem będzie realizowany z dochodów własnych gmin i opłat, wnoszonych przez rodziców za pobyt dziecka w różnorodnych instytucjach opieki. Wejście w życie ustawy, zgodnie z uzasadnieniem do jej projektu, nie spowoduje wzrostu wydatków z budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu

³¹⁴ ZEW/500/20/2010/MP

³¹⁵ DKS 24-96-09

³¹⁶ ZEW/500/44/2010/MP

³¹⁷ ZEW/500/23/2010/ESn

terytorialnego. Jednocześnie Minister zwrócił uwagę, że polski system podatkowy zawiera już regulacje prorodzinne związane z faktem wychowywania dzieci³¹⁸.

- **powodzi – wystąpienie z 18 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka przyjął z ogromnym niepokojem informacje dotyczące klęski żywiołowej, wywołanej długotrwałymi opadami deszczu, która po raz kolejny ciężko doświadczyła rejony południowej Polski. W związku z powyższym zwrócił się do wojewodów: dolnośląskiego, śląskiego, małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego z prośbą o roztoczenie szczególnej opieki nad dziećmi zamieszkującymi te rejony³¹⁹.

W odpowiedzi na apel Rzecznik otrzymał informacje dotyczące działań podejmowanych na rzecz bezpieczeństwa dzieci, obejmujących wsparcie psychologiczne oraz organizację opieki na dziećmi od Podkarpackiego Kuratora Oświaty³²⁰, Wojewody Świętokrzyskiego³²¹, Małopolskiego Kuratora Oświaty³²², Śląskiego Kuratora Oświaty³²³ i Dolnośląskiego Kuratora Oświaty³²⁴.

- **uregulowań w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności, wnoszonej przez rodziców za pobyt dzieci w tych placówkach – wystąpienie z 9 czerwca 2010 roku**

W związku z przekazaniem do konsultacji projektem rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności, wnoszonej przez rodziców za pobyt dzieci w tych placówkach, do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło od rodziców, nauczycieli i organizacji pozarządowych 71 listów dotyczących negatywnych skutków wyłączenia dzieci upośledzonych w stopniu lekkim z uregulowań tego rozporządzenia. Rzecznik uznając, że takie uregulowanie może naruszać prawa dzieci z niepełnosprawnością do wyrównywania szans edukacyjnych, najpierw wniósł uwagi do projektu, a następnie sformułował wystąpienie do Ministra Edukacji Narodowej³²⁵. Minister

³¹⁸ FS10/065/3/280/WWP/10/6038

³¹⁹ ZEW/500/25/2010/ESn

³²⁰ WSP/W.423-2/10

³²¹ BiZK.IV.0717-9/10

³²² NP.DS.0700/57/10

³²³ SE-WR-ARD-4133/28/10

³²⁴ KO/WRE/070/56/2010

³²⁵ ZEW/500/26/2010/AM

poinformował, iż uwzględniając wnioski, zapis rozporządzenia zostanie w § 23 tak doprecyzowany, by nie budził trudności interpretacyjnych³²⁶.

- **przyjmowania do przedszkoli dzieci z infekcjami przeziębieniowymi – wystąpienie z 23 czerwca 2010 roku**

W związku z sygnałami od rodziców dzieci w wieku przedszkolnym, skarżących się na obecność w przedszkolu dzieci, chorych na różnego rodzaju infekcje, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Kuratorów Oświaty z prośbą o zwrócenie uwagi dyrektorom przedszkoli na problem przyprowadzania przez rodziców chorych dzieci oraz na możliwość wypracowania procedur, regulujących ten problem³²⁷.

W odpowiedzi Kuratorzy Oświaty podzielili stanowisko Rzecznika Praw Dziecka oraz zgodnie z jego sugestią zwrócili dyrektorom przedszkoli uwagę na problem bezpieczeństwa zdrowotnego dzieci³²⁸.

- **braku zapewnienia małoletnim cudzoziemcom przebywającym w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców prawa do nauki – wystąpienie z 25 czerwca 2010 roku i 16 września 2010 roku.**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o rozważenie możliwości nowelizacji art. 117 ustawy o cudzoziemcach poprzez rozszerzenie katalogu uprawnień przysługujących cudzoziemcom, umieszczonym w strzeżonych ośrodkach o prawo do nauki. Rzecznik zwrócił uwagę, że zgodnie z ustawą o systemie oświaty,³²⁹ osoby niebędące obywatelami polskimi, a podlegające obowiązkowi szkolnemu, korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych. Podkreślił również, że prawo cudzoziemskich dzieci wynika także z Konwencji o Prawach Dziecka (art. 28 ust. 1 Konwencji). Dlatego też, konieczne jest podjęcie działań mających na celu umożliwienie wszystkim cudzoziemskim dzieciom realizację obowiązku szkolnego³³⁰.

Odnosząc się do powyższego, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformował o trwających pracach nad założeniami do nowej ustawy o cudzoziemcach,

³²⁶ DZSE-2-TS-0401-29/2010

³²⁷ ZEW/500/28/2010/MP

³²⁸ WRE/070/59/2010; WWE/EJ/0710/43/2010; KO-I-RO/0615/59/10; KO.II.EJ-076-31/10; KO.I-0717-150/10; WEP.ES-0610-31/2010; SE.WR.MJ/41522/14/10; NP.EP/0700/74/10; WSP/W.4201-13/2010; KO-IV-IKR-07/47/10; RPD-4272-1/10; KO.WKS.I.NA.440-182/10; WKWiO-0711/34/10; KO-I-IR-4001/56/10; KOSiW/070/20/2010; KO.W/WE/0717/92/10/BT

³²⁹ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.

³³⁰ ZSM/500/4/2010/AJ

która będzie miała na celu wdrożenie Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE *w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich*. Ponadto, w związku z uwagami Rzecznika, Ministerstwo zaplanowało zorganizowanie spotkania z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Komendy Głównej Straży Granicznej w celu szczegółowego omówienia poruszanej w wystąpieniu problematyki³³¹.

- **programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” – wystąpienia z 4 sierpnia 2010 roku**

Powodem zainteresowania Rzecznika stanem realizacji programu były wyniki raportu Najwyższej Izby Kontroli z kontroli realizacji programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w latach 2006-2009 w gminach województwa małopolskiego. Zastrzeżenia inspektorów wzbudziła jakość serwowanych posiłków. Zbyt duża liczba placówek szkolnych zamiast gorących dań preferowała drożdżówki i kanapki, natomiast tam, gdzie podawano ciepłe posiłki – nie przywiązywano wagi do ich wartości kalorycznej i odżywczej. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministrów: Pracy i Polityki Społecznej³³² oraz Edukacji Narodowej³³³ z prośbą o przedstawienie informacji na temat realizacji i kontroli programu. Rzecznik zaapelował również o przeprowadzenie kontroli w tej sprawie do Głównego Inspektora Sanitarnego³³⁴.

Minister Pracy i Polityki Społecznej³³⁵ poinformował Rzecznika, że w związku z raportem Najwyższej Izby Kontroli o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu programu w województwie małopolskim, zwrócono się do poszczególnych wojewodów z prośbą o przekazanie ww. raportu koordynatorom programu w gminach oraz kierownikom jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

Poproszono również o dokonanie pogłębionej analizy dotyczącej wskazanych w raporcie przypadków zakłócających funkcjonowanie programu. Wystąpiono również do Ministra Edukacji Narodowej o przekazanie informacji o podejmowanych działaniach służących zwiększeniu wiedzy w zakresie zdrowego stylu żywienia wśród dzieci i młodzieży.

³³¹ BMP-0748-2/10/AK

³³² ZEW/500/29/2010/ESn

³³³ ZEW/500/30/2010/ESn

³³⁴ ZEW/500/31/2010/ESn

³³⁵ DPS.II.073-80-4370-KK/2010

Minister Edukacji Narodowej przedstawił sprawozdanie z monitorowania realizacji programu za rok 2009³³⁶.

Główny Inspektor Sanitarny, odnosząc się do poruszonej przez Rzecznika kwestii skuteczności i prawidłowości realizowania zadań określonych w programie „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, poinformował o działaniach podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, służących ocenie stanu sanitarnego wszystkich nadzorowanych obiektów, w tym stołówek szkolnych. Czynności te nie obejmują sprawdzania ilości oraz jakości podawanych posiłków, w tym ich wartości kalorycznej i odżywczej (przepisy prawa wspólnotowego, jak i krajowego nie określają wymagań dla ilości i jakości podawanych posiłków oraz nie wskazują obowiązku ich kontroli – mogą wydać zalecenia oraz pisać listy intencyjne w sprawie).

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzili szkolenia dla dyrektorów szkół, kuratorów i innych osób odpowiedzialnych za żywienie dzieci w szkołach w zakresie prawidłowego żywienia oraz wymagań higieniczno-sanitarnych. Ponadto, wskazane przez Ministra Edukacji Narodowej szkoły (ok. 2500), otrzymały dwie publikacje opracowane w celu wdrażania zasad prawidłowego żywienia i aktywności fizycznej.

Główny Inspektor Sanitarny wyraził gotowość udzielenia wsparcia merytorycznego (prawo żywnościowe i zasady racjonalnego żywienia dzieci i młodzieży szkolnej) zainteresowanym podmiotom³³⁷.

- **zwiększenia dostępności do przedszkoli publicznych we Wrocławiu – wystąpienie z 4 sierpnia 2010 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice z Wrocławia samotnie wychowujący dzieci, którym odmówiono przyjęcia do przedszkola na rok szkolny 2010/2011. Rodzice zwrócili uwagę, iż przyjęta przez władze samorządowe Wrocławia definicja „samotnego rodzica” nie uwzględnia sytuacji dzieci, których jeden z rodziców nie ma ograniczonych praw rodzicielskich, ale nie interesuje się dzieckiem, nie ma z nim kontaktu, czy nie łoży na jego utrzymanie.

W wystąpieniu do Prezydenta Wrocławia Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, iż główny problem przedstawiony przez skarżących rodziców nie tkwi w przyjętych zasadach rekrutacji dzieci do przedszkoli czy definicjach, ale w braku odpowiedniej liczby miejsc w przedszkolach publicznych. To skutkuje ograniczeniem dostępności do wychowania

³³⁶ DZSE-048/25/CZ/2010

³³⁷ GIS-BŻ-WS-073-24/AB/10

przedszkolnego, zwłaszcza dla najmłodszych dzieci w wieku 3 i 4 lat. W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Prezydenta Wrocławia z prośbą o dołożenie wszelkich starań, mających na celu zwiększenie dostępności do przedszkoli publicznych w mieście³³⁸.

W odpowiedzi Prezydent Wrocławia przedstawił działania, jakie zostały podjęte w celu zwiększenia dostępności do wychowania przedszkolnego na terenie miasta Wrocławia na przestrzeni kilku ostatnich lat³³⁹.

- **stanu oświaty mniejszości polskiej na Litwie – wystąpienia z 9 sierpnia 2010 roku**

W związku z planowanym przyjęciem ustawy o oświacie Republiki Litewskiej, która mogłaby ograniczyć dostęp mniejszości polskiej do edukacji w języku ojczystym (korzysta z niej ok. 16 tys. dzieci i młodzieży polskiej) Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka Republiki Litewskiej z prośbą o zainteresowanie się przedstawioną kwestią oraz o wsparcie litewskich dzieci narodowości polskiej w ich dążeniu do zachowania własnej tożsamości językowej i kulturowej. Nowelizacja ustawy określa wymogi, które musiałaby spełniać szkoła ogólnokształcąca, aby mogła istnieć. Uzyskanie akredytacji przez taką placówkę byłoby uwarunkowane skompletowaniem nie mniej niż dwóch klas jedenastych, w których uczyłoby się co najmniej 40 uczniów. W przypadku niespełnienia podanych wymogów samorządy musiałyby zlikwidować mniejsze placówki, zachowując szkoły z litewskim językiem nauczania. Mogłoby się to odbyć kosztem szkół dla dzieci pochodzących z mniejszości narodowych. W takiej sytuacji z 40 działających obecnie polskich szkół średnich mogłoby pozostać 13 placówek³⁴⁰.

Rzecznik Praw Dziecka Republiki Litewskiej w swojej odpowiedzi powołał się na raport krajowy Narodowego Biura Kontroli na Litwie z 19 maja 2008 roku, który wykazał, że na Litwie jest wiele szkół, gdzie średnia ilość grup uczniów w klasach szkolnych nie osiąga przeciętnego poziomu liczby uczniów zalecanej przez akty prawne. Jednocześnie Rzecznik podkreślił, że proporcja ilości uczniów i nauczycieli w szkołach edukacji ogólnokształcącej na Litwie jest najniższa w porównaniu do innych krajów europejskich. W związku z tym oraz z faktem obniżenia ilości dzieci w wieku szkolnym, konieczna jest zdaniem Rzecznika reforma sieci szkół edukacji ogólnokształcącej w celu racjonalnego wykorzystania przydzielanych środków finansowych. Rzecznik stwierdził, że poprawki do ustawy o oświacie nie są jeszcze przyjęte i nie ma powodu obawiać się, iż reforma sieci szkół oraz

³³⁸ ZEW/500/32/2010/MP

³³⁹ WED.DKPP.0717.9-44/10/1w

³⁴⁰ ZEW/500/33/2010/MT

akty prawne mogłyby naruszyć zapewnione dzieciom prawa w zakresie edukacji. Ponadto, w ramach polepszenia ochrony praw i dobra dzieci na Litwie, sytuacja dzieci mniejszości polskiej obejmująca prawo do zdobywania edukacji ogólnokształcącej jest stale monitorowana³⁴¹.

W powyższej sprawie Rzecznik Praw Dziecka skierował również prośbę do Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej o podjęcie działań na drodze międzyparlamentarnej, mających na celu zagwarantowanie przestrzegania praw dzieci narodowości polskiej do nauki w języku ojczystym na terenie Republiki Litewskiej³⁴².

W udzielonej odpowiedzi Marszałek Senatu zaznaczył, że kwestie związane z edukacją młodych Polaków na Litwie od lat pozostają w sferze zainteresowań Prezydium Senatu. Pod koniec 2009 roku zostało zlecone sporządzenie analizy stanu oświaty polskojęzycznej na Litwie, a w czerwcu 2010 roku zaprezentowano jej wyniki. Marszałek Senatu wyraził nadzieję, że dalsze działania właściwych komisji senackich i sejmowych pozwolą wypracować rozwiązania, które uchronią najmłodszych Polaków przed negatywnymi konsekwencjami wprowadzenia reformy oświatowej w Republice Litewskiej³⁴³.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się w wystąpieniu generalnym do Ministra Edukacji Narodowej o udzielenie informacji w zakresie działań podejmowanych na drodze międzyrządowej oraz o podjęcie działań służących m.in. ustaleniu faktycznej sytuacji edukacyjnej litewskich dzieci narodowości polskiej, a także o udzielenie im wsparcia w dążeniu do zachowania tożsamości narodowej, kulturowej i językowej³⁴⁴.

Minister Edukacji Narodowej przedstawił w odpowiedzi informację o pracach podejmowanych dotychczas przez MEN na rzecz dwustronnego porozumienia międzyresortowego w dziedzinie oświaty. Minister zapewnił o podjęciu działań przyspieszających prace nad ww. porozumieniem³⁴⁵.

- **pozyskiwania danych osobowych rodziców w procesie rekrutacji do publicznych przedszkoli – wystąpienie z 9 sierpnia 2010 roku**

Rodzice dzieci w wieku przedszkolnym zwrócili uwagę Rzecznika Praw Dziecka na problem wymogu składania podczas rekrutacji do przedszkola dokumentów, tj. aktualnych zaświadczeń ZUS RMUA (na potwierdzenie faktu zatrudnienia rodziców) oraz rocznego rozliczenia podatkowego PIT (potwierdzającego miejsce zamieszkania i opłacania podatku

³⁴¹ Odpowiedź z 7 września 2010- brak sygnatury pisma

³⁴² ZEW/500/34/2010/MT

³⁴³ GMS/DP/0422-5/10

³⁴⁴ ZEW/500/35/2010/ESn

³⁴⁵ DWM-I-MK-043-16/10

dochodowego). Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu z 9 sierpnia 2010 roku do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych zwrócił się o wyjaśnienie, czy wprowadzenie wymogu przedkładania ww. dokumentów nie narusza przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych³⁴⁶.

W odpowiedzi Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych poinformował, iż w przypadku, gdy przedmiotem udostępnienia mają być dane osobowe wrażliwe musi istnieć wyraźny przepis ustawy o tym stanowiący, stwarzający pełne gwarancje ochrony tych danych. Aktami prawnymi, które w pierwszym rzędzie należy brać pod uwagę w przedmiotowym zakresie są: ustawa o ochronie danych osobowych oraz ustawa o systemie oświaty. Ww. praktyki, stosowane podczas rekrutacji dzieci do przedszkoli, nie wynikają z przepisów ustawy o systemie oświaty, dlatego są sprzeczne z obowiązującym prawem. Ponadto podkreślono, iż rozszerzenie przez organy samorządu gminnego zakresu pozyskiwania danych osobowych rodziców w procesie rekrutacji do przedszkoli, pociąga za sobą niewątpliwie ingerencję w prywatność rodziny dziecka³⁴⁷.

- **przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów dla dzieci – wystąpienie z 9 sierpnia 2010 roku**

W szkołach podstawowych i gimnazjach coraz częściej podejmują naukę dzieci cudzoziemskie oraz dzieci polskie przebywające długo poza granicami kraju. Dla obu grup wiąże się to z pewnymi utrudnieniami w funkcjonowaniu w polskim systemie oświaty. Uregulowania wskazują na sposób wyrównywania braków. Niemniej zdarzają się jednak sytuacje, gdy dziecko pojawia się w polskim systemie oświaty przed sprawdzianem lub egzaminem zewnętrznym, w czasie gdy na wyrównanie braków jest już za późno. Rzecznik Praw Dziecka wnioskował do Ministra Edukacji Narodowej o przygotowanie arkusza egzaminacyjnego dostosowanego do możliwości uczniów niebędących obywatelami polskimi oraz będących obywatelami polskimi, którzy nie znają języka polskiego na poziomie wystarczającym³⁴⁸.

W odpowiedzi Ministra Edukacji Narodowej wskazano, że nie jest konieczne budowanie oddzielnego arkusza egzaminacyjnego dla dzieci niebędących obywatelami polskimi oraz będących obywatelami polskimi, którzy w niewystarczającym stopniu znają język polski. Uregulowano natomiast problem w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 roku. Uczeń taki może przystąpić do sprawdzianu lub

³⁴⁶ ZEW/500/36/2010/MP

³⁴⁷ DOLiS-035-1969/10/34031

³⁴⁸ ZEW/500/37/2010/AM

egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do jego możliwości oraz na podstawie opinii rady pedagogicznej. Zmiany te wejdą w życie z dniem 1 września 2011 roku³⁴⁹.

- **likwidacji piaskownic na placach zabaw należących do przedszkoli – wystąpienia z 7 maja, 20 września, 28 października i 3 listopada 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zaniepokojony licznymi sygnałami o likwidowaniu piaskownic przy przedszkolach zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego z prośbą o podjęcie działań w celu zwiększenia dostępności dzieci w wieku przedszkolnym do bezpiecznej zabawy w piaskownicy. Z otrzymanych przez Rzecznika informacji wynika, iż jednym z powodów likwidacji piaskownic są zbyt rygorystyczne wymagania sanitarne, dotyczące stanu utrzymania piaskownicy. Dlatego Rzecznik zwrócił się również z prośbą o wskazanie zasad, jakie obowiązują administratora placu zabaw w zakresie właściwego utrzymania piaskownicy³⁵⁰.

W związku z powyższym, Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego wystąpił do wojewodów, jako organów założycielskich stacji sanitarno-epidemiologicznych oraz państwowych wojewódzkich inspektorów sanitarnych, w sprawie bezpieczeństwa zdrowotnego najmłodszych dzieci oraz określił zakres kontroli stanu piaskownic. Wskazane przez Główny Inspektorat Sanitarny zalecenia nie są na tyle restrykcyjne, aby skłaniały gminy do likwidacji piaskownic, a z drugiej strony – ich realizacja ma pozwolić na utrzymanie czystości w piaskownicy³⁵¹.

Problem likwidacji piaskownic przy przedszkolach Rzecznik Praw Dziecka przedstawił również Ministrowi Edukacji Narodowej. Rzecznik, podkreślając znaczenie zabawy dziecka na placu zabaw wyposażonym w piaskownicę oraz przypominając intencje twórców nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego, zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia prac nad wsparciem przedszkoli, aby stworzyć dzieciom w wieku 3-6 lat odpowiednie warunki do zabawy – z dostępem do piaskownicy, a tym samym do skutecznej i efektywnej realizacji podstawy programowej³⁵².

W opinii Ministra Edukacji Narodowej nie jest zasadne tworzenie standardów obowiązujących przy organizacji placów zabaw. Minister tłumaczy to tym, iż przepisy ogólne pozwalają na dostosowanie placu zabaw do lokalnych potrzeb i możliwości z zapewnieniem właściwej realizacji podstawy programowej. Ponadto wyjaśniono, iż nie jest zasadne

³⁴⁹ MEN-DPN-1/DK-5009-1/11

³⁵⁰ ZEW/500/38/2010/MP

³⁵¹ GIS-BI-073-236/JO/10

³⁵² ZEW/500/42/2020/MP

stwierdzenie, że gdy przedszkole nie posiada własnej piaskownicy, to dzieci nie mają w ogóle dostępu do tego typu miejsc. Zdaniem Ministra, w takich sytuacjach dzieci korzystają z piaskownic znajdujących się na innych placach zabaw. Minister Edukacji Narodowej wskazał również programy, które umożliwiają wsparcie finansowe edukacji przedszkolnej, tj. Priorytet IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Ponadto zaznaczono, że dzieci w wieku przedszkolnym mogą korzystać z placów zabaw współfinansowanych z Rządowego Programu „Radosna Szkoła”. Jednocześnie poinformowano, iż w resorcie edukacji prowadzone są prace, mające na celu określenie ewentualnego zakresu i możliwości wsparcia finansowego gmin w realizacji zadań dotyczących wychowania przedszkolnego³⁵³.

Rzecznik Praw Dziecka – w celu zagwarantowania dzieciom prawa do atrakcyjnej i bezpiecznej zabawy – zaapelował do Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów miast o podjęcie działań umożliwiających najmłodszym dzieciom zabawę na bezpiecznym przedszkolnym, szkolnym i samorządowym placu zabaw, wyposażonym w piaskownicę³⁵⁴.

- **wypoczynku dzieci zorganizowanego w ramach programu „Lato w mieście”, realizowanego przez Miasto Stołeczne Warszawa – wystąpienie z 23 września 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu przedstawił Prezydentowi m. st. Warszawy wnioski i uwagi z kontroli miejsc wypoczynku zorganizowanego w ramach programu „Lato w mieście”. Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań, mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci korzystających z tej formy wypoczynku, w szczególności poprzez zatrudnienie odpowiedniej liczby wychowawców oraz zobowiązanie kierowników do realizacji ich zadań, wynikających z przepisów prawa oświatowego. Rzecznik zaproponował opracowanie i wprowadzenie jednolitego wzoru karty kwalifikacyjnej uczestnika wypoczynku oraz zapewnienia dzieciom z niepełnosprawnością szerszych możliwości udziału w programie. Rzecznik docenił inicjatywę władz Miasta, dzięki której dzieci mogą korzystać z całkowicie bezpłatnego pobytu w placówkach oraz z wyżywienia³⁵⁵.

W odpowiedzi Prezydent m.st. Warszawy zapewnił, że przedstawione przez Rzecznika uwagi będą uwzględnione przy planowaniu kolejnych edycji programu³⁵⁶.

³⁵³ DZSE-3-ER-045-15/10

³⁵⁴ ZEW/500/45/2010/MP

³⁵⁵ ZEW/500/39/2010/MP

³⁵⁶ BE/WEP-EMA-0717-2-1-10

- **rozporządzenia w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci, a także zasad jego organizowania i nadzorowania – wystąpienie z 20 października 2010 roku**

Zmiany w ww. rozporządzeniu wywołały szereg wątpliwości co do organizacji i nadzoru nad wypoczynkiem dzieci w miejscu ich zamieszkania – np. wczas w mieście, półkolonie. Powyższe potwierdzili również Kuratorzy Oświaty, którzy tak jak Rzecznik Praw Dziecka, zwrócili uwagę na potrzebę szczegółowego uregulowania tej kwestii. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o doprecyzowanie zapisów w ww. rozporządzeniu, tak aby umożliwiły one w pełni bezpieczną organizację wypoczynku dzieci w ich miejscu zamieszkania³⁵⁷.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż na obecnym etapie nie są planowane zmiany legislacyjne w treści wspomnianego rozporządzenia. Jednakże postulowane przez Rzecznika Praw Dziecka rozwiązania, dotyczące organizacji i nadzoru wypoczynku w miejscu zamieszkania, mają być realizowane w ramach obowiązujących regulacji. Minister poinformował, iż począwszy od sezonu zimowego w 2011 roku, wczas w mieście i półkolonie będą podlegać konieczności zgłoszenia, jako tzw. mała forma wypoczynku (formularz zgłoszenia tych form to załącznik nr 2 do obowiązującego ww. rozporządzenia). Zapewnił również, że na stronie internetowej MEN pojawią się stosowne komunikaty związane z wypoczynkiem dzieci³⁵⁸.

- **inwestycji edukacyjnej w Rumi – wystąpienie z 20 października 2010 roku**

Wystąpienie skierowane zostało do Przewodniczącego Rady Miejskiej w Rumi w związku z przedłużającym się remontem Szkoły Podstawowej Nr 1³⁵⁹. Rodzice oraz Dyrektor Szkoły informujący Rzecznika wskazywali na zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia dzieci. Brak decyzji Rady Miejskiej dotyczącej przekazania funduszy z budżetu miasta na kontynuację inwestycji powodował, że warunki, w jakich przebywały dzieci, zagrażały ich zdrowiu oraz szeroko pojętemu bezpieczeństwu. Zdaniem Rzecznika Praw Dziecka władze miasta zaniedbywały w ten sposób obowiązki nałożone na jednostkę samorządu terytorialnego.

W odpowiedzi poinformowano o przeznaczeniu odpowiedniej kwoty na realizację zadań³⁶⁰.

³⁵⁷ ZEW/500/40/2010/MP

³⁵⁸ DKS-III-AKAr-613-35/10

³⁵⁹ ZEW/500/41/2010/AM

³⁶⁰ BRM.0050-113/2010

- **zróżnicowanych kryteriów awansu zawodowego nauczycieli w niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego – wystąpienie z 28 października 2010 roku**

Z napływających do Rzecznika informacji wynika, że z możliwości awansu zawodowego nie mogą korzystać nauczyciele zatrudnieni w zespołach i punktach przedszkolnych prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne, inne niż jednostka samorządu terytorialnego. W związku z tym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania z prośbą o podjęcie działań w powyższej sprawie³⁶¹.

Odpowiadając na pismo Rzecznika, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania poinformował, że sprawę przekazano do rozpatrzenia Ministrowi Edukacji Narodowej³⁶². Minister Edukacji Narodowej dostrzegł fakt, iż obecne przepisy prawa, regulujące status zawodowy nauczycieli, wymagają zmian³⁶³.

4.2 Sprawy indywidualne

W 2010 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do nauki, dotyczyły m.in.:

- zasad rekrutacji dzieci do przedszkoli publicznych

Rodzice dzieci – przede wszystkim w wieku 3 i 4 lat – zgłaszali do Rzecznika Praw Dziecka problemy dotyczące odmowy przyjęcia dziecka do przedszkola. Z uwagi na niewystarczającą liczbę miejsc w przedszkolach publicznych, dyrektorzy placówek, a także organy prowadzące, wprowadzali szczegółowe kryteria rekrutacji dzieci. Zgłaszający się do Rzecznika Praw Dziecka rodzice skarżyli się na niesprawiedliwe zasady naboru, które uniemożliwiły dostęp ich dzieciom do realizacji prawa do edukacji przedszkolnej. Ponadto rodzice informowali o wprowadzaniu przez niektóre przedszkola wymogu przedkładania przez rodzica, którego dziecko ubiega się o przyjęcie, dokumentów poświadczających zatrudnienie (ZUS RMUA) oraz weryfikujących miejsce zamieszkania (roczne zeznanie podatkowe PIT).

Rzecznik Praw Dziecka interweniował u dyrektorów przedszkoli, organów prowadzących przedszkola i Kuratorów Oświaty oraz informował rodziców o podstawach prawnych w zakresie przeprowadzania naboru do publicznych przedszkoli.

³⁶¹ ZEW/500/43/2010/MP

³⁶² BPRT-2074-214/2/MP

³⁶³ DS.-WPZN-RD-401/17/2010

Rzecznik wystąpił również do Generalnego Inspektora Danych Osobowych o wyjaśnienie, czy wprowadzenie na potrzeby rekrutacji dzieci do przedszkoli wymogu przedkładania ww. dokumentów nie narusza przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych³⁶⁴. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów z prośbą o podjęcie działań, zmierzających do zmiany istniejących przepisów

Ponadto, w związku z brakiem definicji pojęcia „matka/ojciec samotnie wychowujący dziecko”, używanej na potrzeby rekrutacji dzieci do przedszkoli, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o wprowadzenie tej definicji do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 roku w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych³⁶⁵.

Przykłady niesprawiedliwych zasad rekrutacji, które zgłaszali do Rzecznika Praw Dziecka rodzice, to m.in.:

- wymóg potwierdzania przez osobę przebywającą na urlopie macierzyńskim, że nie będzie korzystała z urlopu wychowawczego;
- przyjmowanie dzieci, które ukończyły 3 lata przed 1 września 2010 roku;
- pierwszeństwo w przyjęciu dzieci rodziców zatrudnionych w szkołach, placówkach oświatowych, urzędach współpracujących z oświatą;
- preferencyjne przyjmowanie dzieci starszych – w zależności od miesiąca urodzenia dziecka.

W wielu przypadkach stwierdzono błędy w zapisach statutów przedszkoli, w których zgodnie z przepisami prawa oświatowego powinny być uregulowane szczegółowe zasady rekrutacji. Kolejnym problemem, na który Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, było przedstawianie rodzicom innych kryteriów rekrutacji niż zapisane w statucie przedszkola.

Jeden z takich przypadków dotyczył 5 przedszkoli publicznych w ok. 30 tysięcznym mieście N. W toku wyjaśniania sprawy okazało się, iż organ prowadzący przedszkola przedstawił inne zasady rekrutacji dzieci na rok szkolny 2010/2011 (były one jednolite dla wszystkich 5 przedszkoli), natomiast z udostępnionych przez dyrektorów przedszkoli statutów wynikały odmienne zasady (tj. nie były tożsame z przedstawionymi przez organ prowadzący). W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Kuratora Oświaty o zobowiązanie dyrektorów przedszkoli do przeprowadzania rekrutacji dzieci

³⁶⁴ ZEW/500/36-1/2010/MP

³⁶⁵ ZEW/500/7-1/2010/MP

w oparciu o zapisy statutu placówki. W odpowiedzi Kurator Oświaty poinformował, iż podjął działania w przedmiotowym zakresie i zasady rekrutacji dzieci będą zgodne z zapisami prawa i statutami przedszkoli³⁶⁶.

- liczebności uczniów w oddziałach szkolnych

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła prośba rodziców uczniów, przyjętych do klasy pierwszej w szkole podstawowej w S., o pomoc w zmniejszeniu liczebności dzieci w oddziale. W wyniku apelu o ponowne rozpatrzenie sytuacji dzieci w klasie I, Burmistrz zorganizował zebranie rodziców i zaproponował dowóz uczniów do innej szkoły, przy której utworzył dodatkowy przystanek autobusowy i zaoferował częściowy zwrot kosztów przejazdu. Dzięki temu zmniejszyła się liczebność dzieci w klasie pierwszej w jednej szkole, a w drugiej wzrosła do liczby 14 uczniów³⁶⁷.

- dowozu dzieci do szkół i przedszkoli

Wiele konfliktowych sytuacji wynikało z organizacji dowozu dzieci do szkoły, a w szczególności ustalenia przystanku, z którego dzieci miały być zabierane. Zdarzało się, że rodzice oczekiwali, by ich dziecko było odbierane bezpośrednio spod domu, w którym zamieszkuje. Zgłaszane skargi w tej sprawie nie zawsze były efektem naruszenia praw dziecka. Często ich podstawą był brak woli porozumienia pomiędzy rodzicami dziecka a gminą³⁶⁸.

Prośbę o pomoc skierowała m.in. matka dzieci dotkniętych chorobą związaną zakażeniami bakteryjnymi. Chciała uzyskać możliwość dowożenia dzieci do szkoły własnym samochodem, a nie korzystać z zaoferowanych przez Burmistrza gminy R. przejazdów środkami komunikacji publicznej. W wyniku apelu Rzecznika o ponowne rozpatrzenie prośby matki, Burmistrz wyraził zgodę i otrzymała ona częściowy zwrot kosztów dowozu³⁶⁹. Zdecydowana większość skarg była zasadna, a podjęte interwencje Rzecznika rozwiązały problem.

- naruszania godności dziecka w przedszkolu/szkole

Skargi na niewłaściwe, naruszające godność dziecka zachowania nauczycieli i wychowawców dość często trafiają do Rzecznika Praw Dziecka. Do Rzecznika zwrócili się rodzice ucznia szkoły podstawowej, zarzucając dyrektorowi placówki brak zapewnienia

³⁶⁶ ZEW/430/486/2010/MP

³⁶⁷ ZEW/430/497/2010/ZA

³⁶⁸ ZEW/430/113/2010/AM, ZEW/430/321/2010/AM, ZEW/430/62/2010/AM

³⁶⁹ ZEW/432/24/2010/ZA

bezpiecznych warunków uczestnictwa ich syna w zajęciach organizowanych przez szkołę poza jej obiektami oraz w zakresie zorganizowania odpowiedniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. W czasie kontroli ujawniono nieprawidłowości i wydano dyrektorowi szkoły zalecenia pokontrolne. Rzecznik skierował pismo do organu prowadzącego, który po analizie dokumentacji i postępowaniu wyjaśniającym zdyscyplinował dyrektora, wobec którego zastosowano również sankcje finansowe. Placówka jest na bieżąco monitorowana przez organ prowadzący i organ nadzoru pedagogicznego³⁷⁰.

W innej sprawie rodzice złożyli skargę na nauczycielkę fizyki w gimnazjum w W. Zarzucali jej niewłaściwe traktowanie uczniów, nierówne traktowanie, niegrzeczne odpowiedzi, stwarzanie nastroju zagrożenia, odmawianie możliwości poprawy ocen i prac klasowych, itp. Rzecznik przeprowadził postępowanie wyjaśniające. Zarzuty podnoszone przez rodziców potwierdziły się. Dyrektor szkoły nie przedłużył umowy o pracę z tą nauczycielką³⁷¹.

Kolejną sprawę zgłosiła do Rzecznika Praw Dziecka mama dziewczynki, uczęszczającej do przedszkola w N. Ze skargi wynikało, iż dyrektor zarzucił dziecku kradzież. Matka objęła córkę opieką psychologiczną. Mimo braku potwierdzenia zarzutów dyrektor w dalszym ciągu stosował wobec niej kary i odmówił udzielenia odpowiedzi na pismo matki. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Kuratora Oświaty o wyjaśnienie sprawy. W następstwie skarga matki dziewczynki została uznana za zasadną. Organ nadzoru pedagogicznego zobowiązał dyrektora przedszkola do zmian zapisów w statucie, m.in. w zakresie współpracy z rodzicami i kar stosowanych wobec dzieci³⁷².

- realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w tym przez dzieci z niepełnosprawnością

Problemy związane z realizacją obowiązku szkolnego, zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka, miały różnorodny charakter. Skargi wnoszone przez rodziców oraz organizacje pozarządowe dotyczyły organizacji dowozu dzieci do wybranych przez rodziców szkół lub placówek.

Gminy odmawiały organizacji dowozu dziecka do wybranej przez rodziców placówki³⁷³. Po każdorazowej interwencji Rzecznika gminy zabezpieczały potrzeby dzieci zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

³⁷⁰ ZEW/440/82/2010/MT

³⁷¹ ZEW/440/70/2010/ZA

³⁷² ZEW/430/284/2010/MP

³⁷³ ZEW/430/63/2010/AM, ZEW/45/12/2010/AM, ZEW/430/177/2010/AM

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłosiła się mama siedmioletniego chłopca, posiadającego orzeczenie o kształceniu specjalnym oraz opinię w sprawie odroczenia rozpoczęcia obowiązku szkolnego. U chłopca stwierdzono autyzm i opóźnienie rozwoju psychoruchowego z wadą rozwojową mózdzku. Rodzic wystąpił do Wójta gminy W. o umożliwienie dziecku realizacji rocznego obowiązkowego wychowania przedszkolnego w oddziale integracyjnym. Przez dwa ostatnie lata chłopiec dojeżdżał do przedszkola integracyjnego do pobliskiego miasta. W następnym roku szkolnym nie został tam przyjęty, ponieważ nie był mieszkańcem tego miasta. Wójt gminy poinformował rodzica, iż nie może utworzyć oddziału integracyjnego z uwagi na przepisy prawne, które umożliwiają powstanie takiego oddziału dla co najmniej 3 dzieci z niepełnosprawnością (ten warunek nie mógł być spełniony). W związku z powyższym Wójt przedstawił możliwość edukacji przedszkolnej chłopca w ogólnodostępnym oddziale z dziećmi 6-letnimi, z uwzględnieniem wskazanych w orzeczeniu form pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub zorganizowania dla dziecka indywidualnego przygotowania przedszkolnego.

Tuż po rozpoczęciu roku szkolnego mama dziecka poinformowała Rzecznika, iż chłopiec w nowej grupie nie zaadaptował się, stał się agresywny, nauczyciel nie radzi sobie z nim, a przy tym nie ma do pomocy wykwalifikowanego drugiego nauczyciela. W związku z powyższym, rodzic podjął działania w celu znalezienia dla chłopca miejsca w oddziale integracyjnym w sąsiedniej miejscowości. Dziecko zostało tam przyjęte, szybko się zaaklimatyzowało, a wykwalifikowany i doświadczony personel pomyślnie dostosował metody pracy do potrzeb i możliwości dziecka. Niestety, pojawił się problem związany z organizacją przez gminę dowozu chłopca do tej miejscowości. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka zapewniono dziecku bezpłatny transport i opiekę w czasie dowozu do przedszkola³⁷⁴.

W jednej ze skarg rodzice poinformowali, że ich dzieci nie mogą realizować obowiązku szkolnego z powodu złego stanu drogi. Jedyna droga do szkoły była rozjeżdżona i zniszczona. Po interwencji Rzecznika zawarto (na czas remontu drogi) umowy z rodzicami dzieci korzystających ze zniszczonej drogi na indywidualny dowóz własnym środkiem transportu³⁷⁵.

Kolejna sprawa, którą podjął Rzecznik Praw Dziecka, wiązała się ze skargą dotyczącą miejsca realizacji obowiązku szkolnego przez dwójkę dzieci (rodzeństwo) – uczniów Szkoły Podstawowej w I. Z powodu przemocy w rodzinie stosowanej przez ojca, matka

³⁷⁴ ZEW/045/9/2010/MP

³⁷⁵ ZEW/430/547/2010/MT

wyprowadziła się wraz z dziećmi do innej miejscowości, tym samym zmieniając obwód szkolny dla obojga rodzeństwa. Ojciec nie wyraził zgody na przeniesienie dzieci do innej szkoły. Szkoła wystąpiła o opinię w tej sprawie do miejscowego Kuratora Oświaty, a ten zabronił wydania dokumentów, na podstawie których dzieci mogły zostać zapisane do innej placówki. Rzecznik Praw Dziecka nawiązywał kontakt ze szkołami w A. i w I. oraz sądami w Ł. i w I., a także zwrócił się do Ministerstwa Edukacji Narodowej, które przedstawiło interpretację uregulowań dotyczących sprawy inną niż Kurator Oświaty. Po interwencji Rzecznika dzieci zostały przyjęte do szkoły, a sąd przyspieszył działania na rzecz ustalenia miejsca pobytu dzieci³⁷⁶.

- uczniów z chorobami przewlekłymi

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic dziecka chorego na cukrzycę – ucznia Szkoły Podstawowej w K. – w związku z faktem, że pielęgniarka szkolna odmówiła obsługi pompy insulinowej, a nauczyciele otrzymali zakaz podawania dziecku w szkole jakiegokolwiek leku. Po nawiązaniu kontaktu ze szkołą okazało się, że o takim zakazie wydanym przez MEN przypominał wizytator Kuratorium Oświaty w K., na naradzie z dyrektorami przed rozpoczęciem roku szkolnego. Rzecznik Praw Dziecka podjął działania wyjaśniające w MEN oraz w szkole. Dyrektorowi szkoły przesłano niezbędne materiały, by ułatwić mu podjęcie decyzji służącej dobru dziecka. W tej chwili dziecko chore na cukrzycę czuje się w swojej szkole bezpiecznie (cała rada pedagogiczna przeszła szkolenie teoretyczne, a 5 nauczycieli także szkolenie praktyczne, otrzymując stosowne certyfikaty). Po interwencji Rzecznika dyrektor szkoły wystąpił do właściwych organów w K. ze skargą na odmowę przez pielęgniarkę podania dziecku leku³⁷⁷. Podobnych interwencji Rzecznik podjął 69.

- uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się o pomoc matka chłopca posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na upośledzenie umysłowe i zaburzenia zachowania. Matka zwracała się w tej sprawie do instytucji i szkół. W efekcie chłopiec (gimnazjalista) został umieszczony w internacie w W. i miał uczęszczać do gimnazjum specjalnego prowadzącego także socjoterapię. Uciekał jednak z placówki, a matka wspierała go w tym zachowaniu. Z powodu wielu nieobecności został skreślony z listy uczniów gimnazjum, a poradnia psychologiczno-pedagogiczna wydała orzeczenie o potrzebie kształcenia w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka.

³⁷⁶ ZEW/430/501/2010/AM

³⁷⁷ ZEW/430/534/2010/AM

chłopiec został umieszczony w młodzieżowym ośrodku socjoterapii w R., gdzie kontynuuje naukę³⁷⁸.

- likwidacji szkół

W związku z malejącą liczbą dzieci w szkołach oraz rosnącymi kosztami utrzymania małych szkół, organy prowadzące coraz częściej szukały oszczędności poprzez likwidację takich placówek, powodując w ten sposób pogorszenie warunków dostępu do edukacji (większa odległość z domu do szkoły, liczniejsze oddziały). Zdarzały się też ewidentne przykłady naruszenia prawa – przenoszenie dzieci danego oddziału do oddziału w sąsiedniej szkole. We wszystkich przypadkach Rzecznik Praw Dziecka podejmował interwencje uświadamiające potrzebę podejmowania działań zgodnych z prawem oraz służących dobru dziecka³⁷⁹.

- wyrównywania szans edukacyjnych

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła skarga rodziców na tworzenie oddziałów w szkole podstawowej w M. o zróżnicowanym poziomie wiedzy (klasy „słabsze i mocniejsze”). W wyniku interwencji dokonano weryfikacji podziału klas oraz podjęto szereg długofalowych działań mających na uwadze dobro dziecka i podniesienie jakości pracy szkoły oraz wyrównanie szans edukacyjnych w połączonych oddziałach klas czwartych. Wsparcie otrzymali uczniowie, rodzice oraz nauczyciele³⁸⁰.

- zmiany ośrodka socjoterapii

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła prośba matki o pomoc w przeniesieniu syna z Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w W. do Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w P., znajdującego się bliżej domu rodzinnego. W wyniku interwencji chłopiec został przeniesiony do podobnego ośrodka socjoterapii, ale położonego bliżej domu (różnica w odległości – 300 km). Matka przekazała informację, że syn poprawił swoje zachowanie³⁸¹.

- szkolnego punktu konsultacyjnego za granicą

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się rada rodziców z prośbą o interwencję w sprawie zmian organizacji pracy Szkolnego Punktu Konsultacyjnego w B. W planie pracy szkoły na rok szkolny zmiany, o których umożliwienie wnosili, zostały przygotowane przez poprzedniego kierownika Punktu, a uczniowie zgodnie z nimi rozpoczęli edukację w nowym

³⁷⁸ ZEW/45/24/2010/AM

³⁷⁹ ZEW/430/64/2010/AM, ZEW/430/369/2010/AM

³⁸⁰ ZEW/430/496/2010/ZA

³⁸¹ ZEW/414/57/2010/ZA

roku szkolnym. Przygotowany projekt organizacji nie uzyskał akceptacji Dyrektora Zespołu w W. (sprawującego nadzór pedagogiczny w stosunku do dyrektorów i kierowników jednostek funkcjonujących w systemach oświaty innych krajów), co spowodowało połączenie klas pierwszych w trakcie roku szkolnego – w połowie września. Prośba wystosowana przez rodziców w sprawie przywrócenia poprzedniej organizacji pracy – lepiej dostosowanej do potrzeb uczniów – pozostała bez odpowiedzi.

Po interwencji Rzecznika wniosek rady rodziców został ostatecznie zaakceptowany³⁸².

- dotacji dla uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciło się stowarzyszenie będące organem prowadzącym dla Zespołu Szkół w W., ponieważ odmówiono mu przyznania dotacji w części przeznaczonej dla uczniów nieposiadających polskiego obywatelstwa.

Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Ministerstwa Edukacji Narodowej. Podjęte działania, po konsultacjach z właściwymi w zakresie prawa Unii Europejskiej podmiotami, zakończyły się wydaniem opinii w przedmiocie sporu. Zgodnie z nią, państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny – przy wykonywaniu zobowiązań zaciągniętych na podstawie umów międzynarodowych – przestrzegać zobowiązań, które na nich ciążyą na mocy prawa wspólnotowego.

W tym kontekście oznacza to, że dotacjami powinni być objęci wszyscy uczniowie szkoły, niezależnie od obywatelstwa³⁸³.

³⁸² ZEW/430/623/2010/ESn

³⁸³ ZEW/072/12/2010/ESn

5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Zgodnie z zapisem artykułu 19 Konwencji o Prawach Dziecka, każde dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy, zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym przed wykorzystywaniem w celach seksualnych.

W 2010 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem 4589 sprawy, związane z prawem do ochrony przed złym traktowaniem, w tym:

- 885 zgłoszono na piśmie;
- 3586 podczas rozmów telefonicznych;
- 118 podczas osobistych wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach, dotyczących m.in.:

- przemocy wobec dzieci w środowisku domowym;
- przemocy seksualnej;
- naruszania praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, włącznie ze stosowaniem wobec nich przemocy;
- przemocy rówieśniczej w przedszkolu/szkole.

W niektórych ze spraw z tego zakresu Rzecznik Praw Dziecka podejmował też decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (por. część III „Informacji”).

5.1 Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **przedawnienia karalności przestępstw seksualnych popełnionych wobec dzieci**
 - **wystąpienie z 11 lutego 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o rozważenie możliwości wpisania przestępstw seksualnych, wobec dziecka, do grupy przestępstw nie

ulegających przedawnieniu. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, przedawnienie przestępstw seksualnych, w których pokrzywdzonym jest małoletni, nie może nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez niego 18 roku życia. W opinii Rzecznika czyny te nie powinny jednak ulegać przedawnieniu, ponieważ wiele ofiar molestowania seksualnego dopiero w życiu dorosłym zaczyna zdawać sobie sprawę ze skali doznanej krzywdy i podejmuje walkę o ukaranie sprawcy³⁸⁴.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości stwierdził, iż aktualnie obowiązujące przepisy Kodeksu karnego odnoszące się do problematyki przedawnienia karalności przestępstw, zapewniają możliwość skutecznego ścigania czynów o charakterze seksualnym, skierowanych przeciwko osobom małoletnim oraz są zgodne z wymogami Konwencji z Lanzarote. W związku z powyższym nie ma potrzeby dokonywania zmian legislacyjnych w tym zakresie³⁸⁵.

- **usprawnienia toku postępowań karnych, w których pokrzywdzonymi są dzieci – wystąpienie z 10 marca 2010 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik Praw Dziecka poparł propozycję Rady ds. Pokrzywdzonych Przestępstwem, dotyczącą usprawnienia postępowań w sprawach karnych z udziałem dzieci. Rzecznik wyraził poparcie dla inicjatywy, by akta w sprawach dotyczących dzieci, oznaczane były specjalnymi stemplami, nakazującymi priorytetowe ich traktowanie. Zdaniem Rzecznika wszystkie sprawy, w których ofiarą jest najmłodszy obywatel, powinny bowiem mieć charakter szczególny³⁸⁶.

Minister Sprawiedliwości co do zasady pozytywnie ocenił propozycję oznaczania specjalnym znaczkiem spraw dzieci w sądach karnych. Pokreślił przy tym, iż kwestia prowadzenia biurowej części pracy sądów, w tym nadawania sprawom odpowiednich symboli uregulowana jest w zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 12 grudnia 2003 roku. Minister Sprawiedliwości podniósł równocześnie, iż należy podejmować wszelkie inicjatywy służące złagodzeniu skutków postępowania przed sądem dla małoletniego oraz chronić go przed wtórną wiktyimizacją³⁸⁷.

³⁸⁴ ZSR/500/2/2010/UZ

³⁸⁵ DL-P-I-0761-2/10

³⁸⁶ ZSR/500/10/2010/AK

³⁸⁷ DPC III 076-10/10/4

- **treści emitowanych przed dobranocką zapowiedzi informacji dnia, szerzej omawianych w głównym wydaniu „Wiadomości” TVP1 – wystąpienie z 10 marca 2010 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice, poruszając problem emitowanych przed godziną 19.00 informacji o nieszczęśliwych wypadkach, katastrofach, chorobach czy epidemiach. Przekazy te nawet u dorosłych odbiorców mogą powodować różnego typu napięcia i lęki i nie powinny być wyświetlane tuż przed programem przeznaczonym dla dzieci. Rzecznik Praw Dziecka podziеляjąc zastrzeżenia rodziców zwrócił się do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w przedmiotowej sprawie³⁸⁸.

W odpowiedzi Przewodniczący poinformował o przekazaniu sprawy Prezesowi Telewizji Polskiej S.A. oraz zapewnił, że poruszony przez Rzecznika problem, rozpatrywany w szerszym kontekście ochrony dzieci przed treściami szkodliwymi dla ich prawidłowego rozwoju, jest przedmiotem stałej troski i zainteresowania ze strony Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji³⁸⁹.

- **zapobiegania i zwalczania w ramach współpracy na szczeblu międzynarodowym zjawiska seksualnego wykorzystywania i niegodziwego traktowania dzieci – wystąpienie z 13 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie informacji na temat prac nad ratyfikacją przez Polskę *Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych*. Rzecznik podkreślił, że Konwencja przewiduje szereg rozwiązań, które mają na celu ograniczenie skali zjawiska wykorzystywania seksualnego dzieci. Zdaniem Rzecznika rozwiązania prawne, które zasługują na szczególną uwagę to:

- wprowadzenie prawnego wymogu przedstawienia zaświadczenia o niekaralności za popełnienie przestępstw seksualnych wobec dzieci dla osób mających zawodowy kontakt z dziećmi;
- dostarczanie dzieciom w trakcie edukacji informacji o zagrożeniach związanych z wykorzystywaniem seksualnym oraz o sposobach ochrony przed tymi zagrożeniami;
- udzielanie ofiarom seksualnego wykorzystywania doraźnej lub długoterminowej pomocy w powrocie do zdrowia fizycznego lub psychospołecznego oraz

³⁸⁸ ZEW/500/14/2010/ESn

³⁸⁹ WSW-051-269/2010/3

zapewnienia niezbędnego wsparcia dla ich bliskich i osób sprawujących nad nimi pieczę³⁹⁰.

Odpowiadając na wystąpienie Minister stwierdził, że obecnie prowadzone są prace legislacyjne związane z dostosowaniem prawa krajowego do regulacji zawartych w Konwencji Rady Europy z dnia 25 października 2007 roku. Regulacje wprowadzające zapisy Konwencji zostały w większości uwzględnione w projekcie ustawy *o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*. Projekt został skierowany 21 maja 2010 roku do Komisji Kodyfikacji Prawa Karnego³⁹¹.

- **wzmocnienia standardów ochrony najmłodszych przed przestępstwami o charakterze seksualnym – pakiet wystąpień z 25 maja 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka skierował do Ministrów: Sprawiedliwości oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji propozycje systemowych rozwiązań zmierzających do zwiększenia ochrony małoletnich przed traumatycznymi przeżyciami związanymi z przemocą seksualną.

Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości wskazując na potrzebę wprowadzenia następujących rozwiązań:

- zagwarantowania małoletnim powyżej 15. roku życia uprawnienia do inicjowania postępowania karnego o przestępstwo z art. 197 Kodeksu karnego;
- zakwalifikowania czynów pedofilskich do katalogu zbrodni i podniesienia dolnej granicy sankcji ustawowej;
- zmiany brzmienia art. 202 k.k. w zakresie wprowadzenia całkowitego zakazu posiadania lub przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego przy wyłączeniu odpowiedzialności karnej w sytuacji, gdy posiada on lub przechowuje wytworzone przez siebie treści ze swoim udziałem;
- wydłużenia okresu przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym³⁹².

Odnosząc się do przedstawionych przez Rzecznika propozycji Minister wskazał, że w części znalazły one odzwierciedlenie w przepisach wprowadzonych ustawą z dnia 5 listopada 2009 roku *o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw*³⁹³, która weszła w życie z dniem 8 czerwca 2010 roku.

³⁹⁰ ZSR/500/11/2010/AT

³⁹¹ DPC III 076-20/10/3

³⁹² ZSR/500/13/3010/AP

³⁹³ Dz. U. Nr 206, poz. 1589

Minister poinformował, że postulat zagwarantowania małoletnim uprawnienia do złożenia prawnie skutecznego wniosku o ściganie sprawcy przestępstwa zgwałcenia, zasługuje na poparcie i jest zbieżny z prowadzonymi pracami nad kolejną nowelizacją Kodeksu Karnego. Projekt *ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych* ustaw przewiduje bowiem wprowadzenie trybu ścigania z urzędu przestępstw określonych w art. 197 k.k.

Poparcie uzyskała również propozycja dotycząca wprowadzenia zakazu posiadania lub przechowywania treści pornograficznych z udziałem małoletniego. Opracowany w Ministerstwie projekt nowelizacji Kodeksu Karnego obejmuje swoimi ramami zmianę unormowań odnoszących się do problematyki pornografii dziecięcej, wypełniającą również wymogi Konwencji z Lanzarote. Wspomniany projekt przewiduje wprowadzenie prawnokarnie chronionego zakazu utrwalania i posiadania treści pornograficznych z udziałem małoletniego.

Z kolei, postulaty wydłużenia okresu przedawnienia, jak i zakwalifikowania czynów pedofilskich do katalogu zbrodni nie zostały zaaprobowane³⁹⁴.

W kolejnym wystąpieniu Rzecznik zwrócił uwagę na konieczność racjonalnego korzystania przez organy prowadzące postępowanie karne z opinii biegłego, w tym również w sprawach dotyczących rozpowszechniania pornografii dziecięcej. Rzecznik podkreślił, że specyfiką Internetu jest to, że materiał raz opublikowany w sieci bywa zwykle wielokrotnie kopiowany i wykorzystywany ponownie. Zdarza się więc, że ten sam materiał stanowi dowód w odrębnych postępowaniach. Prawo procesowe nie pozwala jednak na wykorzystanie opinii biegłego, sporządzonej dla potrzeb innej sprawy, nawet w wypadku pełnej identyczności ocenianego materiału. W praktyce oznacza to konieczność wielokrotnej oceny tych samych dowodów przez specjalistów³⁹⁵.

Minister co do zasady podzielił pogląd zaprezentowany w wystąpieniu Rzecznika, jako godny rozważenia, ale podkreślił, że obowiązujące przepisy nie zezwalają na bezpośrednie wykorzystanie opinii biegłego, sporządzonej na potrzeby innego postępowania. Zdaniem Ministra, wszelkie zmiany w tym zakresie winny być poprzedzone pogłębioną analizą skutków tychże zmian, a odnoszących się do całej problematyki postępowania dowodowego. Rozwiązanie to nie może bowiem obejmować jedynie spraw dotyczących rozpowszechniania pornografii dziecięcej, lecz powinno mieć charakter uniwersalny³⁹⁶.

³⁹⁴ DL-P-I-0761-11/10, DPC III 076-20/10/3

³⁹⁵ ZSR/500/14/2010/AP

³⁹⁶ DPC III 076-20/10/3, DL-P I 0761-10/10

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do stworzenia nowego systemu walki z przestępstwami o podłożu seksualnym, w których pokrzywdzonymi są dzieci. Zdaniem Rzecznika wyodrębnienie w ramach struktur organizacyjnych Policji – Centralnego Biura ds. Walki z Przestępczością Seksualną przyczyniłoby się do większej skuteczności w wykrywalności tych przestępstw. Rzecznik podkreślił, że zorganizowanie interdyscyplinarnych zespołów, składających się z funkcjonariuszy, którzy swoim doświadczeniem oraz otrzymaną podczas szkoleń wiedzą gwarantować będą prawidłowy przebieg oraz skuteczność prowadzonych postępowań³⁹⁷.

W odpowiedzi Minister wskazał, że powołanie takiego Biura nie wydaje się być konieczne, z uwagi na fakt, iż w strukturach Policji od lat istnieją komórki zajmujące się przedmiotowym zagadnieniem. Minister podkreślił, że w 2006 roku powołany został Centralny Zespół do Walki z Handlem Ludźmi, Pedofilią i Pornografią Dziecięcą, który zajmuje się m.in. prewencją, prowadzeniem postępowań przygotowawczych i spraw operacyjnych w przedmiotowym zakresie³⁹⁸.

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rzecznik zwrócił uwagę na problem braku skutecznego monitoringu skazanych za przestępstwa o podłożu seksualnym wobec małoletniego. Rzecznik podkreślił, że stopień recydywy wśród pedofilów jest stosunkowo wysoki, co stwarza zagrożenie dla dzieci. Dlatego też Rzecznik zaproponował powołanie Rejestru Sprawców Przestępstw Seksualnych, podlegającego bezpośrednio Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji³⁹⁹.

Odnosząc się do powyższego, Minister stwierdził, iż ewentualne funkcjonowanie takiego Rejestru dublowałoby obecnie istniejące rozwiązania w przedmiotowym zakresie⁴⁰⁰.

- **udzielenia informacji o podjętych działaniach organizacyjnych przystosowujących placówki zdrowia do realizacji zadań związanych z prowadzeniem terapii sprawców przestępstw o podłożu seksualnym – wystąpienie z 28 lipca 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia o przekazanie danych w zakresie działań przystosowujących pod względem infrastruktury, zasobów kadrowych, programowych i finansowych, placówki zdrowia które miałyby prowadzić terapię dla

³⁹⁷ ZSR/500/15/2010/AP

³⁹⁸ BMP-074-4715/10/AR

³⁹⁹ ZSR/500/16/2010/AP

⁴⁰⁰ BMP-074-4715/10/AR

pedofilów. Rzecznik przypominając o nowelizacji Kodeksu Karnego obowiązującej od 8 czerwca 2010 roku, której istota polega na leczeniu sprawców czynów o charakterze seksualnym popełnianych wobec małoletnich podkreślił, że zapewne przyczyni się ona do efektywnej walki ze sprawcami takich czynów, jednak nowe przepisy nie będą wystarczające, jeżeli zabraknie rozwiązań organizacyjnych⁴⁰¹.

Minister w odpowiedzi przedstawił wykaz zakładów ambulatoryjnych oraz zakładów zamkniętych, które rozpoczną działalność z początkiem 2011 roku. Zapewnił równocześnie o zacieśnieniu współpracy z zakładami opieki zdrowotnej w celu organizowania specjalnych szkoleń, które służyć będą podniesieniu kwalifikacji i liczebności kadry, zajmującej się diagnozowaniem i leczeniem zaburzeń preferencji seksualnych⁴⁰².

- **udzielenia informacji w przedmiocie prac resortowych nad wydaniem przepisów wykonawczych do ustawy z 10 czerwca 2010 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw – wystąpienie z 5 sierpnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w swoim wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej zwrócił uwagę na potrzebę pilnego przygotowania rozporządzeń umożliwiających skuteczną realizację znowelizowanych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Rzecznik podkreślił, że omawiana nowelizacja stanowi niezwykle ważny krok w walce z przemocą wobec najmłodszych. Wyraził przy tym przekonanie, iż szybkie wydanie rozporządzeń umożliwi skuteczną realizację wprowadzonych ustawą zapisów⁴⁰³.

Minister zapewnił, że wszystkie niezbędne upoważnienia w powyższym zakresie zostaną wydane w ustawowym terminie⁴⁰⁴.

- **stanowiska Rzecznika w sprawie projektu rozporządzenia o postępowaniu Policji przy wykonywaniu czynności odebrania dziecka z rodziny przez pracownika socjalnego – wystąpienie z 3 grudnia 2010 roku**

Rzecznik Praw Dziecka przekazał Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji stanowisko w sprawie projektu rozporządzenia regulującego postępowanie Policji w czynnościach odebrania przez pracownika socjalnego dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia jego życia lub zdrowia. Rzecznik podkreślił, że trudno uznać za słuszny zapis uprawniający wyłącznie pracownika socjalnego do podjęcia ostatecznej decyzji o odebraniu

⁴⁰¹ ZSR/500/17/2010/AK

⁴⁰² MZ-MD-073-1390-1/KC/10

⁴⁰³ ZSR/500/18/2010/AK

⁴⁰⁴ DPS-IIA-073-4391-6-MB/10

dziecka w przypadku braku jednomyslności członków zespołu interdyscyplinarnego. Zdaniem Rzecznika każda decyzja o odebraniu małoletniego w przypadku zagrożenia jego życia i zdrowia powinna być poprzedzona dokładną analizą i podjęta wspólnie i jednogłośnie przez wszystkie osoby wchodzące w skład zespołu. W innych sytuacjach Rzecznik Praw Dziecka zgłasza swój sprzeciw⁴⁰⁵.

Stanowisko Rzecznika Praw Dziecka zostało uwzględnione w całości⁴⁰⁶.

5.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2010 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z ochroną dzieci przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem złym traktowaniem, dotyczyły m.in:

- zaniedbania i przemocy w środowisku domowym

Rzecznik często zajmuje się dziećmi, które w swoich domach nie są wolne od poczucia zagrożenia, poniżenia, lęku i cierpienia⁴⁰⁷. Przykładem takich dzieci są Kornelia i Oliwia Sz., których sprawą Rzecznik zajął się zaalarmowany doniesieniami prasowymi. Dziewczynki były ofiarami ze strony ojca. Mężczyzna kopał je, przypalał papierosem i podduszał. W trosce o dobro dzieci Rzecznik zwrócił się do Komendanta Policji o informacje dotyczące postępowania prowadzonego względem ojca oraz wystąpił do Prokuratury z wnioskiem o zabezpieczenie interesu małoletnich pokrzywdzonych przez przesłuchanie ich w trybie art. 185a k.p.k. Ponadto po uzyskaniu potwierdzonych informacji o miejscu pobytu matki i dzieci, Rzecznik zwrócił się do Ośrodka Pomocy Społecznej o objęcie rodziny pomocą psychologiczną, a także wystąpił o przyznanie pokrzywdzonym lokalu socjalnego⁴⁰⁸.

W równie dramatycznej sytuacji znalazł się trzyletni chłopiec, który wypadł z okna w czasie, gdy jego rodzice znajdowali się pod wpływem alkoholu. Dziecko z licznymi obrażeniami trafiło do szpitala. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do sądu w sprawie opiekuńczej dziecka. W sierpniu 2010 roku sąd pozbawił rodziców chłopca władzy

⁴⁰⁵ ZSR/500/26/2010/AK

⁴⁰⁶ DAiN-VI-026-59/10

⁴⁰⁷ ZSR/441/91/2010/KG, ZSR/441/87/210/KG, ZSR/441/85/2010/KG, ZSR/441/83/2010/KG, ZSR/440/46/2010/KG, ZSR/441/22/2010/KG, ZSR/441/5/2010/KG, ZSR/441/70/210/KG, ZSR/440/328/2010/AT, ZSR/440/324/2010/AT, ZSR/440/324/2010/AT, ZSR/440/219/2010/LP, ZSR/441/69/2010/LP, ZSR/441/43/2010/LP, ZSR/441/38/2010/LP, ZSR/441/26/2010/LP, ZSR/440/170/2010/MN, ZSR/441/80/2010/UP, ZSR/440/30/2010/KK

⁴⁰⁸ ZSR/440/47/2010/UZ

rodzicielskiej. Dziecko obecnie przebywa w Domu dla Dzieci Chorych, gdzie zostało otoczone należytą opieką. Rzecznik w dalszym ciągu monitoruje jego sytuację⁴⁰⁹.

Inną sprawą, gdzie spożywany przez rodzica alkohol miał katastrofalny wpływ na życie i zdrowie dziecka, jest monitorowana przez Rzecznika sprawa dziewczynki, która w chwili narodzin miała we krwi cztery promile alkoholu. Maria S. znajdując się pod wpływem alkoholu urodziła córkę ważącą zaledwie 900 gramów. Dziecko trafiło na oddział intensywnej opieki specjalistycznego szpitala. Prokuratura wszczęła przeciwko Marii S. postępowanie i wniosła akt oskarżenia przeciwko matce. Postanowieniem z października 2010 roku sąd pozbawił Marię S. władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Obecnie opiekę dziewczynce zapewnia Dom dla Dzieci⁴¹⁰.

Również w trosce o zdrowie dzieci Rzecznik zainteresował się sytuacją trójki rodzeństwa, w stosunku do których matka dopuszczała się rażącego lekceważenia obowiązków, co doprowadziło do ogromnych deficytów rozwojowych. Dzieci nie były diagnozowane, ani prawidłowo leczone, mimo iż matka wielokrotnie otrzymywała skierowania do specjalistów. Sąd po informacji otrzymanej od Ośrodka Pomocy Społecznej postanowił umieścić dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej⁴¹¹.

Jednym z częstych skutków doświadczania krzywdy w dzieciństwie jest zaniedbywanie oraz stosowanie w życiu dorosłym przemocy wobec własnych dzieci⁴¹². W maju 2010 roku Rzecznik zajął się sprawą rodziny państwa G., która borykała się właśnie z takim problemem. Babcia małoletnich Aleksandry i Borysa G. zgłosiła, że matka stosuje wobec nich przemoc. Chcąc zweryfikować informację, Rzecznik zwrócił do ośrodka pomocy społecznej z wnioskiem o sporządzenie wywiadu środowiskowego. Wywiad potwierdził istnienie problemu. Okazało się, że kobieta była dorosłym dzieckiem alkoholika. Podjęła się ona uczestnictwa w warsztatach przeznaczonych dla rodziców, które miały jej pomóc w podniesieniu kompetencji wychowawczych i uczyły ją dyscyplinować dzieci nie używając przemocy. Rzecznik, z uwagi na pogłębiający się konflikt małżeński oraz w celu wykluczenia wszelkich wątpliwości co do prawidłowości postępowania matki, monitoruje wszystkie toczące się postępowania dotyczące dzieci⁴¹³.

W wyżej opisanym przypadku ujawnienie sytuacji rodzinnej pomogło matce dostrzec problem i zmienić swoją postawę. Równie ważne, stało się zawiadomienie Rzecznika Praw

⁴⁰⁹ZSR/441/56/2010/UP

⁴¹⁰ZSR/441/64/2010/UP

⁴¹¹ZSR/410/738/2010/LP

⁴¹²ZSR/440/90/2010/AT, ZSR/440/333/KG, ZSR/440/45/2010/KG, ZSR/440/15/2010/AT, ZSR/440/150/2010/KG, ZSR/440/268/2010/KG, ZSR/440/5/2010/KG

⁴¹³ZSR/440/217/2010/MS

Dziecka o sytuacji Nikoli M. Anonimowi autorzy listu poinformowali, iż dziecko będące pod opieką Agnieszki Z. i Jacka M. jest ofiarą przemocy ze strony nadużywającego alkoholu Jacka M. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się zarówno do Ośrodka Pomocy Społecznej, jak i do Sądu Rodzinnego, z wnioskiem o udzielenie informacji dotyczących podjętych w sprawie czynności. Na podstawie uzyskanych informacji potwierdzono, że w rodzinie istnieje problem związany z uzależnieniem ojca od alkoholu, a także że dochodziło do aktów przemocy w stosunku do dziewczynki. W związku z tym pracownicy ośrodka pomocy społecznej podjęli decyzję o izolacji dziecka od środowiska rodzinnego. Decyzję zatwierdził Sąd Opiekuńczy.

W grudniu 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w M., z wnioskiem o zmianę zarządzenia tymczasowego wydanego w stosunku do dziewczynki poprzez umieszczenie jej w rodzinie zastępczej. Rzecznik wniósł również o zobowiązanie kuratora do przeprowadzenia dodatkowego wywiadu środowiskowego w miejscu zamieszkania uczestników postępowania. Poprosił także o przeprowadzenie w najkrótszym możliwym terminie badania przez biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno – Konsultacyjnego i sporządzenie opinii w trybie pilnym⁴¹⁴.

Zgłoszenia wpływające do Rzecznika zaprzeczają twierdzeniom o braku wrażliwości społecznej na krzywdę dziecka. Jednakże zdarza się, że informacje o złym traktowaniu dzieci nie znajdują potwierdzenia⁴¹⁵. W jednej z takich spraw Rzecznik zbadał sytuację dzieci z Z., które – według zapewnień anonimowych autorów listu – miała zaniedbywać nadużywająca alkoholu matka. Miała ona uciekać się do stosowania przemocy fizycznej oraz dopuszczać się pozostawiania dzieci bez opieki osób dorosłych. Po zbadaniu sytuacji małoletnich okazało się, że dzieci są czyste, rozmowne, wesołe i nie ma podstaw do zarzucenia matce jakiegokolwiek złego traktowania⁴¹⁶. Podobnie wyglądała sytuacja w przypadku dziewczynki, która zadzwoniła pod numer Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka i poinformowała, że jest bita przez rodziców. Rzecznik podjął szerokie działania w celu zbadania sytuacji opiekuńczej małoletniej. Zwrócił się m.in. o informacje do sądu, szkoły, zlecił przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, prosił o opinię psychiatrę opiekującą się dziewczynką. W wyniku tych działań okazało się, że małoletnia konfabuluje na temat

⁴¹⁴ZSR/440/287/2010/MN

⁴¹⁵ZSR/441/67/2010/UP, ZSR/440/297/2010/UP, ZSR/440/29/2010/KK, ZSR/440/29/2010/KK, ZSR/440/311/2010/KK, ZSR/441/55/2010.KG, ZSR/441/48/2010/KG, ZSR/441/3/2010/KG, ZSR/441/42/2010/KG

⁴¹⁶ZSR/440/195/2010/MS

przemocy stosowanej wobec niej przez rodziców oraz, że jest to forma zwrócenia na siebie uwagi. W związku z powyższym sąd uznał, iż brak jest podstaw do ograniczenia rodzicom władzy rodzicielskiej, ale udzielił rodzinie pomocy poprzez ustanowienie nadzoru kuratora. Dziewczynka została również objęta pomocą psychologiczną⁴¹⁷.

- przemocy seksualnej

Rzecznik Praw Dziecka badał w 2010 roku także sprawy, dotyczące seksualnego krzywdzenia małoletnich⁴¹⁸. Jedną z nich dotyczyła 18-miesięcznej dziewczynki, ofiary usiłowania doprowadzenia jej do poddania innej czynności seksualnej ze strony dziadka. Na skutek zawiadomienia Prokuratury przez Rzecznika Praw Dziecka o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, zostało wszczęte postępowanie przygotowawcze, a sprawca został tymczasowo aresztowany. Następnie zamieniono środek zapobiegawczy na dozór Policji. W październiku 2010 roku Prokuratura skierowała do sądu akt oskarżenia. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się również do Ośrodka Pomocy Społecznej w celu ustalenia, czy obecnie sprawca ma kontakt z małoletnią dziewczynką⁴¹⁹.

Niezwykle trudną okazała się sprawa małoletniej Zofii W. O podjęcie działań przez Rzecznika prosiła matka dziewczynki, która podejrzewała, że córka padła ofiarą molestowania seksualnego ze strony swego ojca. Z ustaleń poczynionych przez Rzecznika Praw Dziecka wynika, że przed Sądem Okręgowym toczy się postępowanie z powództwa ojca dziewczynki Piotra W. przeciwko Annie W. o rozwód. W okresie kilkunastu miesięcy strona pozwana kierowała wnioskami zarówno w przedmiocie wyłączenia od orzekania sędziów z okręgu K. oraz S., jak również wniosek o udzielenie zabezpieczenia poprzez orzeczenie zakazu styczności ojca z dzieckiem. Wniosek ten nie został jednak do tej pory rozpoznany. Rzecznik dostrzega przeszkody natury formalnej w sprawnym rozstrzygnięciu przedmiotowej sprawy, głównie z uwagi na wskazane wyżej wnioski Anny W. Jednak brak merytorycznego odniesienia się sądu do wniosku o zabezpieczenie, budzi niepokój Rzecznika w aspekcie dobra małoletniej Zofii. Postępowanie rozwodowe pozostaje w stałym zainteresowaniu Rzecznika. Ponadto Prokuratura prowadzi postępowanie w sprawie o czyn z art. 200 § 1 k.k. na szkodę małoletniej Zofii W. Rzecznik Praw Dziecka zapoznał się z materiałami postępowania przygotowawczego dotyczącego małoletniej, w tym treścią opinii

⁴¹⁷ZSR/440/307/2010/LP

⁴¹⁸ZSR/440/86/2010/AT, ZSR/440/75/2010/AT, ZSR/440/64/2010/TT, ZSR/440/164/2010/TT, ZSR/440/330/2010/TT, ZSR/440/314/2010/TT, ZSR/440/286/2010/TT, ZSR/440/239/2010/TT, ZSR/440/238/2010/TT, ZSR/440/337/20, ZSR/440/240/2010/KG, ZSR/440/173/2010/KG, ZSR/440/157/2010/KG, ZSR/440/133/2010/KG, ZSR/440/3/2010/KG, ZSR/440/27/2010/UZ, ZSR/440/11/2010/UZ, ZSR/440/228/2010/UZ, ZSR/440/282/2010/UZ

⁴¹⁹ZSR 440/255/2010/UP

psychologiczno-pedagogicznej wydanej przez zespół biegłych z zakresu problematyki wykorzystywania seksualnego. Po stwierdzeniu braku wyczerpujących i kategorycznych wniosków zawartych w przedmiotowej opinii, postanowił na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), zlecić psychologowi klinicznemu sporządzenie dodatkowej, niezależnej opinii określającej, czy istnieje możliwość wskazania ewentualnego sprawcy oraz dokonującej oceny sytuacji psychologicznej dziecka, a także wskazania sposobu zabezpieczenia prawidłowych warunków rozwoju. W opinii psycholog jednoznacznie wskazała, że doszło do wykorzystywania seksualnego dziewczynki. Ponadto stwierdziła, że ze względu na uzasadnione podejrzenie długotrwałego kazirodztwa, dziecku należy koniecznie zapewnić bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne. Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się do sądu, który miał przesłuchać małoletnią w charakterze świadka do odstąpienia od tej czynności. Sąd pozytywnie odniósł się do wniosku Rzecznika i zwrócił się do Prokuratury o ustalenie poprzez opinię właściwego biegłego, zdolności małoletniego świadka do uczestniczenia we wnioskowanej czynności przesłuchania. Na skutek nie wywiązania się przez Prokuraturę z zarządzenia sądu, wniosek o wysłuchanie małoletniej nie został przez sąd uwzględniony. Sprawy dotyczące dziewczynki będą w dalszym ciągu monitorowane⁴²⁰.

Jedną ze spraw podjętych przez Rzecznika, dotyczących przemocy fizycznej i seksualnej w rodzinie, była wszczęta na podstawie doniesień prasowych sprawa państwa P. Sąd opiekuńczy zainteresował się rodziną już w 2001 roku i ograniczył rodzicom władzę rodzicielską, poddając ją nadzorowi kuratora. Po informacjach od babci małoletnich o zaniedbaniach i przemocy stosowanej przez rodziców w 2008 roku kurator zawodowy wnioskował o zmianę zarządzeń opiekuńczych poprzez umieszczenie dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Dzieci umieszczono w rodzinie zastępczej. W miarę pobytu w nowej rodzinie, dzieci zaczęły się powoli otwierać i opowiadać o tym co je spotkało w domu rodzinnym. Okazało się, że chłopcy byli bardzo często i mocno bici przez ojca, a kiedy ślady przemocy były widoczne rodzice zabraniali im chodzić do szkoły. Ojciec okrutnie karał dzieci np. zmuszając je do długotrwałego klęczenia lub leżenia pod łóżkiem. Jednak najbardziej szokującym odkryciem dokonany przez matkę zastępczą był fakt molestowania seksualnego najstarszej dziewczynki. Ta w rozmowie ze swoim opiekunem przyznała wykorzystywał ją seksualnie. Dziewczyna twierdziła też, że o całej sytuacji wiedziała jej matka i ułatwiała ojcu zbliżenia z córką zabierając pozostałe dzieci z pokoju, gdzie ojciec miał współżyć z córką. Po tych zwierzeniach dzieci, rodzice zastępczy

⁴²⁰ZSR/440/55/2010/AK

zawnioskowali o zakaz styczości z biologicznymi rodzicami. Wydana w sprawie opinia biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego potwierdziła, występowanie w rodzinie państwa P. cech rodziny kazirodczej. Biegli z zakresu położnictwa i ginekologii stwierdzili, iż dziewczynka była poddawana czynnościom seksualnym lub innej ingerencji w jej narządy płciowe. W związku z powyższym Rzecznik przystąpił do postępowania w sprawie pozbawienia władzy rodzicielskiej rodziców małoletnich, wnosząc o ustanowienie kuratora dla reprezentowania małoletnich w toczącym się postępowaniu oraz zabezpieczenie na czas trwania postępowania poprzez umieszczenie małoletnich w rodzinie zastępczej. Wniósł również o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność: predyspozycji matki do samodzielnego sprawowania pieczy nad małoletnimi, ustalenia czy ze względu na dobro dzieci należy dążyć do stopniowego ich powrotu do matki, dowodu z opinii szkół na okoliczność funkcjonowania małoletnich w szkole, dopuszczenia dowodu z wywiadu kuratora na okoliczność funkcjonowania matki w środowisku sąsiedzkim i miejscu pracy. W toku sprawy Rzecznik występował również o informacje, czy dzieci miały zapewnioną pomoc psychologiczną oraz monitorował postępowania w Prokuraturze dotyczące obojga rodziców małoletnich. W maju 2010 roku uprawomocniło się postanowienie dotyczące pozbawienia władzy rodzicielskiej. W czerwcu 2010 roku zapadł wyrok uznający ojca za winnego zarzucanego mu czynu z art. 207 § 1 k.k. oraz czynu z art. 197 § 1. sąd orzekł wobec mężczyzny karę łączną 11 lat pozbawienia wolności. Dzieci przebywają w rodzinie zastępczej i są objęte pomocą psychologiczną⁴²¹.

Rzecznik Praw Dziecka w 2010 roku prowadził również sprawy dzieci, wobec których stosowana była przemoc seksualna przez osoby spoza środowiska domowego⁴²². Przykładem może być podjęta na skutek prośby pani Wiesławy B. o interwencja w związku z toczącą się w sądzie sprawą o molestowanie jej syna przez wychowawcę z obozu harcerskiego. Rzecznik zwrócił się do sądu o nadesłanie akt toczącego się postępowania karnego. Po otrzymaniu akt sprawy, okazało się, że został wydany wyrok skazujący przez Sąd I Instancji, od którego apelację wniósł obrońca oskarżonego. Sąd rozpoznający apelację obrońcy oskarżonego uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania. Wskazał przy tym, iż niezbędne jest uzupełnienie przez Sąd I Instancji materiału dowodowego. Rzecznik Praw Dziecka, po zapoznaniu się z aktami sprawy, powziął decyzję o monitorowaniu niniejszego

⁴²¹ZSR/440/137/2010/AP

⁴²²ZSR/440/121/2010/AK, ZSR/440/142/2010/KK, ZSR/440/330/2010/TT, ZSR/440/32/2010/UZ, ZSR/440/218/2010/2010/UZ, ZSR/229/2010/UZ, ZSR/440/2/2010/KK

postępowania. Rzecznik wystąpił także w sprawie udzielenia chłopcu pomocy psychologicznej⁴²³. Inną sprawę Rzecznik podjął po zgłoszeniu przez Fundację Kidprotect.pl sytuacji trzynastoletniej dziewczynki, która za pośrednictwem Internetu sprzedawała zdjęcia pornograficzne ze swoim udziałem. Rzecznik wystąpił do Prokuratury o przedstawienie informacji o aktualnym stanie prowadzonego śledztwa. W odpowiedzi Rzecznik uzyskał informację o wystosowaniu aktu oskarżenia przeciwko Marcinowi S. i Danielowi M. z artykułu 202 § 3 k.k. Ponadto wskazano, że ustalono inne osoby, które za pośrednictwem Internetu rozpowszechniały treści pornograficzne z udziałem dzieci. Odnośnie tych osób Prokuratura poinformowała, że materiały zostaną wyłączone i przesłane według właściwości jednostkom organizacyjnym Prokuratury celem dalszego prowadzenia. Rzecznik podjął również działania w celu udzielenia małoletniej wsparcia psychologicznego w związku z czynnościami prowadzonymi w ramach postępowania przygotowawczego⁴²⁴.

- przemoc w środowisku pozarodzinnym

Przemoc we współczesnym świecie jest zjawiskiem coraz bardziej widocznym i narastającym, a drastycznym tego przykładem jest przemoc wobec dzieci⁴²⁵. Potwierdzeniem tej tezy może być prowadzona przez Rzecznika, zaalarmowanego doniesieniami prasowymi, sprawa pobicia 7-letniego chłopca przez 28-letniego mężczyznę. Marek Ł. dwukrotnie kopnął małoletniego, po czym odrzucił dziecko na kilka metrów. W wyniku kopnięcia małoletni doznał obrażeń ciała w postaci złamania kości udowej. Siedmiolatek trafił do szpitala. Rzecznik wystąpił do Prokuratury z wnioskiem o udzielenie informacji na temat toczącego się śledztwa, ze szczególnym uwzględnieniem stanu zdrowia małoletniego i ewentualnych działań Prokuratury. Rzecznik przez cały czas monitorował toczące się w tej sprawie postępowania karne⁴²⁶.

Do Rzecznika często trafiały prośby o interwencję w sprawach dotyczących zastosowania przemocy przez funkcjonariuszy władz publicznych. Jedną z nich podjęto na skutek prośby rodziców Dawida K. Rodzice małoletniego zgłosili do Rzecznika Praw Dziecka, że ich syn został pobity na terenie sklepu przez funkcjonariuszy Policji. W przedmiotowej sprawie Rzecznik, zwrócił się do Prokuratury oraz do Komendanta Wojewódzkiego Policji o informację o podjętych czynnościach. Prokuratura Rejonowa

⁴²³ZSR/440/173/2010/KG

⁴²⁴ZSR/440/227/2010/AK

⁴²⁵ZSR/440/139/2010/AK, ZSR/440/110/2010/AK, ZSR/440/325/2010/MN, ZSR/440/318/2010/MN, ZSR/440/299/2010/MN, ZSR/440/19/2010/KG

⁴²⁶ZSR/440/280/2010/AP

wszczęła śledztwo w sprawie przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Policji polegającego na pobiciu małoletniego i spowodowanie obrażeń ciała, które naruszyły czynności narządów ciała na okres powyżej siedmiu dni. Rzecznik będzie nadal monitorował toczące się postępowanie⁴²⁷. Inną sprawą dotyczącą przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Policji była sprawa prowadzona przez Rzecznika na prośbę babci brutalnie zatrzymanego wnuka – Seweryna W. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Naczelnika Wydziału Kontroli Komendy Policji o przeprowadzenie czynności kontrolnych dotyczących zatrzymania chłopca. Naczelnik poinformował, iż przyczyną podjęcia interwencji wobec Sewera W. było znieważenie funkcjonariuszy podczas wykonywania przez nich czynności służbowych. W czasie zatrzymania chłopiec był agresywny, nie chciał podać swojej tożsamości oraz rzucił telefonem komórkowym o ziemię. Rzecznik zwrócił się również do Prokuratury o udzielenie informacji w sprawie toczącego się postępowania o nadużycie uprawnień przez funkcjonariuszy poprzez bezzasadne użycie środków przymusu bezpośredniego wobec zatrzymanego. W odpowiedzi poinformowano, że śledztwo w tej sprawie zostało umorzone⁴²⁸.

- przemocy psychicznej i fizycznej w szkole

Przemoc przejawiająca się wśród dzieci jest poważnym problemem społecznym. Dowodzą tego sprawy prowadzone przez Rzecznika Praw Dziecka⁴²⁹. Jedną z nich Rzecznik podjął na prośbę matki zaniepokojonej o syna, wobec którego kolega stosował przemoc fizyczną. Chłopiec był także agresywny w stosunku do innych uczniów. W wyniku postępowania wyjaśniającego stwierdzono, iż w szkole podjęto szereg długofalowych działań mających na uwadze dobro każdego dziecka. Odpowiednie wsparcie otrzymali uczniowie oraz nauczyciele. Zachowanie ucznia stosującego przemoc wobec rówieśników jest cały czas monitorowane przez szkołę oraz sąd rodzinny⁴³⁰. Podobną skargę napisała inna matka. W tym przypadku również dokonano dogłębnej analizy pracy szkoły. Obecnie Dyrektor prowadzi ewaluację zaplanowanych działań zapobiegających przemocy rówieśniczej⁴³¹.

W innym przypadku rodzice uczniów z niepublicznej szkoły podstawowej zwrócili się do Rzecznika o podjęcie interwencji w związku z zaniechaniem przez szkołę i organ prowadzący działań, mających na celu zlikwidowanie niewłaściwych zachowań uczniów, noszących znamiona molestowania seksualnego. Rzecznik podjął działania w sprawie.

⁴²⁷ZSR/440/321/2010/AT

⁴²⁸ZSR/440/17/2010/KG

⁴²⁹ZSR/440/28/2010/KK, ZSR/431/5/2010/MS, ZSR/440/215/2010/UZ

⁴³⁰ZEW/440/85/2010/ZA

⁴³¹ZEW/431/19/2010/ZA

W szkole przeprowadzono diagnozę sytuacji wychowawczej. Dokonano ewaluacji programu wychowawczego i profilaktyki oraz podjęto działania terapeutyczne⁴³².

Z problemami dotyczącymi przemocy w szkole zwracali się również rodzice uczniów szkół niepublicznych. W jednej ze spraw uczniowie gimnazjum stosowali przemoc psychiczną wobec niepełnosprawnej dziewczynki, która urodziła się poza granicami Polski, a do kraju przyjechała dopiero dwa lata temu. Przemoc jakiej doznała uczennica miała tak silny wpływ na jej psychikę, że dziewczynka odmówiła uczęszczania do szkoły. Konieczna była zmiana placówki. Rzecznik Praw Dziecka pomógł w znalezieniu szkoły (publicznej), która udzieliła dziewczynce potrzebnej pomocy. Nastolatka ukończyła klasę I gimnazjum z bardzo dobrymi wynikami. Przeprowadzono kontrolę w zakresie podejmowanych działań wychowawczych w gimnazjum niepublicznym, w którym dziewczynka doświadczyła przemocy. Wydano stosowne zalecenia⁴³³.

Jedną ze spraw prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka była sprawa 13-latki z K. ugodzonej nożem przez koleżankę. Dominika M. w stanie krytycznym trafiła do szpitala, gdzie po dwugodzinnej operacji lekarzom udało się uratować jej życie. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do sądu z wnioskiem o udzielenie informacji na temat postępowania prowadzonego przeciwko Agacie G., ze szczególnym uwzględnieniem aktualnej sytuacji zdrowotnej i opiekuńczej, zarówno obwinionej, jak i pokrzywdzonej dziewczynki. Biegli, po zbadaniu nieletniej zadecydowali, iż z uwagi na stan zdrowia Agata G. powinna zostać umieszczona w Ośrodku Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich w trybie pilnym. Biegli ocenili również, iż dziewczyna w chwili popełnienia zarzucanego jej czynu miała całkowicie zniesioną zdolność rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swym postępowaniem. Stwierdzili również, że powinna być poddana leczeniu psychiatrycznemu w warunkach szpitalnych. Rzecznik nadal monitoruje postępowanie⁴³⁴.

Przemoc występująca w szkołach nie jest wynikiem wyłącznie agresji rówieśniczej. Do Rzecznika Praw Dziecka trafiają sprawy, w których osobami nadużywającymi władzy w szkole są dorośli. Z pismem informującym o postępowaniu dyrektora szkoły wobec dzieci zwrócili się do Rzecznika rodzice poszkodowanych uczniów szkoły podstawowej w Z. Rodzice powiadomili o biciu dzieci w szkole oraz spożywaniu przez dyrektora alkoholu z małoletnimi poza terenem szkoły. Rzecznik natychmiast podjął interwencję, kontaktując się z organem prowadzącym szkołę i organem sprawującym nadzór pedagogiczny. Dyrektor

⁴³²ZEW/431/15/2010/AM

⁴³³ZEW/440/42/2010/AM

⁴³⁴ZSR/460/39/2010/AP

szkoły został zawieszony w czynnościach nauczyciela i dyrektora, a sprawę skierowano do Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli. W efekcie prowadzonego postępowania dyrektor szkoły został zwolniony z pracy⁴³⁵. Z podobną sprawą zwrócili się rodzice uczniów szkoły podstawowej w B., przedstawiając problem niewłaściwych relacji między dyrektorem szkoły, uczniami i rodzicami. Zdaniem rodziców dzieci były psychicznie i fizycznie poniżane przez dyrektora. W wyniku interwencji Rzecznika wobec dyrektora szkoły wszczęto postępowanie dyscyplinarne.

Rzecznik prowadził również sprawę dotyczącą niewłaściwego traktowania uczniów szkoły podstawowej (noszących znamiona przemocy zarówno fizycznej, jak i psychicznej) przez nauczyciela wychowania fizycznego. Informacja ta została również przekazana prasie, co wywołało silny konflikt w środowisku lokalnym. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka prowadził postępowanie wyjaśniające w sprawie. Po analizie informacji uzyskanych od dzieci, kadry pedagogicznej, dyrektora szkoły, rodziców dzieci oraz analizie akt wszczętego postępowania karnego uznał, że sytuacja dzieci jest wyjątkowo trudna. Jednocześnie dostrzegając potrzebę współpracy wszystkich osób ze środowiska lokalnego, zwrócił się do kadry pedagogicznej, dyrektora poradni psychologiczno-pedagogicznej, organu prowadzącego oraz Kuratorium Oświaty o podjęcie działań służących poprawie relacji w szkole. Nauczyciel został zawieszony w wykonywaniu zawodu. Z chwilą pozyskania informacji o powrocie nauczyciela do pracy (jeszcze przed zakończeniem postępowania sądowego) Rzecznik podjął decyzję o przeprowadzeniu w szkole kontroli. Wykonane czynności miały na celu zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka. Diagnoza wskazała na konieczność m.in.: zintensyfikowania współpracy z poradnią psychologiczno-pedagogiczną na rzecz likwidacji konfliktu i przywrócenia szkole prawidłowego funkcjonowania, wprowadzenia zmian w zasadach współpracy z rodzicami oraz w sposobie diagnozowania i rozpatrywania zgłaszanych przez rodziców problemów, a także poprawy wyników edukacyjnych uczniów i dokonania zmian w dokumentacji szkolnej celem dostosowania jej do obowiązujących przepisów. Informacja z kontroli została przekazana organowi sprawującemu nadzór pedagogiczny, co poskutkowało powtórным zawieszeniem ww. nauczyciela w pełnionych obowiązkach, do czasu zakończenia postępowania karnego. Kurator Oświaty umieścił szkołę w planie ewaluacji całościowej⁴³⁶.

Do Rzecznika wpłynęła skarga na nauczyciela gimnazjum w K., który stosował wobec uczniów przemoc fizyczną i psychiczną. Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienia do dyrektora

⁴³⁵ZEW/440/23/2010/AM

⁴³⁶ZEW/440/7/2010/ESn

szkoły i do właściwego Kuratorium Oświaty o zbadanie sprawy w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego. Wyniki tych czynności potwierdziły zarzuty stawiane przez rodziców. Rzecznik Dyscyplinarny dla Nauczycieli wymierzył nauczycielowi karę nagany z ostrzeżeniem. Nauczyciel odwołał się od decyzji Rzecznika Dyscyplinarnego⁴³⁷.

- przemoc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i poprawczych

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło wiele skarg na występującą w placówkach przemoc wobec dzieci⁴³⁸. Jedną z takich spraw dotyczyła przemoc stosowanej w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w K. Z prośbą o podjęcie interwencji zgłosił się telefonicznie wychowanek informując, że wobec niego oraz wobec jego kolegów wychowawcy stosują przemoc fizyczną i psychiczną. Chłopiec poprosił o osobistą rozmowę, która będzie możliwa tylko w przypadku kontroli Ośrodka w K. W związku z powyższym w październiku 2010 roku w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym, została przeprowadzona kontrola. Potwierdziła ona zarzuty wychownika w stosunku do osób dorosłych. O wynikach kontroli został poinformowany organ prowadzący placówkę oraz organ sprawujący nadzór pedagogiczny. Ponadto Rzecznik zawiadomił Prokuraturę Rejonową, która wszczęła postępowanie przygotowawcze w sprawie⁴³⁹.

W październiku 2010 roku Rzecznik podjął sprawę Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Ł., w którym czterech wychowanków dokonało gwałtu na 15-letniej wychowance. Nad pokrzywdzoną znęcali się również inni wychowankowie Ośrodka. Rzecznik wystąpił do Prezesa Sądu Rejonowego w B., Kuratora Oświaty, Komendanta Powiatowej Policji w B. oraz Starosty z prośbą o pilne przesłanie informacji w tej sprawie. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się również z wnioskiem o wyjaśnienie czy Prokuratura podjęła czynności zmierzające do zbadania prawidłowości funkcjonowania Ośrodka. Z uzyskanych informacji wynika, że od września 2010 roku Policja interweniowała w placówce ok. 50 razy. Po przeanalizowaniu zebranych w sprawie materiałów Rzecznik wystąpił do Starosty o przesłanie szczegółowego opracowania dotyczącego metod, form oraz harmonogramu wdrożenia planu naprawczego, a do Kuratora Oświaty o przeprowadzenie ponownej kontroli placówki celem zbadania sposobu realizacji zaleceń zawartych w protokole kontroli doraźnej. Rzecznik interesował się również sytuacją pokrzywdzonej, w związku z czym, zwrócił się do Ośrodka Pomocy Społecznej o ustalenie, czy dziewczyna

⁴³⁷ ZEW/440/73/2010/ZA

⁴³⁸ ZSR/414/12/2010/UZ, ZSR/414/21/2010/UZ, ZSR/414/25/2010/UZ, ZSR/414/26/2010/UZ, ZSR/414/31/2010/UZ, ZSR/414/33/2010/UZ, ZSR/414/22/2010/UZ, ZSR/414/29/2010/MS, ZSR/440/294/2010/AP

⁴³⁹ ZEW/440/78/2010/MT

została otoczona pomocą psychologiczną oraz czy nie potrzebuje pomocy prawnej lub materialnej. Obecnie Rzecznik monitoruje toczące się w sprawie postępowania karne⁴⁴⁰.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło kilka anonimowych skarg na postępowanie Dyrektora Schroniska dla Nieletnich w P. W związku z powyższym, Rzecznik wystąpił do Prezesa Sądu Okręgowego w P. z prośbą o przeprowadzenie w placówce kontroli. Z uzyskanych informacji zwrotnych wynikało, że placówka była już wielokrotnie kontrolowana przez różne instytucje. Sporządzone protokoły pokontrolne nie wskazują na większe nieprawidłowości w funkcjonowaniu Schroniska. W lipcu 2010 roku wpłynęło do Rzecznika oświadczenie nieletniego Macieja J. o jego pobiciu przez jednego z wychowawców. Na skutek otrzymania tej informacji Rzecznik zarządził przeprowadzenie kontroli w placówce. Podczas wizytacji Schroniska ustalono w sposób niebudzący wątpliwości, że była to kserokopia oświadczenia, które Maciej J. złożył w 2007 roku, wyjętego z akt osobowych wychowanka. W tej sprawie Prokuratura w G. prowadziła postępowanie, które zostało umorzone z powodu braku dowodów popełnienia przestępstwa. Na skutek kontroli ustalono, że Schronisko nie funkcjonuje prawidłowo. Konflikty kadry placówki powodują, że w stosunku do wychowanków nie są stosowane jednolite metody wychowawcze, co wpływa negatywnie na proces ich resocjalizacji. Analiza dokumentacji nie potwierdziła, aby wobec nieletnich umieszczonych w placówce były stosowane konsekwentne, długofalowe metody wychowawcze, czy też aby prowadzono inną niż doraźną pomoc psychologiczną. Ankiety przeprowadzone wśród wychowanków, potwierdziły w Schronisku istnienie tzw. „drugiego życia”. Wychowankowie byli bici i poszturchiwani przez starszych kolegów. Sporządzony raport z kontroli Rzecznika został przesłany do Dyrektora Schroniska, z zaznaczeniem terminu wykonania zaleceń. Kopię raportu przesłano do organów nadzorujących pracę placówki tj. Prezesa Sądu Okręgowego oraz Ministra Sprawiedliwości.

W listopadzie 2010 roku do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęła kolejna skarga na funkcjonowanie Schroniska dla Nieletnich w P. Matka wychowanka – Mateusza K. poprosiła o interwencję, gdyż w jej ocenie syn został w placówce brutalnie pobity. Dowodem takiego zajścia miały być między innymi połamane żebra chłopca. Ponadto małoletni podjął próbę samobójczą. Rzecznik, mając na uwadze powagę powyższych zarzutów oraz w związku z powtarzającymi się doniesieniami o aktach przemocy na terenie Schroniska skierował sprawę do Prokuratury⁴⁴¹.

⁴⁴⁰ZSR/414/30/2010/UZ

⁴⁴¹ZSR/414/24/2010/MS

III. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE Z UDZIAŁEM RZECZNIKA PRAW DZIECKA

W 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka szeroko korzystał z uprawnienia przyznanego mu w 2008 roku i zgłaszał swój udział w charakterze strony lub uczestnika postępowania sądowego, w przypadku jeżeli istniało zagrożenie dla dobra dziecka w toczącym się procesie.

Kierunki działań Rzecznika w sprawach, do których zdecydował się przystąpić zmierzały przede wszystkim do sprawnego przeprowadzenia wszystkich czynności procesowych z poszanowaniem praw małoletnich, wyczerpującego wyjaśnienia stanu faktycznego poprzez koncentrację materiału dowodowego oraz zajęcia końcowego stanowiska merytorycznego. Rzecznik pełnił specyficzną rolę adwokata dziecka, którego interesy nie zawsze są należycie reprezentowane w toczących się postępowaniach. Warto bowiem zauważyć, że wprawdzie ustawowym przedstawicielem najmłodszych w procesie są rodzice lub ich prawni opiekunowie, jednak z uwagi na nieporadność lub brak środków finansowych nie zawsze są w stanie skutecznie reprezentować dziecko przed organami państwowymi, jakimi są sądy. Ponadto nierzadkie są przypadki, w których pomoc prawna ustanawiana z urzędu w trybie art. 117 Kodeksu postępowania cywilnego, jest świadczona w sposób nieprofesjonalny. Wreszcie prawa dziecka stanowią niekiedy tylko wycinek wielowątkowych postępowań (np. spraw rozwodowych, w których rozstrzyga się również o kwestiach majątkowych i winie w rozwodzie) i w związku z tym zasługują na odrębną reprezentację. Treść kierowanych do Rzecznika skarg i analiza akt sądowych wskazuje, że zwłaszcza w tego typu sprawach zachodzi potrzeba ingerencji w toczące się postępowanie i skorzystania z posiadanych uprawnień.

W 2010 roku Rzecznik podjął decyzję o przystąpieniu do 103 toczących się postępowań. Ponadto kontynuowano czynności procesowe w 45 sprawach podjętych w 2009 roku. W 15 postępowaniach Rzecznik występował w charakterze obserwatora. Wśród zgłaszanych spraw można wyróżnić kilka grup z uwagi na charakter praw dziecka będących przedmiotem postępowania sądowego.

- **Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej**

Rzecznik przystępował do toczącego się postępowania w związku z umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej i podejmował działania zmierzające do powrotu dziecka do środowiska rodzinnego. Należy zwrócić uwagę, że działania te znajdują oparcie ustawowe w art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, który stanowi, iż

„Rzecznik przy wykonywaniu swoich uprawnień kieruje się dobrem dziecka oraz bierze pod uwagę, że naturalnym środowiskiem jego rozwoju jest rodzina.”

W 2010 roku Sąd Rejonowy w L. rozstrzygnął sprawę małoletniego Pawła D. (opisywaną również w informacji Rzecznika za rok 2009, str. 132-134), który w 2008 roku został umieszczony w domu dziecka, w związku z podejrzeniem występowania u matki chłopca zaburzeń psychotycznych o treści religijnej. W przedmiotowej sprawie zostały sporządzone dwie nowe opinie biegłych z Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie. Wynikało z nich, że wypowiedzane przez matkę treści mogą świadczyć o skłonnościach do okresowych dekompensacji psychotycznych, ale nie stanowią one przeciwwskazania do wykonywania władzy rodzicielskiej pod nadzorem kuratora. W sierpniu 2010 roku małoletni został zwolniony z placówki opiekuńczo-wychowawczej, a postanowieniem z września 2010 roku sąd zmienił sposób ograniczenia władzy rodzicielskiej i poddał jej wykonywanie nadzorowi kuratora⁴⁴².

Działania zmierzające do powrotu dziecka do środowiska rodzinnego podejmowane są zarówno na płaszczyźnie procesowej, jak i poprzez współpracę z powołanymi do tego instytucjami (Ośrodkami Pomocy Społecznej, Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie). Warto nadmienić, że w obowiązującym od 13 czerwca 2009 roku stanie prawnym, jednostki organizacyjne pomocy społecznej są zobowiązane do informowania sądu o rodzajach udzielanej pomocy i jej rezultatach, jeżeli informacja o konieczności jej udzielenia pochodziła z sądu (art. 100 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Ta nowa regulacja została wykorzystana przez Rzecznika w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w D. Postanowieniem zabezpieczającym, wydanym w maju 2010 roku, sąd zdecydował o umieszczeniu małoletniej Jessici P. w placówce opiekuńczo-wychowawczej z uwagi na nieporadność matki (upośledzenie umysłowe w stopniu lekkim, padaczka) oraz brak możliwości zapewnienia całodobowej opieki dziecku przez ojca. W ocenie Rzecznika postanowienie to zostało wydane w oparciu o niepełny materiał dowodowy i pomimo braku aktualnej opinii biegłych. W związku z tym Rzecznik przystąpił do toczącego się postępowania i wniósł o sporządzenie kompleksowej ekspertyzy psychologiczno-pedagogicznej. Ze sporządzonej opinii wynikało, że w przypadku zapewnienia dziecku dodatkowej opieki na wypadek choroby, nie ma przeciwwskazań do poddania wykonywania władzy rodzicielskiej jedynie nadzorowi kuratora. W związku z tym Rzecznik wniósł o zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej i zobowiązanie właściwego miejscowo

⁴⁴² ZSR/410/37/2010/TT

Ośrodka Pomocy Społecznej do przedstawiania sądowi w D. informacji o rodzajach udzielonej pomocy i jej rezultatach. Wnioski zostały uwzględnione przez sąd w całości, a małoletnia Jessica P. od grudnia 2010 roku przebywa w domu rodzinnym⁴⁴³.

Analiza tego typu spraw pozwala na stwierdzenie, że współpraca pomiędzy organami powołanymi do udzielania pomocy rodzinie, połączona ze szczerą motywacją rodziców do dokonania zmian w swoim życiu częstokroć skutkuje szczęśliwym zakończeniem sprawy w sądzie. Dobrze obrazuje to sprawa małoletniego rodzeństwa Doroty, Małgorzaty i Józefa W., którzy w trybie zabezpieczenia zostali umieszczeni w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Z zebranego w sprawie materiału dowodowego, wynikało, że małoletni są zaniedbani i pozbawieni należytej opieki. W opinii kuratora dzieci nie miały zapewnionych podstawowych warunków higienicznych, przebywały w brudnym, zarobaczonym mieszkaniu. Niezbędne było podjęcie leczenia dzieci i przeprowadzenie konsultacji lekarskich. Rodzice zastosowali się do postanowienia sądu i samodzielnie umieścili dzieci w wyznaczonej placówce. Niezwłocznie przeprowadzili dezynsekcję mieszkania, dostarczyli do sądu dokumentację medyczną małoletnich. Dzięki temu już dwa tygodnie po umieszczeniu dzieci w placówce rodzice otrzymali zgodę na weekendowe przepustki dla małoletnich. Od marca 2009 roku dzieci przebywały na stałej przepustce w domu rodzinnym. Z uwagi na fakt, że sytuacja rodziny uległa znacznej poprawie, Rzecznik uznał, że uzasadniona jest zmiana wcześniejszego orzeczenia sądu i ustanowienie nad rodziną nadzoru kuratora sądowego. Dodatkowym argumentem była okoliczność, że małoletni formalnie figurując na liście wychowanków placówki, zajmują miejsca dzieciom oczekującym na zapewnienie tej formy opieki. Spotkania z rodzicami i małoletnimi W. w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, jak również obserwacje poczynione w czasie osobistej wizyty Rzecznika utrwaliły przekonanie, iż pomiędzy członkami rodziny istnieje silny związek emocjonalny. Sąd przychylił się do wniosku Rzecznika i zmienił formę ograniczenia władzy rodzicielskiej, poddając ją nadzorowi kuratora. Z ostatniego sprawozdania wynika, iż rodzice właściwie wykonują władzę rodzicielską nad dziećmi⁴⁴⁴.

Niestety nie zawsze istnieje możliwość zapewnienia właściwej opieki w środowisku rodzinnym, a przyszłość dzieci w wielu sprawach prowadzonych przez Rzecznika pozostaje niepewna. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku małoletniej Kariny K., która w październiku 2010 roku zaginęła w lesie, w pobliżu miejsca zamieszkania. Jeszcze

⁴⁴³ ZSR/410/635/2010/TT

⁴⁴⁴ ZSR/410/115/2010/AW

w 2002 roku, po informacji uzyskanej z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej Sąd wszczął postępowanie opiekuńcze i ograniczył władzę rodzicielską małżonków K., nad ich małoletnimi dziećmi, poprzez poddanie jej wykonywania nadzorowi kuratora, którego zobowiązał do składania kwartalnych sprawozdań. Pomimo prowadzonego od ośmiu lat nadzoru, pomocy udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz wsparcia ze strony społeczności lokalnej, sytuacja opiekuńczo-wychowawcza dzieci była mało stabilna. Nie udało się wyeliminować występujących w rodzinie problemów takich jak: ubóstwo, alkoholizm, przemoc małżonków względem siebie. Mimo to, w czerwcu 2010 roku Sąd zmniejszył częstotliwość składanych przez kuratora sprawozdań z trzymiesięcznych na sześciomiesięczne. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania opiekuńczego, wszczętego w następstwie zaginięcia małoletniej w październiku 2010 roku. Rzecznik wniósł o zintensyfikowanie nadzoru kuratora i zobowiązanie go do składania sprawozdań dwa razy w miesiącu. Sąd przychylił się do wniosku Rzecznika, a także postanowił o dopuszczeniu dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego celem ustalenia, czy Państwo K. są zdolni wykonywać władzę rodzicielską. Sprawa nie została dotychczas prawomocnie rozstrzygnięta z uwagi na proces leczenia dziewczynki⁴⁴⁵.

Osobną kategorię spraw stanowią przypadki, w których wykonywanie władzy rodzicielskiej jest znacząco utrudnione przez chorobę któregoś z rodziców lub chorobę dziecka. W takim wypadku działania Rzecznika zmierzają do przeprowadzenia przez sąd wyczerpującego postępowania dowodowego, zanim rozstrzygnie się o dalszych losach małoletnich. Przykładem jest postępowanie toczące się przed Sądem Rejonowym w B. Matka małoletnich Rafała L. i Kacpra L. została wraz z konkubentem tymczasowo aresztowana w związku z zarzutem znęcania się nad dziećmi. Ojciec dzieci nie może sprawować bezpośredniej pieczy nad małoletnimi z uwagi na fakt, iż choruje na schizofrenię paranoidalną o ciężkim przebiegu. Szczególną uwagę Rzecznika zwróciła drastyczność zarzutów stawianych matce i jej konkubentowi. Rzecznik przystąpił do toczącego się postępowania sądowego i wniósł o przesłuchanie świadków, dopuszczenie dowodu z dokumentacji lekarskiej oraz opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. W ocenie Rzecznika dopiero przeprowadzenie w/w czynności procesowych pozwoli na rozstrzygnięcie o losach dzieci i ewentualnie złożenie wniosku o pozbawienie ich władzy rodzicielskiej.

⁴⁴⁵ ZSR/440/76/2010/MS

Postępowanie pozostaje w toku, a sąd uwzględnił wszystkie z dotychczasowych wniosków dowodowych Rzecznika⁴⁴⁶.

Natomiast w sprawie toczącej się przed Sądem Rejonowym w W. głównym problemem był brak jednoznacznej diagnozy małoletniego Adama D., który zachowywał się agresywnie w stosunku do rówieśników w szkole, dezorganizował zajęcia grupowe, a rodzice nie podejmowali współpracy z nauczycielami i nie wyrażali zgody na przebadanie syna w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Informacja o konieczności wszczęcia postępowania opiekuńczego została przekazana do sądu przez szkołę. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania i wniósł o: przeprowadzenie pełnej diagnozy małoletniego w związku z podejrzeniem występowania choroby; o zobowiązanie rodziców do podjęcia terapii rodzinnej z ukierunkowaniem na psychoedukację; o zobowiązanie rodziców do zastosowania się do orzeczenia wydanego przez Poradnię w przedmiocie potrzeby kształcenia specjalnego oraz nauczania indywidualnego, a także o objęcie rodziny nadzorem kuratora. Postanowieniem z dnia 26 listopada 2010 roku sąd przychylił się do wniosków Rzecznika⁴⁴⁷.

- **Sprawy o kontakty z dzieckiem i egzekucję kontaktów**

Niestety aktualny pozostaje problem egzekucji ustalanych sądownie kontaktów rodzica z dzieckiem, w przypadku gdy drugi z rodziców lub opiekunów nie respektuje zapadłego w tym przedmiocie orzeczenia. Na problem ten Rzecznik zwracał już uwagę w informacji o działalności Rzecznika za rok 2009 (str. 48).

Na szczególną uwagę zasługuje przypadek siostr Alicji i Julii B. W maju 2010 roku Sąd Rejonowy w Ł. nakazał matce dzieci ich wydanie na kontakty z ojcem, którego wskutek działań matki – pani Agnieszki M. nie widziały od prawie trzech lat. Od orzeczenia odwołała się matka. W postępowaniu apelacyjnym Sąd Okręgowy w Ł. dopuścił dowód z opinii biegłej, która uznała, że dzieci prezentują wobec ojca skrajnie wrogą i lękową postawę, w związku z czym kontakty powinny się odbywać tylko w obecności matki i w jej miejscu zamieszkania. Przychylając się do opinii biegłej – i odrzucając stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i Prokuratora Okręgowego – sąd uwzględnił apelację matki i uchylił wcześniejsze orzeczenie Sądu Rejonowego, zobowiązujące ją do wydania dzieci ojcu. W związku z tym, pomimo nadal obowiązującego wyroku ustalającego kontakty dziewczynek z ojcem, sąd zrezygnował z zastosowania środków nacisku w celu ich wyegzekwowania. Pan Tomasz B.

⁴⁴⁶ ZSR/440/289/2010/TT

⁴⁴⁷ ZSR/410/784/2010/LP

nie widział swoich córek już od czterech lat, a z ostatniej opinii psychologicznej wynika, że zaczynają one mówić „tato” do obecnego konkubenta matki⁴⁴⁸.

W przypadkach, gdy realizacja kontaktów jest niemożliwa z uwagi na postawę drugiego z rodziców, niekiedy konieczne jest ich zmodyfikowanie i ustalenie okresu przejściowego, w którym dzieci mogą na nowo przyzwycząć się do rodzica przedstawianego im dotychczas w negatywnym świetle. Tak właśnie było w przypadku małoletnich Marcina i Małgorzaty M. Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się rodzina matki, która nie chciała, aby dzieci miały kontakt z ojcem w sposób ustalony w wyroku rozwodowym. W związku z tym matka – pani Beata M. – wniosła kolejną sprawę do Sądu Rejonowego w L. o zmianę formy kontaktów. Rzecznik zapoznał się zarówno z aktami sprawy rozwodowej, jak i prowadzonej wcześniej sprawy przed Sądem Rejonowym. Ze sporządzonych na ich potrzeby opinii Rodzinnych Ośrodków Diagnostyczno-Konsultacyjnych wynikało, że to przede wszystkim matka wpaja dzieciom wrogą postawę wobec ojca i jest źródłem przeżywanych przez nie trudności. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do sprawy toczącej się przed Sądem Rejonowym w L. i wniósł o ustalenie przejściowej formy kontaktowania się dzieci z ojcem. W ocenie Rzecznika, w początkowym okresie kontakty powinny być realizowane w obecności kuratora, którego obecność byłaby stopniowo ograniczana, aż do pełnego wycofania jego osoby ze spotkań. Ponadto Rzecznik wniósł o zobowiązanie matki do poddania dzieci terapii zmierzającej do odbudowy ich więzi emocjonalnej z ojcem. Wnioski Rzecznika zostały niemal w całości uwzględnione przez sąd, którego orzeczenie zostało podtrzymane w postępowaniu apelacyjnym. Z pierwszych sprawozdań kuratora wynika, że w ostatnim czasie kontakty zostały wznowione. Postępowanie wykonawcze będzie monitorowane przez Rzecznika, aż do jego zakończenia⁴⁴⁹.

Warto zwrócić uwagę, że brak jest jednolitej praktyki sądów jeżeli chodzi o reakcję na uniemożliwianie dziecku spotkań z drugim z rodziców. Najdalej idące działania podjął w podobnym stanie faktycznym Sąd Rejonowy w C., który postanowieniem z lipca 2010 roku, w sprawie wszczętej z urzędu, pozbawił Katarzynę S. władzy rodzicielskiej. Sąd uznał bowiem, iż matka nadużywała tej władzy poprzez izolowanie małoletniego Bartosza K. od ojca i uniemożliwianie realizacji orzeczenia regulującego kontakty. Rzecznik Praw Dziecka uznał, iż sąd zastosował środek niewspółmierny do popełnionych nadużyć, poparł apelację matki i wniósł o zmianę orzeczenia poprzez ograniczenie jej władzy rodzicielskiej i poddanie jej wykonywania nadzorowi kuratora. Stanowisko Rzecznika nie zostało

⁴⁴⁸ ZSR/410/48/2010/TT

⁴⁴⁹ ZSR/410/51/2010/TT

uwzględnione przez Sąd Okręgowy w G., który ograniczył władzę rodzicielską matki do decydowania o istotnych sprawach dziecka i ustalił miejsce pobytu dziecka przy ojcu. Na dzień dzisiejszy brak jest informacji o motywach, jakimi kierował się sąd, gdyż dotychczas nie zostało sporządzone uzasadnienie przedmiotowego orzeczenia⁴⁵⁰.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się Małgorzata D. niezadowolona z zawartej z byłym mężem ugody sądowej, regulującej kwestię jego kontaktów z dziećmi. Ugoda sądową rodzice uzgodnili kontakty ojca z małoletnimi w każdą środę w godzinach od 15 do 18 w miejscu zamieszkania dzieci oraz w każdą pierwszą niedzielę miesiąca w godzinach od 14 do 18. Ojciec małoletnich miał obowiązek stosować się do tak ustalonych kontaktów.

Z akt sprawy wynikało, że dla małoletnich Katarzyny i Tomasza spotkania z ojcem były nieatrakcyjne, wręcz męczące, ponieważ podczas ich trwania ojciec nie oferował dzieciom żadnej interesującej rozmowy i zabawy. Jak twierdziły dzieci, spotkania sprowadzały się jedynie do siedzenia przez trzy godziny w domu i odpowiadania na te same pytania. Jednocześnie ojciec nękał dzieci telefonami, nieuzgodnionymi odwiedzinami, nierespektowaniem godzin spotkań. Rzeczą wrażliwą, na którą małoletni reagowali zawstydzeniem, niechęcią do spotkań w miejscach publicznych z ojcem było to, że nie dbał on o higienę i wygląd zewnętrzny. Najbardziej krępujące było dla dzieci, że ojciec dążył do spotkań w obecności ich rówieśników. W tym zakresie Rzecznik poinformował zgłaszającą, iż przedstawiony przez nią stan faktyczny stanowi podstawę do wszczęcia postępowania w zmiany sposobu kontaktowania się ojca z małoletnimi. Na bieżąco udzielał porad prawnych, dotyczących czynności zmierzających do zmiany ugody regulującej kontakty. Kobieta w ramach wsparcia wielokrotnie korzystała z rozmów z psychologiem co zmobilizowało ją do poczynienia kroków procesowych zmierzających do przywrócenia jej pełnej władzy rodzicielskiej oraz złożenia wniosku o zmianę formy kontaktów ojca z małoletnimi. Rzecznik Praw Dziecka monitorował obydwa postępowania.

Ostatecznie sąd przywrócił matce pełnię władzy rodzicielskiej, natomiast ojciec skorygował swoje zachowania poprzez przestrzeganie zawartych w umowie terminów i formy spotkań⁴⁵¹.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się Marek N. – ojciec małoletniego Maksymiliana, który od wielu miesięcy nie miał kontaktu z synem⁴⁵². Zgłaszający mimo, iż Sąd ustanowił jego kontakty z synem nie mógł ich wyegzekwować. Rzecznik po dokonanej

⁴⁵⁰ ZSR/410/555/2010/MN

⁴⁵¹ ZSR/410/446/2010/UZ

⁴⁵² ZSR/410/147/2010/AT

analizie akt postępowania poparł wnioszek ojca w sprawie zmiany form i częstotliwości kontaktów z chłopcem, tj. w zakresie noclegu małoletniego w miejscu zamieszkania ojca, bez obecności matki, w wakacje, weekendy i święta oraz wydłużenia czasu spotkań z synem w dni powszednie. W uzasadnieniu wskazał, iż rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską są obowiązani wspólnie troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotować je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa odpowiednio do jego uzdolnień. Ważne jest budowanie więzi dziecka nie tylko z matką, ale również w równym stopniu z ojcem. Rzecznik przypomniał, że dziecko ma prawo do styczności z obojgiem rodziców. Gwarantują to mu akty prawa krajowego i międzynarodowego.

Sąd przychylił się do stanowiska Rzecznika Praw Dziecka i doprowadził do sytuacji, w której kontakty ojca z synem realizowane są bez przeszkód.

- **Sprawy z zakresu opieki zastępczej**

W przypadku jeżeli żadne z rodziców nie jest w stanie sprawować bezpośredniej opieki, konieczne staje się zapewnienie pieczy zastępczej. W takim wypadku działania Rzecznika zmierzają w pierwszej kolejności do poszukiwania kandydatów na rodzinę zastępczą wśród krewnych i powinowatych dziecka. Takie postępowanie znajduje podstawę prawną nie tylko w cytowanym już art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, ale również w art. 73 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej, który stanowi, że przy doborze rodziny zastępczej dla dziecka uwzględnia się osoby spokrewnione lub spowinowacane z dzieckiem, jeżeli dają gwarancję poprawy sytuacji dziecka.

Jak wskazuje sprawa małoletniego Sebastiana K., ustanowienie rodziny zastępczej jest skuteczną formą zabezpieczenia interesów dziecka nie tylko jako rozstrzygnięcie końcowe, ale również jako zabezpieczenie tymczasowe, orzekane w trybie art. 755 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania cywilnego. Decyzją Sądu Rejonowego w L. małoletni został umieszczony w Domu Dziecka, z uwagi na nieprawidłowe i zagrażające zdrowiu wykonywanie władzy rodzicielskiej przez rodziców. Przyczyną takiego stanu rzeczy był zdaniem Sądu brak należytej opieki, spowodowany zaostrzeniem przebiegu cukrzycy u ojca (zaszła konieczność amputacji kończyny dolnej) oraz depresją, na którą chorowała matka. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania i wniósł o zbadanie, czy istniałaby możliwość ustanowienia rodziny zastępczej w osobie babki chłopca. Po uzyskaniu pozytywnej opinii we właściwym miejscowo Ośrodku Pomocy Społecznej, jak również po sprawdzeniu sytuacji przez kuratora sądowego, Rzecznik zgłosił stosowny wniosek, który został uwzględniony przez Sąd. Małoletni aż do zakończenia postępowania przed Sądem I Instancji przebywał

w miejscu zamieszkania babki, po czym zgodnie z wnioskiem Rzecznika wrócił do rodziców biologicznych⁴⁵³.

Z pobytem dziecka w rodzinie zastępczej wiąże się niekiedy problem rozdzielania rodzeństwa, które dotychczas wychowywało się wspólnie. Niestety jak wskazuje sprawa małoletnich Natalii, Mariusza i Bernadety C., postulat nierozdzielania rodzeństwa, zawarty w art. 58 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, nie zawsze jest respektowany przez organy sądowe. Władza rodzicielska nad małoletnimi została odebrana rodzicom biologicznym z uwagi na skazanie ich w sprawie o molestowanie seksualne rodzeństwa. Od ponad trzech lat dzieci przebywały w rodzinie zastępczej Izabeli i Jerzego M. W lipcu 2010 roku zostały wszczęte odrębne postępowania: o przysposobienie najstarszej Natalii i ustanowienie innej rodziny zastępczej dla dwójki młodszych dzieci. Sąd Rejonowy w K. oraz właściwe miejscowo Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie miało bowiem zastrzeżenia do prawidłowości opieki sprawowanej przez dotychczasową rodzinę zastępczą. Zarzuty nie znajdowały bezpośredniego potwierdzenia w aktach spraw sądowych. W związku z tym Rzecznik przystąpił do obu postępowań i wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych, stwierdzającego czy rozdzielanie rodzeństwa nie wpłynie negatywnie na ich rozwój i nie doprowadzi do zerwania istniejących więzi emocjonalnych. W toku postępowania matka adopcyjna wycofała swoją zgodę na przysposobienie małoletniej Natalii C., z uwagi na jej tęsknotę za rodzeństwem. Wówczas Sąd natychmiast wszczął nowe postępowanie, tym razem o umieszczenie Natalii C. w innej rodzinie zastępczej, zamieszkującej w znacznej odległości od nowych opiekunów młodszego rodzeństwa. Również do tej sprawy przystąpił Rzecznik Praw Dziecka. Wbrew stanowisku Rzecznika, Sąd Rejonowy w K. udzielił zabezpieczenia i na czas postępowania umieścił małoletnią w nowym, trzecim w przeciągu dwóch miesięcy, środowisku. Zażalenie Rzecznika na to orzeczenie oczekuje na rozpoznanie w Sądzie Okręgowym w G⁴⁵⁴.

- **Sprawy o przysposobienie**

Do Rzecznika wpłynęła prośba o pilną pomoc w rozwiązaniu konfliktowej sytuacji, w której zagrożone było dobro niespełna dwumiesięcznej Julii P., przebywającej w Interwencyjnym Ośrodku Preadopcyjnym w C. Wstępna analiza sprawy wskazywała, iż w toku postępowania adopcyjnego mogło dojść do nieprawidłowości. O przysposobienie małoletniej wystąpiły dwie pary małżeńskie, a postępowania były prowadzone przez dwa

⁴⁵³ ZSR/410/425/2010/TT

⁴⁵⁴ ZSR/410/671/2010/TT

Sądy Rejonowe. Małżonkowie Katarzyna i Robert W. zostali skierowani przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy w C., który zakwalifikował ich jako rodzinę adopcyjną zgodnie z właściwymi procedurami. Do pierwszego kontaktu małżonków W. z dzieckiem doszło po wyrażeniu przez matkę biologiczną zgody na adopcję bez wskazania osoby przysposabiającej. Natomiast małżonkowie Agnieszka i Leszek K., godzinę po zrzeczeniu się przez matkę praw rodzicielskich, złożyli w Sądzie Rejonowym w C. wniosek o przysposobienie dziewczynki. Nie ustalono, od kogo Państwo K. uzyskali dane osobowe dziecka. Rodzina ta nie posiadała kwalifikacji Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego. Obie rodziny posiadały prawo do kontaktu z małoletnią, który to kontakt został ustalony niezależnie przez dwa sądy prowadzące postępowania o przysposobienie. Mając na względzie szeroko pojęte dobro małoletniej, Rzecznik zgłosił swój udział w obu sprawach. Rzecznik wyraził pogląd, że kandydaci starając się o przysposobienie winni legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami, potwierdzonymi przez Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy. Ośrodek ten jest również instytucją, do której należy poinformowanie kandydatów o sytuacji prawnej i zdrowotnej dziecka. W toku postępowania Sąd Rejonowy w C. wydał postanowienie o stwierdzeniu swojej niewłaściwości miejscowej i przekazaniu sprawy do łącznego prowadzenia ze sprawą Sądu Rejonowego w C. Następnie Sąd Rejonowy w C. umorzył postępowanie w części dotyczącej małżonków K., w związku z cofnięciem przez nich wniosku o przysposobienie małoletniej. Dziewczynka została przysposobiona przez małżonków W. zgodnie ze stanowiskiem Rzecznika Praw Dziecka. Sąd orzekł przysposobienie pełne nierozwiązywalne⁴⁵⁵.

- **Sprawy z zakresu prawa administracyjnego**

Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, Rzecznik działa nie tylko na rzecz ochrony prawa dziecka do wychowywania w rodzinie, prawa do życia i ochrony zdrowia, prawa do nauki, ale również stoi na straży praw małoletnich do godziwych warunków socjalnych. To unormowanie, pozostające w korelacji z art. 10 ust. 1 pkt 5 ww. ustawy, stanowi podstawę do włączania się Rzecznika do postępowań administracyjnych oraz sądowno-administracyjnych.

Rzecznikowi Praw Dziecka udało się przeprowadzić udaną interwencję w sprawie małoletnich dzieci pani Bożeny K., która złożyła w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w B. wniosek o przyznanie dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dwojga dzieci pochodzących z małżeństwa, które ustało wskutek zgonu męża. Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wydał decyzję odmowną. Organ administracji uznał,

⁴⁵⁵ ZSR/411/3/2010/AW

że interesantka nie spełnia warunków, od których zależy uznanie jej za osobę samotnie wychowującą dziecko w rozumieniu art. 3 pkt 17a ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych⁴⁵⁶. Swe stanowisko uzasadnił faktem wspólnego wychowywania dzieci przez interesantkę i jej konkubenta. Rzecznik Praw Dziecka wniósł skargę do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w O. W ocenie Rzecznika pani Bożena K. posiadała wszystkie cechy, od których zależy uznanie jej za osobę samotnie wychowującą dziecko w stosunku do tych dzieci, których ojcem jest jej nieżyjący mąż. Interesantka nie przestała być osobą samotnie wychowującą dziecko wskutek wychowywania innych dzieci – pochodzących ze związku konkubenckiego – wspólnie z ich ojcem. Sąd uchylił zaskarżone orzeczenie, a Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wydał nową decyzję, przyznającą dodatek z tytułu samotnego wychowywania dwojga dzieci⁴⁵⁷.

Przedmiotem zainteresowania Rzecznika była również decyzja właściwego miejscowo Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w P., skracająca okres, na jaki zostały przyznane dzieciom Marka S. świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Przedmiotowa decyzja została wydana po złożeniu przez ojca dzieci wniosku o podwyższenie wysokości świadczenia. Podstawę żądania stanowił wyrok sądu, podwyższający wysokość świadczenia alimentacyjnego, należnego dzieciom od matki przebywającej za granicą. Wśród dokumentów dołączonych do wniosku złożonego u Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej znalazł się protokół przesłuchania dłużniczki alimentacyjnej, które zostało przeprowadzone za granicą. Na tej podstawie organ administracji uznał, że miejsce zamieszkania dłużniczki alimentacyjnej stało się znane, więc nie zachodzi bezskuteczność egzekucji alimentów, o której jest mowa w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁴⁵⁸. Organ stwierdził, iż egzekucja stała się skuteczna. Wskutek odwołania wniesionego przez interesanta od powyższego orzeczenia, Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Ł. uchyliło zaskarżoną decyzję w całości i przekazało sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji. Na tym etapie, do postępowania administracyjnego przystąpił Rzecznik Praw Dziecka, przedstawiając argumentację na poparcie tezy, iż ustalenie – w czasie trwania okresu zasiłkowego – miejsca pobytu dłużnika alimentacyjnego za granicą, nie jest równoznaczne ze skutecznością egzekucji, więc nie ma podstaw do pozbawienia małoletnich stron postępowania świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w P. wydał ponownie decyzję

⁴⁵⁶Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992 z późn. zm.

⁴⁵⁷ZSS/420/59/2010/JZ

⁴⁵⁸Dz. U. z 2009 r., Nr 1, poz. 7

skracać okres, na jaki zostało przyznane świadczenie z funduszu alimentacyjnego, podtrzymując pogląd, iż poprzez ustalenie miejsca pobytu dłużnika alimentacyjnego za granicą egzekucja alimentów stała się skuteczna, więc małoletnim dzieciom interesanta nie należy się świadczenie z funduszu alimentacyjnego. Rzecznik Praw Dziecka zaskarżył powyższą decyzję do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Ł., które uchyliło zaskarżoną decyzję i umorzyło postępowanie w sprawie. Organ odwoławczy stwierdził jednoznacznie, iż egzekucja alimentów w przedmiotowej sprawie nie stała się skuteczna, bowiem strony nie otrzymały od dłużniczki alimentacyjnej żadnych środków pieniężnych z tytułu należnych im alimentów, a zatem nie ma podstaw do pozbawiania ich świadczeń z funduszu alimentacyjnego⁴⁵⁹.

Inną kategorią spraw związanych z prawem małoletnich do godziwych warunków socjalnych są sprawy o eksmisję. W wyroku nakazującym eksmisję Ewy O. i trójki jej małoletnich dzieci, Sąd Rejonowy w P. stwierdził, iż pozwanej nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Interesantka wniosła apelację od powyższego wyroku. Do postępowania apelacyjnego przez Sąd Okręgowy w P. przystąpił Rzecznik Praw Dziecka. Zdaniem Rzecznika pozwanej przysługiwało prawo do lokalu socjalnego. Ponadto Rzecznik zwrócił uwagę na uchybienie proceduralne popełnione przez sąd pierwszej instancji, polegające na niewezwaniu do udziału w postępowaniu małoletnich dzieci pozwanej, których także dotyczy obowiązek opróżnienia lokalu, wynikający z podlegania władzy rodzicielskiej przysługującej pozwanej. W ten sposób małoletni zostali pozbawieni możliwości obrony swych praw, co stanowiło także podstawę sformułowania przez Rzecznika zarzutu nieważności postępowania. Sąd Okręgowy w P. podzielił pogląd Rzecznika Praw Dziecka i uchylił zaskarżoną część wyroku (w zakresie pozbawienia interesantki prawa do lokalu socjalnego), zniósł postępowanie w tym zakresie i sprawę przekazał sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy w P. ustalił, że pozwanej i jej małoletnim dzieciom przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Ponadto sąd nakazał wstrzymanie wykonania eksmisji z lokalu do czasu złożenia przez gminę P. oferty zawarcia umowy najmu lokalu socjalnego⁴⁶⁰.

- **Sprawy z zakresu prawa międzynarodowego**

W sprawach z zakresu prawa międzynarodowego Rzecznik Praw Dziecka przystępował do toczącego się postępowania m.in. w związku z wydawaniem przez instytucje

⁴⁵⁹ ZSS/420/85/2010/JZ

⁴⁶⁰ ZSS/421/4/2010/JZ

państwowe decyzji administracyjnych, które naruszały interesy dziecka. Ponadto przedmiotem zainteresowania było przestrzeganie postanowień zawartych w Konwencji Haskiej dotyczących cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z dnia 25 października 1980 roku⁴⁶¹.

Przykładem interwencji Rzecznika, podjętej w oparciu o unormowania zawarte w Konwencji Haskiej jest sprawa małoletniego Bronka L. O pomoc do Rzecznika zwróciła się matka chłopca, pani Karolina N. Pani N. uzyskała rozwód w Meksyku. W wyroku rozwodowym sąd ustalił miejsce pobytu dziecka przy matce, określił w jaki sposób mają przebiegać kontakty ojca z synem, jak również wskazał, że ojciec ma prawo decydować o ważnych sprawach dotyczących chłopca, w tym o miejscu jego pobytu. Jednakże w związku z panującą w Meksyku epidemią wirusa A/H1N1, pani N. zdecydowała się powrócić z synem do Polski, nie informując o tym ojca dziecka. W Polsce wyszła ponownie za mąż, znalazła zatrudnienie, chłopiec uczęszcza tu do przedszkola. W tym czasie ojciec dziecka, wszczął postępowanie w trybie Konwencji Haskiej domagając się powrotu dziecka do Meksyku. Sąd Rejonowy w W. wydał postanowienie zgodne z oczekiwaniami ojca. Apelację od orzeczenia złożyła matka małoletniego. Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym, wnioskując o uchylenie postanowienia nakazującego powrót chłopca do Meksyku i ponowne rozpoznanie sprawy. Rzecznik zwracał uwagę, że stan zdrowia chłopca (przewlekłe zapalenie oskrzeli, astma) oraz brak zapewnienia dziecku ubezpieczenia zdrowotnego na terytorium Meksyku, uniemożliwia jego powrót do jednego z najbardziej zanieczyszczonych miast świata. Ponadto w ocenie Rzecznika nakaz powrotu chłopca do Meksyku może narazić go na szkodę w postaci uszczerbku na zdrowiu (art. 13 Konwencji). Rzecznik podkreślił, że dolegliwości zdrowotne ustąpiły podczas jego pobytu w Polsce. Sąd Okręgowy w W. podzielił stanowisko Rzecznika, uchylił postanowienie w przedmiocie wydania dziecka do Meksyku i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Postępowanie jest w toku⁴⁶².

Przedmiotem spraw administracyjnych z wątkiem międzynarodowym, są najczęściej zagadnienia związane z obywatelstwem dziecka lub wydaleniem małoletniego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Udaną interwencję udało się przeprowadzić w sprawie małoletniego Abdula A. Wojewoda dwukrotnie, w ocenie Rzecznika bezpodstawnie, zawieszał postępowanie w sprawie stwierdzenia posiadania przez dziecko obywatelstwa polskiego i uniemożliwiał mu tym samym uzyskanie paszportu i przyjazd do Polski. Powodem

⁴⁶¹ Dz. U. z 1995 r. Nr 108 poz. 528

⁴⁶² ZSM/471/30/2010/AJ

zawieszenia postępowania było prowadzenie przez Prokuraturę Rejonową w W. postępowania przygotowawczego w sprawie podejrzenia popełnienia bigamii przez ojca małoletniego. Z prośbą o pomoc zwrócił się do Rzecznika jego pełnomocnik. W ocenie Rzecznika stanowisko Wojewody bezprawnie ingerowało w sferę praw i wolności Abdula A., co skutkowało przystąpieniem do toczącego się postępowania administracyjnego. Rzecznik poparł podniesiony w zażaleniu zarzut, iż pozostawanie przez ojca dziecka w związku małżeńskim z jedną kobietą, mimo trwającego związku małżeńskiego z inną, nie ma znaczenia dla rozstrzygania w przedmiocie posiadania obywatelstwa polskiego przez dziecko. Jedyną okolicznością, która zdaniem Rzecznika miała znaczenie w przedmiotowym stanie faktycznym, było posiadanie obywatelstwa polskiego przez ojca, co powinno skutkować nabyciem obywatelstwa przez dziecko. W postępowaniu zażaleniowym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zwróciło się do Ministerstwa Sprawiedliwości z wnioskiem o wyjaśnienie, czy małżeństwo zawarte w 2006 roku przez rodziców Abdula A. w Jordanii, wywarło skutki w świetle prawa polskiego. Po otrzymaniu żądanych wyjaśnień, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji uchylił postanowienie Wojewody w przedmiocie zawieszenia postępowania. Ostatecznie Wojewoda uwzględnił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka stwierdzając, że małoletni Abdul A. posiada obywatelstwo polskie⁴⁶³.

Natomiast nierozstrzygnięte pozostaje postępowanie w sprawie małoletnich dzieci obywatelki Armenii – Armnie T. Wojewoda wydał decyzję o jej wydaleniu z terytorium Rzeczypospolitej Polski wraz z dziećmi. Decyzja ta została zaskarżona do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. W odwołaniu pełnomocnik matki podniósł, że skarżąca przebywa w Polsce z rodziną od 1994 roku. Tutaj urodziła się trójka dzieci, które znają wyłącznie język polski i uczęszczają do polskich szkół. Na decyzję Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców utrzymującą w mocy decyzję Wojewody, została złożona skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców o wstrzymanie wykonania decyzji, wskazując że została ona wydana z naruszeniem przepisów Konwencji o Prawach Dziecka, zaś jej wykonanie spowodowałoby nieodwracalne i negatywne skutki dla małoletnich. Szef Urzędu przychylił się do wniosku Rzecznika i wstrzymał jej wykonanie. Obecnie Rzecznik oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym⁴⁶⁴.

Przedstawione wyżej przykłady wskazują, w jaki sposób posiadane uprawnienia procesowe są wykorzystywane przez Rzecznika Praw Dziecka w praktyce. W związku

⁴⁶³ ZSM/470/16/2010/AJ

⁴⁶⁴ ZSM/470/81/2010/AJ

z nowelizacją ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka z dnia 24 września 2010 roku (Dz. U. Nr 197, poz. 1307) i przyznaniem prawa do wnoszenia kasacji i skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia, należy przypuszczać, że w 2011 roku zwiększy się liczba postępowań sądowych z udziałem Rzecznika.

IV. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA RZECZNIKA PRAW DZIECKA

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził 110 czynności kontrolnych w następstwie otrzymanych sygnałów o nieprawidłowościach, jak również z własnej inicjatywy. Kontroli poddano:

- szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- przedszkola i inne formy opieki, tzw. „kluby dziecięce”,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- schroniska dla nieletnich i zakłady poprawcze,
- dom pomocy społecznej,
- specjalny ośrodek szkolno – wychowawczy,
- oddział psychiatrii sądowej o wzmocnionym zabezpieczeniu dla nieletnich w szpitalu dla nerwowo i psychicznie chorych,
- kolonie i obozy oraz placówki wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci.

1. Kontrole w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrole przeprowadzono w następujących szkołach:

1. Szkoła Podstawowa nr 143 w W.
2. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w T.
3. Szkoła Podstawowa nr 13 w G.
4. Szkoła Podstawowa nr 12 w T,
5. Szkoła Podstawowa nr 166 w Ł.
6. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Publicznych w J.
7. Szkoła Podstawowa w C.
8. Publiczna Szkoła Podstawowa w M.
9. Szkoła Podstawowa nr 1 w S P.
10. Samorządowa Szkoła Podstawowa w W.
11. Gimnazjum nr 1 w B.
12. Gimnazjum nr 1 w T.
13. Gimnazjum nr 19 im. B. Prusa w W.

14. Zespół Szkół nr 2 w K.
15. Zespół Szkół Rolniczych w K.

W większości kontrolowanych placówek stwierdzono błędy w regulacjach wewnątrzszkolnych (statuty, regulaminy). Wiele zastrzeżeń dotyczyło realizacji zadań przez nauczycieli i wychowawców. Stwierdzono konieczność zwiększenia nadzoru nad jakością zadań wykonywanych przez nauczycieli, w tym gwarantujących dzieciom bezpieczeństwo w czasie zajęć organizowanych przez szkołę. W sześciu kontrolowanych placówkach stwierdzono występowanie przemocy. Zalecono eliminację zachowań przemocowych, wprowadzenie prawidłowych zapisów w dokumentach, prowadzenie monitoringu w trybie nadzoru pedagogicznego, a także szczegółową kontrolę realizacji jakości zadań wychowawczych.

2. Kontrole placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących placówkach opiekuńczo-wychowawczych:

1. Dom Dziecka nr 10 w W.
2. Dom Dziecka nr 16 w W.
3. Dom Dziecka nr 2 w W.
4. Dom Dziecka w M.
5. Dom Dziecka w S.
6. Rodzinny Dom Dziecka w T.
7. Dom Dziecka w Z.
8. Dom Dziecka w M.
9. Pogotowie Opiekuńcze w Ł.

Kontrole wykazały następujące nieprawidłowości w funkcjonowaniu domów dziecka: brak pomocy psychologiczno-pedagogicznej i terapeutycznej dla dzieci, niewłaściwą pracę wychowawczą z podopiecznymi, brak dokumentowania udziału dzieci w zajęciach specjalistycznych, zbyt małą ilość szkoleń dla kadry pedagogicznej, zatrudnianie pracowników bez kwalifikacji, niewłaściwie prowadzoną ewidencję wychowanków oraz występowanie przemocy. Tylko w jednym przypadku Rzecznik Praw Dziecka po

przeprowadzeniu czynności kontrolnych stwierdził, że palcówka jest bardzo dobrze prowadzona i nie wydał zaleceń pokontrolnych.

Konieczne jest wzmożenie nadzoru nad pracą placówek zarówno ze strony ich dyrektorów, jak i organów prowadzących oraz odpowiedzialnych za nadzór właściwych wydziałów urzędów wojewódzkich.

3. Kontrole w przedszkolach i innych formach opieki, tzw. „klubach dziecięcych”.

3.1 Kontrole w przedszkolach.

Celem przeprowadzonej kontroli było sprawdzenie, czy zapewnia się dzieciom bezpieczne i higieniczne warunki nauki, wychowania i opieki oraz ochronę ich praw.

Kontrolę przeprowadzono w następujących przedszkolach:

1. Przedszkole Niepubliczne „Klub Malucha - Siódme Niebo” w W.
2. Niepubliczne Przedszkole „Jagódka” w Z.

W wyniku kontroli w jednej z placówek stwierdzono liczne nieprawidłowości, dotyczące zapisów w statucie, prowadzenia dokumentacji, realizacji podstawy programowej, zatrudniania nauczycieli bez odpowiednich kwalifikacji. Zwrócono uwagę na zbyt małą powierzchnię sal oraz utrudniony dostęp do sanitariatów.

W związku ze stwierdzeniem uchybień Rzecznik Praw Dziecka wydał dyrektorowi przedszkola stosowne zalecenia. Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka Powiatowy Inspektor Sanitarny przeprowadził w przedszkolu dwie kontrole sanitarne. W ich wyniku zalecono dyrektorowi przedszkola zmniejszenie liczby dzieci przebywających w najmniejszej sali oraz ściśle przestrzeganie przepisów w zakresie liczby dzieci w poszczególnych salach z uwzględnieniem wytycznych funkcjonalno-programowych (tj. minimum 2 m² na jedno dziecko)⁴⁶⁵.

3.2 Kontrole w innych formach opieki, tzw. „Klubach dziecięcych”.

Celem przeprowadzenia kontroli było rozpoznanie, czy nowe formy opieki nad małymi dziećmi zapewniają im odpowiednie warunki pobytu, gwarantujące pełną realizację praw dziecka.

⁴⁶⁵ ZEW/430/508/2010/MP

Kontrolę przeprowadzono w następujących „klubach dziecięcych”:

1. „Kraina Maluszka”, w Z.
2. Klub Malucha „Mini Misie” w W.
3. Klub Malucha „Bociana Łąka” w W.
4. „Kubusiowy Raj” w W.
5. Klub Malucha „Mały Odkrywca” w W.
6. Klub Maluszka „Motylek” w Ł.
7. Klub Malucha „Baby Land” w S.
8. Klub Malucha „Niebieski Domek” w K.
9. „Szczęśliwy bobas – opieka na dziećmi” w R.
10. „Wesoła Chatka” w W.
11. Akademia Dziecięca „Promyk” w W.
12. Klub Malucha „Łączką Bączka” w W.
13. Klub Malucha „Hopsi” w W.
14. Klub Malucha „Luluś” w K.
15. Klub Maluszka „Świat Elfów” w K.
16. Klub Opieki Dziecięcej „Krasnale” w W.
17. Opieka nad dziećmi „Smerfowa załoga” w W.
18. Klubik Tuptusiów w J.
19. „Hiplandia” w W.

W wyniku przeprowadzenia czynności kontrolnych ustalono, że placówki tego typu działają jedynie w oparciu o ustawę o swobodzie działalności gospodarczej⁴⁶⁶, pozbawione są merytorycznego nadzoru zewnętrznego. Brak rejestru „klubów dziecięcych” sprawia, że trudno jest oszacować ich liczbę oraz liczbę dzieci, korzystających z tej formy opieki. „Klub dziecięcy” średnio jest otwarty przez 11 godzin dziennie. 5 z 19 klubów oferuje opiekę nocną, a w jednym z nich jest możliwość pozostawienia dziecka na kilka dni. W 8 badanych Klubach żadna osoba, opiekująca się dziećmi, nie odbyła szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Analiza ramowych rozkładów dnia wykazała, że w większości klubów funkcjonował system opiekuńczo-wychowawczy z elementami edukacji. Dysponowały one bogatym wyposażeniem w zabawki i pomoce dydaktyczne. Niektóre podejmowały także pracę nad

⁴⁶⁶ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447 z późn. zm.)

wspieraniem rodziców w wychowaniu dziecka (w jednym z nich była możliwość uczestniczenia w warsztatach dla rodziców, podczas których omawiano problemy wychowawcze, w innych funkcjonowały biblioteczki dla rodziców z literaturą dotyczącą małego dziecka, istniała też możliwość konsultacji rodzica z psychologiem).

54% opiekunów miało wykształcenie magisterskie lub wyższe zawodowe (niektórzy z nich byli w trakcie studiów uzupełniających). Przeważnie byli to absolwenci kierunków pedagogicznych.

Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2007 roku w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) należy stwierdzić, że najbardziej odpowiednim określeniem przedmiotu działalności gospodarczej jest oznaczenie 88.91.Z Opieka dzienna nad dziećmi, która obejmuje:

- działalność żłobków;
- pozostałą opiekę dzienną nad dziećmi, włączając dzieci niepełnosprawne.

Ważną informacją jest fakt, że tylko 13 klubów określiło właśnie taki przedmiot działalności. W 5 klubach we wpisie do ewidencji działalności gospodarczej występowało więcej niż 2 określenia przedmiotu działalności, np.:

- 88.91.Z – Opieka dzienna nad dziećmi;
- 47.11.Z – Sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych;
- 47.19.Z – Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach;
- 47.24.Z – Sprzedaż detaliczna pieczywa, ciast, wyrobów ciastkarskich i cukierniczych prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach;
- 46.75.Z – Sprzedaż hurtowa wyrobów chemicznych;
- 47.78.Z – Sprzedaż detaliczna pozostałych nowych wyrobów prowadzona w wyspecjalizowanych sklepach.

Wnioski z badania tzw. „klubów dziecięcych” Rzecznik Praw Dziecka przedstawił podczas prac nad ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3.

4. Kontrole przeprowadzone w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących młodzieżowych ośrodkach wychowawczych:

1. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w R.
2. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w K.

W wyniku kontroli stwierdzono niedostateczną opiekę psychologiczną i pedagogiczną. Brak było faktycznie pracującego samorządu wychowanków. Z przeprowadzonych badań ankietowych wynikało, że stawki żywieniowe są niewystarczające, a posiłki mało urozmaicone. Zastrzeżenia kontrolujących wzbudziły również złe warunki bytowe panujące w placówkach. Stwierdzono istnienie usterek technicznych, zagrażających bezpiecznym i higienicznym warunkom pobytu wychowanków w ośrodku. Dostrzeżono również potrzebę zorganizowania wsparcia metodycznego i psychologicznego dla wychowawców⁴⁶⁷.

W jednej z kontrolowanych placówek potwierdzono stosowanie przez wychowawców przemocy psychicznej i fizycznej. O wynikach kontroli poinformowano organ prowadzący placówkę oraz organ sprawujący nadzór pedagogiczny. Powiadomiono również Prokuraturę Rejonową, która wszczęła dochodzenie w sprawie. Postępowanie w toku⁴⁶⁸.

5. Kontrole przeprowadzone w schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych.

Celem kontroli było rozpoznanie sytuacji dzieci, uwzględniając w szczególności ich prawo do ochrony przed przemocą oraz złym traktowaniem jak również prawo do godziwych warunków socjalnych. Rzecznika Praw Dziecka interesował przebieg pracy wychowawczej i procesu resocjalizacyjnego.

Kontrole przeprowadzono w następujących schroniskach dla nieletnich i zakładach poprawczych:

1. Schronisko dla Nieletnich w P.
2. Schronisko dla Nieletnich w Ł.
3. Schronisko dla Nieletnich i Zakład Poprawczy w G.
4. Schronisko dla Nieletnich w S.
5. Zakład Poprawczy w B.
6. Zakład Poprawczy w N.

⁴⁶⁷ ZEW/431/16/2010/PW, ZEW/461/1/2010/PW, ZEW/461/8/2010/MT

⁴⁶⁸ ZEW/440/78/2010/MT

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono wiele uchybień i nieprawidłowości. We wszystkich wizytowanych placówkach, w mniejszym lub większym nasileniu, występowały elementy subkultury przestępczej, czyli tzw. „drugie życie”, przejawiające się w wymuszeniach i podporządkowywaniu sobie słabszych. Dochodziło w nich do aktów przemocy rówieśniczej. Wychowawcy stosowali pozaregulaminowe kary i środki dyscyplinujące. W placówkach zaobserwowano brak poczucia bezpieczeństwa wśród wychowanków. Większość wizytowanych placówek nie zapewniało wystarczających warunków socjalnych. W połowie skontrolowanych ośrodków wychowankowie skarżyli się na niewystarczającą jakość oraz ilość pożywienia. Czynności kontrolne ujawniły, że liczba nieletnich w grupie wychowawczej często przekraczała limit 10 osób, a działania wychowawcze i terapeutyczne, ukierunkowane jedynie na resocjalizację nieletniego, były niewystarczające.

6. Kontrola w Domu Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej intelektualnie w G.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówce.

W trakcie wykonywania czynności kontrolnych stwierdzono, że poszczególni członkowie personelu pełnią rolę opiekuna prawnego dla wielu dzieci, nie przebywając i pracując z nimi na co dzień. Nie wszystkie dzieci, które powinny realizują obowiązek szkolny na poziomie gimnazjum. Kontrola ujawniła istnienie bardzo głębokiego konfliktu personalnego pomiędzy pracownikami Domu Pomocy Społecznej, a pedagogami usytuowanej w nim Szkoły Podstawowej Specjalnej. Stwierdzono niewykonanie zaleceń pokontrolnych wydanych Dyrektorowi. W placówce dochodziło do naruszania nietykalności osobistej dzieci. Dyrektor placówki otrzymał zalecenia⁴⁶⁹. Powzięte ustalenia upoważniły do skierowania przez Rzecznika Praw Dziecka wniosku do Prokuratury o podjęcie działań wyjaśniających. Wyniki kontroli przekazano Staroście oraz Wojewodzie. Sprawa w toku.

7. Kontrola w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w S.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówce, w szczególności do ochrony przed wszelkimi formami przemocy oraz złego traktowania.

W wyniku kontroli stwierdzono, że placówka jest zadbane i dobrze wyposażona, co pozwala na prawidłowe prowadzenie działań wychowawczych, edukacyjnych i opiekuńczych.

⁴⁶⁹ ZSS/45/57/2010/EK

Ośrodek wykazuje dbałość o bezpieczeństwo uczniów i podejmuje działania naprawcze po zdiagnozowaniu zagrożeń. Z ankiet przeprowadzonych wśród wychowanków przez pracowników dydaktycznych placówki wynika jednak, że w ośrodku wystąpiły pojedyncze przypadki agresji⁴⁷⁰.

8. Kontrola na Oddziale Psychiatrii Sądowej o Wzmocnionym Zabezpieczeniu dla Nieletnich w Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w S.

Celem kontroli było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka.

Powodem przeprowadzenia czynności kontrolnych było anonimowe zgłoszenie o nieprawidłowościach w placówce. Analiza pisma wskazywała, że w stosunku do pacjentów oddziału wykonywane są pozaprawne czynności mające charakter naruszania godności człowieka oraz nieprzestrzeganie praw pacjenta. Wskazywano, że personel wyprowadza pacjentów na mroz i śnieg w piżamie, nakazuje noszenie własnych majtek na głowie podczas zajęć szkolnych, przyczepia pacjentom kartki z napisem: brudas, złodziej, zakazuje kontaktu telefonicznego z rodzinami, nadużywane są środki izolacji i zabezpieczenia, stosowany jest przymusowy zimny prysznic, używane są w stosunku do pacjentów obraźliwe słowa.

Kontrola potwierdziła fakt łamania praw dziecka i praw pacjenta. Ujawniono, iż na oddziale nie funkcjonował właściwy i systematyczny mechanizm monitorowania pracy przez dyrekcję szpitala. Nie reagowano na rażące nieprawidłowości. Zauważono także istnienie bardzo głębokiego konfliktu między personelem.

Uzyskane informacje uzasadniły konieczność skierowania przez Rzecznika Praw Dziecka zawiadomienia do Prokuratury, o możliwości popełnienia przestępstwa, jak również zawiadomienia o sytuacji Rzecznika Praw Pacjenta oraz Marszałka Województwa P. W efekcie działań Rzecznika odwołano osoby odpowiedzialne za ten stan rzeczy. Dyrektor Szpitala otrzymał odpowiednie zalecenia pokontrolne.⁴⁷¹, o których zrealizowaniu obszernie poinformował. Prokuratura Rejonowa w S. prowadzi w tej sprawie postępowanie.

9. Kontrole kolonii i obozów oraz placówek wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci.

Celem kontroli było rozpoznanie stopnia zapewnienia dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku oraz stanu przestrzegania praw dziecka.

⁴⁷⁰ ZEW/430/41/201/AM

⁴⁷¹ ZSS/441/67/2010/EK

Podczas zimowych ferii skontrolowano następujące miejsca wypoczynku:

1. I Szczep DHiZ Hufca z P. - Harcerska Baza Karkonowska Hufca ZHP w P.
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w T. - OW „Dąbrówka” w K.
3. Międzyszkolny Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej nr 63 w B. – OW „Parowozownia” w S.
4. Alfa Tour s.c. z P. - Pensjonat „Sokolec” w S.
5. Dziecięca Akademia Przygody s.c. z W. - OW „Sowia Grapa” w Rz.
6. Biuro Podróży „Travel Shop” ze Sz. - Dom Wczasowy „Zameczek” w S.
7. Biuro Turystyki „Lech Tour” s.c. z Cz. - Hotel Karolinka w K.
8. Zgromadzenie Córek Marii Wspomożycielki - Dom Wczasowy „Morion” w K.
9. Spółdzielnia Pracy „Oświata” - Dom Wczasowy „Warszawianka” w R.

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku – zlokalizowane poza miejscem zamieszkania dzieci:

1. Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego z W. – Ośrodek w S.
2. Caritas Diecezji P. - Ośrodek Charytatywno-Szkoleniowy w P.
3. Wojskowy Dom Wypoczynkowy w R..
4. Radomski Klub Taekwon-do – OW LZS w Z.
5. Poland Park Sp. z o.o. z W. – Ośrodek Kuźnia Nowowiejska w N.
6. Stowarzyszenie Gmin Turystycznych Pojezierza Gostynińskiego w Ł. – Zespół Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w L.
7. Zespół Szkół im. Jana Pawła II w B.– Internat Zespołu Szkół Zawodowych w P.
8. Pałac Młodzieży w W. – Ośrodek Wypoczynkowy W. Pałacu Młodzieży w P.
9. Akme Edukacja i Wypoczynek ze Sz. – Centralny Ośrodek Sportu w G.
10. Gdański Klub Płetwonurków NEPTUN – WDW w O.
11. Polonica - kursy języka polskiego – OW Mazury w K.
12. Urząd Gminy Oława – Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy w S.
13. Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu w K. – Ośrodek Wypoczynkowy POTOK w P.
14. Rzymskokatolicka Parafia pod wezwaniem św. Maksymiliana Marii Kolbego w C. – Ośrodek Wypoczynkowy TĘCZA w S.
15. 10 Środowiskowy Szczep Harcerski ANTYDES z S. – Baza Hufca Czerwonak w S.
16. KRUS Centrala – Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS w S.

17. Dom Wczasów Dziecięcych w S.
18. BUTiE Lider-tur w C. – Oś. Kolonijno-Wypoczynkowy Wodomierzanka w K.
19. CARITAS Diecezji K. – Ośrodek Wczasowy REDA w K.
20. Biuro Podróży Rospond sp. z o.o. z G. – Dom Wypoczynkowy Kosówka w K.
21. Centrum Kształcenia i Turystyki IRTOM w Ł. – Pensjonat GRZEŚ w K.
22. Stowarzyszenie na Rzecz Rodziny z Ch. – Szkoła Społeczno-Oświatowego Stowarzyszenia EDUKATOR w P.
23. Ośrodek Wypoczynkowy MARIA w L. – Dom Wypoczynkowy MARIA w L.
24. Towarzystwo Społeczno – Kulturalne Niemców na Śląsku Opolskim w Opolu – Ośrodek Sportu i Rekreacji w P.
25. Chorągiew Stołeczna ZHP W. Hufiec O., Drużyna harcerska 123SWHD Wędrownie Ptaki – Ośrodek Wypoczynkowy MARYSIEŃKA w L.
26. Biuro Turystyki Aktywnej KOMPAS sp. z o.o. z G., Obóz szkoleniowy, szermierczy – Ośrodek Wypoczynkowy SOWIA GRAPIA w W.
27. Polski Klub Szermierczy z W. – Centrum Turystyczno – Sportowe sp. z o. o. w N.
28. Organizator Turystyki TUMIM, Stowarzyszenie URIM z Wrocławia – Dom Wczasowy SZCZELINK w K.
29. Ośrodek Doskonalenia Kadr Służby Więziennej w S.
30. WZ LZS ŁÓDŹ w R.
31. Komenda Hufca ZHP P. w L.
32. Komenda Hufca ZHP Ł. W. w M.

Skontrolowano następujące miejsca wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci:

1. Caritas Archidiecezji Ł. - Specjalistyczna Świetlica Środowiskowa w Ł.
2. Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Skrawek Nieba” – Szkoła Podstawowa Nr 64 w Ł.
3. TPD Ł. B. – Ognisko Wychowawcze TPD; Szkoła Podstawowa nr 153 w Ł.
4. Gimnazjum nr 43 w W.
5. Klub Osiedlowy „Panorama” w W.
6. Szkoła Podstawowa nr 114 z Oddziałami Integracyjnymi w W.
7. Szkoła Podstawowa nr 73 w W.
8. Szkoła Podstawowa nr 107 w W.
9. Szkoła Podstawowa nr 10 w W.
10. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 280 w W.

11. Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 56 w W.
12. Szkoła Podstawowa nr 80 w W.
13. Młodzieżowy Dom Kultury „Mokotów” w W.

W wyniku kontroli nie stwierdzono przemocy, agresji, sięgania po alkohol i/lub narkotyki. Kadra realizowała atrakcyjny program. W pojedynczych przypadkach stwierdzono, że kierownik placówki nie ustalił i nie przydzielił zakresu czynności poszczególnym wychowawcom lub nie dysponował dokumentacją potwierdzającą kwalifikacje wychowawców. Najczęstszym uchybieniem w pracy wychowawców był brak planów wychowawczych, brak lub niesystematyczne wpisy do dziennika. Niektórzy organizatorzy wypoczynku w miejscu zamieszkania, tj. wczasów w mieście i półkolonii, stosowali karty kwalifikacyjne, które nie zawierały podstawowych informacji o dziecku (w jednostkowych przypadkach rodzic został zobowiązany do udzielenia informacji o stanie zdrowia dziecka).

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na znikomy udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. W letnim wypoczynku, zorganizowanym w miejscu zamieszkania, zaledwie 2,4% wszystkich uczestników stanowiły dzieci z niepełnosprawnością, a poza miejscem zamieszkania – tylko 0,5%.

V. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY

W 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka – osobiście lub poprzez udział swych przedstawicieli – uczestniczył w pracach następujących stałych zespołów problemowych i w programach resortowych:

- **Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi**, utworzony zarządzeniem nr 23 Prezesa Rady Ministrów z 5 marca 2004 roku, który składa się na system realizacji i monitorowania działań przewidzianych w **Krajowym Planie Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2009-2010**. Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2009-2010 jest kontynuacją krajowych programów zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi, realizowanych od września 2003 roku, kiedy pierwszy z nich został przyjęty przez Radę Ministrów. Celem Planu jest stworzenie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi, w tym handlu dziećmi w Polsce oraz wsparcia i ochrony ofiar tego przestępstwa.
- **Udział w pracach dotyczących Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych.**

Udział w cyklicznych spotkaniach reprezentantów poszczególnych resortów, poświęconych przygotowaniom Rządu RP do obrony VI Sprawozdania Okresowego Rzeczypospolitej Polskiej z wykonania Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. Tematem spotkań była analiza zarzutów formułowanych przez organy organizacji międzyrządowych oraz organizacji pozarządowych dotyczących działań Rządu (albo ich braku) podejmowanych dla realizacji praw zawartych w MPPOiP, jak również przedstawienie aktywności poszczególnych resortów w tych dziedzinach. Rzecznik Praw Dziecka przedstawił uwagi w zakresie ochrony praw dziecka, w tym zwłaszcza zwiększenie praw najmłodszych poprzez wzmocnienie kompetencji Rzecznika Praw Dziecka, jak również podejmowane przez Rzecznika liczne kampanie w celu upowszechnienia wiedzy na temat praw przysługujących dzieciom.

W dniach 12-13 października 2010 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w obronie Sprawozdania Rządu RP przed Komitetem Praw Człowieka ONZ w Genewie z wykonania postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych. W rezultacie dokonanego przeglądu

przestrzegania praw człowieka w Polsce 29 października Komitet opublikował rekomendacje skierowane do Rządu RP.

- **Udział w pracach poświęconych realizacji projektu Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji pt. „Zwiększanie świadomości w zakresie praw małoletnich cudzoziemców bez opieki w Europie”.**

Uczestnictwo w projekcie Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji pod nazwą „Zwiększenie świadomości w zakresie praw dzieci cudzoziemskich bez opieki w Europie”, współfinansowanym przez Komisję Europejską w ramach programu „Prawa podstawowe i obywatelstwo”. W cyklicznych spotkaniach, przygotowujących projekt, brali udział przedstawiciele poszczególnych resortów zajmujących się ochroną praw dzieci cudzoziemskich zarówno z Polski jak i z zagranicy. Końcową i kluczową fazą projektu była kampania informacyjna dotycząca praw dzieci, podczas której powstał przy współpracy Rzecznika Praw Dziecka podręcznik dobrych praktyk w zakresie przyjmowania, ochrony i dalszego postępowania z dziećmi cudzoziemskimi bez opieki. Dystrybuowane zostały także zarówno w Polsce, jak i w pozostałych krajach UE, materiały informacyjne oraz film promujący prawa dzieci cudzoziemskich bez opieki. Podsumowaniem projektu była konferencja Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji, która odbyła się 25 października 2010 roku w Brukseli.

- **Międzyresortowy Zespół do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonania Orzeczeń Sądowych** z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia i Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznika w sposób szczególny interesowały problemy długiego oczekiwania na zrealizowanie sądowych postanowień o umieszczeniu dzieci w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii i młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, a także problem skreślania dzieci z list placówek opiekuńczo-wychowawczych, gdy są one kierowane do ośrodków socjoterapeutyczno-resocjalizacyjnych bądź na leczenie psychiatryczne.
- **Z inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka były kontynuowane prace międzyresortowe (Ministerstwo Edukacji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości), zmierzające do uregulowania problemów, związanych z funkcjonowaniem domów dziecka, pogotowi**

opiekuńczych, rodzinnych domów dziecka, rodzin zastępczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych.

Na wniosek Rzecznika trzykrotnie zorganizowano w jego biurze spotkania w tej sprawie, w których uczestniczyli ministrowie: edukacji narodowej i sprawiedliwości oraz pracy i polityki społecznej. Przyjęte w dyskusji rozwiązania usprawniły prace nad przygotowaniem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – osiągnięto kompromis w kilku spornych kwestiach. Przedstawiciele wszystkich trzech resortów zobowiązali się do uwzględnienia uwag Rzecznika dotyczących ww. ustawy.

Współpraca z Parlamentem oraz opinie do projektów aktów prawnych

Rzecznik Praw Dziecka w 2010 roku wielokrotnie uczestniczył w posiedzeniach Sejmu i Senatu RP, a także w posiedzeniach następujących komisji sejmowych: Edukacji, Nauki i Młodzieży; Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej; Finansów Publicznych; Polityki Społecznej i Rodziny; Sprawiedliwości i Praw Człowieka; Zdrowia, Ustawodawczej oraz innych Komisji i Podkomisji parlamentarnych.

W roku 2010 Rzecznik Praw Dziecka opiniował następujące projekty aktów prawnych:

- projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴⁷²;
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw⁴⁷³;
- projekt ustawy o zmianie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych⁴⁷⁴;
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁴⁷⁵;
- projekt ustawy o wspieraniu rodziny i rodzinnej opiece zastępczej⁴⁷⁶;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej⁴⁷⁷;
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonych w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁴⁷⁸;

⁴⁷² ZSR/071/3/2010/AK

⁴⁷³ ZSR/075/17/2010/AK

⁴⁷⁴ ZSR/500/24/2010/AK

⁴⁷⁵ ZSR/071/6/2010/AK

⁴⁷⁶ ZSR/073/5/2010/AW

⁴⁷⁷ ZSR/500/4/2010/AW

⁴⁷⁸ ZSR/023/3/2010/LP

- projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczególnych warunków użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii⁴⁷⁹;
- projekt rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie procedury postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania przez pracownika socjalnego dziecka z rodziny⁴⁸⁰;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania⁴⁸¹;
- projekt uchwały Rady Ministrów zmieniającej uchwałę nr 112/2009 Rady Ministrów z dnia 7 lipca 2009 roku w sprawie Rządowego programu wspierania w latach 2009 – 2014 organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach podstawowych i ogólnokształcących szkołach muzycznych I stopnia – „Radosna szkoła” oraz rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie z dnia 7 lipca 2009 roku w sprawie form i zakresu finansowego wspierania organów prowadzących w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w klasach I-III szkół podstawowych i ogólnokształcących szkół muzycznych I stopnia⁴⁸²;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych⁴⁸³;
- projekt sprawozdania z realizacji Programu Rozwoju Edukacji na Obszarach Wiejskich na lata 2008-2013 za rok 2009⁴⁸⁴;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 18 kwietnia 2002 roku w sprawie organizacji roku szkolnego⁴⁸⁵;
- projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych⁴⁸⁶;

⁴⁷⁹ ZSR/075/12/2010/AK

⁴⁸⁰ ZSR/500/26/2010/AK

⁴⁸¹ ZEW/071/9-2/2010/MP

⁴⁸² ZEW/071/12-2/2010/AM

⁴⁸³ ZEW/071/1-1/2010/AM

⁴⁸⁴ ZEW/071/8-2/2010/AM

⁴⁸⁵ ZEW/071/11-2/2010/AM

- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół⁴⁸⁷;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁴⁸⁸;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych⁴⁸⁹;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych⁴⁹⁰;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz ośrodkach⁴⁹¹;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt dzieci w tych placówkach⁴⁹²;
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej⁴⁹³.

⁴⁸⁶ ZEW/071/5-2/2010/AM

⁴⁸⁷ ZEW/071/6-1/2010/AM

⁴⁸⁸ ZEW/071/6-1/2010/AM

⁴⁸⁹ ZEW/071/6-1/2010/AM

⁴⁹⁰ ZEW/071/6-1/2010/AM

⁴⁹¹ ZEW/071/6-1/2010/AM

⁴⁹² ZEW/071/6/2010/AM

⁴⁹³ ZEW/071/6-1/2010/AM

VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Zgodnie z art. 11a Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z dnia 31 stycznia 2000 r.) obowiązkiem Rzecznika jest współdziałanie ze „stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającym na rzecz ochrony praw dziecka”.

Przykładem tej współpracy było w 2010 roku zaproszenie 26 organizacji pozarządowych do współorganizowania cyklu konferencji „Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”, realizowanego dla uczczenia dwóch ważnych rocznic – dziesięciolecia urzędu Rzecznika Praw Dziecka w Polsce oraz dwudziestolecia uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka. W gronie tych organizacji znalazły się: Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych Radzionków (konferencja w Katowicach); Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „CIVILITAS” i Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka (konferencja w Zielonej Górze); Stowarzyszenie Homo Faber i Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym Misericordia (konferencja w Lublinie); Amnesty International (konferencje w Opolu, Toruniu, Oświęcimiu, Rzeszowie); Stowarzyszenie ACTIVITA (konferencja w Kaliszu); Komitet Ochrony Praw Dziecka (konferencja w Toruniu); Stowarzyszenie Użyteczności Publicznej „Aktywne Pomorze” i Centrum Inicjatyw Obywatelskich (konferencja w Słupsku); Centrum Żydowskie w Oświęcimiu, Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Stowarzyszenie Romów w Polsce, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Rodzin Oświęcimskich oraz Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Prawa Człowieka w filmie” – Watch Docs Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (konferencje w Oświęcimiu i Siedlcach); Stowarzyszenie Integracyjne „Klub Otwartych Serc” (konferencja w Sieradzu); Towarzystwo Przyjaciół Dziecka (konferencja w Szczecinie); Fundacja Pogranicze z Sejn, Fundacja Edukacyjna Jacka Kuronia, Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży uczących się języka białoruskiego AB-BA oraz Fundacja „MUZYKA CERKIEWNA” z Hajnówki (konferencja w Białymstoku); Stowarzyszenie Edukacja dla Rozwoju (konferencja w Rzeszowie); Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „Serce” (konferencja w Katowicach i w Świdnicy); Fundacja Integracja (konferencja w Kielcach); Fundacja Pasje oraz Spotkania Artystyczno-Towarzyskie i Charytatywne Grelowisko (konferencja w Siedlcach) oraz Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych Oddział w Olsztynie (konferencja w Olsztynie).

W minionym roku Rzecznik współpracował też z innymi organizacjami, zarówno na szczeblu lokalnym, jak i ogólnopolskim. Współpraca ta związana była m.in. z realizacją kampanii społecznych, zwalczaniem barier w dostępie najmłodszych dzieci do edukacji,

rozwiązywaniem problemów dzieci z niepełnosprawnością, promowaniem bezpiecznych zachowań w Internecie, czy też promocją i upowszechnianiem praw dziecka.

Efektom współpracy Rzecznika Praw Dziecka z organizacjami pozarządowymi były między innymi:

- **kampania społeczna „Stop pedofilom!”**

25 maja 2010 roku odbyła się inauguracja kampanii społecznej, organizowanej przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Fundacją Kidprotect.pl w celu zwrócenia uwagi na problem krzywdzenia dzieci „online” i upowszechnianie wiedzy na temat obowiązujących od 8 czerwca 2010 roku nowych przepisów Kodeksu karnego.

„Dziecko nie potrafi czytać między słowami” – taki był przekaz kampanii „Stop pedofilom!”, która zwracała uwagę dorosłych na to, co dzieci robią w Sieci. Błyskawiczny rozwój nowych technologii sprawił, że pedofilia coraz częściej ukryta jest właśnie w Internecie. Nagabywanie dzieci i uwodzenie online, prostytutka nieletnich w wirtualnej rzeczywistości – to narastające zjawiska społeczne. Tymczasem dorośli często nie zdają sobie sprawy z zagrożeń wynikających z niebezpiecznych internetowych znajomości. Podczas kampanii zwracano też uwagę na nowe przepisy Kodeksu karnego, które umożliwią organom ścigania nie tylko skuteczniejsze namierzanie sprawców, ale przede wszystkim – zapobieganie przestępstwom. Na stronie internetowej kampanii www.stoppedofilom.pl – pod linkiem „Zgłoś incydent” – umożliwiono zgłaszanie wszelkich przypadków molestowania seksualnego dzieci; umieszczono tam również publikacje na temat nowych przepisów prawa oraz materiały reklamowe – m.in. spot telewizyjny i radiowy.

Kampania „Stop pedofilom!” była czwartą odsłoną ogólnopolskiej kampanii przeciwko przemocy seksualnej wobec dzieci.

- **kampania społeczna „Mądrzy rodzice”**

Pod koniec 2009 roku Rzecznik Praw Dziecka – we współpracy z Fundacją Kidprotect.pl – przeprowadził badania poziomu kompetencji wychowawczych rodziców. Badania przyniosły bardzo niepokojące wyniki: tylko 8% rodziców ma wystarczającą wiedzę i umiejętności potrzebne do wychowania dziecka. Aby zmienić tę wyjątkowo niekorzystną tendencję Rzecznik wraz z Fundacją Kidprotect.pl realizują kampanię społeczną „Mądrzy Rodzice”, której celem jest zwiększanie odpowiedzialności dorosłych związanej z wychowaniem dzieci.

Inauguracja kampanii odbyła się 20 września 2010 roku w siedzibie Rzecznika Praw Dziecka. Podczas konferencji prasowej zaprezentowano pełne wyniki badań kompetencji

wychowawczych polskich rodziców, a także założenia kampanii, specjalną stronę internetową www.madrzy-rodzice.pl oraz spot radiowy i telewizyjny, które były następnie emitowane przez media. W ramach kampanii – w październiku 2010 roku – na 530 nośnikach typu „citylight” znajdujących się w różnych miastach umieszczono również specjalne plakaty.

Ogólnopolskie badanie kompetencji wychowawczych rodziców – na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka – przeprowadziła firma MillwardBrown SMG/KRC. Materiały reklamowe kampanii: spot telewizyjny, spot radiowy oraz reklamę prasową przygotował zespół agencji McCann Erickson. Partnerem merytorycznym kampanii jest Instytut Matki i Dziecka w Warszawie.

- **kampania społeczna „Płytką wyobraźnia to kalectwo”**

Organizowana już po raz czternasty kampania miała na celu zwiększenie świadomości o możliwych konsekwencjach braku rozważań podczas letniego wypoczynku nad morzem lub jeziorami. Co roku setki młodych ludzi trafiają do szpitali z poważnymi urazami kręgosłupa po wykonaniu swojego ostatniego skoku do wody.

Inauguracja kampanii odbyła się 9 czerwca 2010 roku w Szkole Podstawowej nr 32 z oddziałami integracyjnymi im. Małego Powstańca w Warszawie. Specjalnie na tę okazję Rzecznik Praw Dziecka wystosował apel do dyrektorów placówek oświatowych o cykliczne prowadzenie przed rozpoczęciem wakacji zajęć dla dzieci na temat bezpieczeństwa podczas letniego wypoczynku.

W kampanię zaangażowało się wiele instytucji i organizacji, które współuczestniczą w zajęciach, przygotowujących dzieci do bezpiecznego wypoczynku, m.in. Policja, Straż Miejska, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe. Organizatorami kampanii jest Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji oraz Rzecznik Praw Dziecka.

- **kampania pod hasłem „Zły dotyk” w ramach kampanii społecznej „Dziecko w Sieci”**

Kampania poświęcona problemowi wykorzystywania seksualnego dzieci była realizowana w okresie czerwiec – grudzień 2010 roku we współpracy z Fundacją „Dzieci Niczyje” oraz Naukową i Akademicką Siecią Komputerową. Stanowiła kontynuację zakończonej 8 lat temu pierwszej edycji akcji. Na potrzeby kampanii przeprowadzono badania wiktyimizacji dzieci w Polsce, dotyczące m.in. wykorzystywania seksualnego dzieci w wieku 15-18 lat. Powstał również portal www.zlydotyk.pl, na którym rodzice, a także specjaliści pracujący z dziećmi znajdują informacje jak diagnozować problem, jak mu zapobiegać i jak wspierać dziecko, które doświadczyło przemocy seksualnej. Strona zawiera

również materiały skierowane do najmłodszych – np. porady i adresy miejsc, gdzie szukać pomocy i wsparcia.

- **spotkanie „okrągłego stołu” na temat barier w dostępie do edukacji dzieci poniżej 10 roku życia**

7 stycznia 2010 roku w siedzibie Rzecznika Praw Dziecka wybitni eksperci dyskutowali o rozwoju edukacji najmłodszych dzieci. Uczestnicy spotkania – przedstawiciele środowiska akademickiego i organizacji pozarządowych – podjęli próbę zdiagnozowania i opisania psychologicznych, społecznych, prawnych i organizacyjnych barier uniemożliwiających bądź utrudniających najmłodszym dzieciom dostęp do edukacji. Zebrane refleksje znalazły się w raporcie „Edukacja małych dzieci - standardy, bariery, szanse” przygotowanym przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Polsko-Amerykańską Fundację Wolności i Rzecznika Praw Dziecka.

- **międzynarodowa konferencja „Najmłodszy obywatel RP: opieka – edukacja – wychowanie”**

Podczas konferencji, która odbyła się 14 maja 2010 roku w Sali Kolumnowej Sejmu RP, przedstawiono doświadczenia różnych krajów w zakresie dobrych praktyk opieki nad małym dzieckiem, dyskutowano też o współpracy parlamentarzystów, administracji państwowej i samorządowej, organizacji pozarządowych i pracodawców w celu tworzenia prawa, wspierającego rodziny w opiece nad małymi dziećmi. Jednym z wiodących tematów konferencji była działalność Rzecznika Praw Dziecka w tym zakresie. W dyskusji uczestniczyli m.in.: Minister Edukacji Narodowej Katarzyna Hall, Szef Zespołu Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów Michał Boni, Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu „Rodzina 2030” Agnieszka Kozłowska-Rajewicz oraz Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego Jan Orgelbrand. Konferencję zorganizował Parlamentarny Zespół „Rodzina 2030”, Fundacją Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego i Rzecznik Praw Dziecka.

- **konferencja „Prawo dziecka do edukacji”**

W konferencji, która odbyła się 21 maja 2010 roku w siedzibie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, udział wzięli m.in. Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak, Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej Krystyna Szumilas oraz Batia Gilad, Przewodnicząca Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka. Uczestnicy wysłuchali wystąpień prof. dr hab. Tadeusza Pilcha („Globalne i lokalne zagrożenia kariery edukacyjnej dzieci”), prof. dr hab. Anny Firkowicz-Mankiewicz („Prawa

dzieci niepełnosprawnych do edukacji”) oraz dr hab. prof. APS Barbary Smolińskiej-Theiss („Prawo dziecka do edukacji – perspektywa korczakowska”). Odbyły się również warsztaty korczakowskie, prowadzone przez przedstawicieli Polskiego Towarzystwa im. Janusza Korczaka. Organizatorami konferencji byli - obok Rzecznika Praw Dziecka – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej oraz Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka.

- **wydawnictwo „Mam szczerą wolę”**

Z okazji jubileuszu stulecia harcerstwa na ziemiach polskich Rzecznik Praw Dziecka – we współpracy z Główną Kwaterą Związku Harcerstwa Polskiego – przygotował specjalną publikację, zawierającą pomysły i propozycje zajęć wychowawczych z dziećmi. W wydawnictwie znalazły się przykłady konkretnych działań, które przybliżają ideę praw dziecka, historię Konwencji o Prawach Dziecka, a także rolę i zadania Rzecznika Praw Dziecka w polskim systemie prawnym. Publikacja, której prezentacja odbyła się podczas Jubileuszowego Zlotu Stulecia Harcerstwa w Krakowie w sierpniu 2010 roku, trafiła do wszystkich harcerskich wychowawców i opiekunów, a także największych bibliotek w całym kraju.

W 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka – w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi – osobiście spotykał się z przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz uczestniczył w wielu spotkaniach, seminariach, konferencjach i inicjatywach realizowanych przez organizacje pozarządowe, które służyły m.in. promocji i upowszechnianiu praw dziecka. Były to m.in.:

- I Zjazd Akademii Zarządzania Dyrektora Szkoły 2010 „Nowa podstawa programowa planowanie, realizacja i monitorowanie”, przygotowany przez miesięcznik „Dyrektor Szkoły” i Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp z o.o., (12 stycznia 2010 roku);
- spotkanie charytatywne, podczas którego prof. Alicja Chybicka oraz Fundacja „Na ratunek dzieciom z chorobą nowotworową” zaprezentowali projekt budowy Kliniki „Przylądek Nadziei” (21 stycznia 2010 roku);
- konferencja prasowa, która dotyczyła programu społecznego „Akademia Przyszłości”, realizowanego przez Stowarzyszenia Wiosna pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka (25 stycznia 2010 roku);
- obchody Dnia Bezpiecznego Internetu pod hasłem „Pomyśl, zanim wyślesz”, obchodzonego z inicjatywy Fundacji Dzieci Niczyje oraz Naukowej

- i Akademickiej Sieci Komputerowej, tworzących Polskie Centrum Programu Komisji Europejskiej „Safer Internet” (9 lutego 2010 roku);
- inauguracja III etapu kampanii „Dziecko – świadek szczególnej troski”, organizowanej pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka przez Fundację Dzieci Niczyje (3 marca 2010 roku);
 - VIII Finał kampanii społecznej „Cała Polska czyta dzieciom”, (8 marca 2010 roku);
 - Parada Schumana zorganizowana przez Polską Fundację im. Roberta Schumana (8 maja 2010 roku);
 - Talk Show „Sztuka życia i terapii”, zrealizowany na deskach Teatru Ateneum w Warszawie przez Fundację Krzewienia Kultury Artystycznej Osób Niepełnosprawnych (25 marca 2010 roku);
 - happening Fundacji Spełnionych Marzeń, który miał na celu przełamanie stereotypów wobec chorób onkologicznych (28 marca 2010 roku);
 - otwarcie Ośrodka Rehabilitacji AMICUS, powstałego z inicjatywy Fundacji Dzieciom „Zdążyć z Pomocą” (12 maja 2010 roku);
 - gala Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”, który od 17 lat organizuje Fundacja „Świat na TAK” (12 maja 2010 roku);
 - inauguracja kampanii Fundacji Dzieci Niczyje „Zły dotyk”, poświęconej problemowi wykorzystywania seksualnego dzieci (13 maja 2010 roku);
 - inauguracja Finałów 22. Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży, organizowana przez Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza (11 lipca 2010 roku);
 - otwarcie III Międzynarodowych Igrzysk Sportowych „Onko-Olimpiada 2010”, organizowanych pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka przez Fundację Spełnionych Marzeń (17 lipca 2010 roku);
 - uroczyste otwarcie Zlotu Związku Harcerstwa Polskiego z okazji 100-lecia harcerstwa w Polsce (17 sierpnia 2010 roku) oraz Msza Święta z okazji 100-lecia harcerstwa (22 sierpnia 2010 roku) – najważniejsze części obchodów Jubileuszu;
 - inauguracja kampanii „Nasze dzieci w sieci”, skierowanej do rodziców i uwrażliwiającej na zagrożenia związane z korzystaniem przez dzieci z Internetu. Organizatorem kampanii, nad którą patronat honorowy objął Rzecznik Praw Dziecka, jest Fundacja Kidprotect.pl (30 sierpnia 2010 roku);

- I Europejski Kongres Przeciwdziałania Przemocy Szkolnej (15 września 2010 roku);
- gala finałowa konkursu „Nauczyciel Roku”, zorganizowana 13 października 2010 roku na Zamku Królewskim w Warszawie;
- podsumowanie VI edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Czysty Las”, realizowanego pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka przez Towarzystwo Przyjaciół Lasu (28 października 2010 roku);
- spotkanie z cyklu „Obiady Czwartkowe”, zorganizowane przez Polską Akcję Humanitarną (4 listopada 2010 roku);
- debata w ramach VII edycji kampanii „Hospicjum to też Życie” zrealizowana przez Fundację Hospicyjną (4 listopada 2010 roku);
- widowisko „Ojczyźnie miłej służ!”, w ramach obchodów 100-lecia harcerstwa i 65. rocznicy istnienia hufca ZHP Świdnica (20 listopada 2010 roku);
- XV Wielka Gali Integracji, zorganizowana przez Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji (2 grudnia 2010 roku);
- spektakl charytatywny „Kopciuszek” zorganizowanego w Teatrze Wielkim – Operze Narodowej przez Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga dla dzieci z terenów dotkniętych klęską powodzi (5 grudnia 2010 roku);
- koncert muzyki filmowej z okazji XX-lecia działalności Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za Krokiem”, (11 grudnia 2010 roku).

W 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem 53 inicjatywy podejmowane przez organizacje pozarządowe na rzecz dzieci, a związane z promocją i upowszechnianiem praw najmłodszych.

VII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Rzecznik Praw Dziecka brał w 2010 roku udział w pracach międzynarodowych gremiów, zajmujących się ochroną praw dzieci oraz w konferencjach, poświęconych tej problematyce. Były to.:

- **Konferencja Branżowa „Dwunarodowościowe konflikty między polskimi i niemieckimi rodzicami i instytucjami z udziałem dzieci” – Groß Pinnow**

Spotkanie odbyło się w dniach 22-23 kwietnia 2010 roku w niemieckiej miejscowości Groß Pinnow, a jego celem była wymiana informacji i doświadczeń związanych ze sprawami dotyczącymi dzieci z polsko-niemieckich rodzin mieszanych. W konferencji uczestniczyli teoretycy i praktycy związani z wymiarem sprawiedliwości i sądownictwem rodzinnym: sędziowie, kuratorzy, mediatorzy, pracownicy Urzędów do Spraw Młodzieży oraz prawnicy. Konferencja miała charakter seminaryjno-warsztatowy a najważniejsze tematy poruszane podczas dyskusji dotyczyły porównania systemów i procedur prawnych w Polsce i w Niemczech, znaczenia mediacji w kontekście interkulturowym w przypadku dwunarodowych konfliktów w sprawach dzieci oraz struktury i sposobu pracy instytucji związanych z pomocą społeczną dla dzieci w Polsce i w Niemczech. Zaprezentowane zostały kompetencje i zadania Rzecznika, rodzaje kierowanych spraw do Biura oraz informacje dotyczące udziału Rzecznika Praw Dziecka w toczących się postępowaniach.

- **międzynarodowa konferencja, której gospodarzem było Ministerstwo Pracy Holandii oraz Międzynarodowa Organizacja Pracy – Haga**

Konferencja, która odbyła się w dniach 10-11 maja 2010 roku, zgromadziła blisko 400 uczestników z całego świata. Przedstawiono na niej najnowsze dane dotyczące sytuacji dzieci na świecie ze szczególnym naciskiem na informacje na temat dzieci pracujących w kontekście światowego kryzysu gospodarczego. Na konferencji przyjęto dokument mający na celu eliminację najcięższych form pracy dzieci do 2016 roku. Wzywa on do podjęcia działań przez rządy oraz organizacje pozarządowe i przeznaczenia środków finansowych na zapobieganie najcięższym formom pracy dzieci, stworzenia miejsc pracy dla dorosłych oraz odpowiednich programów krajowych w tym względzie. Konferencji towarzyszyły także warsztaty problemowe poświęcone m.in. implementacji stosownych przepisów prawnych a także wykorzystywaniu dzieci w celach marketingowych. W konferencji wzięła udział holenderska Królowa Beatrycze, a swoje przesłanie przekazała pani Hilary Clinton, Sekretarz Stanu USA,

informując o planowanym wsparciu inicjatywy zwalczania najcięższych form pracy dzieci przez USA.

- **spotkanie w związku trwającą w pierwszym półroczu 2010 roku Prezydencją Hiszpanii w Unii Europejskiej - Madryt**

Na spotkaniu 7 maja 2010 roku przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych w UE na temat korzystania przez dzieci z Internetu, jak również odnotowano istotny brak regulacji na poziomie europejskim dotyczących hazardu w Internecie. Omówiono również udział poszczególnych krajów w obchodach Dnia Bezpiecznego Internetu oraz zasady funkcjonowania centrów krajowych ds. podnoszenia świadomości publicznej na temat zagrożeń internetowych i centrów informacji o nadużyciach i przestępstwach internetowych. Przedstawiono też szereg wyników przeprowadzonych kampanii informacyjnych w UE.

- **międzynarodowa konferencja ekspertów z 25 krajów UE zajmujących się prawami dziecka – Antwerpia**

W dniach 8-9 września 2010 roku w Antwerpii odbyła się konferencja zorganizowana w ramach Prezydencji Belgii w UE. Podczas spotkania przedstawiciel Europejskiego Centrum Wiedzy o Prawach Dziecka dokonał przeglądu przedsięwzięć prowadzonych w krajach europejskich dotyczących praw najmłodszych oraz metod i narzędzi służących do ich wdrażania. Ważnym punktem obrad było przedstawienie przez Komisję Europejską planowanej Strategii Komunikacji (Agendy EU) dotyczącej praw dzieci. Omówiony został proces konsultacji, uwzględniający także dzieci. Opublikowany dokument ma przyczynić się do sprawniejszego wdrażania w krajach UE postanowień Konwencji o Prawach Dziecka. Na sesji plenarnej konferencji z uznaniem podkreślono, że w Polsce weszła w życie ustawa zakazująca całkowitego stosowania wobec dzieci kar cielesnych.

- **zjazd Rzeczników zrzeszonych w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – Strasburg**

Doroczne posiedzenie Rzeczników odbyło się w dniach 7-9 października 2010 roku w siedzibie Europejskiego Centrum Młodzieży w Strasburgu. Obrady poświęcone były omówieniu działalności członków ENOC w ostatnich 12 miesiącach i podejmowanych w ubiegłym roku innowacyjnych projektach na rzecz ochrony i promocji praw dziecka. Odbyły się także zajęcia warsztatowe, prowadzone równolegle dla Rzeczników Praw Dziecka oraz młodzieży z krajów europejskich, zrzeszonych w ramach Europejskiej Sieci Młodych Doradców utworzonej przy ENOC. Warsztaty dotyczyły przemocy, zdrowia, edukacji

i Internetu. Gośćmi zjazdu byli przedstawiciele Rady Europy i Komisji Europejskiej oraz Komitetu Praw Dziecka ONZ, jak również Stały Przedstawiciel ONZ ds. przeciwdziałania przemocy wobec dzieci. Jednym z ważniejszych wydarzeń był wybór nowych władz ENOC. Szefem Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC na lata 2011/2012 wybrany został jednocześnie polski Rzecznik Praw Dziecka.

- **posiedzenie Komitetu Praw Człowieka ONZ - Genewa**

Podczas posiedzenia, które odbyło się 12 i 13 października 2010 roku, omówiono raport Rady Ministrów w związku z VI Sprawozdaniem Okresowym Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (MPPOiP). W spotkaniu – obok polskiej delegacji pod przewodnictwem Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości Igora Działuka – uczestniczyli również przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich i organizacji pozarządowych. Na posiedzeniu Komitetu przedstawiciele Rządu zaprezentowali informacje na temat stanu implementacji do polskiego porządku prawnego postanowień MPPOiP. Udzielano również odpowiedzi na pytania dotyczące przestrzegania praw człowieka w Polsce. Członkowie Komitetu Praw Człowieka z uznaniem odnotowali informacje o nowych uprawnieniach przyznanych Rzecznikowi Praw Dziecka, a tym samym wzmocnieniu ochrony praw dzieci w Polsce. Komitet zalecił Polsce wprowadzenie przepisów prawnych szczegółowo regulujących warunki panujące w policyjnych izbach dziecka oraz przepisy umieszczanie i przebywanie dziecka w takich izbach. Podkreślono, iż Państwo powinno zapewnić, że dzieci, które nie dopuściły się czynu karalnego, nie będą umieszczane w policyjnych izbach dziecka.

- **V Europejskie Forum Praw Dziecka – Bruksela**

14 października 2010 roku w Brukseli, na spotkaniu zorganizowanym przez Komisję Europejską spotkali się przedstawiciele 25 państw członkowskich Unii Europejskiej, którzy debatowali na temat przestrzegania praw dziecka. W dyskusjach wzięli udział m.in. Wiceprzewodnicząca Komisji Europejskiej oraz Minister Sprawiedliwości Belgii. Omawiano przygotowywaną przez Komisję Europejską strategię komunikacyjną na rzecz praw dzieci. Rozmawiano też o współpracy Komisji Europejskiej z Radą Europy i wsparciu ze strony Rzeczników Praw Dziecka z Europy podczas wdrażania – na poziomie lokalnym – strategii oraz kampanii tych organów na rzecz praw najmłodszych. Podczas Forum dyskutowano również na temat ustanowienia we wszystkich państwach członkowskich UE niezależnych instytucji Rzeczników Praw Dziecka.

- **konferencja podsumowująca projekt Międzynarodowej Organizacji do Spraw Migracji „Zwiększanie świadomości w zakresie praw małoletnich cudzoziemców bez opieki poprzez kampanię informacyjną oraz zaangażowanie małoletnich cudzoziemców bez opieki w proces przygotowania kampanii” – Bruksela**

Podczas konferencji, która odbyła się 25 października 2010 roku w Brukseli zaprezentowano rozwiązania prawne obowiązujące w poszczególnych krajach europejskich w zakresie przyjmowania i ochrony małoletnich cudzoziemców przebywających w poszczególnych państwach. W czasie konferencji odbył się pokaz filmu „My name is”, skierowanego m.in. do dzieci cudzoziemskich bez opieki przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, ukazujący prawa przysługujące małoletnim i niebezpieczeństwa grożące im w przypadku samowolnego opuszczenia placówki.

- **nieformalne spotkanie Grupy Roboczej ds. opracowania III Protokołu Dodatkowego do Konwencji o Prawach Dziecka ONZ – Genewa**

Na spotkaniu, które miało miejsce 15 listopada 2010 roku w Genewie dyskutowano o projekcie protokołu, przygotowanego przez Przewodniczącego Grupy Roboczej. Projekt przewiduje możliwość składania skarg indywidualnych (art. 2 – *individual communications*), skarg zbiorowych (art. 3 – *collective communications*), skarg międzypaństwowych (art. 12 – *inter-state communications*) oraz procedury śledczej (art. 10 i 11 – *inquiry procedure*). W trakcie nieformalnego spotkania Grupy Roboczej omawiano tryb prac nad projektem ww. protokołu dodatkowego. Uzgodniono, że prace grupy zostaną podzielone na cztery sesje tematyczne. Uczestniczące w spotkaniu delegacje wyraziły wolę dalszego procedowania przez omawianie kolejnych postanowień protokołu i przyjmowanie zgłaszanych ewentualnych poprawek.

- **Konferencja Wysokiego Szczebla Rady Europy inaugurująca międzynarodową kampanię na temat przeciwdziałania przemocy seksualnej wobec dzieci - Rzym**

Konferencja odbyła się w dniach 29-30 listopada 2010 roku w Rzymie. Podczas otwarcia obecny był Prezydent Włoch, natomiast gospodarzem wydarzenia był Minister do spraw równouprawnienia Włoch. W trakcie obrad dyskutowano m.in. o tym, jak rzecznicy praw dziecka w Europie mogą pomóc w zapobieganiu zjawisku wykorzystywania seksualnego dzieci. Zgromadzeni wyrazili pełne poparcie dla tej niezmiennie istotnej kampanii Rady Europy, poruszono też zagadnienie związane z koniecznością utworzenia we

wszystkich krajach europejskich niezależnych instytucji ombudsmanów do spraw dzieci, jak również omawiano duży sukces poprzedniej kampanii RE przeciwko stosowaniu kar cielesnych wobec dzieci, w konsekwencji której np. w Polsce wprowadzono zakaz stosowania kar cielesnych. Polski Rzecznik Praw Dziecka na sesji plenarnej wygłosił referat nt. doświadczeń rzeczników praw dziecka w Europie w walce przeciwko wykorzystywaniu seksualnemu dzieci.

- **międzynarodowa konferencja „Zapewnienia wszystkim dzieciom sprawiedliwości i ochrony” – Bruksela**

Organizatorem spotkania, które odbyło się 7 i 8 grudnia 2010 roku w Brukseli była Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Minister Sprawiedliwości Belgii oraz Prezydencja Belgijska. Konferencja zgromadziła blisko 300 uczestników zajmujących się na co dzień zagadnieniami związanymi z przestrzeganiem praw dziecka. Spotkanie było okazją do rozpoczęcia debaty na temat wdrażania praw dziecka w krajach UE, a zwłaszcza wyzwań i strategii na rzecz ochrony dzieci szczególnie narażonych na krzywdę. Jednym z celów, jaki przyjęli organizatorzy spotkania, było stworzenie w wymiarze sprawiedliwości UE atmosfery przyjaznej dzieciom. Uczestnicy obrad mieli również okazję wziąć udział w warsztatach tematycznych poświęconych m.in. problemowi dzieci – ofiar przemocy domowej – i ich dostępu do instytucji oferujących wsparcie oraz możliwości składania skargi w takich instytucjach, jak Rzecznicy Praw Dziecka. Podczas trwania konferencji w jej kuluarach odbywały się interaktywne prezentacje organizacji międzynarodowych i ich projektów, podejmowanych na rzecz najmłodszych.

VIII. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA

Ustawowym obowiązkiem Rzecznika Praw Dziecka, zgodnie z art. 3 pkt. 5 Ustawy, jest upowszechnianie praw dziecka oraz metod ich ochrony. Podejmowane w ciągu roku inicjatywy Rzecznika służyły więc podnoszeniu i utrwalaniu wiedzy o prawach dziecka wśród samych dzieci, jak również osób dorosłych.

W ramach upowszechniania praw dziecka Rzecznik zwrócił się do Marszałka Sejmu RP z wnioskiem o uchwalenie roku 2012 – Rokiem Janusza Korczaka, w związku 70-tą rocznicą jego śmierci.

W wystąpieniu Rzecznik podkreślił że uchwalenie zainicjowanej przez Polskę Konwencji o Prawach Dziecka ONZ było możliwe w dużej mierze dzięki działalności i nauce Janusza Korczaka – lekarza, pisarza, pedagoga, oficera Wojska Polskiego, ale przede wszystkim głosiciela myśli, że dziecko jest autonomiczną osobą, która posiada własne zainteresowania, potrzeby i prawa. Że nie jest tylko przedmiotem opieki i troski, lecz podmiotem, którego prawa i interesy powinny być respektowane. Przywiązanie do tej wizji dzieciństwa Janusz Korczak potwierdził własnym życiem⁴⁹⁴.

W odpowiedzi⁴⁹⁵ Marszałek Sejmu zaznaczył, iż skierował wystąpienie do Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu, w celu dalszego procedowania. Przewodnicząca Komisji poinformowała, że przedmiotowy wniosek, zgodnie z Regulaminem Sejmu, zostanie rozpatrzony po 31 października 2011.

1. Działalność bieżąca

Jednym z najistotniejszych zadań – służącym podnoszeniu społecznej świadomości o prawach dziecka – było w 2010 roku zrealizowanie cyklu 16-stu konferencji naukowych „Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”. Konferencje, które odbyły się we wszystkich województwach, przygotowano w związku z dwoma jubileuszami – dwudziestą rocznicą uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka oraz dziesięcioleciem utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka w Polsce. Intencją Rzecznika było – we współpracy z uczelniami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami państwowymi i samorządowymi zaangażowanymi w ochronę praw najmłodszych – rozpoczęcie dyskusji na temat stanu przestrzegania praw dziecka w Polsce. Jednym z podstawowych założeń konferencji było również to, aby o prawach dziecka rozmawiać w szerokim gronie specjalistów oraz samych

⁴⁹⁴ GAB/500/2-1/BK

⁴⁹⁵ KSP-142-84/2-2010

zainteresowanych, czyli dzieci. We wszystkich 16 konferencjach udział wzięło prawie 6 000 osób, 26 organizacji pozarządowych, 27 szkół i placówek oświatowych, 16 uczelni wyższych oraz 36 instytucji rządowych i samorządowych (patrz Załącznik nr 9).

Upowszechnianie praw dziecka odbywało się również podczas licznych spotkań Rzecznika z dziećmi. Zorganizowane grupy z przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych czy ponadgimnazjalnych odwiedzały Rzecznika Praw Dziecka w jego biurze. W minionym roku Rzecznik gościł uczniów i wychowanków placówek m.in. z Nowego Sącza, Warszawy, Wrześni, Opolą, Sępólna Krajeńskiego, Żarowa, Wrocławia, Suliszewa, Tanowa oraz Przemyśla – łącznie ponad 500 osób. Program wizyty w Biurze Rzecznika Praw Dziecka – oprócz spotkania z Rzecznikiem – obejmował dodatkowo udział w zajęciach i warsztatach dotyczących praw dziecka. Rzecznik spotykał się również z dziećmi poza swoją siedzibą, w tym w szkołach, przedszkolach, szpitalach, placówkach wypoczynku oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Powyższe spotkania odbyły się m.in. w Łazach, Chruszczobrodzie, Sosnowcu, Rudnie, Przasnyszu, Nowym Dworze Mazowieckim, Rykach, Kazimierzu Dolnym, Bychawie, Głogowie, Opolu, Cieszynie, Kaliszu, Opatówku, Marchwacu, Bydgoszczy, Toruniu, Samostrzelu, Koźminie Wielkopolskim, Zagórowie, Turku, Tanowie, Kamieńcu Ząbkowickim, Barcinie, Elblągu, Nysie, Mragowie, Sieradzu, Łomży, Jaśle, Świdnicy, Witoszowie Dolnym, Ostojowie, Kielcach, Poznaniu, Olsztynie, Łodzi, Skierniewicach, Białymstoku, Rzeszowie czy w Krakowie.

W spotkaniach z Rzecznikiem wzięło udział ponad 45 tys. dzieci, a każdy uczestnik otrzymał na zakończenie materiały o prawach dziecka, m.in. Konwencję o Prawach Dziecka, zakładkę książkową z numerem telefonu zaufania, smycz, podkładkę pod mysz, długopis, plan lekcji, plakat. Upowszechnianiu praw dziecka służyły też spotkania Rzecznika Praw Dziecka ze studentami; w minionym roku miały one miejsce na uczelniach w Zielonej Górze, Lublinie, Warszawie, Rzeszowie, Kielcach, Kaliszu, Toruniu, Słupsku, Oświęcimiu, Olsztynie, Poznaniu, Wrocławiu, Opolu i Krakowie.

Rzecznik Praw Dziecka kontynuował w 2010 roku wydawanie publikacji – samodzielnie lub we współpracy z organizacjami pozarządowymi – służących propagowaniu wiedzy o prawach dziecka, czy też dostarczaniu propozycji rozwiązań problemów najmłodszych obywateli naszego kraju. Raport „Edukacja małych dzieci – standardy, bariery, szanse” – przygotowany przez Fundację Rozwoju Dzieci im. Jana Amosa Komeńskiego i Polsko-Amerykańską Fundację Wolności – stanowił próbę odpowiedzi na pytanie co robić, aby najmłodsi mieszkańcy polskich wsi, miast i miasteczek uzyskali dostęp do edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej o wysokiej jakości. Oprócz głębokiej analizy problemu,

Raport zawiera propozycje działań, dzięki którym można skutecznie zwalczyć istniejące bariery i zwiększyć szanse edukacyjne małych dzieci. Publikacja trafiła m.in. do Ministrów: Edukacji Narodowej, Zdrowia oraz Pracy i Polityki Społecznej; Rzecznika Praw Obywatelskich; Posłów z Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży Sejmu RP; Senatorów z Komisji Nauki, Edukacji i Sportu Senatu RP; Głównego Inspektora Sanitarnego; Kuratorów Oświaty; dyrektorów regionalnych ośrodków polityki społecznej oraz niespełna 200 bibliotek w całym kraju. Do tych bibliotek trafiło również wydawnictwo Rzecznika Praw Dziecka i Głównej Kwatery ZHP pod tytułem „Mam szczerą wolę”. Publikacja została też przekazana do wszystkich drużynowych i komend hufców Związku Harcerstwa Polskiego – łącznie do ok. 8 tys. osób. W 2010 roku ukazała się również broszura „Dzieci i młodzież w opiece zastępczej”, przygotowana we współpracy z Biurem Informacji Rady Europy, Stowarzyszeniem SOS Wioski Dziecięce w Polsce oraz ze Stowarzyszeniem Interwencji Prawnej. Zawarte w niej informacje pomogą zrozumieć dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej zasady organizacyjne tej formy opieki, a przede wszystkim – przybliżą przysługujące im prawa. W książeczce zamieszczono również konkretne przykłady spraw związanych z opieką zastępczą, które pomogą m.in. polepszyć komunikację podopiecznych z ich opiekunami i pracownikami socjalnymi.

Tradycyjnie już, Rzecznik Praw Dziecka zabierał głos w sprawach ważnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych, kierując do nich listy otwarte. W 2010 roku Rzecznik wystosował listy m.in. w związku z:

- Międzynarodowym Dniem Dziecka (1 czerwca 2010 roku);
- zakończeniem roku szkolnego 2009/2010 (24 czerwca 2010 roku);
- rozpoczęciem roku szkolnego 2010/2011 (26 sierpnia 2010 roku);
- Dniem Nauczyciela (13 października 2010 roku);
- Dniem Pracownika Socjalnego (17 listopada 2010 roku);
- potrzebą zwrócenia uwagi na bezpieczeństwo dzieci, podczas sylwestrowych zabaw z użyciem fajerwerków, petard i zimnych ogni (30 grudnia 2010 roku).

Rzecznik Praw Dziecka w 2010 roku współpracował z mediami przy upowszechnianiu praw dziecka. Tą drogą Rzecznik komentował aktualne informacje dotyczące podejmowanych działań, udzielał wyjaśnień na temat interwencji w sprawach jednostkowych, a także przybliżał konkluzje wystąpień o charakterze generalnym, kierowanych do instytucji państwowych. Podnoszeniu świadomości na temat praw najmłodszych służyły również wywiady telewizyjne, radiowe i prasowe, których w 2010 roku udzielał Rzecznik Praw

Dziecka. Łącznie w prasie i na portalach internetowych ukazało się w minionym roku ponad 1820 artykułów dotyczących działalności Rzecznika.

Rzecznik Praw Dziecka prowadzi również Centrum Informacji o Prawach Dziecka, którego zadaniem jest gromadzenie i upowszechnianie wiedzy na temat stanu przestrzegania praw najmłodszych. W ramach Centrum prowadzona i rozbudowywana jest biblioteka, w której znajdują się wydawnictwa dotyczące takich zagadnień, jak m.in. prawa dziecka czy też prawne, psychologiczne bądź socjologiczne ujęcia dziecka. Z zasobów biblioteki bardzo często korzystają studenci oraz doktoranci. Centrum koordynuje również praktyki studenckie w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, dzięki którym studenci takich kierunków, jak prawo, administracja, pedagogika, psychologia, dziennikarstwo, socjologia i bibliotekarstwo – mogą dokładnie poznać specyfikę działania Rzecznika Praw Dziecka.

W minionym roku Rzecznik Praw Dziecka rozstrzygnął konkurs na najlepsze prace magisterskie i doktorskie – obronione w roku akademickim 2007/2008 i 2008/2009 – i dotyczące wybranych zagadnień z zakresu praw dziecka. Najlepiej oceniona została praca „Wykorzystywanie seksualne dzieci w Internecie” Magdaleny Molsy, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Ireny Rzeplińskiej z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego. Czołowe miejsca zajęły również prace pt. „Ofiary czy sprawcy? Zjawisko dzieci-żołnierzy w prawie międzynarodowym” autorstwa Agnieszki Jacuńskiej, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Bożeny Gronowskiej z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz „Ochrona dziecka w polskim prawie karnym na tle standardów międzynarodowych”, napisana przez Justynę Gorczycę pod kierunkiem prof. dr hab. Tadeusza Jasudowicza z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W grudniu 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka ogłosił kolejny konkurs na prace dyplomowe dotyczące praw dziecka, które zostały obronione w roku akademickim 2009/2010.

W roku 2010 prowadzono w dalszym ciągu serwis „Strefa Młodych” (www.strefamlodych.pl) – specjalną stronę internetową Rzecznika Praw Dziecka skierowaną do młodzieży i przez młodych ludzi współredagowaną. Wśród publikowanych na stronie materiałów są m.in. artykuły, teksty, zdjęcia, historyjki oraz krótkie filmy poruszające kwestie przestrzegania praw dziecka i działalności Rzecznika.

Ważną rolę w upowszechnianiu praw dziecka odgrywa Nagroda Honorowa Rzecznika Praw Dziecka, przyznawana osobom i instytucjom szczególnie zasłużonym dla działalności na rzecz dzieci i obrony ich praw. W 2010 roku medal ten otrzymała Magdalena Kochan – Poseł na Sejm RP, Zastępca Przewodniczącego sejmowej Komisji Polityki Społecznej i oraz

dr Wanda Błęńska – lekarka, która przeszło 40 lat opiekowała się dziećmi trędowatymi w Ugandzie, założyła dla nich szkołę, a za swoją działalność otrzymała Order Świętego Sylwestra, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski oraz Order Uśmiechu. Wcześniej Rzecznik wyróżnił m.in. dr Marię Łopatkową, prof. dr hab. Jadwigę Bińczycką, Annę Dymną oraz Fundację „Dzieci Niczyje”, Komitet Ochrony Praw Dziecka, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci i Redakcję miesięcznika dla dzieci „Płomyczek”.

2. Wydarzenia

W 2010 roku z upowszechnianiem praw najmłodszych związanych było wiele wydarzeń, które Rzecznik Praw Dziecka organizował lub współorganizował. Były to m.in.:

- **akcja związana z dwudziestolecie Konwencji o Prawach Dziecka**

Pod koniec lutego 2010 roku Rzecznik Praw Dziecka podsumował akcję ogłoszoną w związku z 20. rocznicą uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka. 13 listopada 2009 roku Rzecznik zaapelował do dyrektorów szkół i placówek oświatowych o przeprowadzenie zajęć poświęconych prawom dziecka oraz o przesłanie do Biura Rzecznika powstałych przy tej okazji prac plastycznych lub literackich. Na jego apel odpowiedziało prawie 5 tysięcy osób – spośród nich wyłoniono 46 twórców, którzy otrzymali nagrody oraz 166 wyróżnionych.

- **obchody setnej rocznicy urodzin Ireny Sendlerowej**

19 lutego 2010 roku Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uczcił setną rocznicę urodzin Ireny Sendlerowej, przyjmując przez aklamację okolicznościową uchwałę, poświęconą Jej pamięci. Irena Sendlerowa – członkini Rady Pomocy Żydom „Żegota”, która z warszawskiego getta uratowała około 2,5 tysiąca dzieci – urodziła się 15 lutego 1910 roku w Warszawie. W dniach 16-18 lutego odbył się natomiast – pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka – ogólnopolski zjazd szkół sendlerowskich. W ramach obchodów odsłonięto tablicę pamiątkową przy ul. Pawińskiego 2a na warszawskiej Ochocie, a także wręczono medale „Ludziom czyniącym dobro”. Otrzymali je m.in. Pierwsza Dama Maria Kaczyńska, córka Ireny Sendler Janina Zgrzebska, Prezes Fundacji TVN „Nie jesteś sam” Bożena Walter oraz Rzecznik Praw Dziecka.

- **ogólnopolska kampania społeczna „Stop pedofilom!”**

Kampania realizowana przez Rzecznika Praw Dziecka i Fundację Kidprotect.pl, której inauguracja odbyła się 25 maja 2010 roku⁴⁹⁶.

⁴⁹⁶ Por. str. 170

- **Ogólnopolska kampania społeczna „Płytką wyobraźnia to kalectwo”**

Kampania organizowana przez Rzecznika Praw Dziecka i Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji trwała od 9 czerwca do 31 sierpnia 2010 roku⁴⁹⁷.

- **Ogólnopolska kampania pod hasłem „Zły dotyk” w ramach kampanii społecznej „Dziecko w Sieci”**

Kampania realizowana w okresie czerwiec – grudzień 2010 roku przez Rzecznika Praw Dziecka we współpracy z Fundacją „Dzieci Niczyje” oraz Naukową i Akademicką Siecią Komputerową.

- **Ogólnopolska kampania społeczna „Mądrzy Rodzice”**

Inauguracja kampanii prowadzonej we współpracy z Fundacją Kidprotect.pl odbyła się 20 września 2010 roku⁴⁹⁸.

3. Patronaty

Organizatorzy przedsięwzięć, przeznaczonych dla i na rzecz dzieci – m.in. organizacje pozarządowe, placówki naukowe, organy administracji państwowej i samorządowej – zwracają się często do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o objęcie takich inicjatyw jego honorowym patronatem. W 2010 roku Rzecznik zdecydował się objąć patronatem 107 wydarzeń. W wielu z nich wziął udział osobiście lub poprzez delegowanych przedstawicieli⁴⁹⁹.

⁴⁹⁷ Por. str. 171

⁴⁹⁸ Por. str. 170

⁴⁹⁹ Por. „Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika w 2010 roku” – zał. nr 6, str. 206

**UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Polska złożyła dwa zastrzeżenia do Konwencji o Prawach Dziecka. Pierwsze z nich dotyczy artykułu 7, wobec którego Polska zastrzegła, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu na gruncie przepisów, umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka. Drugie odnosi się do granicy wieku, od którego dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych – o czym rozstrzygać ma prawo Rzeczypospolitej Polskiej, jednak granica ta nie może być niższa, niż przewidziana w artykule 38 Konwencji.

Zastrzeżenia te pomimo, że nie znajdują uzasadnienia zarówno na gruncie nauk, jak i praktyki społecznej w dalszym ciągu nie zostały wycofane.

PRAWO DO ŻYCIA I ZDROWIA

„Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.”

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej”

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

W roku 2010 znacząco zmniejszyła się liczba skarg dotycząca utrudnień związanych z przebywaniem rodziców z dzieckiem podczas jego hospitalizacji. Odnotowano również spadek liczby wystąpień w związku z odmową przyjęcia chorego dziecka przez lekarza w przychodni lub w szpitalu.

Śród problemów, związanych z prawem do życia i zdrowia, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **niewystarczającą dostępność do lekarzy specjalistów oraz długi czas oczekiwania na badanie lub zabieg**

Nadal występuje kwestia dostępności do lekarza specjalisty (w tym pediatry) oraz długiego czasu oczekiwania na badanie lub zabieg. Problemem jest zbyt mała liczba pediatrów i innych specjalistów chorób dziecięcych. Działania Narodowego Funduszu Zdrowia nie przynoszą poprawy w tym zakresie.

- **niedostateczną opiekę zdrowotną w przedszkolach i szkołach**

Potrzeby zdrowotne dzieci w szkołach i placówkach oświatowych są niedostatecznie realizowane. Ma to szczególne znaczenie w przypadku opieki nad dziećmi przewlekle

chorymi, np. z cukrzycą czy padaczką. Zawieranie kontraktu z pielęgniarką, na pracę trwającą kilka godzin w tygodniu nie zabezpiecza potrzeb dzieci, gdyż nie jest to opieka świadczona w sposób ciągły.

W dalszym ciągu nie zrealizowano postulatów Rzecznika w zakresie konieczności przeprowadzania w szkole corocznego badania dziecka zdrowego przez lekarza pediatrę. Jest to konieczne w związku z zauważalnym wzrostem problemów i chorób cywilizacyjnych, w szczególności wad postawy i otyłości u dzieci. Skuteczna profilaktyka oraz wdrożenie systemu wczesnego diagnozowania, niewątpliwie poprawi kondycję zdrowotną społeczeństwa.

- **niedostateczną opiekę stomatologiczną**

W dalszym ciągu istnieje pilna potrzeba zapewnienia, szczególnie na obszarach wiejskich, opieki stomatologicznej dla dzieci. W Polsce odsetek dzieci z próchnicą i wadami zgryzu jest bardzo duży (od 85% do 94% - w zależności od wieku). Wprowadzenie postulowanych już w latach ubiegłych mobilnych gabinetów stomatologicznych tzw. „dentobusów”, które dotrą do każdego dziecka, byłoby stosunkowo tanią i skuteczną metodą na ograniczenie tego zjawiska.

- **brak dostępności do nowoczesnych leków**

Długotrwałe procedury udostępnienia nowoczesnego leku, po wydaniu pozytywnej opinii konsultanta z danej dziedziny medycyny, powodują znaczne ograniczenia w dostępności, a wręcz czasami uniemożliwiają dostęp do nowoczesnych leków dla dzieci.

- **brak danych i analizy problemu oraz metod skutecznego przeciwdziałania w stosowaniu środków odurzających**

W Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych oraz leków w celach niemedycznych. Brak danych nie pozwala na ocenę skali zjawiska i wdrożenie skutecznego programu przeciwdziałania. Działania Rządu w walce z tzw. „dopalaczami” spowodowały znaczący spadek liczby dzieci, przyjmowanych do szpitala po ich zażyciu.

- **samobójstwa i samouszkodzenia dzieci**

Obserwuje się coraz większy odsetek dzieci z zaburzeniami depresyjno-lękowymi, które podejmują próby samobójcze i zamierzone samookaleczenia. Istnieje pilna potrzeba wprowadzenia systemu gromadzenia i analizy danych odzwierciedlających prawdziwą skalę zjawiska. Brak jest programu profilaktyki zapobiegania samobójstwom dzieci.

- **dostęp do sanatoriów i uzdrowisk dla dzieci**

Systematycznie zmniejsza się liczba miejsc w sanatoriach i uzdrowiskach dla dzieci pomimo tego, że liczba dzieci chorych na choroby cywilizacyjne i przewlekłe w populacji osiąga ok. 20%. Niepokojącym zjawiskiem jest tendencja do likwidacji tego typu placówek lub przekształcania je na potrzeby dorosłych.

- **zapewnienie specjalistycznej opieki dla dzieci przewlekle chorych pozostających pod opieką placówki opiekuńczo-wychowawczej**

Istnieje konieczność rozszerzenia katalogu placówek opiekuńczo-wychowawczych o nowy typ placówki specjalistycznej dla dzieci chorych, dotkniętych różnego typu chorobami i wadami rozwojowymi. Utworzenie medyczno-opiekuńczych ośrodków rozwiąże problem wielomiesięcznego pobytu dzieci – zwłaszcza noworodków i dzieci młodszych – na oddziałach szpitalnych. Procedowany w Sejmie RP projekt ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza nowe rozwiązania, które są zgodne z postulowanymi przez Rzecznika Praw Dziecka propozycjami zmian w tym zakresie⁵⁰⁰.

⁵⁰⁰ ZSR/410/25/2010/AW Stanowisko do projektu ustawy o wspieraniu rodziny i rodzinnej pieczy zastępczej z 23.11.2010 r.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

„(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi”

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

W obowiązującym stanie prawnym i faktycznym należy zauważyć następujące problemy:

- **skuteczność egzekucji prawa do kontaktu dziecka z obojgiem rodziców**

Nadal znaczna liczba spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyła egzekucji orzeczeń regulujących kontakty dzieci i rodziców. Sprawy sądowe toczą się latami, a postępowania wykonawcze są nieskuteczne. Prawo dziecka do bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców gwarantuje art. 10 Konwencji o Prawach Dziecka.

- **brak procedur postępowania dla kuratorów przy czynnościach odebrania dziecka**

Należy uzupełnić obowiązujące przepisy o wytyczne, które w jasny, systemowy i nie budzący wątpliwości interpretacyjnych sposób regulować będą postępowanie kuratora i innych służb podczas odebrania dziecka. Konieczne jest określenie zasad przygotowania małoletniego i jego bliskich do czynności przymusowego odebrania. Standaryzacja podejmowanych przez kuratora czynności pozwoli w lepszy sposób egzekwować orzeczenia sądów przy pełniejszej obronie interesów samego dziecka.

- **stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu pomocy rodzinie znajdującej się w kryzysie, gwarantującego dzieciom prawo do wychowania w rodzinie i powrotu do rodziny biologicznej w razie konieczności czasowego jej opuszczenia**

Niezbędnym jest przyspieszenie prac nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nad dzieckiem. Jego istotą jest stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną je wychowującą, jeżeli ma ona trudności w prawidłowym wykonywaniu swoich funkcji. Zainteresowanie państwa rodziną, przeżywającą różnego rodzaju trudności, niewydolną wychowawczo czy dysfunkcyjną winno zaczynać się nie w momencie, kiedy konieczne jest zabranie dziecka z rodziny, lecz daleko wcześniej, kiedy pojawiają się pierwsze niepokojące sygnały.

Wspomniany projekt jest niezwykle ważny również ze względu na obserwowany kryzys rodzicielstwa zastępczego, rozwiązywanie rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych, trudności z pozyskiwaniem kandydatów. Liczba rodzin zastępczych nie odpowiada liczbie dzieci oczekujących na umieszczenie w tej formy opieki.

- **sprawne regulowanie sytuacji prawnej dzieci, umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych**

Według danych Centrum Metodycznego Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej na umieszczenie zgodnie z wyrokiem sądu w MOW-ie czekało ponad 200 nieletnich, natomiast na miejsce w MOS-ie – ponad 800. Główny cel utworzenia Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii – udzielenie specjalistycznej pomocy dzieciom – nie jest więc w praktyce realizowany.

Do MOW-ów i MOS-ów kierowanych jest coraz więcej wychowanków domów dziecka, co może świadczyć o nienależytym wypełnianiu przez nie funkcji wychowawczych. Zdarza się, że wychowankowie domów dziecka stanowią 30% wychowanków MOW/MOS.

Brakuje też placówek interwencyjnych, funkcjonujących w systemie oświaty, przeznaczonych do tymczasowego umieszczania nieletnich. Dzieci trafiają do pogotowia opiekuńczego, gdzie w jednym miejscu przebywają pozbawione opieki rodziców dzieci ze zdemoralizowanymi nieletnimi.

Trudności polegające na braku miejsc we właściwych placówkach, umieszczaniu nieletnich w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, czy braku placówek tymczasowych dla dzieci zdemoralizowanych, wskazują na konieczność pilnej współpracy wielu resortów.

Sprawniej i bez zbędnej zwłoki powinny się toczyć sprawy sądowe dotyczące uregulowania sytuacji prawnej dziecka.

- **konieczność monitorowania procedur przysposobienia przy tzw. adopcji ze wskazaniem**

Powierzenie opieki nad dzieckiem osobom starającym się o jego przysposobienie wymaga, rzetelnej i możliwie sprawnej procedury. Musi być ona poprzedzona starannym wywiadem, szkoleniem, poznaniem motywacji osób pragnących przysposobić dziecko, ich predyspozycji psychofizycznych i możliwości materialnych, skutkujących uzyskaniem kwalifikacji przez potencjalnych rodziców adopcyjnych.

Konieczne jest szczegółowe monitorowanie procedur związanych z przysposobieniem ze wskazaniem. Adopcja taka nie może wynikać jedynie z zawartego porozumienia pomiędzy

rodzicami adopcyjnymi i matką biologiczną. Praktyka taka stwarza ryzyko funkcjonowania tzw. szarej strefy adopcyjnej, a w konsekwencji handlu dziećmi.

- **realizacja procedur adopcyjnych**

Najczęstszą przeszkodą, która uniemożliwia lub utrudnia adopcję, jest nieuregulowana sytuacja prawna dziecka.

Obowiązek współpracy z ośrodkiem adopcyjno-opiekuńczym spoczywa na placówce, w której przebywa dziecko. Z przeprowadzanych przez Rzecznika Praw Dziecka kontroli wynika, że wiele dzieci nie jest zgłaszanych do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, przez co skazuje się je na wielomiesięczny, a czasem wieloletni pobyt w domu dziecka.

- **problem skreślenia z listy podopiecznych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w przypadku skierowania ich do placówek resocjalizacyjnych**

Pobyt w młodzieżowym ośrodku wychowawczym czy schronisku dla nieletnich z założenia ma charakter przejściowy. Poprzez skreślenie wychowanka z listy podopiecznych macierzystej placówki, zakłada się, że ustały przyczyny umieszczenia dziecka w pieczy instytucjonalnej. Dziecko zostaje pozbawione przez to stałego środowiska wychowawczego.

- **problem urlopowania wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w przypadku skierowania ich do placówek resocjalizacyjnych**

Występuje zjawisko urlopowania – na święta, przerwy międzysemestralne czy weekendy – dzieci niezresocjalizowanych z młodzieżowych ośrodków wychowawczych do macierzystej placówki opiekuńczej. Placówka resocjalizacyjna ma obowiązek świadczyć pomoc ciągłą bez konieczności jej przerywania. Powrót dziecka przedwcześnie do macierzystej placówki może rodzić szereg problemów i zagrożeń dla dzieci, które nie są zdemoralizowane.

- **wzmocnienia gwarancji procesowych dla małoletnich poniżej 13 roku życia**

Dziecko pomiędzy 13 a 18 rokiem życia posiada zdolność do podejmowania czynności w sprawach dotyczących jego osoby. Może więc w jakimś zakresie reprezentować swoje interesy poprzez wyrażenie opinii. Prawo przewiduje także możliwość wypowiedzenia się przez dziecko, jeżeli stan jego rozwoju psychofizycznego na to pozwala. Wątpliwości budzi jednak zakres gwarancji procesowych dla dziecka poniżej lat 13.

Praktyka spraw przekazywanych Rzecznikowi Praw Dziecka wskazuje na niedostateczną reprezentację dziecka w postępowaniach dotyczących ograniczenia lub

pozbawienia władzy rodzicielskiej. Opiekunowie, których władza rodzicielska może być przez sąd ograniczona, mogą mieć trudności z właściwym reprezentowaniem interesów dziecka. Skutkuje to wieloletnim przebywaniem dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i przedłużającymi się postępowaniami o uregulowanie sytuacji prawnej małoletnich.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

„Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...)”

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2010 roku podobnie jak w poprzednim Rzecznik Praw Dziecka nie odnotował ani jednej skargi związanej z realizacją programów dożywiania dzieci w placówkach edukacyjnych.

Spośród problemów, związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **zamrożenie progów dochodowych**

Kryterium dochodowe, od którego uzależnione jest przyznanie świadczeń, m.in. zasiłku rodzinnego i dodatków do zasiłku, pozostaje niezmiennie od ośmiu lat i utrzymuje się na poziomie 504 złotych na osobę w rodzinie. Oznacza to znaczące zmniejszanie kręgu uprawnionych i możliwości świadczenia pomocy.

- **problem zagrożenia ubóstwem dzieci z rodzin wielodzietnych**

Co 8 rodzina z dziećmi znalazła się w sferze ubóstwa ustawowego. Zagrożenie ubóstwem jest silnie determinowane liczbą dzieci – w sferze ubóstwa znalazło się niemal 2/3 rodzin z czterema i więcej dziećmi na utrzymaniu⁵⁰¹.

- **środki utrzymania dla dzieci powierzonych osobom starającym się o funkcję rodziny zastępczej**

Osoby, które sprawują pieczę nad dziećmi powierzonymi ich opiece na czas trwania postępowania o ustanowienie rodziny zastępczej powinny otrzymywać wsparcie finansowe, w wysokości przysługującej rodzinom zastępczym. Pozwoli to zabezpieczyć sferę materialną sprawujących pieczę, a w szczególności dobro pozostającego pod opieką małoletniego.

⁵⁰¹ Kondycja życiowa rodzin z dziećmi - raport z badań wykonanych na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka, patrz. zał. 11.

- **ograniczenie prawa do dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka**

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości 170,00 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340,00 zł na wszystkie dzieci, a w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80,00 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160,00 zł na wszystkie dzieci. Takie unormowanie bezzasadnie pomija pozostałe dzieci w rodzinie, pozbawiając osobę samotnie je wychowującą prawa do dodatku.

- **ograniczenie zasady równości w ulgach podatkowych dla rodzin**

Z ulgi prorodzinnej mogą korzystać tylko podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych, uzyskujący dochody opodatkowane na ogólnych zasadach przy zastosowaniu skali podatkowej, wychowujący małoletnie dzieci. Z ulgi nie mogą natomiast korzystać rolnicy i przedsiębiorcy, którzy rozliczają się w sposób ryczałtowy, w drodze tzw. karty podatkowej oraz osoby, które płacą podatek liniowy. Takie rozwiązanie wyklucza część obywateli z prawa do ulgi podatkowej z tytułu wychowywania dzieci.

- **trudną sytuację mieszkaniową rodzin z dziećmi**

Do Rzecznika Praw Dziecka napływa wiele skarg dotyczących problemów mieszkaniowych rodzin z dziećmi, których nie stać na samodzielne kupno lub wynajem mieszkania.

PRAWO DO NAUKI

„Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...).”

(art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka)

Nie rozwiązano następujących problemów, związanych z prawem do nauki:

- **ograniczony dostęp do usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3**

W Polsce utrudniony jest dostęp do usług opieki nad dzieckiem do 3 roku życia. Żłobki lub inne alternatywne formy opieki powstają przede wszystkim w dużych miastach. Utrudnieniem są wysokie koszty, jakie rodzic musi ponosić za opiekę, korzystając z alternatywnych form opieki nad dzieckiem. Obecnie z opieki żłobkowej korzysta 2,7% ogółu dzieci w wieku do 3 roku życia.

- **ograniczony dostęp do edukacji przedszkolnej**

Na podstawie danych SIO na dzień 30 września 2010 roku oraz danych z Rocznika Demograficznego 2010 GUS wynika, iż w roku szkolnym 2010/2011 ok. 50% dzieci w wieku 3 lat, ok. 64% dzieci w wieku 4 lat i 81% pięcioletków objętych jest wychowaniem przedszkolnym. Z danych statystycznych wynika, iż wystąpił wzrost wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej z ok. 60% w roku szkolnym 2009/2010 do prawie 65% w bieżącym roku szkolnym.

Niestety nadal wiele dzieci nie może realizować prawa do edukacji przedszkolnej. Dotyczy to zwłaszcza najmłodszych mieszkańców wsi – zaledwie co czwarte dziecko w wieku 3 lat jest przedszkolakiem.

- **niedostosowanie treści, metod i organizacji nauczania dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**

Dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych mogą skutecznie kontynuować naukę, jeśli uzyskają odpowiednią pomoc pedagogiczną w formie specjalnego programu i specjalnych metod nauczania dostosowanych do ich potrzeb. Często też potrzebują odmiennych rozwiązań organizacyjnych, dostosowania wymagań edukacyjnych oraz indywidualnego systemu oceniania. W Polsce w takich sytuacjach często sugeruje się rodzicom organizację dla ich dziecka indywidualnego nauczania. W praktyce oznacza to ograniczenie lub wręcz zaprzestanie kontaktu z rówieśnikami, a co za tym idzie – postępującą izolację społeczną.

- **ograniczenie produkcji i emisji programów dla dzieci w telewizji publicznej**

Telewizja Polska sukcesywnie eliminuje programy dla dzieci i osób z niepełnosprawnością. Zlikwidowano popularne programy jak np. „Teleranek”. Krótszym czasem emisji objęto „dobranocki”.

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

„Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...)”.

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

Pełniejszej ochronie dzieci przed przemocą służyć będą zapisy ustawy *o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw*, która weszła w życie w dniu 1 sierpnia 2010 roku (Dz. U. z dnia 20 września 2005 roku z późn. zm.).

Powyższą ustawą zakazano osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim stosowania kar cielesnych.

Rzecznik Praw Dziecka z satysfakcją przyjął wprowadzenie takiego unormowania. Przyjęte rozwiązania przyczynią się do skuteczniejszego zwalczania przemocy wobec dzieci.

Niemniej jednak wskazać również należy na problemy, związane z ochroną dzieci przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem:

- **przedawniania się przestępstw seksualnych wobec dzieci**

W myśl obowiązujących przepisów, przedawnienie przestępstw seksualnych, w których pokrzywdzony jest małoletni, nie może nastąpić przed upływem 5 lat od ukończenia przez niego 18. roku życia. Czyny te nie powinny jednak ulegać przedawnieniu, ponieważ wiele ofiar molestowania seksualnego dopiero w życiu dorosłym zaczyna zdawać sobie sprawę ze skali doznanej krzywdy i podejmuje walkę o ukaranie sprawcy.

- **brak uregulowań, pozwalających małoletnim powyżej 15 roku życia na złożenie wniosku o ściganie w sprawie o zgwałcenie**

W myśl obowiązujących: art. 51 Kodeksu postępowania karnego oraz art. 205 Kodeksu karnego, dziecko które ukończyło 15 rok życia nie posiada uprawnienia do złożenia wniosku w celu podjęcia przez uprawnione organy postępowania w sprawie o zgwałcenie. Czyn ten, jeśli pokrzywdzonym jest małoletni powyżej lat 15, nie podlega bowiem ściganiu z urzędu, a dopiero po złożeniu wniosku przez ustawowego przedstawiciela pokrzywdzonego.

W sytuacji dopuszczenia się przez przedstawiciela ustawowego takiego czynu na małoletnim, nie dochodzi do zainicjowania postępowania przygotowawczego.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

W dalszym ciągu postępowania sądowe w sprawach dotyczących dzieci trwają zbyt długo. Powinny ze względu na dobro dziecka być rozpatrywane priorytetowo.

- **szczegółowa regulacja warunków panujących w policyjnych izbach dziecka**

Zgodnie z zaleceniem Komitetu Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych wyrażonym w Genewie w związku z VI Sprawozdaniem Okresowym Rzeczypospolitej Polskiej z realizacji postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych należy szczegółowo uregulować warunki panujące w policyjnych izbach dziecka oraz przepisy regulujące umieszczanie oraz przebywanie dziecka w takich izbach. Państwo powinno zapewnić, że dzieci które nie dopuściły się czynu karalnego nie będą umieszczane w policyjnych izbach dziecka.

PRAWA DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

„Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa”.

(art. 23 Konwencji o Prawach Dziecka)

Szczególnym obszarem troski Rzecznika Praw Dziecka są prawa dzieci z niepełnosprawnością – w ich przypadku pomoc zarówno organizacyjna, jak i finansowa musi być dokonywana z większym zrozumieniem dla potrzeb tych dzieci.

Dlatego też Rzecznik Praw Dziecka nadal będzie zabiegał o ratyfikację przez Polskę Konwencji Narodów Zjednoczonych z 13 grudnia 2006 roku o prawach osób niepełnosprawnych.

W zakresie przestrzegania praw dzieci z niepełnosprawnością należy zauważyć następujące problemy:

- **dostępu dzieci z niepełnosprawnością do szkół i placówek oświatowych**

W dalszym ciągu występują problemy z organizacją dowożenia do szkół i placówek dzieci z niepełnosprawnością. Gminy często obciążają ich dowozem rodziców, zwracając jedynie koszty biletów komunikacji publicznej. Często zdarzają się próby zawierania umów z rodzicami na dowożenie dziecka przez rodzica własnym środkiem transportu, wg stawek niezadowalających rodziców.

W związku ze zmniejszeniem się liczby składanych do Rzecznika skarg na niedostosowanie placówek do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością, należy uznać, iż poprawiła się sytuacja, a szkoły zaczęły lepiej dostrzegać potrzeby tych dzieci.

- **mała ilość adopcji dzieci z niepełnosprawnością**

Problemem pozostaje nadal mała ilość adopcji dzieci z niepełnosprawnością. Konieczne jest wdrożenie programów, powodujących zwiększenie zainteresowania dziećmi z niepełnosprawnością, oczekującymi na adopcję oraz ułatwień finansowe dla rodziców adoptujących.

- **dostępu dzieci z niepełnosprawnością do wypoczynku**

Zbyt mały jest udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. W wypoczynku, zorganizowanym w miejscu zamieszkania zaledwie 2,4% wszystkich uczestników stanowiły dzieci z niepełnosprawnością, a poza miejscem zamieszkania – tylko 0,5% (dane na podstawie przeprowadzonych kontroli w wybranych formach wypoczynku).

- **zwiększenie dostępu do dóbr kultury dla dzieci niewidomych i niesłyszących**

W publicznej sferze medialnej, bibliotekach, muzeach i innych placówkach kulturalnych, nadal brak jest oferty dla dzieci, posługujących się językiem migowym lub alfabetem Braille’a. Szczególnie negatywnie należy to ocenić w odniesieniu do mediów publicznych.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych Rzecznika Praw Dziecka w 2010 roku

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
1	05.01.2010 ZSS/500/1/ 2010/GW	Minister Zdrowia	Prośba o podjęcie działań, zmierzających do wyeliminowania przypadków odmowy udzielenia pomocy medycznej dzieciom nie mogącym przedstawić dowodu ubezpieczenia.	25.01.2010	Minister poinformował, że wystosował pismo do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z prośbą o przekazanie stosownych zaleceń do świadczeniodawców w celu respektowania uprawnień dzieci nie mających dowodu poświadczającego ubezpieczenie.
2	06.01.2010 ZSS/500/2/ 2010/EK	Minister Zdrowia	Prośba o podjęcie pilnych działań na rzecz zabezpieczenia potrzeb dzieci chorych na choroby nowotworowe.	02.02.2010	Minister poinformował, że 08.01.2010 r. Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia podpisał zarządzenie, które wyeliminowało przepis ograniczający udzielenie świadczenia chemioterapii niestandardowej do miejsca pracy konsultanta krajowego lub wojewódzkiego.
3	13.01.2010 ZSS/500/3/ 2010/EK	Minister Zdrowia	Prośba o rozpatrzenie postulatów, dotyczących usprawnienia i poprawy dostępności do opieki stomatologicznej dla dzieci.	11.02.2010	Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował o przepisach prawa regulujących świadczenia stomatologiczne oraz o praktyce zawierania kontraktów na te świadczenia. Obecnie brak jest prawnych uregulowań dających możliwość preferowania finansowego lekarzy, będących specjalistami z zakresu stomatologii dziecięcej. Ministerstwo Zdrowia dostrzega potrzebę dokumentowania leczenia dzieci. Sprawy lepszej dostępności do opieki stomatologicznej dla dzieci oraz prowadzenie dokumentacji medycznej są przedmiotem analizy w resorcie.
4	13.01.2010 ZEW/500/2/ 2010/ESn	Główny Inspektor Sanitarny	Prośba o informację na temat wyników tegorocznej kontroli miejsc zimowego wypoczynku dzieci.	25.01.2010	Informacja zostanie przekazana po zakończeniu wypoczynku zimowego we wszystkich województwach, w zorganizowanych formach wypoczynku będą podejmowane również działania w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowia.
5	13.01.2010 ZEW/500/1/ 2010/ESn	Kuratorzy Oświaty	Apel o zapewnienie uczniom bezpieczeństwa podczas wypoczynku zimowego.	25.02.2010 03.03.2010	Kuratorzy poinformowali o zaplanowanych i zrealizowanych działaniach oraz formach wypoczynku organizowanych dla dzieci na terenie województwa.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
6	21.01.2010 ZEW/500/3 /2010/MP	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	W sprawie finansowania świadczeń pielęgniarstwa szkolnej w oddziałach specjalnych szkół ogólnodostępnych.	24.02.2010	W aspekcie finansowania świadczeń pielęgniarstwa szkolnej dla uczniów z oddziałów specjalnych powinny być stosowane takie same zasady, jak te dotyczące uczniów szkół specjalnych. Prezes NFZ przesłał powyższe stanowisko do oddziałów wojewódzkich Funduszu.
7	21.01.2010 ZEW/500/4 /2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Prośbą o wskazanie, jakie konkretnie usługi opiekuńcze, bytowe i wychowawcze mieszczą się w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, a jakie już wykraczają poza nią oraz o ewentualne rozważenie możliwości doprecyzowania przepisów prawnych w tym zakresie.	04.02.2010	Z opłaty za pobyt dzieci w przedszkolu prowadzonym przez gminę wyłączone jest nauczanie i wychowanie w zakresie podstawy programowej. Rada gminy ustala opłaty za świadczenia wykraczające poza podstawę. Od rodziców można pobierać opłaty za pobyt powyżej 5 godzin dziennie (zajęcia opiekuńcze), za wyżywienie oraz zajęcia dodatkowe, nie objęte podstawą programową. Brak możliwości stworzenia centralnego katalogu zajęć dodatkowych w przedszkolu, nie odniesiono się do propozycji RPD doprecyzowania przepisów prawnych w tym zakresie.
8	21.01.2010 ZSS/500/4/ 2010/BS	Minister Zdrowia	Prośba o analizę postulatów Polskiego Towarzystwa Walki z Mukowiscydą i podjęcie konkretnych działań, na rzecz polepszenia sytuacji dzieci chorych na mukowiscydę.	16.02.2010	Od lipca 2009 r. w całej Polsce działa program badań przesiewowych noworodków w kierunku mukowiscydozy, rozbudowywany jest wiodący ośrodek dla chorych na mukowiscydę (Klinika Pneumonologii i Mukowiscydozy w Instytucie Gruźlicy i Chorób Płuc w Rabce Zdrój), a modernizacja Śląskiego Centrum Chorób Serca w Zabrzu umożliwi rozpoczęcie w Polsce wykonywania operacji przeszczepu płuc u chorych na mukowiscydę.
9	25.01.2010 ZEW/500/1 2- 3/2010/ES n	Minister Zdrowia	Prośba o informacje na temat upowszechniania wśród młodzieży i dorosłych wiedzy o zagrożeniach, wynikających z nadmiernego korzystania z solarium.	09.03.2010	Główny Inspektor Sanitarny poinformował o rozpoczęciu działań informacyjno-edukacyjnych w tym zakresie.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
10	31.01.2010 ZSS/500/6/ 2010/AMZ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie udzielania urlopów ojcowskich funkcjonariuszom policji oraz innych, podległych MSWiA służb.	24.02.2010	Minister poinformował, że podjęto prace legislacyjne mające na celu wprowadzenie zmian w tym zakresie.
11	01.02.2010 ZEW/500/6/ 2010/MP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o informację na temat stanu prac nad projektem ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.	26.02.2010	Projekt założeń do projektu ustawy był przedmiotem obrad Komitetu Rady Ministrów. Po przyjęciu projektu założeń przez Radę Ministrów, będzie opracowywany projekt ustawy.
12	01.02.2010 ZEW/500/5/ 2010/MP	Prezes Rady Ministrów	Prośba o rozważenie możliwości współfinansowania przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego z budżetu państwa.	04.03.2010	Minister Edukacji Narodowej wskazał aktualne źródła finansowania wychowania przedszkolnego.
13	01.02.2010 ZSS/500/5/ 2010/AMZ	Minister Obrony Narodowej	W sprawie udzielania żołnierzom zawodowym urlopów ojcowskich.	24.03.2010	Minister nie podzielił zdania RPD i nie widzi konieczności wprowadzania zmian. Wg MON żołnierzom zawodowym przysługują inne uprawnienia o zbliżonym charakterze.
14	02.02.2010 ZEW/500/7/ 2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Wniosek o wprowadzenie definicji pojęcia „matka/ojciec, samotnie wychowujący dziecko” do rozporządzenia, regulującego warunki rekrutacji dzieci do przedszkoli.	03.03.2010	Informacja o podjęciu prac nad zmianą rozporządzenia – jedynym kryterium, które bezwzględnie ma obowiązywać podczas rekrutacji do przedszkola, ma być realizacja przez dziecko rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego. Pozostałe kryteria powinna ustalać rada gminy. Nie jest zasadne tworzenie dodatkowej definicji „samotnego rodzica”, gdyż w procesie rekrutacji do przedszkola stosowana jest definicja przyjęta w ustawie z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.
15	09.02.2010 ZSR/500/1/ 2010/AT	Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny	Prośba o podjęcie działań systemowych, które umożliwią egzekucję prawomocnych wyroków o przymusowym odebraniu małoletniego.	09.03.2010	Główną przyczyną trudności w realizowaniu orzeczenia o przymusowym odebraniu nie jest brak aktywności sądów, czy brak aktywności kuratorów i towarzyszących im przy tym osób, lecz ukrywanie małoletniego i głęboki konflikt między rodzicami. Obowiązujące regulacje są skuteczne i nie wymagają zmian.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
16	10.02.2010 ZEW/500/8/2010/ESn	Minister Zdrowia	Prośba o przeprowadzenie przez Głównego Inspektora Sanitarnego kontroli higieniczno-sanitarnej w szkołach i placówkach, w których funkcjonują tzw. ustępy zewnętrzne.	19.02.2010	Główny Inspektor Sanitarny poinformował o przeprowadzonych kontrolach w placówkach wyposażonych w ustępy zewnętrzne oraz planowanych remontach i modernizacjach istniejących ustępów w placówkach, w których ich likwidacja nie jest możliwa.
17	11.02.2010 ZSR/500/2/2010/UZ	Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny	Prośba o rozważenie możliwości wpisania przestępstw seksualnych – popełnianych wobec dzieci – do grupy przestępstw nie ulegających przedawnieniu.	09.04.2010	Przepisy Kodeksu karnego, odnoszące się do przedawnienia karalności przestępstw, zapewniają możliwość skutecznego ścigania przestępstw o charakterze seksualnym popełnianych wobec dziecka. Zapewniają również, w tym zakresie, generalną zgodność polskiego prawa z wymogami art. 33 Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (Konwencja z Lanzarote).
18	11.02.2010 ZSM/500/1/2009/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie problemu statusu prawnego dzieci cudzoziemców – rezydentów długoterminowych Wspólnot Europejskich – urodzonych i mieszkających w Polsce.	25.03.2010	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i poinformował, że zgłoszony problem zostanie przeanalizowany w kontekście obowiązujących regulacji prawa Unii Europejskiej.
19	12.02.2010 ZSR/500/3/2010/AW	Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny	Prośba o wydanie aktu wykonawczego, regulującego procedurę przymusowego odebrania dziecka.	06.04.2010 28.12.2010	Nie istnieją przeszkody natury legislacyjnej aby przymusowe odebranie dziecka uregulować w akcie wykonawczym do k.p.c. Decyzja zostanie podjęta po zapoznaniu się z opiniami praktyków. 10.05.2010 r. wpłynął pod obrady Sejmu RP rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego (druk 3063), który ma w sposób kompleksowy regulować problem wykonalności orzeczeń sądowych w sprawach o kontakty.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
20	16.02.2010 ZSR/500/4/ 2009/AW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie przepisów regulujących wsparcie finansowe dla osób, ubiegających się o zostanie rodziną zastępczą.	10.03.2010	Postulowane przez Rzecznika zmiany dotyczące sposobu przyznawania świadczeń na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci w pieczy zastępczej osobom ubiegającym się o ustanowienie rodziny zastępczej, opracowywane są kompleksowo w ramach projektowanej ustawy o wsparciu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
21	18.02.2010 ZSR/500/5/ 2010/AW	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie wsparcia finansowego dla osób, ubiegających się o zostanie rodziną zastępczą.	–	Nie wymagało odpowiedzi.
22	18.02.2010 ZSR/500/6/ 2010/AK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie wzmocnienia uprawnień rodziców adopcyjnych w zakresie korzystania z urlopów ojcowskich.	28.04.2010	Minister odniósł się pozytywnie co do proponowanych zmian stwierdzając, że uzasadnione jest przyznanie prawa do urlopu ojcowskiego pracownikowi – ojcu adopcyjnemu.
23	22.02.2010 ZSR/500/8/ 2010/KC	Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny	W sprawie projektowanych zmian w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych dot. Ryzyka likwidacji sądownictwa rodzinnego.	31.05.2010	Minister poinformował m.in., że projekt wprowadza mechanizmy pozwalające na ukształtowanie struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego w sposób możliwie elastyczny i dostosowany do potrzeb obywateli. Projektowane rozwiązania uwzględniają też specyfikę spraw rodzinnych i nieletnich, nie stwarzają zagrożenia dla realizacji podstawowej zasady, jaką jest dobro dziecka.
24	25.02.2010 ZSR/500/7/ 2010/AK	Prezes Zarządu TVP S.A.	W sprawie ograniczenia produkcji i emisji programów dla dzieci na antenie TVP.	22.03.2010 09.04.2010	Prezes TVP poinformował m.in., że z uwagi na trudną sytuację finansową konieczne było ograniczenie produkcji premierowych odcinków audycji dla dzieci. Przedstawił informację o audycjach, powstających w Redakcji Audycji dla Dzieci i Młodzieży, które znalazły się w wiosennej ramówce TVP S.A. na rok 2010.
25	02.03.2010 ZEW/500/1 0/2010/AZ	Prezes Najwyższej Izby Kontroli	Prośba o dokonanie kompleksowej kontroli realizacji przez placówki opiekuńczo-wychowawcze obowiązku zgłaszania dzieci do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.	14.05.2010	W odpowiedzi Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli poinformował, że w planie pracy NIK na 2011 rok zostanie przedstawiona propozycja przeprowadzenia kontroli placówek w tym zakresie.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
26	02.03.2010 ZSR/500/9/ 2010/AW	Minister Sprawiedliwości	W sprawie konieczności weryfikacji przez sądy opiekuńcze długości postępowań o uregulowanie sytuacji prawnej dzieci, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i rodzinach zastępczych.	21.12.2010	Przeprowadzona przez resort analiza pozwala stwierdzić, że co do zasady sądy prawidłowo realizują obowiązek wynikający ze wskazanego przez Rzecznika przepisu. W części sądów występują problemy z realizacją zapisów art. 579 ¹ k.p.c., polegające np. na nieprzestrzeganiu przewidzianych terminów. Departament Sądów Powszechnych skierował pisma nadzorcze do Prezesów Sądów Okręgowych, na terenie których ujawniono nieprawidłowości.
27	02.03.2010 ZEW/500/9/ 2010/PW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie opóźnień w zgłaszaniu dzieci do ośrodków adopcyjno-opiekuńczych przez placówki opiekuńczo-wychowawcze.	15.06.2010	Ministerstwo zwracało się do Urzędów Wojewódzkich o skontrolowanie, czy odpowiednie ośrodki wywiązują się ze swoich obowiązków. Z informacji napływających z województw wynikało, że obowiązek ten jest realizowany. W związku ze sprawą zgłoszoną do Rzecznika Praw Dziecka, leżącą u podstaw jego wystąpienia, Minister zwrócił się do władz odpowiedniego województwa o wyjaśnienie sprawy oraz zobowiązał je do przeprowadzenia kontroli doraźnej.
28	08.03.2010 ZEW/500/1 1/2010/PW	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie podawania dzieciom leków w placówkach, działających na podstawie ustawy o systemie oświaty.	18.03.2010	Minister poinformował o pracach międzyresortowego zespołu ds. przeciwdziałania dyskryminacji dzieci przewlekle chorych oraz o obowiązkach dyrektora szkoły i placówki, który powinien przeszkolić pracowników w zakresie postępowania z dzieckiem chorym. Odpowiedź zawiera również informacje o projektach zmian systemowych w celu wsparcia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
29	10.03.2010 ZSR/500/1 0/2010/AK	Minister Sprawiedliwości	Poparcie propozycji Rady ds. Pokrzywdzonych Przestępstwem, dotyczącej usprawnienia postępowań w sprawach karnych z udziałem dzieci.	20.04.2010	Minister poinformował, że na posiedzeniu Rady do Spraw Pokrzywdzonych zostanie przedstawiony do zaopiniowania postulat, aby sprawy z udziałem dzieci w sprawach karnych były rozpoznawane w pierwszej kolejności.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
30	10.03.2010 ZEW/500/13/2010/ES n	Minister Edukacji Narodowej	Prośbą o przedłużenie terminu składania zapotrzebowań na adaptacje podręczników i książek, przeznaczonych dla uczniów niewidomych oraz słabowidzących	17.03.2010	Minister nie uznał za zasadne przedłużenia wskazanego terminu. Poinformował o możliwości składania zapotrzebowań również w późniejszym terminie.
31	10.03.2010 ZEW/500/14/2010/ES n	Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji	W sprawie emitowanych przed dobranocką zapowiedzi informacji dnia, szerzej omawianych w głównym wydaniu „Wiadomości” TVP1.	13.04.2010 27.04.2010	Wskazany problem, rozpatrywany w kontekście ochrony dzieci przed treściami szkodliwymi dla ich prawidłowego rozwoju, jest przedmiotem troski i zainteresowania ze strony Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. Przytoczono również wyjaśnienia kierownika redakcji "Wiadomości" TVP 1 w sprawie emisji zwiastunów programu przed dobranocką.
32	10.03.2010 ZEW/12-1/2010/AZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie podawania leków dzieciom, przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.	09.04.2010	Minister poinformował, że wychowawca placówki - posiadający wykształcenie wyższe, uwzględniające przygotowanie do pracy opiekuńczo-wychowawczej - jest odpowiedzialny za podawanie dziecku leków oraz za sposób ich przechowywania. Nie jest wskazane wprowadzanie nowych przepisów, szczególnie regulujących działalność placówek - m.in. w zakresie podawania dzieciom leków.
33	29.03.2010 ZEW/500/16/2010/ES n	Kuratorzy Oświaty	Prośba o przedstawienie informacji z realizacji rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	31.05.2010, 07.05.2010, 07.06.2010, 10.05.2010, 07.05.2010, 20.05.2010, 10.05.2010, 18.05.2010, 04.05.2010, 30.04.2010, 11.05.2010, 05.05.2010, 29.04.2010, 15.04.2010, 30.04.2010, 28.04.2010	Kuratorzy Oświaty przekazali informacje wg wskazanych kryteriów.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
34	29.03.2010 ZEW/500/17/2010/AZ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie uregulowania procedur podawania leków nieletnim, przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.	29.04.2010	W odpowiedzi Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że aktualnie obowiązujące uregulowania prawne w zakresie podawania leków należy uznać za wystarczające.
35	08.04.2010 ZEW/500/15/2010/PW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o podjęcie działań w sprawie bezprawnego skreślenia z list placówek opiekuńczo-wychowawczych dzieci pozbawionych opieki rodziców i przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i socjoterapii.	27.04.2010	Minister Pracy i Polityki Społecznej podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka, że nie wolno skreślać dzieci umieszczonych w MOW i MOS i wyjaśnił, w jakich okolicznościach może to nastąpić. Wychowanek skierowany przez sąd do MOW lub MOS nadal pozostaje wychowankiem placówki, która powinna otrzymywać z powiatu pochodzenia dziecka środki na jego utrzymanie. Pokrywa z nich potrzeby osobiste i koszty żywności wychowanka w MOS lub MOW oraz stałe koszty utrzymania placówki opiekuńczo-wychowawczej. Powyższa informacja jest systematycznie rozsyłana do Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich oraz do PCPR.
36	09.04.2010 ZSS/500/7/2010/EK	Minister Zdrowia	W sprawie leczenia dzieci, dotkniętych naczyniakami i malformacjami naczyniowymi.	11.05.2010	Minister zapewnił, że leczeniem zmian naczyniowych oraz malformacji naczyniowych zajmuje się w Polsce kilka ośrodków, które swym działaniem obejmują obszar całego kraju.
37	09.04.2010 ZSS/500/8/2010/EK	Minister Zdrowia	W sprawie opieki medycznej nad dziećmi, dotkniętymi zaburzeniami psychomotorycznymi.	04.05.2010	Minister poinformował, że resort dostrzega potrzebę uelastycznienia ze względów medycznych, czasu trwania rehabilitacji leczniczej w indywidualnych przypadkach, czego efektem są trwające prace nad nowelizacją właściwego rozporządzenia.
38	09.04.2010 ZEW/500/4-3/2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o przedstawienie informacji o stanie i zakresie prac nad zmianami prawnymi, dotyczącymi opłat za świadczenia przedszkolne.	22.04.2010	Minister przekazał informację o przygotowaniach do nowelizacji rozporządzenia w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, która uwzględnić będzie zmiany w działalności i organizacji tych placówek, wynikające z innych aktów prawnych.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
39	14.04.2010 ZSS/500/9/ 2010/EK	Minister Zdrowia	W sprawie konieczności zniesienia ograniczeń w dostępie do świadczeń rehabilitacyjnych dla dzieci z niepełnosprawnością.	28.04.2010	Minister poinformował, że rozwiązania proponowane przez Rzecznika są zasadne i resort przygotował odpowiednią zmianę przepisów. Umożliwi ona przedłużenie czasu trwania rehabilitacji leczniczej, jeżeli przemawiają za tym względy medyczne oraz cel leczniczy, jakiemu służą świadczenia z zakresu rehabilitacji.
40	16.04.2010 ZSM/500/2 /2010/AJ	Minister Zdrowia	Prośba o włączenie nieletnich cudzoziemców do katalogu podmiotów, uprawnionych do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych.	11.05.2010	Minister wyjaśnił, że cudzoziemcom nielegalnie przebywającym w Polsce (w tym małoletnim), przysługuje prawo dostępu do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych od momentu podjęcia przez nich próby zalegalizowania swojego pobytu. Inicjatywa w celu poszerzenia dostępu do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych dla małoletnich cudzoziemców nielegalnie przebywających na terytorium RP należy do MSWiA.
41	21.04.2010 ZSS/500/1 0/2010/EK	Minister Zdrowia	W sprawie organizacji opieki zdrowotnej dzieci, w tym dostępu do lekarza pediatry.	19.05.2010	Minister poinformował w oparciu o jakie przepisy realizowana jest opieka zdrowotna nad dziećmi, kto ją wykonuje i na jakich zasadach oraz w jaki sposób dokumentuje się działania profilaktyczne i lecznicze, a także jak realizowane są coroczne badania profilaktyczne dzieci. Wskazał, że opieka medyczna nad dzieckiem zdrowym prowadzona jest przez lekarza POZ. Zdaniem ekspertów, obecnie prowadzone badania bilansowe są wystarczające do oceny rozwoju dziecka.
42	27.04.2010 ZEW/500/1 8/2010/MP	Minister Rozwoju Regionalnego	W sprawie warunków dofinansowania projektów Programu „Kapitał Ludzki”, przyczyniających się do tworzenia przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz wspierania już istniejących.	25.05.2010	Projekty powinny przede wszystkim wpływać na zwiększenie liczby dzieci w placówce przedszkolnej. Środki dostępne w ramach Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki” nie mogą finansować bieżących i doraźnych wydatków związanych z funkcjonowaniem przedszkoli, ale powinny kształtować długofalową politykę edukacyjną w tym zakresie.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
43	07.05.2010 ZSR/500/12/2010/AW	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o udzielenie informacji na temat aktualnego stanu pracy nad projektem ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz planowanego terminu przekazania go do Sejmu.	20.05.2010	Projekt w najbliższym czasie zostanie przekazany pod obrady Stałego Komitetu Rady Ministrów, potem pod obrady Rady Ministrów. Do Sejmu RP projekt zostanie przesłany w drugim półroczu 2010 r.
44	07.05.2010 GAB/500/1/2010/MMK	Prezydenci Miast, Wojewodowie, Burmistrzowie i Wójtowie	Apel o zwrócenie szczególnej uwagi na bezpieczeństwo dzieci, korzystających z miejsc zabawy i wypoczynku, w tym - z ogólnodostępnych piaskownic.	–	Nie wymagało odpowiedzi.
45	13.05.2010 ZSR/500/11/2010/AT	Minister Sprawiedliwości	W sprawie ratyfikacji przez Polskę Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych.	16.06.2010	Trwają prace legislacyjne związane z dostosowaniem prawa krajowego do regulacji zawartych w Konwencji Rady Europy z 25 października 2007 r.
46	14.05.2010 ZEW/500/24/2010/ES n	Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego	Prośba o poinformowanie rektorów uczelni pedagogicznych o zmianach w zakresie form opieki nad dzieckiem do lat 3.	10.06.2010	Minister poinformował, że po wejściu w życie zmian w przepisach rozważy wydanie odpowiedniego komunikatu, skierowanego do szkół wyższych kształcących na kierunku pedagogika.
47	14.05.2010 ZEW/500/19/2010/MP	Minister Rozwoju Regionalnego	Prośba o rozważenie możliwości rozszerzenia adresatów oferty centrów pobytu dziennego o dzieci w wieku 0-6 lat.	19.07.2010	Oferta Centrów ma być skierowana przede wszystkim do uczniów, ale Ministerstwo nie wyklucza możliwości korzystania z centrów młodszych dzieci.
48	14.05.2010 ZEW/20/2010/MP	Prezes Rady Ministrów	Prośba o uznanie projektu ustawy o formach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 za priorytetowy i przyspieszenie prac legislacyjnych nad tym dokumentem.	30.06.2010	Prezes Rządowego Centrum Legislacji zapewnił, że wszystkie podmioty zaangażowane w prace nad projektem ustawy traktują tę sprawę priorytetowo, co pozwoli szybko zakończyć prace legislacyjne.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
49	14.05.2010 ZEW/500/22/2010/ES n	Minister Pracy i Polityki Społecznej oraz Minister Edukacji Narodowej	W sprawie trudności, jakie mogą się pojawić przy realizacji funkcji edukacyjnej przez różnorodne formy opieki, przewidziane w powstającej ustawie o formach opieki na dzieckiem do lat 3.	MPiPS – 10.06.2010 MEN – 31.05.2010	Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że przewidywane zmiany, dotyczące kwalifikacji i wykształcenia osób zatrudnionych w instytucjach opieki nad dziećmi, gwarantują właściwe przygotowanie do jej sprawowania. Minister Edukacji Narodowej przedstawił dane w zakresie liczby szkół, kształcących w zawodzie opiekunka dziecięca oraz liczby osób, podejmujących w roku szkolnym 2009/2010 naukę w tym zawodzie.
50	14.05.2010 ZEW/500/21/2010/MP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o informacje na temat polityki społecznej wobec dziecka do 3. roku życia.	15.06.2010	Minister przedstawił informacje nt. sytuacji małego dziecka oraz działań, podejmowanych w celu skutecznej realizacji polityki społecznej wobec dzieci w wieku do lat 3.
51	14.05.2010 ZEW/500/23/2010/ES n	Minister Finansów	Wniosek o zabezpieczenie środków na dofinansowanie korzystania z różnorodnych form opieki - przewidzianych w ustawie o formach opieki nad dziećmi do lat 3 - przez dzieci ze środowisk defaworyzowanych, najbardziej narażonych na biedę i dyskryminację społeczną.	17.06.2010	Minister Finansów wskazał, że przyjęty w projekcie mechanizm finansowania opieki nad małym dzieckiem będzie realizowany z dochodów własnych gmin i opłat, wnoszonych przez rodziców za pobyt dziecka w różnorodnych instytucjach opieki. Wejście w życie ustawy, zgodnie z uzasadnieniem do jej projektu, nie spowoduje wzrostu wydatków z budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Jednocześnie Minister zwrócił uwagę, że polski system podatkowy zawiera już regulacje prorodzinne związane z faktem wychowywania dzieci.
52	18.05.2010 ZEW/500/25/2009/ES n	Wojewodowie: Dolnośląski, Śląski, Świętokrzyski, Małopolski i Podkarpacki	Prośba o zwrócenie szczególnej uwagi na bezpieczeństwo dzieci w regionach dotkniętych powodzią.	25.06.2010 27.05.2010 26.05.2010 27.05.2010 26.05.2010	Przekazano informacje o podjętych działaniach na rzecz bezpieczeństwa dzieci, w tym obejmujących wsparcie psychologiczne oraz organizację opieki.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
53	25.05.2010 ZSR/500/15/2010/AP	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Prośba o podjęcie działań, w celu usprawnienia systemu wykrywania oraz zwalczania przestępczości seksualnej wobec dzieci.	23.06.2010	Nie ma konieczności powołania osobnego pionu do spraw walki z przestępczością seksualną z uwagi na fakt, iż w strukturach Policji istnieją komórki zajmujące się przedmiotowym zagadnieniem. Podsekretarz Stanu w MSWiA wyjaśnił szczegółowo, jakie są zadania Centralnego Zespołu do Walki z Handlem Ludźmi, Pedofilią i Pornografią Dziecięcą (powołanego przez Komendanta Głównego Policji) oraz wydziału Wsparcia Zwalczania Cyberprzestępczości Komendy Główny Policji.
54	25.05.2010 ZSR/500/16/2010/AP	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Propozycja Utworzenia Rejestru Sprawców Przepęstw Seksualnych	23.06.2010	Nie ma potrzeby powołania Rejestru Sprawców Przepęstw Seksualnych, gdyż funkcje w tym zakresie spełnia Krajowy Rejestr Karny.
55	25.05.2010 ZSR/500/13/2010/AP	Minister Sprawiedliwości	Prośba o podjęcie działań, zmierzających do opracowania projektu zmian systemowych, by prawa małoletnich, pokrzywdzonych przestępstwami na tle seksualnym, były zabezpieczone w szerszym niż obecnie zakresie.	16.06.2010 20.09.2010	Wnioski Rzecznika zostały częściowo uwzględnione w projekcie ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw. Projekt na etapie uzgodnień międzyresortowych.
56	25.05.2010 ZSR/500/14/2010/AP	Minister Sprawiedliwości	Prośba o podjęcie działań legislacyjnych, zmierzających do doprecyzowania zasad wykorzystywania dowodu z opinii biegłych w trakcie postępowania dowodowego, w szczególności – w sprawach, dotyczących rozpowszechniania pornografii dziecięcej.	13.08.2010	Uwagi Rzecznika zasługują na rozważenie, ale muszą być poprzedzone pogłębioną analizą skutków odnoszących się do całej problematyki postępowania dowodowego.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
57	26.05.2010 ZSM/500/2/2010/AJ	Minister Zdrowia	Prośba o ponowne przeanalizowanie sytuacji małoletnich cudzoziemców, nielegalnie przebywających w Polsce, w aspekcie ich prawa do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych.	11.06.2010	Minister Zdrowia wskazał na przepisy umożliwiające przyznanie małoletnim cudzoziemcom świadczeń zdrowotnych w sytuacjach zagrażających ich zdrowiu i życiu.
58	27.05.2010 ZSM/500/3/2010/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Prośba o zapewnienie dzieciom niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania.	22.06.2010	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji poinformował Rzecznika Praw Dziecka o podejmowanych działaniach, zmierzających do ochrony dzieci przed wykorzystywaniem do żebrania.
59	09.06.2010 ZSS/500/11/2010/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o dokonanie zmian w ustawie o świadczeniach rodzinnych oraz ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.	21.06.2010	Minister udzielił informacji, że nie jest planowane podjęcie prac legislacyjnych w celu zmiany prawa w postulowanym przez Rzecznika zakresie. Organy realizujące świadczenia zostaną powiadomione o konieczności udzielania stronom informacji o skutkach zawieszenia postępowania administracyjnego.
60	09.06.2010 ZEW/500/26/2010/AM	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o zmianę projektu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach.	16.06.2010	Minister poinformował, iż uwzględniając wnioski Rzecznika zapis rozporządzenia w § 23 zostanie tak doprecyzowany, by nie budził trudności interpretacyjnych.
61	21.06.2010 ZSS/500/12/2010/EK	Minister Zdrowia	Wniosek o uznanie psychiatrii dziecięcej za priorytetową dziedzinę medycyny.	08.07.2010	Minister przedstawił informacje o działaniach resortu, zmierzających do zwiększenia liczby psychiatrów dziecięcych. Rozważane jest uznanie psychiatrii dzieci za dziedzinę priorytetową. Poinformowano, że opracowano projekt Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
62	21.06.2010 ZSS/500/13/2010/EK	Minister Zdrowia	Prośba o zobowiązanie placówek medycznych do kodowania prób samobójczych na podstawie Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10 oraz ich raportowania.	08.07.2010	Minister poinformował, że dane powyższe są zbierane przez Instytut Psychiatrii i Neurologii oraz Państwowy Zakład Higieny. Powyższe dane mogą być obarczone błędem, wynikającym z niejednorodnej kwalifikacji przyczyny hospitalizacji.
63	23.06.2010 ZEW/500/28/2010/MP	Kuratorzy Oświaty	Prośba o zwrócenie uwagi dyrektorom przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego na problem przyprowadzania do placówek dzieci z różnego rodzaju infekcjami.	od 02.07.2010 do 21.09.2010	Kuratorzy Oświaty podzielili stanowisko RPD i zwrócili uwagę na problem dyrektorom przedszkoli.
64	25.06.2010 ZSM/500/4/2010/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie ograniczania prawa do edukacji dzieciom umieszczonym w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców.	27.07.2010	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji podzielił stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i poinformował o planowanym spotkaniu z przedstawicielami Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Komendy Głównej Straży Granicznej, w celu szczegółowego omówienia poruszanej w wystąpieniu problematyki.
65	21.07.2010 ZSS/500/14/2010/EK	Minister Zdrowia	Wniosek o umożliwienie dzieciom chorym na stwardnienie rozsiane stosowania preparatu interferon w ramach świadczeń gwarantowanych ze środków publicznych.	17.08.2010	Minister udzielił informacji, że aktualnie trwają prace nad zmianą przepisów w zakresie obniżenia wieku kwalifikującego do leczenia interferonem i objęcia nim dzieci od 12 roku życia.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
66	28.07.2010 ZSR/500/17/2010/AK	Minister Zdrowia	Prośba o udzielenie informacji o podjętych działaniach organizacyjnych przystosowujących placówki zdrowia do realizacji zadań związanych z prowadzeniem terapii sprawców przestępstw o podłożu seksualnym.	26.08.2010	Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia przedstawił wykaz zakładów ambulatoryjnych i zakładów zamkniętych, które rozpoczną działalność z początkiem 2011 roku.
67	03.08.2010 ZSS/500/15/2010/EK	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o zobowiązanie szkół i placówek oświatowych do przekazywania Kuratorom Oświaty informacji o potwierdzonych próbach samobójczych i zamierzonych samouszkodzeniach wśród nieletnich uczniów.	17.08.2010	Podsekretarz Stanu poinformował, że resort oświaty nie jest właściwym podmiotem do zbierania danych. Dane, jakimi dysponuje Ministerstwo Zdrowia i Policja są wystarczające do oceny skali zjawiska.
68	03.08.2010 ZSM/500/5/2010/AJ	Minister Sprawiedliwości	Prośba o rozważenie możliwości wprowadzenia praktyki informowania rodziców, którzy składają do organu centralnego wniosek o wydanie dziecka, o roli i znaczeniu mediacji w sprawach dotyczących uprowadzenia dziecka za granicę.	29.09.2010	Ministerstwo Sprawiedliwości uwzględniło propozycję Rzecznika Praw Dziecka i podjęło się przygotowania projektu informacji, na temat roli i znaczenia mediacji w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
69	04.08.2010 ZEW/500/29/2010/ES n	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o informacje, czy podjęte zostały działania w związku z negatywną oceną Najwyższej Izby Kontroli sposobu dożywiania dzieci w gminach woj. Małopolskiego.	03.09.2010	Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował o zwróceniu się do poszczególnych wojewodów o przekazanie raportu NIK koordynatorom programu w gminach oraz kierownikom jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz dokonanie pogłębionej analizy wskazanych w nim przypadków zakłócających funkcjonowanie programu.
70	04.08.2010 ZEW/500/30/2010/ES n	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o przedstawienie informacji i uwag dotyczących realizacji programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	16.08.2010	Minister Edukacji Narodowej przedstawił sprawozdanie z monitorowania realizacji programu za rok 2009.
71	04.08.2010 ZEW/500/31/2010/ES n	Główny Inspektor Sanitarny	Prośba o przeprowadzenie kontroli w szkołach i innych wybranych placówkach na terenie całego kraju, w których uczniowie otrzymują świadczenia w postaci dożywiania, ze szczególnym zwróceniem uwagi na jakość podawanych posiłków, w ramach realizacji Programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	03.09.2010	Główny Inspektor Sanitarny poinformował o działaniach podejmowanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu oceny stanu sanitarnego nadzorowanych obiektów, w tym stołówek szkolnych. Wyraził również gotowość wsparcia merytorycznego dla zainteresowanych podmiotów, w obszarze prawa żywnościowego i zasad racjonalnego żywienia dzieci.
72	04.08.2010 ZEW/500/32/2010/MP	Prezydent Wrocławia	Prośba o podjęcie działań, mających na celu zwiększenie dostępności do przedszkoli publicznych najmłodszych mieszkańców miasta.	03.09.2010	Szczegółowa informacja o podjętych działaniach, mających na celu poprawę sytuacji w dostępie dzieci do przedszkoli publicznych.
73	05.08.2010 ZSR/500/18/2010/AK	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o informacje na temat przebiegu prac nad wydaniem aktów wykonawczych do nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.	19.08.2010	Sekretarz Stanu w MPiPS poinformował, że wszystkie upoważnienia zostaną opracowane w ustawowo zagwarantowanym terminie.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
74	09.08.2010 ZEW/500/33/2010/MT	Rzecznik Praw Dziecka Republiki Litewskiej	W sprawie sytuacji oświaty polskiej na Litwie.	07.09.2010	W ramach polepszenia ochrony praw i dobra dzieci na Litwie Rzecznik stale monitoruje sytuację dzieci mniejszości polskiej, dotyczącą prawa do zdobywania edukacji ogólnokształcącej; jednocześnie uważa, że nie ma powodu do obaw, iż reforma sieci szkół oraz akty prawne mogłyby naruszyć prawa dzieci w zakresie edukacji.
75	09.08.2010 ZEW/500/34/2010/MT	Marszałek Senatu RP	W sprawie sytuacji oświaty polskiej na Litwie.	02.09.2010	Marszałek wyraził nadzieję, że dalsze działania właściwych komisji senackich i sejmowych pozwolą wypracować – wspólnie ze stroną litewską – rozwiązania, które uchronią młodzież polską przed negatywnymi konsekwencjami wprowadzenia reformy oświatowej w Republice Litewskiej.
76	09.08.2010 ZEW/500/35/2010/ES n	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie sytuacji oświaty polskiej na Litwie.	27.08.2010	Informacja o dotychczas podejmowanych przez MEN pracach na rzecz dwustronnego porozumienia międzyresortowego w dziedzinie oświaty, mającego na celu poprawę sytuacji w dostępie do nauki w języku polskim dzieciom narodowości polskiej, mieszkającym na Litwie. Zapewnienie o podjęciu działań przyspieszających prace nad ww. porozumieniem.
77	09.08.2010 ZSR/500/19/2010/KC	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o informacje na temat podjętych przez resort działań, w celu zabezpieczenia prawidłowej opieki nad dziećmi, które zostały umieszczone w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii.	25.08.2010	Przedstawiono aktualne działania resortu, podjęte w przedmiotowym zakresie.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
78	09.08.2010 ZSR/500/20/2010/KC	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o informacje na temat podjętych przez resort działań, w celu zabezpieczenia prawidłowej opieki nad dziećmi, które zostały umieszczone w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii.	13.08.2010	Przedstawiono aktualne działania resortu, podjęte w przedmiotowym zakresie.
79	09.08.2010 ZSR/500/21/2010/KC	Minister Sprawiedliwości	Prośba o informacje na temat podjętych przez resort działań, w celu zabezpieczenia prawidłowej opieki nad dziećmi, które zostały umieszczone w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii.	31.08.2010	Przedstawiono aktualne działania resortu, podjęte w przedmiotowym zakresie.
80	09.08.2010 ZEW/500/36/2010/MP	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	Prośba o wyjaśnienie zgodności z prawem wymogu przedkładania przez rodziców dzieci – ubiegających się o przyjęcie do przedszkola – zaświadczenia ZUS RMUA i rocznego zeznania podatkowego PIT.	25.08.2010 18.02.2011	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych wyjaśnił, iż praktyki te są sprzeczne z obowiązującym prawem i stanowią nadmierną ingerencję w prywatność rodziny dziecka.
81	09.08.2010 ZEW/500/37/2010/AM	Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej	Prośba o wprowadzenie ułatwień w przystępowaniu do sprawdzianu i egzaminu gimnazjalnego dla uczniów, którzy wykazują niewystarczającą znajomość języka polskiego.	13.01.2011	Nie jest konieczne budowanie oddzielnego arkusza egzaminacyjnego dla dzieci niebędących obywatelami polskimi oraz będących obywatelami polskimi, którzy w niewystarczającym stopniu znają język polski. Problem uregulowano w rozporządzeniu MEN z dnia 17 listopada 2010 r. Uczeń taki może: przystąpić do sprawdzianu lub egzamin gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do jego możliwości oraz na podstawie opinii rady pedagogicznej. Zmiany wejdą w życie 1 września 2011 roku.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
82	09.08.2010 ZSM/500/2/2010/AJ	Minister Zdrowia	Prośbą o ponowne przeanalizowanie sytuacji małoletnich cudzoziemców, nielegalnie przebywających w Polsce w zakresie ich dostępu do opieki medycznej.	15.09.2010	Ministerstwo Zdrowia będzie podejmowało działania mające na celu informowanie zakładów opieki zdrowotnej o niemożności odmówienia udzielenia świadczenia zdrowotnego małoletnim cudzoziemcom.
83	06.09.2010 ZSR/500/22/2010/AW	Minister Sprawiedliwości	W sprawie konieczności przestrzegania przepisów proceduralnych w sprawach o przysposobienie.	11.10.2010	Ministerstwo Sprawiedliwości w kierunkach nadzorczych nad działalnością administracyjną sądów powszechnych uwzględniło lustrację w zakresie przestrzegania przepisów adopcyjnych, w szczególności przepisu art. 586 § 4 k.p.c.
84	15.09.2010 ZSS/500/16/2010/EK	Prezes Rady Ministrów	W sprawie podjęcia działań międzyresortowych, pozwalających zahamować ekspansję tzw. „dopalaczy”.	15.10.2010	Minister Zdrowia poinformował o wielotorowych działaniach, zmierzających do ograniczenia dostępności tych środków.
85	16.09.2010 ZSM/500/4/2010/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Prośba o informacje dotyczące spotkania na temat korzystania przez dzieci cudzoziemców, przebywających w strzeżonych ośrodkach, z prawa do nauki oraz wykonywania obowiązku szkolnego.	06.10.2010	Problematyka dostępu do edukacji dzieci cudzoziemców została uwzględniona w tworzonej obecnie projekcie założeń do nowej ustawy o cudzoziemcach. Spotkanie, z uwagi na stan prac legislacyjnych nad projektem, odbędzie się w późniejszym terminie.
86	16.09.2010 ZSM/500/1/2010/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie rozszerzenia przesłanek udzielenia zezwolenia na osiedlenie się na terytorium RP małoletnie dzieci cudzoziemców posiadających zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE.	06.10.2010	Proponowana regulacja znajdzie się w projekcie założeń do projektu ustawy o cudzoziemcach.
87	20.09.2010 ZEW/500/38/2010/MP	Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego	W sprawie likwidowania piaskownic znajdujących się na przedszkolnych placach zabaw.	21.10.2010	Określenie zakresu kontroli piaskownic i przekazanie informacji Państwowym Wojewódzkim Inspektorom Sanitarnym oraz Wojewodom.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
88	23.09.2010 ZEW/500/3 9/2010/MP	Prezydent m.st. Warszawy	Wnioski z kontroli placówek zorganizowanych w ramach programu „Lato w mieście” w Warszawie.	21.10.2010	Uwagi i spostrzeżenia RPD zostaną uwzględnione przy planowaniu kolejnych edycji programu „Lato w mieście”.
89	23.09.2010 ZSS/500/1 7/2010/JZ	Minister Infrastruktury	Prośba o udzielenie informacji, jakie względy przemawiają z wyłączeniem przewozu dziecka taksówką osobową z obowiązku przewozu w foteliku ochronnym lub innym urządzeniu do przewożenia dzieci.	05.10.2010	Minister uznał, iż ze względów ekonomicznych i technicznych wprowadzenie obowiązku wyposażenia taksówek w foteliki ochronne lub inne urządzenia do przewozu dzieci nie znajduje uzasadnienia.
90	23.09.2010 ZSS/500/1 8/2010/KR	Minister Zdrowia	Prośba o informację dotyczącą rezultatu prac międzyresortowego Zespołu w związku z problemem niewpisywania do kart zgonu płci dzieci martwo urodzonych.	20.10.2010	Postulowane przez Rzecznika zmiany będą wzięte pod uwagę w toczących się pracach nad projektem ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz projekcie ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego.
91	30.09.2010 ZSR/500/2 3/2010/AP	Minister Sprawiedliwości	Prośba o podjęcie działań, zmierzających do zagwarantowania sprawnej egzekucji orzeczeń, wydanych w trybie zabezpieczenia w związku z art. 109 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.	10.11.2010	Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości w toku postępowania (w sprawie indywidualnej będącej podstawą wystosowania wystąpienia) zwrócono się do Prezesa Sądu w B. o zbadanie sprawy i wskazanie przyczyn beczynności w wykonaniu orzeczenia o udzieleniu zabezpieczenia Minister podkreślił, że z istoty postępowania zabezpieczającego wynika, iż postanowienia nawet nieprawomocne są natychmiast wykonalne.
92	05.10.2010 GAB/500/2 /2010/BK	Marszałek Sejmu RP	Prośba o ogłoszenie przez Sejm RP roku 2012 – Rokiem Janusza Korczaka.	12.10.2010, 21.10.2010	Informacja o przekazaniu wystąpienia do Sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu; odpowiedź z Komisji Kultury i Środków Przekazu o możliwości rozpatrzenia wniosku w roku 2011.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
93	15.10.2010 ZSS/500/19/2010/EK	Prezes Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego	Prośba o wydanie opinii na temat wartości leczenia sanatoryjnego i uzdrowiskowego dla dzieci, w kontekście zaspokojenia potrzeb zdrowotnych dzieci, w tym jego użyteczności w profilaktyce oraz rehabilitacji chorób przewlekłych.	09.03.2011	Od kilku lat obserwowany jest spadek liczby wpływających do oddziałów wojewódzkich NFZ skierowań na leczenie uzdrowiskowe dzieci. W opinii Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego problemu tego nie dostrzega jednak NFZ. Wycena procedur związanych z leczeniem sanatoryjnym dzieci jest zbyt niska. Leczenie uzdrowiskowe jest uznaną i skuteczną metodą leczenia wielu chorób.
94	20.10.2010 ZEW/500/40/2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Wniosek o doprecyzowanie przepisów w zakresie organizacji i nadzoru wypoczynku dla dzieci w miejscu ich zamieszkania.	04.11.2010	Nie są planowane zmiany w rozporządzeniu MEN. Postulowane przez RPD rozwiązania będą realizowane w ramach obowiązujących regulacji, m.in. przez wprowadzenie wymogu zgłoszenia wypoczynku w miejscu zamieszkania.
95	20.10.2010 ZSS/500/20/2010/KR	Minister Finansów	Prośba o odstąpienie od ewentualnych planowanych cięć budżetowych, które mogą dotyczyć dzieci i rodziny.	10.03.2011	Obecnie w Ministerstwie Finansów nie są prowadzone prace w zakresie zmiany przepisów określających warunki korzystania z ulgi prorodzinnej.
96	20.10.2010 ZSS/500/22/2010/KR	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o rozważenie możliwości zmiany art. 182 ³ Kodeksu pracy i uzależnienia wymiaru urlopu ojcowskiego od liczby urodzonych dzieci podczas jednego porodu.	26.01.2011	W odpowiedzi Minister wskazał na cele urlopów. Urlop ojcowski, zdaniem Ministra, stanowi istotne uzupełnienie szerokiego katalogu uprawnień pracowniczych związanych z pełnieniem funkcji rodzicielskich. Ministerstwo nie widzi potrzeby podejmowania inicjatywy ustawodawczej w przedmiotowym zakresie.
97	20.10.2010 ZEW/500/41/2010/AM	Przewodniczący Rady Miejskiej w Rumi	Prośba o podjęcie działań, które umożliwią szybkie zakończenie inwestycji w miejscowej Szkole Podstawowej nr 1.	10.11.2010	Przewodniczący Rady Miejskiej wskazał na działania, jakie miasto wykonało na rzecz oświaty.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
98	28.10.2010 ZEW/500/4 2/2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o rozważenie możliwości podjęcia prac nad wsparciem przedszkoli w ich staraniach dla tworzenia odpowiednich warunków do zabawy w ogródku przedszkolnym z dostępem do piaskownicy.	12.11.2010	Brak możliwości stworzenia standardów obowiązujących przy organizacji placów zabaw, aktualne przepisy realizują potrzeby dzieci w przedmiotowym zakresie.
99	28.10.2010 ZEW/500/4 3/2010/MP	Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania	Prośba o podjęcie działań w związku z nierównym dostępem do realizacji awansu zawodowego przez nauczycieli zatrudnionych w niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego.	07.12.2010 23.12.2010	Sprawę do rozpatrzenia przekazano Ministrowi Edukacji Narodowej. Minister wyjaśnił, iż do nauczyciela zatrudnionego w innej formie wychowania przedszkolnego prowadzonej przez osobę prawną lub osobę fizyczną nie mają zastosowania żadne przepisy ustawy Karta Nauczyciela. Zatrudnieni w innych formach nauczyciele nie mogą ubiegać się o stopnie awansu zawodowego. Ministerstwo dostrzega potrzebę zmian w przepisach regulujących status zawodowy nauczycieli. Nad kierunkiem zmian pracuje specjalny Zespół powołany przez Ministra Edukacji Narodowej.
100	02.11.2010 ZSS/500/2 3/2010/EK	Prezydent Miasta Elbląg	Prośba o wyjaśnienie sytuacji oddziału dziecięcego Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego z siedzibą w Elblągu i włączenia go w strukturę Szpitala Miejskiego.	19.11.2010	Prezydent Miasta poinformował, że celem działań samorządu jest uporządkowanie rynku usług medycznych w mieście i stworzenie w Szpitalu Miejskim nowego oddziału pediatrii - Centrum Matki i Dziecka.
101	03.11.2010 ZEW/500/4 5/2010/MP	Wójtowie, Burmistrzowie i Prezydenci Miast	Apel o podjęcie działań, które umożliwią najmłodszym dzieciom bezpieczną zabawę w piaskownicach znajdujących się na przedszkolnych i samorządowych placach zabaw.	—	Nie wymaga odpowiedzi.

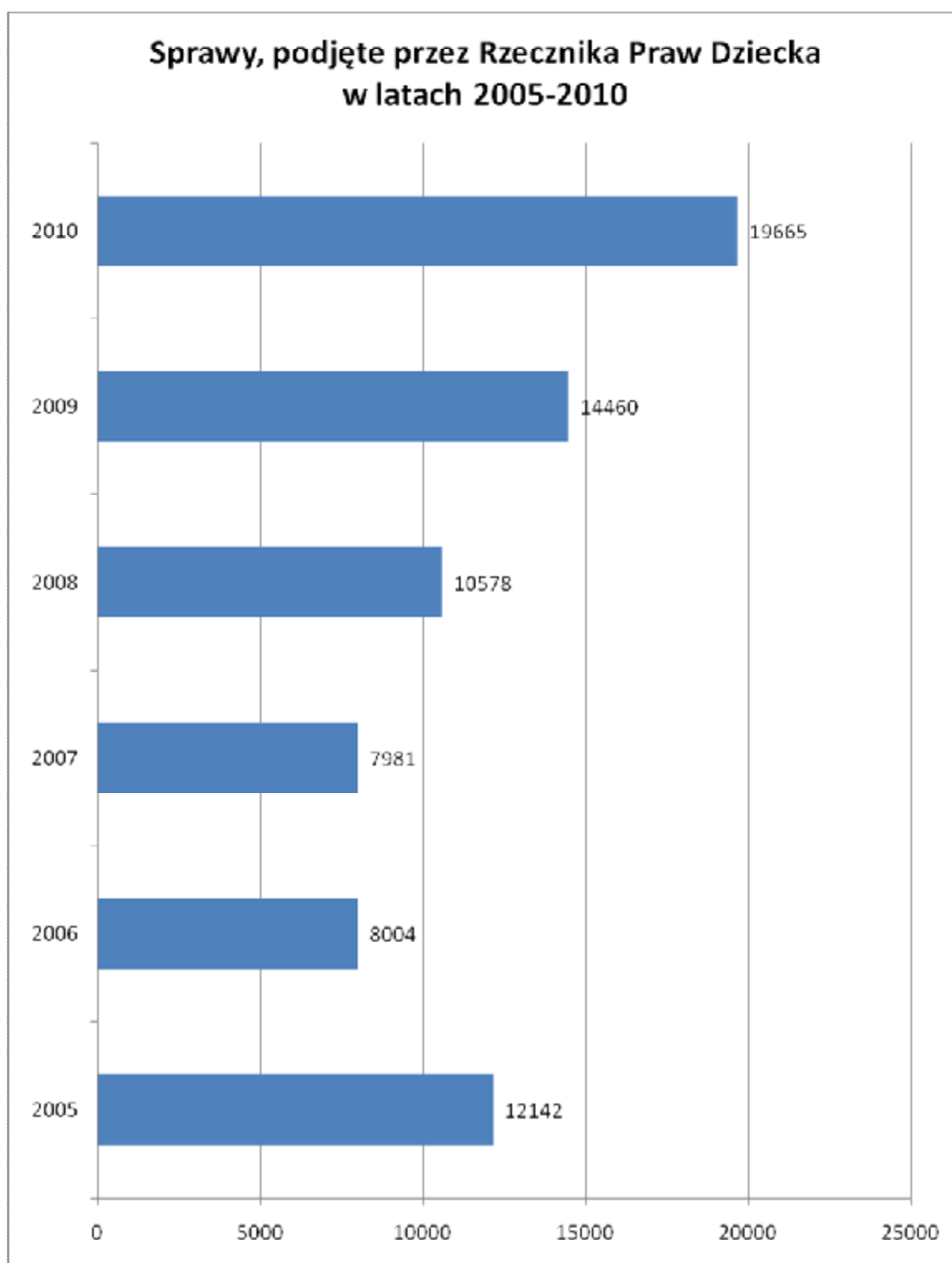
Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
102	03.11.2010 ZSM/500/6 /2010/AJ	Minister Spraw Zagranicznych	Prośba o wyrażenie poparcia dla III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka.	18.03.2011	W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych poinformował, że zakończyły się prace Grupy roboczej Rady Praw Człowieka NZ ds. opracowania odpowiedniego projektu. Protokół dodatkowy zostanie przedstawiony do akceptacji podczas posiedzenia Rady Praw Człowieka w czerwcu 2011 r. Stanowisko Rządu RP w sprawie projektu będzie wypracowane w drodze uzgodnień międzyresortowych z uwzględnieniem opinii Rzecznika Praw Dziecka.
103	04.11.2010 ZSS/500/2 4/2010/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Prośba o podjęcie inicjatywy w celu zmiany treści art. 3 pkt 23 ustawy o świadczeniach rodzinnych poprzez uznanie przypadku utraty przez dziecko świadczeń alimentacyjnych wskutek śmierci osoby zobowiązanej jako zdarzenie, będące utratą dochodu.	17.11.2010	Minister poinformował Rzecznika, że zostaną podjęte działania zmierzające do uwzględnienia zgłoszonej propozycji.
104	12.11.2010 ZSS/500/2 5/2010/EK	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej	Prośba o rozważenie możliwości współpracy w zakresie zbierania danych na temat samouszkodzeń wśród dzieci.	30.12.2010	Dane dotyczące samobójstw i prób samobójczych wśród nieletnich są zbierane w ramach funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Prewencji. Przepisy dotyczące dokumentacji szkolnej nie obejmują możliwości tworzenia zbiorów danych o takim charakterze, o jakim wspomina Rzecznik. Podmiotem właściwym dla zbierania tego typu danych jest Ministerstwo Zdrowia
105	17.11.2010 ZEW/500/4 4/2010/MP	Przewodniczący Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Przewodniczący Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP	Wnioski z kontroli przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka w tzw. „klubach dziecięcych”.	–	Nie wymaga odpowiedzi.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
106	19.11.2010 ZSS/500/2 6/2010/EK	Minister Zdrowia	Prośba o zbadanie stanu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych dzieci dotkniętych wadą wrodzoną rozszczepu wargi i podniebienia.	23.12.2010	Minister zapewnił, że podejmie wszelkie możliwe działania zmierzające do zabezpieczenia pełnej opieki dzieciom dotkniętym wadami twarzoczaszki.
107	23.11.2010 ZSR/500/2 5/2010/AW	Przewodnicząca Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej oraz rządowego projektu o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej	Uwagi i zastrzeżenia do rozpatrywanych przez Podkomisję projektów.	–	Nie wymaga odpowiedzi.
108	23.11.2010 ZSS/500/2 7/2010/JZ	Minister Finansów	W sprawie wzrostu podatku VAT na odzież i obuwie dziecięce.	14.12.2010	Minister Finansów potwierdził konieczność zmiany przepisów o podatku VAT wskutek wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Wskazał, iż system podatkowy wspiera rodziny wychowujące dzieci, więc nie ma potrzeb wprowadzania dodatkowych odliczeń od podatku dochodowego.
109	23.11.2010 ZSS/500/2 8/2010/EK	Minister Zdrowia	Prośba o pilne wyjaśnienie problemu finansowania Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu.	07.12.2010	Świadczenia opieki zdrowotnej w stanach nagłych, w szczególności dla dzieci są zagwarantowane i zostaną sfinansowane ze środków NFZ.
110	23.11.2010 ZSS/500/2 9/2010/EK	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	Prośba o pilne wyjaśnienie problemu finansowania Kliniki Transplantacji Szpiku, Onkologii i Hematologii Dziecięcej we Wrocławiu.	14.12.2010	Prezes NFZ poinformował, że zobowiązania finansowe zostaną wykonane.
111	02.12.2010 ZEW/500/4 6/2010/MP	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o informacje o planowanych zmianach, dotyczących wsparcia finansowego edukacji przedszkolnej.	14.12.2010	Prace mają charakter wewnątrzresortowy i na tym etapie nie ma możliwości przekazania bardziej szczegółowych informacji.

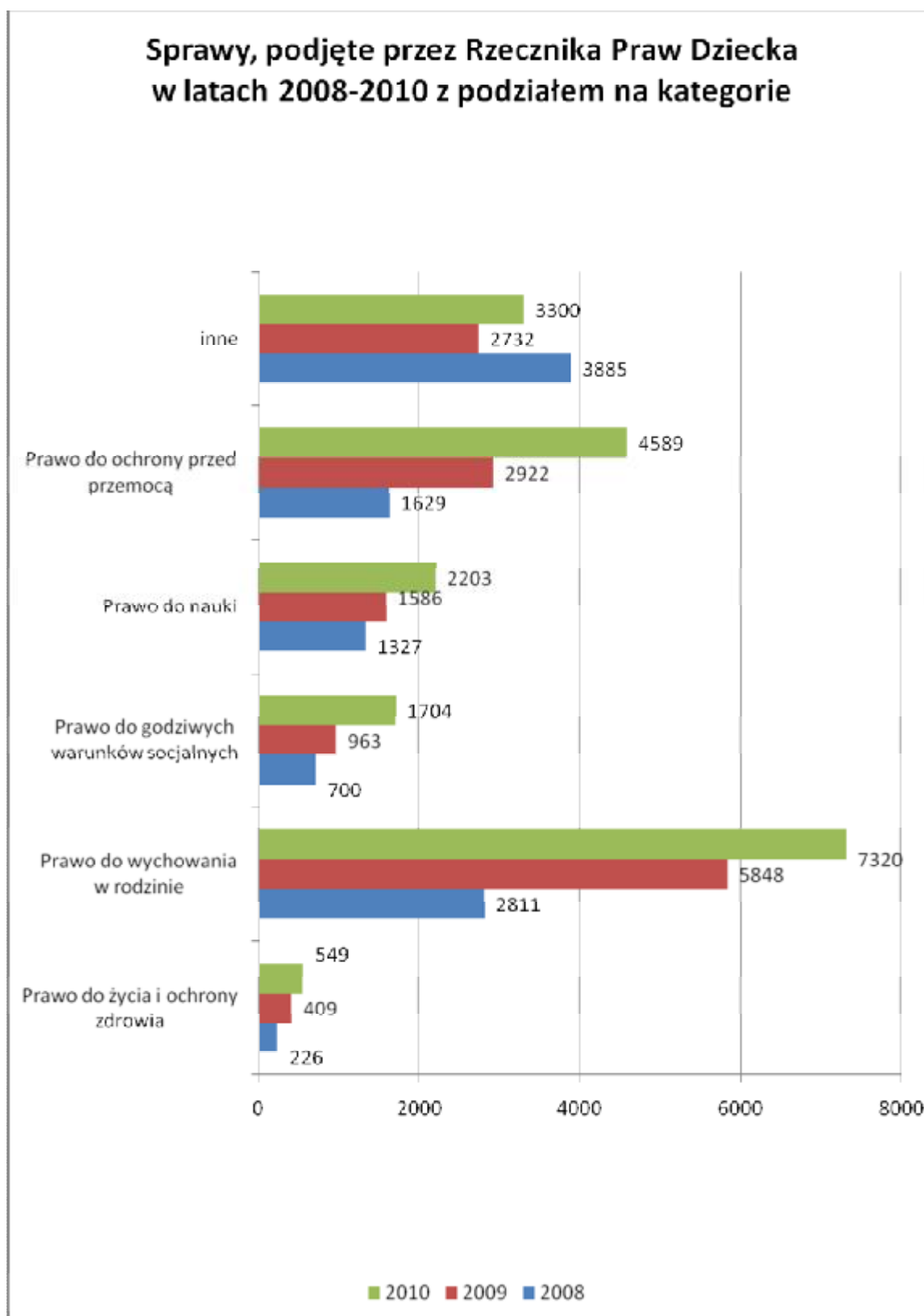
Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
112	03.12.2010 ZSR/500/2 6/2010/AK	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	W sprawie procedury postępowania Policji przy wykonywaniu czynności odebrania przez pracownika socjalnego dziecka w razie bezpośredniego zagrożenia jego życia lub zdrowia.	23.12.2010	Stanowisko Rzecznika zostało w całości uwzględnione.
113	06.12.2010 ZSR/500/2 4/2010/AK	Przewodniczący Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka	W sprawie projektu nowelizacji ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych.	–	Nie wymaga odpowiedzi.
114	15.12.2010 ZSS/500/3 1/2010/EK	Minister Edukacji Narodowej	Prośba o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia dzieciom chorym na cukrzycę warunków do bezpiecznego przebywania w szkołach i przedszkolach.	27.12.2010	Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji wyjaśnił, że obecne rozwiązania pozwalają na uzyskanie pomocy od nauczycieli i personelu placówki.
115	15.12.2010 ZSR/500/2 7/2010/AP	Minister Sprawiedliwości	W sprawie reprezentacji dziecka w postępowaniach dotyczących ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej.	24.03.2011	Minister poinformował, że wobec uwarunkowań natury legislacyjnej, a zwłaszcza konsekwencji natury finansowej, które w obecnej sytuacji budżetowej byłyby trudne do zaakceptowania, należałoby rozważyć inne formy zapewnienia reprezentacji dziecka w postępowaniach sądowych. np. zmianę przepisów, która zobowiązywałaby sąd do informowania prokuratora o każdym postępowaniu dotyczącym władzy rodzicielskiej. Zapewniłoby to ochronę prawną dzieciom przez organ państwowy w tego typu postępowaniach.
116	15.12.2010 ZSS/500/3 0/2010/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie ochrony pracowników uprawnionych do urlopu wychowawczego.	05.01.2011	Minister poinformował, że nie znalazł wystarczających argumentów za celowością podjęcia inicjatywy ustawodawczej w postulowanym przez Rzecznika kierunku.
117	30.12.2010 ZSR/500/2 8/2010/AK	Minister Sprawiedliwości	Prośba o udzielenie informacji na temat wyników badań dotyczących problemów z wykonywaniem orzeczeń o przymusowym odebraniu dziecka.	13.01.2011	Minister poinformował o wynikach badań i problemach z wykonywaniem orzeczeń o przymusowym odebraniu dziecka.

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Odpowiedź data	Treść odpowiedzi
118	31.12.2010 ZSS/500/3 2/2010/EK	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Przewodniczący Sejmowej Komisji Zdrowia	Prośba o podjęcie działań zmierzających do oceny stanu opieki sanatoryjnej i uzdrowiskowej dla dzieci.	–	Nie wymaga odpowiedzi.

Załącznik nr 2 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2005-2010

Załącznik nr 3 – Sprawy, podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka w latach 2008-2010 z podziałem na kategorie

Załącznik nr 4 – Kategorie spraw, zgłoszonych do Rzecznika Praw Dziecka w 2010 roku

Rodzaje spraw	Zgłoszenia na piśmie albo z własnej inicjatywy	Sprawy zgłaszane telefonicznie	Sprawy zgłaszane podczas wizyt	Razem
Prawo do życia i ochrony zdrowia	194	352	3	549
Prawo do wychowania w rodzinie	1611	5421	288	7320
Prawo do godziwych warunków socjalnych	341	1303	60	1704
Prawo do nauki	806	1375	22	2203
Prawo do ochrony przed przemocą	885	3586	118	4589
Inne	767	2453	80	3300
Razem	4604	14490	571	19665

Załącznik nr 5 – Przystąpienia Rzecznika Praw Dziecka do spraw sądowych i administracyjnych

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
Przystąpienia z 2009 roku, zakończone bądź kontynuowane w 2010 roku			
1.	2009-03-27 III RNsm 176/09 ZSR/410/32/2009/TT ZSR/410/37/2010/TT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej Renacie i Piotrowi, małżonkom D. nad małoletnim Pawłem D. Wnioski RPD uwzględnione.
2.	2009-04-03 VI Nsm 110/09 DTZ/410/139/2009/RR DTZ/410/8/2010/RR	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Postępowanie w toku.
3.	2009-04-08 III RNsm 4/09 ZSR/440/130/2009/AK ZSR/440/48/2010/AK	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa z wniosku państwa Ś. o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla małoletniej Anny C. Postępowanie w toku.
4.	2009-05-18 V Nsm 343/09 ZSR/413/32/2009/AW ZSR/413/12/2010/AW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego Daniela R. Postępowanie w toku.
5.	2009-05-28 V Nsm 372/09 DTZ/410/3/2009/RR DTZ/410/37/2010/RR	Sąd Rejonowy w W.	Postępowanie o ograniczenie władzy rodzicielskiej państwu L. nad małoletnim Stanisławem L. Postępowanie w toku.
6.	2009-05-28 III Nsm 39/09 ZSR/410/255/2009/AK ZSR/410/24/2010/AK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniego Michała L. Wnioski RPD uwzględnione.
7.	2009-06-16 IV Nsm 308/09 ZSR/410/33/2009/AW ZSR/410/94/2010/AW	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Marcinem S., Karoliną S., Filipem S. i Nikola S. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
8.	2009-06-30 IV Nsm 388/08 ZSR/440/54/2009/MN ZSR/440/49/2010/MN	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych w stosunku do małoletnich B. Wnioski RPD uwzględnione.
9.	2009-07-03 IV RC 264/07 ZSR/440/19/2009/TT ZSR/440/78/2010/TT	Sąd Okręgowy w O.	Postępowanie rozwodowe oraz o ustalenie kontaktów ojca z małoletnim Neneh D. Wnioski RPD uwzględnione.
10.	2009-07-09 III Nsm 153/09 ZSR/413/8/2009/AT ZSR/414/22/2010/AT	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej Leny O. w osobie jej babci. Postępowanie w toku.
11.	2009-07-21 VIII RC 819/09 ZSR/412/10/2009/AK ZSR/412/8/2010/AK	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ustalenie ojcostwa i alimenty, dotycząca małoletniego Piotra K. Wnioski RPD uwzględnione.
12.	2009-07-28 III RNsm 263/08 ZSR/410/179/2009/TT ZSR/410/43/2010/TT	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej przez Roberta i Małgorzatę F. nad małoletnimi F. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
13.	2009-07-31 I C 1903/08 ZSR/440/111/2009/TT ZSR/440/56/2010/TT	Sąd Okręgowy w B.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy małżonkami B. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
14.	2009-07-31 III Nsm 385/09 ZSR/440/47/2009/AT ZSR/440/75/2010/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o kontakty Marcina N. z małoletnią Wanessą N. Postępowanie w toku.
15.	2009-08-04 VI C 1323/08 ZSR/440/24/2009/AT ZSR/440/87/2010/AT	Sąd Okręgowy w W.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy małżonkami W. Postępowanie w toku.
16.	2009-08-05 I C 756/06 ZSR/410/1/2009/AT ZSR/410/209/2010/AT	Sąd Okręgowy w P.	Postępowanie o rozwód pomiędzy małżonkami M. Wnioski RPD uwzględnione.
17.	2009-08-13 III Nsm 276/09 ZSR/410/189/2009/TT ZSR/410/44/2010/TT	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej Władysława i Wioletty, małżonków S. nad rodzeństwem S. Wnioski RPD uwzględnione.
18.	2009-08-20 III Nsm 89/09 ZSR/413/17/2009/AT ZSR/413/25/2010/AT	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego Łukasza A. Postępowanie w toku.
19.	2009-08-25 V Nsm 250/09 ZSR/410/104/2009/AT ZSR/410/214/2010/AT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej Bożenie i Zbigniewowi S. nad małoletnią Klaudią S. Wnioski RPD uwzględnione.
20.	2009-08-25 V Nsm 225/09 ZSR/410/140/2009/AW ZSR/410/200/2010/AW	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej matce nad małoletnim Przemysławem K. Wnioski RPD uwzględnione.
21.	2009-08-27 XI C 1443/07 DTZ/412/11/2009/RR DTZ/412/2/2010/RR	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o rozwód pomiędzy małżonkami B. oraz o opiekę nad małoletnią Nadią B. Postępowanie w toku.
22.	2009-08-31 III RNsm 168/08 ZSR/410/93/2009/AT ZSR/410/213/2010/AT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej Jana K i Anety E. nad małoletnim Januszem K. Postępowanie w toku.
23.	2009-09-28 III Nsm 195/09 ZSR/410/206/2009/AT ZSR/410/397/2010/AP	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o zmianę postanowień dotyczących władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Przemysławem i Patrykiem R. Wnioski częściowo uwzględnione.
24.	2009-10-02 III Nsm 495/09 ZSR/410/296/2009/AK ZSR/410/362/2010/AK	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o uregulowanie kontaktów matki z małoletnią Katarzyną R. Wnioski RPD nie uwzględnione.
25.	2009-10-06 IV V 1501/05 ZSR/440/82/2009/AT ZSR/440/86/2010/AT	Sąd Apelacyjny w W.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy Pawłem C. i Barbarą P. Postępowanie w toku.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
26.	2009-10-09 III Nsm 374-09 ZSR/410/143/2009/AT ZSR/410/197/2010/UZ	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa wszczęta z wniosku RPD o zmianę kontaktów z małoletnią Karoliną M. Wnioski RPD uwzględnione.
27.	2009-10-22 III RNsm 566/09 ZSR/410/112/2009/MN ZSR/410/131/2010/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku RPD z zmianą sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej Barbarze Z. nad małoletnimi Franciszkiem Z. Krystyną Z. oraz Marią Z. Postępowanie w toku.
28.	2009-10-26 IV RNsm 732/08 ZSR/410/326/2009/AT ZSR/410/147/2010/AT	Sąd Rejonowy w P.	Postępowanie o uregulowanie kontaktów małoletniego Maksymiliana N. z ojcem, Markiem N. Wnioski RPD uwzględnione.
29.	2009-10-29 I C 581/06 ZSR/410/258/2009/TT ZSR/410/53/2010/TT	Sąd Okręgowy w Ś.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy małżonkami F. Wnioski RPD nie uwzględnione.
30.	2009-11-02 III Nsm 278/08 ZSR/413/47/2009 ZSR/413/14/2010/AW	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej Martyny H. Postępowanie w toku.
31.	2009-11-02 III Nsm 279/08 ZSR/413/22/2009/AW ZSR/413/18/2010/AW	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi siostrami Wiktoria i Gabrielą W. oraz ustanowienie dla nich rodziny zastępczej. Postępowanie w toku.
32.	2009-11-04 III R Nsm 130/08 ZSR 440/76/2009/AP ZSR440/137/2010/AP	Sąd Rejonowy w K.	Postępowanie w przedmiocie pozbawienia władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Kornelią, Pawłem, Piotrem i Martą rodz. P. Wnioski RPD uwzględnione.
33.	2009-11-19 II C 5173/08 DTZ/410/46/2009/RR DTZ/410/32/2010/RR	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód pomiędzy małżonkami P. oraz o opiekę nad małoletnią Aurelią P. Postępowanie w toku.
34.	2009-11-23 VI Nsm 479/09 ZSR/410/451/2009/AK ZSR/410/361/2010/AK	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Beacie K. i Tomaszowi K. nad małoletnią Aleksandrą K. poprzez ustanowienie dla małoletniej rodziny zastępczej w osobach państwa W. Postępowanie w toku.
35.	2009-11-24 III Nsm 707/09 ZSR/410/168/2009/AP ZSR/410/156/2010/AP	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę sposobu uregulowania kontaktów ojca z małoletnimi Magdaleną i Mileną S. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
36.	2009-11-24 III Nsm 557/08 ZSR/410/372/2009/AK ZSR/410/322/2010/AK	Sąd Rejonowy w W.	Postępowanie w przedmiocie zmiany wyroku rozwodowego w punkcie dotyczącym powierzenia władzy rodzicielskiej oraz o ustanowienie małżonków W. rodziną zastępczą dla małoletniego Wojciecha W. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
37.	2009-12-01 V Nsm 514/08 ZEW/440/38/2009/PW ZEW/440/14/2010/PW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zaprzeczenie macierzyństwa obywatelki Rumunii Rady B. nad jej domniemanym synem Andrei B. Postępowanie w toku.
38.	2009-12-03 V Nsm 966/09 ZSR/410/477/2009/MN ZSR/410/135/2010/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych względem małoletniego Krystiana S. przy udziale Anny S. i Roberta S. Postępowanie w toku.
39.	2009-12-04 IV Nsm 361/09 ZSR/410/401/2009/AT ZSR/410/163/2010/AK	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Weroniką S. Postępowanie w toku.
40.	2009-12-04 II Ca 709/09 ZSR/410/311/2009/AK ZSR/410/128/2010/AK	Sąd Okręgowy w Ś.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich Mariany i Katarzyny sióstr D. oraz z wniosku małżonków K. o ustanowienie ich rodziną zastępczą nad dziećmi. Wnioski RPD nie uwzględnione.
41.	2009-12-09 VI Nsm 531/09 ZSR/410/483/2009/TT ZSR/410/154/2010/TT	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego Jakuba D. Wnioski RPD nie uwzględnione.
42.	2009-12-15 I ACa 863/09 ZSR/410/251/09/KK ZSR/410/104/2010/AK	Sąd Apelacyjny w Ł.	Sprawa o rozwód między małżonkami I. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
43.	2009-12-16 III Nsm 609/09 ZSR/411/15/2009/AW ZSR/411/1/2010/AW	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa wszczęta z wniosku Doroty i Roberta małżonków W. oraz Agnieszki M. i Andrzeja M. o przysposobienie małoletniej Karoliny D. Wnioski RPD uwzględnione.
44.	2009-12-22 V Nsm 536/09 ZSR/410/363/2010/TT ZSR/410/48/2010/TT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o zmianę kontaktów ojca z małoletnimi Julią i Alicją B. Postępowanie w toku.
45.	2009-12-28 III Nsm 523/09 ZSR/410/470/2009/AW ZSR/410/199/2010/AW	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o przywrócenie pełni władzy rodzicielskiej nad małoletnią Natalią D. Postępowanie w toku.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
Przystąpienia 2010 rok			
1.	2010-01-12 III Nsm 581/09 ZSR/410/75/2010/KK	Sąd Rejonowy w N.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Barbarze C. nad małoletnim Jakubem F. Postępowanie w toku.
2.	2010-01-13 V R Nsm 539/08 ZSR/410/84/2010/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa wszczęta z wniosku Jacka Dariusza W. o uregulowanie kontaktów z małoletnią Mileną W. Wnioski RPD uwzględnione częściowo. Sprawa zakończona ugodą.
3.	2010-01-13 KO-237/4220/7/10 ZSS/420/21/2010/JZ	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P.	Sprawa o zmianę decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w P. utrzymującej w mocy decyzję Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w P. odmawiającej małoletniemu Arturowi B. prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wnioski RPD uwzględnione.
4.	2010-01-18 III Nsm 390/08 ZSR/410/107/2009/AP ZSR/410/160/2010/AP	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa wszczęta z wniosku Janusza P. przy udziale Joanny P., o pozbawienie władzy rodzicielskiej oraz z wniosku Joanny P. przy udziale Janusza P., o zmianę sposobu kontaktów. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
5.	2010-01-25 II CZ 6/10 ZSR/413/10/2010/AW	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych względem małoletniego Daniela L. mających na celu jego powrót z placówki opiekuńczo – wychowawczej do rodziny zastępczej małżonków S. Wnioski RPD uwzględnione.
6.	2010-02-01 VI Nsm 105/10 ZSR/410/189/2010/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Renacie M. i Mariuszowi M. Postępowanie w toku.
7.	2010-02-01 III Rnsm 800/09 ZSR/410/62/2010/AW	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa z urzędu o ustanowienie opieki prawnej dla małoletniego syna niepełnoletniej matki Pauliny W. i wyjaśnienia jego sytuacji oraz o ustanowienie opieki prawnej. Wnioski RPD uwzględnione.
8.	2010-02-01 III Rnsm 800/09 ZSR/410/62/2010/AW	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa z urzędu o ustanowienie opieki prawnej dla małoletniego syna Pauliny W. i wyjaśnienia jego sytuacji oraz z wniosku Marii Ż. o ustanowienie opieki prawnej. Wnioski RPD uwzględnione.
9.	2010-02-02 I C 320/05 ZSR/410/116/2010/AW	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o rozwód między małżonkami Januszem M. i Iwoną M. Postępowanie w toku.
10.	2010-02-02 V NSM 82/10 ZEW/414/7/2010/PW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie opiekuna prawnego dla Marka N. przebywającego w W. Wnioski RPD uwzględnione.
11.	2010-02-09 KO-285/4240/11/10 ZSS/420/21/2010/JZ	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P.	Sprawa o zmianę decyzji Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w P. odmawiającej zasiłku rodzinnego na małoletniego Artura B. oraz dodatku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej na małoletnią Agnieszkę B. Wnioski RPD uwzględnione.
12.	2010-02-11 III Nsm 4/10 ZSR/410/62/2010/AW	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa z urzędu o pozbawienie władzy rodzicielskiej Alicji P. wobec małoletniej Pauliny W. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
13.	2010-02-15 III Nsm 113/10/P ZSR/410/181/2010/TT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Józefowi S. nad małoletnim Bartoszem S. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
14.	2010-02-19 III RC 46/09 ZSS/410/12/2010/JZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie ojcostwa wobec małoletniego Wojciecha G. i o roszczenia z tym związane. Postępowanie w toku.
15.	2010-02-25 III Nsm 23/10 ZSR/413/47/2010/AW	Sąd Rejonowy w H.	Sprawa z urzędu o ustanowienie opiekuna prawnego nad małoletnimi W. Wnioski RPD uwzględnione.
16.	2010-02-25 Nsm 548/09 ZSR/410/321/2010/AK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Seweryna M. o zmianę wyroku rozwodowego w punkcie dotyczącym władzy rodzicielskiej. Postępowanie w toku.
17.	2010-03-01 XIICa 319/10 ZSR/410/48/2010/TT	Sąd Okręgowy w Ł.	Postępowanie o wydanie dziecka. Wnioski RPD nie uwzględnione.
18.	2010-03-02 III Nsm 269/10 ZSR/411/3/2010/AW	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa z wniosku Agnieszki i Leszka K. o przysposobienie małoletniej Julii P. Wnioski RPD uwzględnione.
19.	2010-03-02 V Nsm 140/10 ZSR/411/3/2010/AW	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa z wniosku Katarzyny i Roberta W. o przysposobienie małoletniej Julii P. Wnioski RPD uwzględnione.
20.	2010-03-02 III Nsm 1325/09 ZSS/410/2/2010/TT	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa z urzędu przy udziale Izabeli W. i Mariusza W. o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniej Sary W. Postępowanie w toku.
21.	2010-03-03 VI Nsm 70/10 ZSR/410/425/2010/TT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Dariuszowi K. i Jolancie G. nad małoletnim Sebastianem K. Postępowanie w toku.
22.	2010-03-04 III Nsm 27/08 ZSR/410/219/2010/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa z wniosku Krzysztofa N. z udziałem Marty S. o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Kubą N. Postępowanie w toku.
23.	2010-03-08 VIII Nsm 2024/09 ZSR/410/17/2010/KK	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o przywrócenie władzy rodzicielskiej, Barbarze Ł. nad małoletnią Katarzyną G. Wnioski RPD uwzględnione.
24.	2010-03-18 II Ca 204/10 ZSS/421/11/2010/JZ	Sąd Okręgowy w Ł.	Apelacja od wyroku Sądu Rejonowego w G. w sprawie o eksmisję, w którym sąd przyznał małoletnim: Dawidowi, Pauli, Andżelice rodz. P. prawo do lokalu socjalnego. Wnioski RPD nie uwzględnione.
25.	2010-03-22 I C 1171/09 ZSR/410/337/2010/MN	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa z powództwa Pawła C. przeciwko Monice C. o rozwód. Postępowanie w toku.
26.	2010-03-22 V R Nsm 689/09 ZSR/410/470/2010/ AP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o zmianę postanowienia o ograniczeniu władzy rodzicielskiej nad małoletnią Ewelina K. Wnioski RPD nie uwzględnione.
27.	2010-03-22 II Ca 132/10 ZSS/421/4/2010/JZ	Sąd Okręgowy w P.	Apelacja od wyroku Sądu Rejonowego w P. w sprawie o eksmisję, w którym sąd nie przyznał małoletnim: Damianowi, Paulinie i Maciejowi rodz. O. prawa do lokalu socjalnego. Wnioski RPD uwzględnione.
28.	2010-03-22 III Nsm 419/09/N ZSR/410/283/2010/MN	Sąd Rejonowy w K.	Postępowanie o sprawowanie opieki nad małoletnimi. Wnioski RPD uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
29.	2010-03-22 XIIC 436/08 DTZ/471/4/2010/RR	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o rozwód, w toku postępowania sąd rozstrzyga o opiece nad małoletnim synem stron Mateuszem G. Postępowanie w toku.
30.	2010-03-26 XXIV C 998/08 ZSR/410/68/2010/AP	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód, z powództwa Małgorzaty N. przeciwko Piotrowi N. Postępowanie w toku.
31.	2010-04-02 III R Nsm 210/10 ZSR/410/52/2010/TT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Barbary Ł. o zmianę kontaktów z małoletnimi Jakubem i Adrianem Ł. Wnioski RPD uwzględnione.
32.	2010-04-07 XXIV C 1298/06 ZSR/410/251/2010/AK	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód z powództwa Anny Ch. Postępowanie w toku.
33.	2010-04-12 III Nsm 32/10 ZSR/414/11/2010/UZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa wszczęta z urzędu o pozbawienie Barbary R. władzy rodzicielskiej nad małoletnim Markiem R. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
34.	2010-04-16 V RNsm 489/08 ZSR/410/115/2010/AW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Dorotą, Małgorzatą i Józefem W. Wnioski RPD uwzględnione.
35.	2010-04-16 V RNsm 489 ZSR/410/115/2010/AW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Dorotą W., Małgorzatą W. i Józefem W. Wnioski RPD uwzględnione.
36.	2010-04-19 III C 1457/08 ZSR/410/20/2010/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa rozwodowa z powództwa Krzysztofa H. Wnioski RPD uwzględnione.
37.	2010-04-21 V Nsm 145/10 ZSR/410/48/2010/TT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z wniosku Tomasza B. o ustalenie miejsca zamieszkania małoletnich Alicji i Julii B. oraz ustalenie ich kontaktów z matką. Postępowanie w toku.
38.	2010-04-21 III Nsm 489/09 ZSR/414/9/2010/UZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa wszczęta z urzędu o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniej Dagmary S. Wnioski RPD uwzględnione.
39.	2010-04-21 IV Nsm 597/09 ZSR/410/19/2010/KK	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej w osobie Ewy Z. nad małoletnim rodzeństwem W. Postępowanie w toku.
40.	2010-04-23 VI Nsm 193/09 ZSR/410/469/2010/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie obecności kuratora przy kontaktach Andrzeja K. dziećmi. Wnioski RPD nie uwzględnione.
41.	2010-04-28 III Nsm 150/08 ZSR/410/539/2010/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi siostrami Pauliną i Beatą B poprzez ustanowienie rodziny zastępczej w osobach małżonków G. Postępowanie w toku.
42.	2010-05-13 KO-774/4240/68/10 ZSS/420/41/2010/JZ	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P.	Sprawa o zmianę decyzji Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w P. odmawiającej przyznania zasiłku rodzinnego na małoletniego Jakuba M. Wnioski RPD uwzględnione.
43.	2010-05-14 KO-773/4240/45/10 ZSS/420/41/2010/JZ	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w P.	Sprawa o zmianę decyzji Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w P. odmawiającej przyznania małoletniemu Jakubowi M. świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Wnioski RPD uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
44.	2010-05-19 V R Nsm 137/10/III ZSR/410/82/2010/TT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Ewy M. o zmianę postanowienia, w przedmiocie ograniczenia władzy rodzicielskiej nad rodzeństwem M. Wnioski RPD nie uwzględnione.
45.	2010-05-20 III C 1849/08 ZSR/410/348/2010/UZ	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa wszczęta z powództwa Magdaleny G. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione.
46.	2010-05-21 I C 75/10 ZSR/410/378/2010/TT	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Pawła T. przeciwko Klaudii T. o rozwód. Postępowanie w toku.
47.	2010-05-21 VI Ca 411/10 VI Nsm 411/10 ZSM/471/30/2010/AJ	Sąd Okręgowy w W. Sąd Rejonowy w W.	Sprawa wszczęta z wniosku Alvaro L. o wydanie małoletniego Bronka L. do Meksyku na podstawie Konwencji Haskiej Postępowanie w toku.
48.	2010-05-24 I RC 630/09 ZSR/410/491/2010/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Anety W. przeciwko Markowi W. o rozwód. Postępowanie w toku.
49.	2010-05-26 VI Nsm 258/09 ZSR/410/54/2010/TT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Jolanty D., o pozbawienie Jarosława D. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią D. Postępowanie w toku.
50.	2010-06-01 XII Ca 203/10 ZSM/471/20/2010/AJ	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o wydanie małoletniego Konstantego D. do Grecji na podstawie Konwencji Haskiej. Postępowanie w toku.
51.	2010-06-08 WSC.I.21.5022/5239/09 ZSM/470/16/2010/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji za pośrednictwem Wojewody Mazowieckiego	Sprawa stwierdzenia posiadania obywatelstwa polskiego przez małoletniego Abdula R. Wnioski RPD uwzględnione.
52.	2010-06-09 III C 2891/09 ZSR/440/188/2010/TT	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa z powództwa Grzegorza B. przeciwko Agnieszce B. o rozwód. Postępowanie w toku.
53.	2010-06-23 III Nsm 219/09 ZSR/410/622/2010/AP	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z urzędu w przedmiocie wydania zarządzeń opiekuńczych względem małoletniej Emilii P. Wnioski RPD uwzględnione.
54.	2010-07-08 I C 3197/09 ZSR/413/75/2010/AW	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa rozwodowa pomiędzy Andrzejem P. i Bożeną P. Postępowanie w toku.
55.	2010-07-12 III RNsm 264/09 ZSR/410/637/2010/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku o zmianę wyroku rozwodowego oraz z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Janem P. Postępowanie w toku.
56.	2010-07-13 III RNsm 450/10 ZSR/440/216/2010/TT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Dariusza T., o zmianę kontaktów z małoletnią Łucją T. Postępowanie w toku.
57.	2010-07-16 III Nsm 94/09 ZSR/440/66/2010/MN	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o pozbawienie Kazimierza K. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Mariolą K. Postępowanie w toku.
58.	2010-07-21 II SA/OI 782/10 ZSS/420/59/2010/JZ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w O.	Skarga na decyzję Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w B. odmawiającą przyznania dodatków z tytułu samotnego wychowywania dziecka na małoletnich Jarosława i Artura rodz. K. Wnioski RPD uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
59.	2010-07-21 IV SA/Po 666/10 ZSS/420/68/2010/JZ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w P.	Skarga na decyzję Dyrektora Ośrodka Pomocy Społecznej w P. pozostawiającą bez rozpoznania wnioski o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych na małoletnich: Dariusza, Klaudię i Kacpra rodz. P. Postępowanie w toku.
60.	2010-07-22 III Nsm 244/09 ZSR/440/72/2010/TT	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o wydanie zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Bartłojem P. Postępowanie w toku.
61.	2010-07-28 II Ns 482/10 ZSS/48/71/2010/JZ	Sąd Rejonowy w W.	Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza spadku odziedziczonego przez małoletniego Adama Z. Wnioski RPD uwzględnione.
62.	2010-07-30 IIINsm 33/10 ZEW/440/10/2010/MWG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa dotycząca realizacji obowiązku szkolnego przez małoletniego Roberta W. Postępowanie w toku.
63.	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/460/23/2010/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa rozwodowa pomiędzy Tatianą S i Pawłowi S. Postępowanie w toku.
64.	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/410/70/2010/TT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w zakresie wydania zarządzeń w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Aleksandrą B. Postępowanie w toku.
65.	2010-08-06 III Nsm 312/10 ZSR/410/635/2010/TT	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych dotyczących małoletniej Jessiki P. Wnioski RPD uwzględnione.
66.	2010-08-09 III RNsm 104/10 ZSS/421/28/2010/JZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa z udziałem małoletnich: Wioletty, Pawła, Mateusza, Natalii, Małgorzaty rodz. W. o wydanie zarządzeń odnośnie władzy rodzicielskiej z powodu trwającej egzekucji eksmisji rodziny z nieruchomości. Wnioski RPD uwzględnione.
67.	2010-08-09 III Nsm 215/09 ZSR/410/94/2010/MS	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych względem małoletnich Weroniki W i Dawida W. Wnioski RPD nie uwzględnione.
68.	2010-08-24 IV Nsm 1246/09 ZSR/410/555/2010/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o pozbawienie Katarzyny S. władzy rodzicielskiej nad małoletnim Bartłojem K. Wnioski RPD nie uwzględnione.
69.	2010-09-13 V ACa 284/10 DTZ/410/106/2010/RR	Sąd Apelacyjny w K.	Sprawa o rozwód, w toku postępowania sąd rozstrzyga o opiece nad małoletnimi synami stron Gabrielem i Mikołajem G. Postępowanie w toku.
70.	2010-09-15 III Nsm 23/10 ZSR/410/541/2010/UZ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich Tomasza, Jakuba i Joanny C. Wnioski RPD uwzględnione.
71.	2010-09-15 V Nsm 132/09 ZSR/440/21/2010/AP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa z urzędu o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Adrianem T. Postępowanie w toku.
72.	2010-09-20 III Nsm 193/10 ZSR/410/671/2010/TT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletnich. Mariusza i Bernadety C. Postępowanie w toku.
73.	2010-09-23 III Nsm 192/10 ZSR/410/671/2010/TT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przysposobienie małoletniej Natalii C. Postępowanie w toku.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
74.	2010-09-27 IV R Nsm 721/10 ZSR/410/738/2010/LP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Leonem i Romą G. oraz Matyldą W. Postępowanie w toku.
75.	2010-09-30 III C 1145/08 ZSR/410/349/2010/TT	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawie z powództwa Barbary G. przeciwko Krzysztofowi G. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione.
76.	2010-09-30 X C 2911/09 ZSR/440/289/2010/TT	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa z powództwa Agnieszki L. przeciwko Waldemarowi L. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
77.	2010-10-04 VI C 562/06 ZSR/410/61/2010/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Sławomira M. przeciwko Jolancie M. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione
78.	2010-10-08 S-KO.0814/ŚR/751/2010 ZSS/420/85/2010/JZ	Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Ł.	Odwołanie od decyzji Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w P. skracającej okres, na jaki małoletnim Izabeli i Arturowi rodz. S. zostało przyznane prawo do świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Wnioski RPD uwzględnione.
79.	2010-10-10 VI RC 431/10 ZSS/412/87/2010/JZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o obniżenie alimentów dla małoletniego Michała R. Postępowanie w toku.
80.	2010-10-13 III Nsm 147/06 ZSR/410/706/2010/UZ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa wszczęta z wniosku Iwony P. o uregulowanie kontaktów z małoletnim rodzeństwem P. Postępowanie w toku.
81.	2010-10-13 II C 1002/09 ZSR/410/153/2010/AK	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód z powództwa Renaty W. Postępowanie w toku.
82.	2010-10-20 III Nsm 190/07 ZSR/410/288/2010/UP	Sąd Okręgowy w N.	Sprawa o zmianę orzeczenia zawartego w wyroku rozwodowym dotyczącego władzy rodzicielskiej nad małoletnim Bartłojem G. Postępowanie w toku.
83.	2010-10-20 III Nsm 3/10 ZSR/410/639/2010/AT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ustalenie kontaktów małoletniego Philipa C. z ojcem. Postępowanie w toku.
84.	2010-10-20 I 2 C 954/09 ZSR/410/546/2010/AT	Sąd Okręgowy w Z.	Sprawa o rozwód pomiędzy małżonkami S. Postępowanie w toku.
85.	2010-10-26 II RC 1952/08 ZSR/410/688/2010/MS	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód małżonków J. Postępowanie w toku.
86.	2010-10-26 VIII R Nsm 2168/09 ZSR/410/666/2010/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Jarosława J. z małoletnią Emilią J. Postępowanie w toku.
87.	2010-10-28 III Nsm 287/10 ZSR/410/671/2010/TT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej i zmianę opiekuna prawnego dla małoletniej Natalii C. Postępowanie w toku.
88.	2010-10-28 V Ca 43/10 ZSR/410/796/2010/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Adama Z. z małoletnim Erykiem Z. W Zawarto ugodę między stronami

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
89.	2010-11-08 VI Nsm 276/10 ZSR/440/289/2010/TT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Rafałem i Kacprem L. Postępowanie w toku.
90.	2010-11-08 III Nsm 109/09 ZSR/410/409/2010/TT	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Przemysławem P. Postępowanie w toku.
91.	2010-11-09 III Nsm 277/09 ZSR/410/811/2010/MS	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ograniczenie Hannie J. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Joanną J. Postępowanie w toku.
92.	2010-11-12 IV RNsm 456/09 ZSR/410/41/2010/TT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o uregulowanie kontaktów z małoletnim Stanisławem M. Postępowanie w toku.
93.	2010-11-12 VI RC 658/09 ZSR/410/172/2010/TT	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa o rozwód Magdaleny i Konrada, małżonków G. Postępowanie w toku.
94.	2010-11-12 V S.A./Wa 2673/10 ZASM/470/81/2010/AJ	Wojewódzki Sąd Administracyjny w W.	Sprawa ze skargi Armnie T. na decyzję Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców w przedmiocie wydalenia skarżącej oraz jej dzieci z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Postępowanie w toku.
95.	2010-11-19 III Nsm 247/09 ZSR/410/291/2010/AW	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniego Krystiana P. Postępowanie w toku.
96.	2010-11-22 II Ca 581/10 DTZ/410/47/2010/RR	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustalenie miejsca pobytu małoletniej Klaudii S. Postępowanie w toku.
97.	2010-11-23 III Nsm 128/09 ZSR/410/784/2010/LP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Stanisławie i Kazimierzowi D. nad małoletnim Adamem D. Postępowanie w toku.
98.	2010-11-25 III Opm 15/02 ZSR/441/76/2010/MS	Sąd Rejonowy w A.	Sprawa o ustanowienie nadzoru nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez Małgorzatę i Wiesława K. nad małoletnią Kariną K. Postępowanie w toku.
99.	2010-12-02 III Nsm 126/10 ZSR/410/498/2010/AT	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach małoletnich Mai i Michała K. Postępowanie w toku.
100.	2010-12-02 III RNsm 113/10 ZSR/440/287/2010/MN	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa wszczęta z urzędu o wydanie zarządzeń opiekuńczych w stosunku do małoletnich Juliana Z., Bartosza Z., Wiktorii Z. oraz Nikoli M. Postępowanie w toku.
101.	2010-12-03 XIII C 2888/08 ZSR/410/423/2010/TT	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Karoliny M. przeciwko Arturowi M. o rozwód. Postępowanie w toku.
102.	2010-12-13 XXIV C 151/10 ZSR/410/789/2010/MS	Sąd Okręgowy w W.	Postępowanie rozwodowe pomiędzy małżonkami O. Postępowanie w toku.
103.	2010-12-22 III Nsm 114/09 ZSR/410/51/2010/TT	Sąd Rejonowy w L. Sąd Okręgowy w P.	Sprawa o zmianę formy kontaktów ojca z małoletnim rodzeństwem M. Wnioski RPD uwzględnione.

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
Postępowania, w których Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w charakterze obserwatora			
1.	III Npw 233/08 ZSR/440/4/2009/AT ZSR/440/112/2010/AT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o czyny karalne z art. 200 § 1 k.k.
2.	VI Nsm 489/09 ZSR410/222/2010/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej oraz o wydanie zarządzeń opiekuńczych nad małoletnim Kajetanem K.
3.	V Nsm 622/07 ZSR/410/236/2010/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę kontaktów z małoletnimi Anną i Julią W.
4.	2009-10-06 III Rc 269/09 ZSR/412/21/2009/TT ZSR/422/3/2010/TT	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o podwyższenie alimentów dla małoletnich G.
5.	2009-11-12 IV Nsm 243/09 ZSR/414/13/2009/TT ZSR/424/2/2010/TT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej państwu S. nad małoletnimi S.
6.	2010-01-20 VI Ca 628/09 ZSR/410/76/2010/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa wszczęta z wniosku Marka G. o zmianę kontaktów z małoletnimi dziećmi stron.
7.	2010-02-08 II Kp 45/10 ZSR/410/324/2010/AK	Sąd Rejonowy w L.	Rozpoznanie zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia w sprawie o czyny karalne z art. 200 § 1 k.k.
8.	2010-02-17 II K 1005/08 ZSR/440/65/2010/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o czyny karalne z art. 200 § 1 k.k.
9.	2010-03-17 II K 628/09 ZSR/440/3/2010/KG	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o czyny karalne z art. 200 § 1 k.k.
10.	2010-05-13 III Nsm 358/09 ZSR/410/429/2010/TT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Marcinem P. Postępowanie w toku.
11.	2010-06-22 VK 202/05 ZSR/410/584/2010/AP	Sąd Rejonowy w Ł.	Postępowanie wykonawcze o odroczenie wykonanie kary pozbawienia wolności z uwagi na opiekę nad małoletnim rodzeństwem L.
12.	2010-07-12 IIC 1106/07 ZSR/410/211/2010/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód małżonków P.
13.	2010-09-22 II K 1264/10 ZSR 440/133/2010/KG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o czyny karalne z art. 201 k.k.
14.	2010-09-22 II K 1264/10 ZSR 440/133/2010/KG	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustanowienie dla małoletniego pokrzywdzonego Natana K. kuratora do reprezentowania w procesie. Postępowanie w toku.
15.	2010-10-22 II C 571/09 ZSS/421/29/2010/GR	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o eksmisję małoletnich Benjamina i Wiktorii rodz. S.

Załącznik nr 6 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
1.	13.01.2010	województwo opolskie	Program przeciwdziałania wadom postawy ciała u dzieci i młodzieży w województwie opolskim	Opolski Kurator Oświaty
2.	13.01.2010	akcja ogólnopolska	IV Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Wszystkie Dzieci Świata – Pacanów 2010”	Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka
3.	14.01.2010	Poznań	Budowa Teatru „Łejery” w Poznaniu	Stowarzyszenie „Łejery”
4.	14.01.2010	Świdnica	Budowa siedziby Europejskiego Centrum Przyjaźni Dziecięcej	Fundacja SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej
5.	20.01.2009	akcja ogólnopolska	III Ogólnopolski Kongres Dyrektorów Przedszkoli „Przygotowanie projektów ewaluacyjnych w ramach wymagań MEN oraz kontrole w placówce w oparciu o arkusze kontroli”	Wydawnictwo FORUM Sp. z o.o.
6.	20.01.2010	akcja ogólnopolska	II Ogólnopolski Kongres Dla Pedagogów i Psychologów Szkolnych „Interwencje Pedagoga w szkolnych sytuacjach kryzysowych”	Wydawnictwo FORUM Sp. z o.o.
7.	20.01.2010	akcja ogólnopolska	VI edycja programu edukacyjnego „Bezpieczniej z prądem”	Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej
8.	20.01.2010	Warszawa	Małe Warszawskie Spotkania Teatralne	Instytut Teatralny im. Zbigniewa Raszewskiego
9.	31.01.2010	Warszawa	Uroczysta wieczornica z okazji 25-lecia Rady Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski	Namieśtnictwo Drużyn „Nieprzetartego Szlaku” Hufca ZHP Warszawa Praga Południe
10.	01.02.2010	akcja ogólnopolska	Kampania „TACY SAMI...”	Fundacja Pomocy Dzieciom „Kolorowy Świat”
11.	01.02.2010	Kielce	XV Jubileuszowe Targi Edukacyjne „EDUKACJA 2010”	Targi Kielce Sp. z o.o.
12.	01.02.2010	Warszawa	Obchody 100-lecia urodzin Ireny Sendlerowej	Gimnazjum nr 23 im. Ireny Sendlerowej w Warszawie
13.	04.02.2010	Krynica-Zdrój	Zawody narciarskie dla przedszkolaków oraz uczniów szkół podstawowych „O puchar Promyczka”	Miesięcznik „Promyczek Dobra”

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
14.	16.02.2010	akcja ogólnopolska	Konkurs Literacki „Chcę Ci powiedzieć...”	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Krakowie
15.	16.02.2010	Warszawa	Spotkanie szkoleniowo-informacyjne Międzynarodowego Ruchu Taponi	Stowarzyszenie ATD Czwarty Świat w Polsce
16.	22.02.2010	akcja ogólnopolska	Konkurs Plastyczno-Literacki „Świat moich marzeń”	Zespół Szkół z Oddziałami Integracyjnymi w Mrzeżynie
17.	22.02.2010	Legnica	XVII Konferencja „Dziecko i Środowisko”	Fundacja Na Rzecz Dzieci Zagłębia Miedziowego
18.	28.02.2010	Tczew	VIII Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	Stowarzyszenie Na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego
19.	28.02.2010	Tarnobrzeg	XV edycja Konkursu Piosenki Dziecięcej „Wygraj Sukces”	Tarnobrzegi Dom Kultury
20.	05.03.2010	województwo śląskie	Konferencja „Opieka Paliatywna w Pediatrii – Śląskie Dni Pediatrii i Chirurgii Dziecięcej”	Śląski Oddział Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego
21.	05.03.2010	akcja ogólnopolska	Finał Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”	Prezydent Wałbrzycha
22.	09.03.2010	Warszawa	Międzynarodowe Igrzyska Sportowe „Onko-Olimpiada 2010”	Fundacja Spełnionych Marzeń
23.	09.03.2010	Warszawa	Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka Zaginionego	Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
24.	17.03.2010	akcja ogólnopolska	Akcja edukacyjna „To nie krasnoludki palą śmieci”	Fundacja Ekologiczna „Arka”
25.	17.03.2010	akcja ogólnopolska	Kampania społeczna „Uczeń też człowiek – Twórczy Indywidualista”	Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi
26.	17.03.2010	Katowice	Festiwal dla dzieci i młodzieży „Maj Junior Festival”	Stowarzyszenie Silesia Art Katowice
27.	02.04.2010	akcja ogólnopolska	Druga edycja konkursu „3... 2... 1... bezpieczny Internet na start”	Microsoft oraz Fundacja „Dzieci Niczyje”
28.	02.04.2010	Giżycko	Konferencja szkoleniowo-wychowawcza „Zagrożenia wychowawcze cyberprzestrzeni”	Burmistrz Giżycka
29.	02.04.2010	akcja ogólnopolska	Program „Lato w Teatrze”	Opolski Teatr Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
30.	02.04.2010	województwo małopolskie	Akcja „Bajkowe widzenie świata”	Fundacja Rozwoju Gmin Polskich
31.	07.04.2010	Kraków	Obchody Jubileuszu 35-lecia działalności artystyczno-wychowawczej zespołu „Małe Słowianki”	Zespół „Małe Słowianki”
32.	12.04.2010	akcja ogólnopolska	Finał XVII edycji Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka	Komitet Główny Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka
33.	15.04.2010	akcja ogólnopolska	Wydanie płyty „Jedzie pociąg z daleka, czyli piosenki z duszą”	Fundacja Urszuli Jaworskiej
34.	15.04.2010	Warszawa	Konferencja szkoleniowa „Bez przemocy wobec dziecka – Wola do wychowania”	Burmistrz Dzielnicy Wola m.st. Warszawy
35.	26.04.2010	Warszawa	Impreza „Świat dziecka w krainie bajek”	Burmistrz Dzielnicy Mokotów m.st. Warszawy
36.	28.04.2010	akcja ogólnopolska	VII Ogólnopolska Konferencja „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”	Fundacja „Dzieci Niczyje”, Minister Sprawiedliwości oraz Biuro Polityki Społecznej Urzędu m.st. Warszawy
37.	29.04.2010	akcja ogólnopolska	Kampania społeczna „Bezpieczne place zabaw”	Nadawca kanałów ZigZap/Hyper i MiniMini
38.	05.05.2010	akcja ogólnopolska	Cykl konferencji „Dzieci i młodzież z zaburzeniami zdrowia psychicznego. Jak je rozumieć i jak im pomagać?”	Europejski Instytut SOCRATES SCOLA
39.	06.05.2010	akcja ogólnopolska	Akcja „Bezpieczeństwo dziecka w Internecie”	Dziennik ogólnopolski „Rzeczpospolita”
40.	12.05.2010	Suwałki	Konferencja „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów”	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Suwałkach
41.	12.05.2010	Zgierz	I Konferencja dla Dzieci „Wasze sprawy – ważne sprawy”	Centrum Kultury Dziecka w Zgierzu
42.	12.05.2010	akcja ogólnopolska	Rajd Rowerowy „Rajd 3,6s. – Ekspedycja Jerozolima”	Stowarzyszenie Oblacka Pomoc Misjom LUMEN CARITATIS
43.	12.05.2010	akcja ogólnopolska	V edycja Ogólnopolskiego Konkursu „TATO ROKU”	Stowarzyszenie Oblacka Pomoc Misjom LUMEN CARITATIS
44.	12.05.2010	Siedlce	VII Festiwal Dziecięcy „Dzień Radości”	Mirosław Greluk
45.	12.05.2010	Siedlce	VI Dzień Krwiodawstwa	PCK Zarząd Rejonowy w Siedlcach
46.	19.05.2010	Warszawa	Impreza charytatywna „Radość Dziecku 2”	Areszt Śledczy Warszawa-Białołęka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
47.	19.05.2010	Elbląg	Międzyszkolny Konkurs Literacki i Plastyczny „Wszyscy mają prawa – mam i ja!”	Szkoła Podstawowa nr 12 w Elblągu
48.	21.05.2010	Warszawa	Akcja „Łańcuch Ludzkich Serc”	Zarząd Dzielnicy TPD Warszawa-Mokotów
49.	29.05.2010	akcja ogólnopolska	Konferencja Naukowo-Szkoleniowa „Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne uwarunkowania prawidłowego rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym na przykładzie zintegrowanych działań bydgoskich żłobków”	Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy
50.	29.05.2010	Warszawa	Piknik edukacyjny „Zdrowie naszych dzieci w naszych rękach”	Europejskie Stowarzyszenie Promocji Zdrowia „PRO – SALUTEM”
51.	01.06.2010	Bydgoszcz	Seminarium „DZIECKO – NASZ SKARB”	Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek” Sp. z o.o.
52.	01.06.2010	Bydgoszcz	Targi Branży Dziecięcej EXPO KIDS 2010	Leśny Park Kultury i Wypoczynku „Myślęcinek” Sp. z o.o.
53.	01.06.2010	Gdynia	Zajęcia Edukacyjne „Piramida Zdrowego Wyboru”	Instytut Żywienia i Rozwoju Eligo
54.	01.06.2010	akcja ogólnopolska	Teledysk do piosenki „Dziećmi jesteśmy tylko raz”	Stowarzyszenie „Łejery”
55.	05.06.2010	Krotoszyn	VI Powiatowe Dni Rodzicielstwa Zastępczego	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krotoszynie
56.	05.06.2010	Kraków	Międzynarodowy Festiwal Filmów Dziecięcych GALICJA	Komitet Organizacyjny Festiwalu
57.	05.06.2010	Katowice	Akcja społeczna „Wyciągamy młodzież z bramy”	Stowarzyszenie Centrum Rozwoju Osobistego Kreacja
58.	21.06.2010	Żarów	Akcja „Wakacje Uśmiechu 2010”	Młodzieżowa Rada Miejska w Żarowie
59.	21.06.2010	akcja ogólnopolska	XI edycja programu „Bezpieczeństwo dla wszystkich”	Renault Sp. z o.o.
60.	21.06.2010	akcja ogólnopolska	Akcja „Bezpieczne wakacje”	Stowarzyszenie „Integracja i Współpraca”
61.	24.06.2010	Bielsko-Biała, Wrocław, Kraków, Warszawa	Ekspozycja fotograficzna „Dziecko”	Stowarzyszenie Artystyczne „Sztuka-Świadomość”

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
62.	29.06.2010	akcja ogólnopolska	Finał XXII Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży	Stowarzyszenie Parafiada
63.	07.07.2010	akcja ogólnopolska	Kampania „Pierwsza pomoc w przypadku zakrztuszeń”	Fundacja AKOGO?
64.	08.07.2010	akcja ogólnopolska	III edycja akcji „Wypadki na drogach – porozmawiajmy”	Stowarzyszenie „Droga i Bezpieczeństwo”
65.	14.07.2010	akcja ogólnopolska	XI Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży „Tęczowe Piosenki Jana Wojdaka”	Nowohuckie Centrum Kultury w Krakowie
66.	22.07.2010	akcja ogólnopolska	Kampania edukacyjna na temat ADHD	Polskie Towarzystwo ADHD
67.	23.07.2010	akcja ogólnopolska	Projekt edukacyjny dla uczniów szkół podstawowych „W krainie prądu elektrycznego”	ENERGA S.A.
68.	30.07.2010	akcja ogólnopolska	VI edycja akcji „Jestem Przyjacielem – Artyści Dzieciom”	Underground Group Polska Sp. z o.o.
69.	30.07.2010	akcja ogólnopolska	Projekt „Jestem dzieckiem – Mam swoje prawa”	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży PRZYSTANEK
70.	30.07.2010	akcja ogólnopolska	I Ogólnopolskie Mistrzostwa Domów Dziecka w piłce nożnej „Nadzieja na Euro”	Stowarzyszenie Kultury Fizycznej VITA ACTIVA oraz Stowarzyszenie AKADEMIA WILANOWSKA
71.	09.08.2010	Łódź	Piknik lotniczy „Rodzina pod Skrzydłami”	Fundacja Happy Kids
72.	09.08.2010	Łódź	Działalność „Uniwersytetu Łódzkiego dla Dzieci”	Uniwersytet Łódzki
73.	09.08.2010	akcja ogólnopolska	Akcja „Akademia Małego Wacika”	PKP Energetyka S.A.
74.	30.08.2010	akcja ogólnopolska	Kampania „Nasze dzieci w sieci”	Fundacja Kidprotect.pl
75.	30.08.2010	Warszawa	Konferencja podsumowująca drugi rok realizacji projektu „Warszawskie żłobki wspierają rodzinę w wychowaniu. Zdrowe dziecko = zdrowa rodzina = zdrowe społeczeństwo”	Zespół Żłobków m.st. Warszawy
76.	30.08.2010	akcja ogólnopolska	Program edukacyjny o ADHD „Dziecko i świat za pan brat”	G-PHARMA Consulting
77.	08.09.2010	województwo śląskie	Konferencja naukowa „Bezpieczeństwo zdrowotne dzieci na terenach uprzemysłowionych”	Fundacja na Rzecz Dzieci „Miasteczko Śląskie”

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
78.	08.09.2010	akcja ogólnopolska	VII edycja kampanii społecznej „Hospicjum to życie”	Fundacja Hospicyjna
79.	16.09.2010	akcja ogólnopolska	Cykl konferencji „Zagrożenia wychowawcze Cyberprzestrzeni”	Europejski Instytut SOCRATES SCOLA
80.	16.09.2010	województwo małopolskie	Program „Starszy Brat Starsza Siostra” na Sądecku	Stowarzyszenie Sursum Corda
81.	16.09.2010	Warszawa	Konkurs filmowy dla młodzieży „Warszawa bez barier”	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji
82.	10.10.2010	Leśna	Akcja pomocy powodzią dotkniętym „Pomoc dzieciom z Leśnej”	Fundacja SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej
83.	13.10.2010	Warszawa	VIII Sympozjum chirurgiczno-neonatologiczne „Optymalizacja diagnostyki i leczenia chirurgicznego wad wrodzonych u noworodków”	Klinika Chirurgii Dziecięcej i Transplantacji Narządów Instytutu „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”
84.	13.10.2010	Warszawa	VII Warszawski Konkurs savoir-vivre „Obycie umiła życie”	Dom Kultury Włochy
85.	14.10.2010	Łódź	VII Łódzki Konkurs „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”	Szkoła Podstawowa nr 44 w Łodzi
86.	15.10.2010	akcja ogólnopolska	Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa „Gastroenterologia Dzieci – Wczoraj, Dziś i Jutro”	Komitet organizacyjny konferencji
87.	15.10.2010	Lublin	Konferencja „Zapobieganie problemom wykorzystywania seksualnego dzieci”	Kurator Oświaty w Lublinie
88.	15.10.2010	powiat wałbrzyski	I Powiatowy Konkurs Plastyczno-Literacki dla klas I-III „Radosne Dzieciństwo”	Szkoła Podstawowa nr 37 w Wałbrzychu
89.	15.10.2010	akcja ogólnopolska	XIII Ogólnopolska Olimpiada Wiedzy o Prawie	II Społeczne Liceum Ogólnokształcące w Ostrołęce
90.	20.10.2010	Siedlce	Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Wioski Dziecięce SOS i rodzinne formy opieki zastępczej – historia, stan obecny, perspektywy”	Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce
91.	26.10.2010	Warszawa	III Międzyszkolny Konkurs Wiedzy o Prawach Dziecka „Niech się wreszcie każdy dowie”	Szkoła Podstawowa nr 42 w Warszawie
92.	26.10.2010	akcja ogólnopolska	XVIII edycja akcji „Pocztówka do Św. Mikołaja”	Dream Music Sp. z o.o.

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
93.	26.10.2010	Wrocław	Kampania społeczna „Wrocławska Kampania Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”	Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego Wrocławia
94.	29.10.2010	Warszawa	XII Konferencja Naukowo-Szkoleniowa „Chirurgia onkologiczna wieku rozwojowego”	Fundacja Spełnionych Marzeń
95.	29.10.2010	województwo pomorskie	Obrady IV Środkowopomorskiego Dziecięcego Sejmiku Ogniskowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci	Oddział Okręgowy Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Koszalinie
96.	03.11.2010	akcja ogólnopolska	Program „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli”	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
97.	03.11.2010	województwo mazowieckie	I Mazowiecki Konkurs Piosenki z Dobrym Tekstem „Muzyczna Jesień”	Szkoła Podstawowa nr 11 w Warszawie
98.	25.11.2010	Warszawa	VIII warszawska edycja akcji „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę”	Terenowy Sztab nr 2 Akcji „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę”
99.	02.12.2010	Świdnica	Akcja „Święta dla dziecka”	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”
100.	02.12.2010	Warszawa	Uroczystość podsumowująca XI edycję projektu „Książka pod strzechy”	Polskie Bractwo Kawalerów Gutenberga
101.	02.12.2010	Warszawa	Świąteczna zbiórka darów dla dzieci	Prawnicze Koło Naukowe „Lege Artis”
102.	02.12.2010	Nowy Sącz	Konferencja „Wolontariat – dołącz do nas”	Stowarzyszenie Sursum Corda
103.	02.12.2010	akcja ogólnopolska	IV edycja Ogólnopolskiego Programu dla Młodzieży „Mam Haka na Raka”	Polska Unia Onkologii
104.	02.12.2010	akcja ogólnopolska	V Ogólnopolski Konkurs na najlepszy wiersz o prawach dziecka „Mam prawo...”	Przedszkole nr 124 w Warszawie
105.	02.12.2010	akcja ogólnopolska	Cykl koncertów „5 złotych minut, czyli impreza na 112”	Fundacja Prometeusz
106.	03.12.2010	akcja ogólnopolska	Ogólnopolska Akcja Charytatywna „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę”	Komitety Główny Ogólnopolskiej Akcji Charytatywnej „Pomóż Dzieciom Przetrwać Zimę”
107.	31.12.2010	Starogard Gdański	IV edycja „Międzynarodowego Konkursu Fotograficznego Dziecko i Macierzyństwo w Obiektywie”	Starogardzkie Szkoły Autonomiczne

Załącznik nr 7 – Wybrane konferencje i seminaria

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1.	07.01.2010 Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego	spotkanie dotyczące barier w dostępie do wysokiej jakości wczesnej edukacji w Polsce
2.	18.01.2010 Warszawa	Dolnośląskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom OSTOJA	spotkanie z przedstawicielami organizacji pozarządowych z Wrocławia
3.	27.01.2010 Warszawa	Szkoła Podstawowa nr 26 w Warszawie	konferencja prasowa „Akademia Przyszłości”
4.	09.02.2010 Warszawa	Fundacja „Dzieci Niczyje”, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	konferencja z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu
5.	22.02.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	konferencja naukowa „Przeciw przemocy w rodzinie. Ręce są do przytulania”
6.	23.02.2010 Kozuchów	Przedszkole Miejskie Nr 1, Przedszkole Miejskie Nr 3	seminarium „Wokół spraw dziecka 2”
7.	24.02.2010 Piła	Senator RP Mieczysław Augustyn, Starosta Piłski Tomasz Bugajski	konferencja „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Stary problem nowe instrumenty”
8.	25.02.2010 Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego	konferencja „Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci wiejskich”
9.	26.02.2010 Warszawa	Minister Pracy i Polityki Społecznej	konferencja „Budujemy społeczeństwo dla wszystkich”
10.	1.03.2010 Warszawa	Minister Sprawiedliwości	konferencja „Wzmacnianie polskiego systemu pomocy dla osób pokrzywdzonych przestępstwem”
11.	3.03.2010 Warszawa	Minister Sprawiedliwości, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Rzecznik Praw Dziecka	konferencja prasowa inaugurująca trzeci etap kampanii „Dziecko – świadek szczególnej troski”
12.	10.03.2010 Warszawa	Minister Pracy i Polityki Społecznej, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”	konferencja „Pomoc dla rodziny – rodzina dla Polski”
13.	23.03.2010 Warszawa	TNS OBOP, Ambasada Brytyjska w Warszawie	konferencja „Społeczna świadomość zagrożeń związanych z handlem ludźmi i podejmowaniem pracy za granicą”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
14.	26.03.2010 Warszawa	Mazowiecki Kurator Oświaty	konferencja „Edukacja dzieci dotkniętych doświadczeniem migracyjnym”
15.	30.03.2010 Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	konferencja „Sprawdź, czy Twoje picie jest bezpieczne”
16.	08.04.2010 Zamość	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem”	konferencja „Przeciw wykluczeniu społecznemu. O potrzebie wsparcia rodziców dzieci niepełnosprawnych”
17.	12.04.2010 Warszawa	Ośrodek Rozwoju Edukacji	konferencja „Edukacja na rzecz praw człowieka w pracy z dziećmi”
18.	12.04.2010 Gościeszyn	Senator RP Małgorzata Adamczak, Dom Dziecka „Droga” w Gościeszynie	konferencja „Dobro dziecka najważniejsze”
19.	27.04.2010 Strzelin	Poseł na Sejm RP Norbert Raba, Starosta Strzeliński, Komendant Powiatowy Policji, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Strzelinie	konferencja „Dzieci i młodzież wobec przemocy”
20.	05.05.2010 Warszawa	Klinika Prawa Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego	spotkanie ze studentami studenckiej uniwersyteckiej poradni prawnej
21.	06.05.2010 Warszawa	Minister Edukacji Narodowej, Komendant Główny Policji	podsumowanie akcji „Bezpieczeństwo dla wszystkich”
22.	08.05.2010 Warszawa	Polska Fundacja im. Roberta Schumana	debata „Dla Europy”
23.	13.05.2010 Warszawa	Fundacja „Dzieci Niczyje”, Rzecznik Praw Dziecka	konferencja inauguracyjna kampanię „Zły dotyk”
24.	13.05.2010 Rymanów Zdrój	Burmistrz Gminy Rymanów, Zespół Szkół Specjalnych w Rymanowie Zdroju, Uzdrowisko Rymanów S.A.	konferencja „Rola i miejsce leczenia rehabilitacyjnego w uzdrowisku dzieci przewlekle chorych”
25.	14.05.2010 Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Parlamentarny Zespół „Rodzina 2030”, Rzecznik Praw Dziecka	konferencja na temat wczesnej edukacji dziecka

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
26.	20.05.2010 Warszawa	Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Żoliborz m.st. Warszawy	seminarium „Prawa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym”
27.	21.05.2010 Warszawa	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej	uroczyste posiedzenie Senatu Uczelni
28.	24.05.2010 Warszawa	Minister Pracy i Polityki Społecznej, Stowarzyszenie ADT Czwarty Świat w Polsce, Instytut Analiz Społecznych i Dialogu „Laboratorium Więzi”	międzynarodowa konferencja „Skrajne ubóstwo, a prawa człowieka – wyzwanie dla Polski, wyzwanie dla Europy
29.	25.05.2010 Warszawa	Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji	konferencja „Zwiększenie szans edukacyjnych poprzez realizację projektów w programach Uczymy się przez całe życie i Młodzież w działaniu”
30.	25.05.2010 Warszawa	Fundacja Kidprotect.pl, Rzecznik Praw Dziecka	konferencja prasowa „Stop pedofilom!”
31.	27.05.2010 Giżycko	Burmistrz Giżycka, Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej	konferencja „Zagrożenia wychowawcze cyberprzestrzeni”
32.	31.05.2010 Poznań	Posel na Sejm RP Agnieszka Kozłowska-Rajewicz, Parlamentarny Zespół „Rodzina 2030”, Instytut Obywatelski, Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM w Poznaniu	konferencja „Dobro dziecka na wokandzie”
33.	31.05.2010 Warszawa	Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”	prezentacja wyników projektu OLAF „Nadwaga i otyłość dzieci i młodzieży w Polsce – epidemiologia i uwarunkowania socioekonomiczne”
34.	01.06.2010 Legionowo	Młodzieżowa Rada Miasta Legionowo	debata „Młodzi przeciw agresji”
35.	08.06.2010 Suwałki	Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Suwałkach	konferencja „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów”
36.	09.06.2010 Bydgoszcz	Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy	konferencja „Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne uwarunkowania prawidłowego rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym na przykładzie zintegrowanych działań bydgoskich żłobków”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
37.	10.06.2010 Warszawa	Stowarzyszenie „Dziennikarze dla Zdrowia”	konferencja „Czy Polska kocha swoje dzieci?”
38.	15.06.2010 Krotoszyn	Stowarzyszenie Zastępczego Rodzicielstwa Oddział w Krotoszynie, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Krotoszynie	konferencja „Rodzina zastępcza – czy to łatwa rola?”
39.	16.06.2010 Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	XIV Ogólnopolska konferencja przeciw przemocy w rodzinie
40.	18.06.2010 Opole	Wojewoda Opolski, Opolski Kurator Oświaty, Prezes Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia	konferencja „System opieki zdrowotnej nad uczniami – wady i zalety”
41.	21.06.2010 Warszawa	Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania	spotkanie z Nuzha Skall, Ministrem Rozwoju Społecznego, Rodziny i Solidarności Królestwa Maroka na temat przeciwdziałania przemocy domowej, oraz sytuacji dzieci w rodzinach dysfunkcyjnych
42.	24.06.2010 Poznań	Polskie Towarzystwo Suicydologiczne	XLIII Zjazd Psychiatrów Polskich
43.	28.06.2010 Warszawa	Instytut Spraw Publicznych, Ambasada Wielkiej Brytanii w Polsce	konferencja „Handel ludźmi a migracja. Pomoc i reintegracja ofiar”
44.	05.08.2010 Warszawa	Fundacja „Rozwiń skrzydła”	spotkanie z pracownikami pomocy społecznej z Białorusi
45.	30.08.2010 Warszawa	Fundacja Kidprotect.pl	inauguracja kampanii „Nasze dzieci w sieci”
46.	31.08.2010 Gdańsk	Minister Edukacji Narodowej	podsumowaniu Roku Historii Najnowszej w edukacji
47.	08.09.2010 Antwerpia	Europe De L`Enfance	Konferencja na temat praw dzieci w Europie
48.	10.09.2010 Ciechocinek	Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych we Włocławku	konferencja „Dziecko w Systemie Ochrony Zdrowia – Rola i Zadania Pielęgniarki (Położnej)”
49.	15.09.2010 Warszawa	Grupa Wydawnicza Polskapresse i Media Regionalne, Fundacja Orange, Wydawnictwo Pedagogiczne Operon	Europejski Kongres Przeciwdziałania Przemocy Szkolnej

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
50.	16.09.2010 Warszawa	Katedra Edukacji Początkowej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego	konferencja „Edukacja początkowa – obowiązek, szansa czy zagrożenie”
51.	17.09.2010 Warszawa	Fundacja Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności	konferencja „Edukacja małych dzieci: standardy – bariery – szanse”
52.	17.09.2010 Warszawa	Polskie Towarzystwo ADHD, Agencja Mondo, Teatr Imka	konferencja inauguracyjna Tydzień Świadomości ADHD
53.	01.10.2010 Wrocław	Dolnośląska Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych	III konferencja naukowo- szkoleniowa z cyklu Akademia Pielęgniarstwa „Bezpieczny szpital dla dziecka”
54.	14.10.2010 Warszawa	Fundacja Orange, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej	II międzynarodowa konferencja naukowa Programu „Dźwięki Marzeń”
55.	17.10.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich, Minister Pracy i Polityki Społecznej	Jubileuszowa X Konferencja Ruchu przeciw Bezradności Społecznej „Jak przeżyć ubóstwo?”
56.	21.10.2010 Oława	Instytut Edukacji Społecznej we Wrocławiu	V Międzynarodowa Konferencja „Młodzi liderzy w społecznościach lokalnych”
57.	21.10.2010 Warszawa	Departament Praw Człowieka w Ministerstwie Sprawiedliwości	konferencja z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji „Mediacja w Systemie Wymiaru Sprawiedliwości”
58.	25.10.2010 Warszawa	Minister Sprawiedliwości, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Urząd m.st. Warszawy – Biuro Polityki Społecznej	VII ogólnopolska konferencja „Pomoc dzieciom-ofiarom przestępstw”
59.	25.10.2010 Warszawa	Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”	konferencja „Normy ciśnienia tętniczego oraz zakresy referencyjne wskaźników wzrastania i rozwoju dzieci i młodzieży w Polsce”
60.	26.10.2010 Warszawa	Stowarzyszenie Księgarzy Polskich, Polska Izba Książki, Polska Izba Druku, Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych UW	konferencja „Samuel Orgelbrand”
61.	27.10.2010 Gorlica	I Liceum Ogólnokształcące im. Marcina Kromera	konferencja „Prawa człowieka i wolontariat”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
62.	27.10.2010 Warszawa	Rada Naukowa przy Ministrze Zdrowia	posiedzenie Plenarne Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia
63.	27.10.2010 Kielce	Świętokrzyski Kurator Oświaty	konferencja „Dopalaczom STOP”
64.	28.10.2010 Warszawa	Fundacja „Dzieci Niczyje”, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	IV Międzynarodowa Konferencja „Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie”
65.	04.11.2010 Warszawa	Fundacja Hospicyjna	debata na temat systemu wsparcia dla osieroconych dzieci
66.	05.11.2010 Lublin	Lubelski Kurator Oświaty, Zakład Psychologii Wychowawczej i Psychologii Rodziny Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie	konferencja „Zapobieganie problemowi wykorzystywania seksualnego dzieci”
67.	10.11.2010 Łódź	Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi	konferencja „Mądrzy Rodzice – wojewódzka kampania społeczna na rzecz wzmacniania rodziny – województwo łódzkie 2010-2011”
68.	17.11.2010 Warszawa	Komitety Ochrony Praw Dziecka	konferencja „Przemoc emocjonalna w sytuacjach związanych z rozpadem rodziny. Jak zadbać o dziecko i pomóc rodzicom?”
69.	17.11.2010 Wrocław	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej	konferencja „Wykluczenie społeczne w perspektywie kadr służb społecznych”
70.	23.11.2010 Warszawa	Minister Pracy i Polityki Społecznej	konferencja podsumowująca Europejski Rok Walki z Ubóstwem
71.	25.11.2010 Częstochowa	Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w Częstochowie, Wydział Edukacji i Sportu Urzędu Miasta Częstochowa	konferencja „Zobowiązania prawne rodziców wobec dzieci – prawa dziecka”
72.	26.11.2010 Warszawa	Polskie Towarzystwo Pediatriczne	konferencja „Czy Polska kocha swoje dzieci?”
73.	27.11.2010 Bełchatów	Fundacja „Pomoc Młodych Diabetyków w Łodzi	konferencja „Dziecko chore na cukrzycę w systemie opieki zastępczej”
74.	06.12.2010 Bruksela	Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Minister Sprawiedliwości Belgii, Prezydencja Belgijska	międzynarodowa konferencja „Zapewnianie wszystkim dzieciom sprawiedliwości i ochrony”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
75.	08.12.2010 Warszawa	Minister Edukacji Narodowej	konferencja „Fundusze unijne – wparcie rozwoju oświaty”
76.	10.12.2010 Warszawa	Klinika Chirurgii Dziecięcej i Transplantacji Instytut „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”	VIII Sympozjum Chirurgiczno- Neonatologiczne
77.	13.12.2010 Siedlce	Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce	międzynarodowa konferencja naukowa „Wioski Dziecięce SOS i rodzinne formy opieki zastępczej – historia, stan obecny, perspektywy”
78.	17.12.2010 Wrocław	Polskie Towarzystwo Pediatriczne	I międzynarodowe sympozjum naukowe „Co nowego w pediatrii i onkologii”

Załącznik nr 8 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1.	11.01.2010 Skierniewice	Starosta Skierniewicki, Fundacja „Dziecięcy Uśmiech”	spotkanie z dziećmi ze szkół podstawowych powiatu skierniewickiego
2.	12.01.2010 Łódź	Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego	spotkanie ze studentami ze Studenckiego Punktu Informacji Prawnej „Klinika Prawa – Klinika Praw Dziecka”
3.	16.01.2010 Łódź	Fundacja Serce Dziecka	spotkanie pacjentami i lekarzami Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi
4.	19.01.2010 Wrocław	Urząd Miejski Wrocławia Wydział Edukacji	gala finałowa XVI Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”
5.	19.01.2010 Łazy	Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Łazach	spotkanie z uczniami i nauczycielami
6.	22.01.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z zespołu „Promyczki Dobra” z Nowego Sącza
7.	26.01.2010 Chruszczobród	Zespół Szkół nr 3 w Chruszczobrodzie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
8.	26.01.2010 Sosnowiec	Gimnazjum nr 9 w Sosnowcu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
9.	26.01.2010 Rudno	Szkoła Podstawowa w Rudnie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
10.	28.01.2010 Stróże	Senator RP Stanisław Kogut	spotkanie z dziećmi i młodzieżą
11.	29.01.2010 Przasnysz	Szkoła Podstawowa nr 1, Szkoła Podstawowa nr 2	spotkanie z uczniami i nauczycielami
12.	17.02.2010 Warszawa	Szkoły imienia Ireny Sendlerowej	wizyta dzieci 100-leciem urodzin I. Sendlerowej
13.	25.02.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci i młodzieży ze Świątlicy Socjoterapeutycznej w Przemyślu
14.	02.03.2010 Warszawa	Społeczna Szkoła Podstawowa nr 26 w Warszawie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
15.	04.03.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z Akademii Przyszłości Stowarzyszenia WIOSNA z Krakowa
16.	05.03.2010 Nowy Dwór Mazowiecki	Szkoła Podstawowa nr 5 w Nowym Dworze Mazowieckim	spotkanie z uczniami i nauczycielami
17.	08.03.2010 Warszawa	Fundacja ABCXXI – „Cała Polska Czyta Dzieciom”	VIII Finał Kampanii „Cała Polska czyta dzieciom”
18.	15.03.2010 Ryki	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Rykach	spotkanie z uczniami i nauczycielami
19.	15.03.2010 Kazimierz Dolny	Gminny Zespół Szkół w Kazimierzu Dolnym	spotkanie z uczniami i nauczycielami

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
20.	15.03.2010 Bychawa	Zespół Szkół im. A. Kwiatkowskiego w Bychawie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
21.	19.03.2010 Głogów	Szkoła Podstawowa nr 12 w Głogowie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
22.	23.03.2010 Opole	Publiczne Gimnazjum nr 4 w Opolu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
23.	23.03.2010 Opole	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Opolu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
24.	23.03.2010 Opole	Publiczne Gimnazjum nr 5 w Opolu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
25.	23.03.2010 Opole	Niepubliczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Opolu	wizyta w Domu Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym
26.	25.03.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z Publicznej Szkoły Podstawowej w Kłwowie
27.	26.03.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z Przedszkola nr 278 w Warszawie
28.	22.04.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta młodzieży z Gimnazjum nr 1 we Wrześni
29.	23.04.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci z Przedszkola nr 114 w Warszawie
30.	25.04.2010 Warszawa	Fundacja Krzewienia Kultury Artystycznej Osób Niepełnosprawnych	Talk Show „Sztuka życia i terapii” na deskach Teatru Ateneum
31.	28.04.2010 Warszawa	Komisja Europejska Przedstawicielstwo w Polsce	finał konkursu na plakat o prawach dziecka „Narysuj mi prawo”
32.	28.04.2010 Warszawa	Fundacja Spełnionych Marzeń	Wielkanocna Palma Marzeń
33.	30.04.2010 Cieszyn	Szkoła Podstawowa nr 3 im. J. Korczaka w Cieszynie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
34.	05.05.2010 Warszawa	Wydział Praw i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego	spotkanie ze studentami Kliniki Prawa – Studenckiego Ośrodka Pomocy Prawnej
35.	08.05.2010 Warszawa	Polska Fundacja im. Roberta Schumana	Parada Schumana
36.	10.05.2010 Kalisz	II Liceum Ogólnokształcące w Kaliszu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
37.	10.05.2010 Opatówek	Gimnazjum w Opatówku	spotkanie z uczniami i nauczycielami
38.	10.05.2010 Marchwacz	Szkoła Podstawowa w Marchwaczu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
39.	14.05.2010 Bydgoszcz	Zespół Szkół nr 24 w Bydgoszczy	spotkanie z uczniami i nauczycielami
40.	14.05.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z uczniami Zespołu Szkół TAK im. I. Sendlerowej z Opola

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
41.	18.05.2010 Toruń	Szkoła Podstawowa nr 23 w Toruniu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
42.	18.05.2010 Samostrzel	Technikum Rolnicze w Zespole Szkół Ponadpodstawowych w Samostrzelu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
43.	20.05.2010 Sieradz	Szkoła Podstawowa nr 10 w Sieradzu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
44.	20.05.2010 Warszawa	Szkoła Podstawowa nr 166 w Warszawie	spotkanie z uczniami i nauczycielami z okazji 60-lecia Szkoły
45.	25.05.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta gimnazjalistów z Sępólna Krajeńskiego
46.	02.06.2010 Rabka Zdrój	Posel na Sejm RP Andrzej Gut- Mostowy, Przedsiębiorcy Podhala Dzieciom	VI Festyn z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka
47.	07.06.2010 Koźmin Wielkopolski	Szkoła Podstawowa nr 1 w Koźminie Wielkopolskim	spotkanie z uczniami i nauczycielami
48.	08.06.2010 Turek	Gimnazjum nr 2 im. Mikołaja Kopernika w Turku	spotkanie z uczniami i nauczycielami
49.	08.06.2010 Zagórow	Gimnazjum im. Królowej Jadwigi w Zagórowie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
50.	09.06.2010 Warszawa	Szkoła Podstawowa nr 32 z oddziałami integracyjnymi im. Małego Powstańca w Warszawie	I Muranowski Dzień Integracji
51.	10.06.2010 Tanowo	Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy w Tanowie	spotkanie z wychowankami oraz kadrą pedagogiczną
52.	11.06.2010 Chojno	Szkoła Podstawowa w Chojnie	uroczystość nadania szkole imienia Agnieszki Bartol oraz wręczenia sztandaru
53.	12.06.2010 Kamieniec Żąbkowski	Gimnazjum Publiczne im. A. Mickiewicza w Kamieńcu Żąbkowskim	spotkanie z uczniami i nauczycielami z okazji 10-lecia placówki
54.	14.06.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta dzieci ze Szkoły Podstawowej nr 280 w Warszawie
55.	16.06.2010 Barcino	Zespół Szkół im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Barcinie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
56.	17.06.2010 Kutno	Specjalny Ośrodek Szkolno- Wychowawczy nr 1 w Kutnie	spotkanie z wychowankami oraz kadrą pedagogiczną z okazji jubileuszu szkoły
57.	17.06.2010 Elbląg	Szkoła Podstawowa nr 12 w Elblągu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
58.	18.06.2010 Nysa	Szkoła Podstawowa nr 1 w Nysie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
59.	18.06.2010 Józefina	Szkoła Podstawowa w Józefinie	uroczystość posadzenia Dębu Pamięci por. Tadeusz Milewskiego

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
60.	21.06.2010 Warszawa	Kliniczny Oddział Pediatryczny Szpitala Bielańskiego im. ks. J. Popiełuszki w Warszawie	spotkanie z pacjentami i personelem medycznym
61.	24.06.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z dziećmi z okazji zakończenia roku szkolnego
62.	25.06.2010 Mrzygłód	Szkoła Podstawowa w Mrzygłodziu	uroczystość nadania szkole imienia Króla Władysława Jagiełły
63.	13.07.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta Młodzieżowej Rady Miejskiej z Żarowa
64.	14.08.2010 Białsko-Biała	ZHP Komenda Hufca Ziemi Rybnickiej	otwarcie Domu Zucha
65.	17.08.2010 Kraków	Związek Harcerstwa Polskiego	Jubileuszowy Zlot ZHP w Krakowie
66.	31.08.2010 Mrągowo	Burmistrz Mrągowo	spotkanie z przedszkolakami
67.	01.09.2010 Liski	Szkoła Podstawowa w Liskach	inauguracja roku szkolnego
68.	07.09.2010 Sieradz	Gimnazjum nr 2 w Sieradzu	spotkanie z uczniami i nauczycielami
69.	18.09.2010 Warszawa	European Summer Games	ceremonia otwarcia Europejskich Letnich Igrzysk Olimpiad Specjalnych
70.	21.09.2010 Funka	Chorągiew Kujawsko-Pomorska ZHP w Bydgoszczy	zlot drużyn „Nieprzetartego Szlaku”
71.	24.09.2010 Lubań	Szkoła Podstawowa 4 w Lubaniu	uroczystości z okazji 50-lecia Szkoły
72.	24.09.2010 Czersk	Szkoła Podstawowa w Czersku	uroczystość nadania szkole imienia Kawalerów Orderu Uśmiechu
73.	27.09.2010 Łomża	Publiczne Gimnazjum nr 1 w Łomży	spotkanie z uczniami i nauczycielami
74.	27.09.2010 Białystok	Komenda Chorągwi Białostockiej ZHP	spotkanie z harcerzami
75.	28.09.2010 Białystok	Zespół Szkół nr 5 w Białymstoku	spotkanie z uczniami i nauczycielami
76.	29.09.2010 Warszawa	Fundacja Spełnionych Marzeń	otwarcie Domu Rodzica
77.	04.10.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta uczniów Liceum Ogólnokształcącego nr 5 we Wrocławiu, klasa o profilu Dyplomacja Europejska
78.	05.10.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego z Suliszewa

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
79.	07.10.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tanowie
80.	11.10.2010 Jasło	Szkoła Podstawowa nr 2, Gimnazjum nr 2 w Jasle	spotkanie z uczniami i nauczycielami
81.	12.10.2010 Rzeszów	Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 4 w Rzeszowie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
82.	12.10.2010 Warszawa	Zespół Szkół Specjalnych nr 78 im. Ewy Szelburg-Zarembiny w Instytucie „Pomnik – Centrum Zdrowia Dziecka”	uroczystość 30-lecia Zespołu Szkół
83.	12.10.2010 Rzeszów	Zespół Szkół Przyszpitalnych w Rzeszowie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
84.	13.10.2010 Warszawa	Minister Edukacji Narodowej, Tygodnik Społeczno-Oświatowy Głos Nauczycielski	uroczysta gala konkursu Nauczyciel Roku
85.	18.10.2010 Świdnica	II Liceum Ogólnokształcące w Świdnicy	spotkanie z uczniami i nauczycielami
86.	18.10.2010 Witoszów Dolny	Gimnazjum w Witoszowie Dolnym	spotkanie z uczniami i nauczycielami
87.	18.10.2010 Świdnica	Szkoła Podstawowa nr 4 w Świdnicy	spotkanie z uczniami i nauczycielami
88.	22.10.2010 Warszawa	Minister Edukacji Narodowej	spotkanie z okazji Dnia Edukacji Narodowej
89.	28.10.2010 Warszawa	Towarzystwo Przyjaciół Lasu	uroczyste podsumowanie VI edycji Ogólnopolskiego Konkursu „Czysty Las”
90.	09.11.2010 Warszawa	Społeczna Szkoła Podstawowa nr 26 STO im. Jigoro Kone w Warszawie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
91.	16.11.2010 Ostojów	Samorządowa Szkoła Podstawowa im. Wandy Łyczkowskiej w Ostojowie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
92.	18.11.2010 Kraków	Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Jagiellońskiego	panel dyskusyjny z udziałem młodzieży szkolnej, studentów, doktorantów i pracowników UJ
93.	22.12.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wizyta uczniów Międzynarodowego Gimnazjum Europejskiego w Warszawie
94.	10.12.2010 Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich, Biuro Informacji Rady Europy	obchody Międzynarodowego Dnia Praw Człowieka
95.	11.12.2010 Zamość	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym „Krok za krokiem”	koncert jubileuszowy z okazji XX-lecia działalności stowarzyszenia
96.	16.12.2010 Poznań	Posel na Sejm RP Agnieszka Kozłowska-Rajewicz	spotkanie z uczniami i nauczycielami

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
97.	17.12.2010 Świdnica	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”	spotkanie świąteczne
98.	20.12.2010 Olsztyn	Szkoła Podstawowa nr 7 w Olsztynie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
99.	20.12.2010 Olsztyn	Zespół Szkół Specjalnych przy Wojewódzkim Specjalistycznym Szpitalu Dziecięcym w Olsztynie	spotkanie z uczniami i nauczycielami
100.	21.12.2010 Zambrów	Zespół Placówek Opiekuńczo- Wychowawczych w Zambrowie	spotkanie świąteczne

Załącznik nr 9 – Wykaz konferencji naukowych „Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka” zorganizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka w 16 województwach

Temat konferencji:	Prawa dziecka wobec wyzwań życia codziennego
Data:	27 stycznia 2010 roku
Miejsce:	Sala Sejmu Śląskiego, Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Instytut Socjologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
- instytucje:	Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Czeladzi, Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny Metis w Katowicach
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie Inicjatyw Samorządowych Radzionków
Autorzy programu artystycznego:	Zespół dziecięcy „Serduszka” ze Świdnicy
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Młodzież z Klubu Absolwentów Wszechnicy Młodzieżowej w Tarnowskich Górach oraz uczniowie II LO im. Stanisława Staszica w Tarnowskich Górach
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	- bezpieczeństwo dzieci i młodzieży w Internecie - inicjatywy społeczne podejmowane przez dzieci i młodzież

Temat konferencji:	Godność dziecka
Data:	24 lutego 2010 roku
Miejsce:	Sala Kolumnowa Urzędu Marszałkowskiego Zielona Góra
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wydz. Pedagogiki, Socjologii i Nauki o Zdrowiu Uniwersytet Zielonogórski
- instytucje:	Marszałek Województwa Lubuskiego
- organizacje pozarządowe:	Zielonogórskie Towarzystwo Edukacyjne „CIVILITAS”, Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka
Autorzy programu artystycznego:	Szkoła Podstawowa nr 12 z oddziałami integracyjnymi im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Głogowie
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	V Liceum Ogólnokształcącego im. Krzysztofa Kieślowskiego w Zielonej Górze
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Warsztaty antydyskryminacyjne metodą Anti Bias

Temat konferencji:	Uwarunkowania życia codziennego a zdrowie psychiczne dzieci
Data:	16 marca 2010 roku
Miejsce:	Aula im. I. Daszyńskiego na Wydz. Politologii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie
- instytucje:	
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie Homo Faber, Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym Misericordia
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole nr 47 w Lublinie
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Zespół Szkół Chemicznych i Przemysłu Spożywczego w Lublinie
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Maszyna dyskryminacji, Zagrożenia ze strony Internetu

Temat konferencji:	Przemoc wobec dzieci
Data:	24 marca 2010 roku
Miejsce:	Aula Błękitna w Rektoracie Uniwersytetu Opolskiego
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Opolskiego
- instytucje:	Wojewoda Opolski, Komenda Wojewódzka Policji, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny
- organizacje pozarządowe:	Amnesty International
Autorzy programu artystycznego:	Publiczna Szkoła nr 15 im. Królowej Jadwigi w Opolu
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	II LO im. Marii Konopnickiej w Opolu
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Warsztaty antydyskryminacyjne, Zagrożenia ze strony Internetu

Temat konferencji:	Dziecko przed wymiarem sprawiedliwości
Data:	11 maja 2010 roku
Miejsce:	Aula Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, Centralny Ośrodek Kształcenia Służby Więziennej
- instytucje:	Życie Kalisza
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie ACTIVITA
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole Publiczne nr 27 „Radość” w Kaliszu
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Zespół Szkół Techniczno-Elektronicznych im. Ks. Józefa Sieradzana w Kaliszu
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Porozumienie dwóch światów

Temat konferencji:	Jak podmiotowo traktować dziecko?
Data:	17 maja 2010 roku
Miejsce:	Sala w Dworze Artusa w Toruniu
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
- instytucje:	Prezydent Miasta Torunia, Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu
- organizacje pozarządowe:	Komitet Ochrony Praw Dziecka, Amnesty International
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole Miejskie nr 14 im. Janusza Korczaka w Toruniu
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	IV LO im. Tadeusza Kościuszki w Toruniu
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Podmiotowość dziecka, Zwalczanie agresji u dzieci i młodzieży, Jak bezpiecznie korzystać z komputera i Internetu?

Temat konferencji:	Prawo dziecka do wypoczynku
Data:	16 czerwca 2010 roku
Miejsce:	Aula Szkoły Policji w Słupsku
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Akademia Pomorska w Słupsku, Szkoła Policji w Słupsku
- instytucje:	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie Użyteczności Publicznej „Aktywne Pomorze”, Centrum Inicjatyw Obywatelskich
Autorzy programu artystycznego:	Miejskie Przedszkole nr 19 w Słupsku
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	II LO im. Adama Mickiewicza w Słupsku
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Korzystanie z prawa do wypoczynku, Ola i Jola wyruszają na wakacje, Zagrożenia ze strony Internetu

Temat konferencji:	Młodzi na rzecz dzieci. Świadomość i odpowiedzialność
Data:	22 czerwiec 2010 roku
Miejsce:	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu
- instytucje:	Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau
- organizacje pozarządowe:	Centrum Żydowskie w Oświęcimiu, Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu, Amnesty International, Stowarzyszenie Romów w Polsce, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Rodzin Oświęcimskich, WATCH DOCS
Autorzy programu artystycznego:	
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Powiatowy Zespół nr 4 Szkół Ekonomiczno-Gastronomicznych w Oświęcimiu
Tematyka warsztatów dla nauczycieli	Edukacja dla tolerancji

Temat konferencji:	Wolność zrzeszania się i zgromadzania
Data:	7 września 2010 roku
Miejsce:	Teatr Miejski w Sieradzu
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Politechnika Łódzka, Wyższa Szkoła Studiów Międzynarodowych
- instytucje:	Wojewoda Łódzki, Powiat Sieradzki, Miasto Sieradz, Kuratorium Oświaty w Łodzi, Sieradzkie Centrum Kultury
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie Integracyjne „Klub Otwartych Serc”
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole nr 1 w Sieradzu im. Kubusia Puchatka
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	I LO im. Kazimierza Jagiellończyka w Sieradzu
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Dlaczego warto być wolontariuszem?, Od pomysłu do projektu, Aktywność młodych w szkole

Temat konferencji:	Prawo dziecka do opieki
Data:	13 września 2010 roku
Miejsce:	Aula Wydz. Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wydz. Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego
- instytucje:	Kuratorium Oświaty w Szczecinie
- organizacje pozarządowe:	Towarzystwo Przyjaciół Dziecka
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole Niepubliczne Artystyczno-Językowe „Nasza Bajka”
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	I LO im. Marii Skłodowskiej-Curie w Szczecinie
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Zagrożenia ze strony Internetu, Mowa nienawiści, Kiedy dzieci się nudzą

Temat konferencji:	Prawa dzieci należących do różnych mniejszości
Data:	28 września 2010 roku
Miejsce:	Aula Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania
- instytucje:	Podlaski Kurator Oświaty, Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku
- organizacje pozarządowe:	Fundacja Pogranicze z Sejn, Fundacja Edukacyjna Jacka Kuronia, Stowarzyszenie na rzecz dzieci i młodzieży uczących się języka białoruskiego AB-BA, Fundacja „MUZYKA CERKIEWNA” z Hajnówki
Autorzy programu artystycznego:	Samorządowe Przedszkole Integracyjne nr 26 w Białymstoku
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Zespół Szkół Mechanicznych CKP nr w Białymstoku
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Tolerancja, odmiennosc, prawo, Budowanie tożsamości, Kroniki Sejneńskie, Stereotypy i ich wpływ na otwartość i myślenie o innych

Temat konferencji:	Prawo do nauki
Data:	12 października 2010 roku
Miejsce:	Aula Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Rzeszowie
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Rzeszowie, Katedra Politologii Uniwersytetu Rzeszowskiego
- instytucje:	Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, Podkarpacka Komenda Policji
- organizacje pozarządowe:	Amnesty International, Stowarzyszenie Edukacja dla Rozwoju
Autorzy programu artystycznego:	Przedszkole Publiczne nr 32 z Rzeszowa
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	IV Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Rzeszowie
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Edukacja dla wszystkich, Moje prawa, Twoje prawa, Krok naprzód – warsztaty dotyczące dyskryminacji, Edukacja w celu zapobiegania przestępstwom motywowanym uprzedzeniami

Temat konferencji:	Prawo do znajomości swoich praw
Data:	19 października 2010 roku
Miejsce:	Aula II Liceum Ogólnokształcącego w Świdnicy
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Instytut Politologii i Instytut Pedagogiki Uniwersytet Wrocławski
- instytucje:	Kuratorium Oświaty we Wrocławiu, Dolnośląski Urząd Wojewódzki, Dolnośląska Komenda Policji, Dolnośląski Ośrodek Szkolenia Nauczycieli we Wrocławiu
- organizacje pozarządowe:	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „Serce”
Autorzy programu artystycznego:	Zespół dziecięcy „Serduszka” ze Świdnicy
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	I Liceum Ogólnokształcące im. Jana Kasprowicza w Świdnicy

Temat konferencji:	Prawa dzieci z niepełnosprawnością
Data:	16 listopada 2010 roku
Miejsce:	Aula Politechniki Świętokrzyskiej w Kielcach
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Politechnika Świętokrzyska
- instytucje:	Kuratorium Oświaty w Kielcach, Wojewoda Świętokrzyski, Marszałek Województwa Świętokrzyskiego, Świętokrzyska Komenda Policji, Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach
- organizacje pozarządowe:	Fundacja Integracja
Autorzy programu artystycznego:	Zespół Inscenizacji Tanecznej „Uśmiech” z Kielc
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	II Liceum Ogólnokształcące im. Jana Śniadeckiego w Kielcach
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Prawa dziecka a problem wykluczenia, Zagrożenia ze strony Internetu, Dyskryminacja i mowa nienawiści jako formy naruszenia praw człowieka

Temat konferencji:	Ku dorosłości
Data:	14 grudnia 2010 roku
Miejsce:	NOVEKINO w Siedlcach
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
- instytucje:	Wojewoda Mazowiecki, Komenda Główna Policji, Mazowiecki Kurator Oświaty
- organizacje pozarządowe:	Fundacja Pasje, Spotkania Artystyczno-Towarzyskie i Charytatywne Grelowisko, Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Prawa Człowieka w filmie” – Watch Docs, Helsińska Fundacja Praw Człowieka
Autorzy programu artystycznego:	Miejskie Przedszkole nr 15 w Siedlcach
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	Gimnazjum nr 83 im. Konstancji Markiewicz w Warszawie i I Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Prusa w Siedlcach

Temat konferencji:	Prawo dziecka do ochrony zdrowia
Data:	20 grudnia 2010 roku
Miejsce:	Sala w Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie
Współorganizatorzy	
- uczelnie wyższe:	Instytut Nauk Politycznych Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
- instytucje:	Wojewoda Warmińsko-Mazurski, Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie, Kuratorium Oświaty w Olsztynie, Warmińsko-Mazurska Komenda Ochotniczy Hufiec Pracy w Olsztynie
- organizacje pozarządowe:	Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych Oddział w Olsztynie
Autorzy programu artystycznego:	Państwowa Szkoła Muzyczna im. Fryderyka Chopina w Olsztynie
Autorzy debaty nt. praw i wolności dziecka:	I Liceum Ogólnokształcące im. Adama Mickiewicza w Olsztynie
Tematyka warsztatów dla dzieci i młodzieży	Profilaktyka uzależnień, Mówię Nie przemocy, Bezpieczeństwo młodych, Akceptacja drugiego człowieka

Rzecznik Praw Dziecka zlecił przeprowadzenie ogólnopolskich badań empirycznych, w celu dokonania niezależnej diagnozy sytuacji dzieci i młodzieży w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zaspokojenia ich potrzeb w wymiarze materialnym, edukacyjnym i zdrowotnym.

Badaniem objęto tylko te gospodarstwa domowe, w których przynajmniej 1 dziecko było w wieku do 18. roku życia. Liczba uczestników badania, po zastosowaniu procedur ważenia, wyniosła 5 496 rodzin z dziećmi do 18. roku życia.

Krótką charakterystyką próby badawczej:

Największa liczba respondentów – 48,12% zamieszkiwała na terenie gmin miejskich (2 645 badanych), na terenie gmin wiejskich 31,12 % (1 711 osób) i na terenie gmin miejsko-wiejskich 20,74% (1 141 osób). Mieszkańcy miast stanowili 61,08% badanych (3 357 osób), pozostali zamieszkiwali miejscowości wiejskie – 38,91% (2139 osób).

Niemal połowa (46,57%) respondentów znajdowała się w przedziale wiekowym 30-40 lat.

Dominującą formą rodziny okazało się być małżeństwo (84,07%, N=5373), w przypadku 10,05% wskazano samotne rodzicielstwo, konkubinat w 4,50%.

Największa liczba respondentów legitymowała się wykształceniem średnim – 36,26% spośród 5493 odpowiadających, następnie zasadniczym zawodowym (24,39%), wyższym (17,41%), niepełnym podstawowym (13,65%), podstawowym (5,45%), policealnym (2,80%).

W ponad połowie badanych rodzin (54,75%, N=5495) było jedno dziecko do 18. roku życia, w 33,41% rodzin 2 dzieci, w 8,75% troje dzieci, w 3,07% – 4 i więcej dzieci. Rodziny z jednym i dwojgiem dzieci dominują w gminach miejskich. Rodziny z trojgiem i więcej dzieci dominują w gminach wiejskich.

Powierzchnia mieszkalna pomieszczeń zajmowanych przez ponad 60% rodzin wynosiła pomiędzy 21 a 75 metrów kwadratowych (w tym 1/3 pomiędzy 51 a 75 m²). 64,16% (N=5470) respondentów oceniło zajmowane przez rodzinę lokale jako średniostandardowe, 22,26% wskazało na wysoki standard, 10,07% na niski, 2,05% na bardzo wysoki, 1,43 na bardzo niski. Rodziny wielodzietne (4 dzieci i więcej) częściej oceniły standard jako niski/bardzo niski (23,17% i 6,82%, n= 167) niż jako wysoki/bardzo wysoki (odpowiednio: 9,22% i 1,80%). Natomiast rodziny z jednym/dwojgiem dzieci częściej oceniały standard mieszkania jako wysoki/bardzo wysoki niż niski/bardzo niski.

Również w ocenach standardu wyposażenia mieszkania dominowały oceny średnie (62,57% badanych oceniła wyposażenie jako średniostandardowe), 24,05% standard oceniły jako wysoki, 7,33% jako niski, 4,59% - bardzo wysoki, 1,44% bardzo niski.

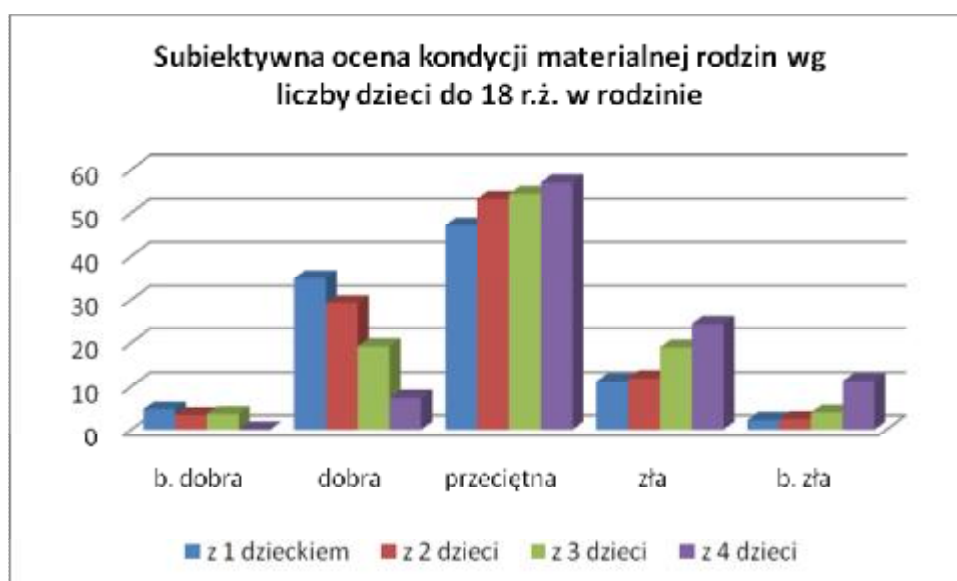
Najczęściej wskazywane jako będące w posiadaniu rodziny sprzęty to (wybrano 8 najpopularniejszych): telefon komórkowy, pralka automatyczna, komputer, rower (poza dziecięcym), podłączenie do internetu, samochód osobowy, odtwarzacz dvd, urządzenie do odbioru telewizji kablowej lub satelitarnej.

Najczęściej nieposiadane z powodu braku środków finansowych: zmywarka do naczyń, zestaw kina domowego, komputer przenośny (laptop), odtwarzacz Blu-ray, telewizor plazmowy/LCD, play-station, skuter/motor, biblioteka zawierająca powyżej 50 książek.

Najczęściej nieposiadane z innych powodów: odtwarzacz Blu-ray, skuter/motor, play-station, zmywarka do naczyń, zestaw kina domowego, komputer przenośny (laptop), biblioteka zawierająca powyżej 50 książek, telewizor plazmowy/LCD.

Kondycja finansowa rodzin z dziećmi

Najwięcej badanych, bo połowa (50,03%) określiła kondycję materialną własnego gospodarstwa domowego jako przeciętną. Żyje im się skromnie, bez większych problemów wiązać koniec z końcem, ale ich sytuacja finansowa nie jest na tyle stabilna, by umożliwiała im kumulowanie nadwyżek kapitału. Jednocześnie pozytywne oceny sytuacji materialnej gospodarstwa domowego przeważały nad negatywnymi. Za dobrą i bardzo dobrą uznał ją co trzeci badany (34,77), zaś za złą i bardzo złą co szósty (15,2%). Badania ujawniły silną korelację pomiędzy oceną sytuacji materialnej rodziny a posiadana liczbą dzieci. Oceny te zależne były również od miejsca zamieszkania oraz poziomu wykształcenia.

Jednocześnie większość respondentów uważała, że ich sytuacja materialna nie ulegnie zmianie w ciągu roku od momentu przeprowadzenia badania. Pogląd taki wyraziło 46,92% badanych. Niemal tyle samo osób przewidywało, że kondycja materialna ich gospodarstwa domowego polepszy się (16,48%) oraz ulegnie pogorszeniu (19,6%). Jednocześnie, niemal co piąta osoba (17,0%) nie potrafiła jednoznacznie określić, w jaki sposób ukształtuje się jej sytuacja materialna w przyszłości.

Najbardziej pesymistyczne nastawienie do swojej przyszłości finansowej wyrażały osoby, oceniające swą aktualną kondycję materialną jako złą (36,86% wskazań na odpowiedź „gorsza” i „znacznie gorsza”) oraz bardzo złą. W tym przypadku ponad połowa badanych (52,53%) przewidywała, że ich status materialny ulegnie dalszemu pogorszeniu, w tym aż 28,77% wskazała na jego znaczne pogorszenie.

Podobnie, jak w przypadku ocen obecnej kondycji materialnej, także przewidywania przyszłości w tym aspekcie zależne są od liczby dzieci do 18 r.ż. w gospodarstwie domowym. Najbardziej optymistycznie w przyszłość patrzyły rodziny z jednym (17,66%) i z dwójką dzieci (16,08%), choć nie było to nastawienie dominujące. W rodzinach z 1 dzieckiem liczba ocen negatywnych, jak i pozytywnych była taka sama (17,66%), zaś w rodzinach z 2 dziećmi opinie negatywne wyraziło 20,24% respondentów. Natomiast już co 4. gospodarstwo domowe z 3 dziećmi przewidywało pogorszenie sytuacji materialnej za rok (25,42%), a w przypadku rodzin z 4 i więcej dzieci regres finansowy prognozowało niemal co trzecie z nich (31,02%). Jednocześnie nadzieję na poprawę ekonomicznych warunków życia wyraziło tylko 13,6% rodzin z 3 dziećmi oraz 8,02% z 4 i więcej dziećmi.

Przeciętny łączny miesięczny dochód netto rodzin z dziećmi wynosił 2 876 zł. W najlepszej sytuacji pod względem finansowym znajdowały się rodziny z 1 dzieckiem, których średni dochód osiągnął poziom 2 975 zł. Gospodarstwa domowe z 2 dziećmi na utrzymaniu osiągały miesięcznie przychód w wysokości 2 865 zł, zaś z 3 dziećmi – 2 552 zł. W najtrudniejszej sytuacji materialnej znajdowały się rodziny z 4 i więcej dziećmi. Ich średnie miesięczne zasoby finansowe były najniższe i równały się kwocie 2 191 zł.

Co 5. (19,25%) rodzina dysponowała dochodem do 1600 zł, wpływy finansowe połowy badanych nie przekraczały kwoty 3 000 zł, zaś 75,8% osób osiągało przychody nieprzewyższające kwoty 3 500 zł. Co 4. (24,2%) gospodarstwo domowe rozporządzało miesięcznie kwotą wyższą niż 3 500 zł.

Średni dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym wynosił 804 zł. W najlepszej sytuacji pod tym względem znajdowały się rodziny z 1 dzieckiem, które mogły rozporządzać kwotą 941 zł na osobę. W trudniejszej sytuacji znalazły się rodziny mające większą liczbę

dzieci. Przy 2 dzieci gospodarstwo domowe miało do dyspozycji średnio 705 zł na osobę, przy 3 – 503 zł, a przy 4 – jedynie 341 zł.

Analiza wyników badań pozwala na konstatację, że co 8. (12,7%) gospodarstwo domowe osiągnęło dochód na 1 osobę, który stanowiłby podstawę do ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej. Tym samym co 8. rodzina z dziećmi znalazła się w sferze ubóstwa ustawowego.

W zdecydowanie najtrudniejszej sytuacji materialnej znajdowały się rodziny z 4 dzieci i więcej. Niemal 2/3 z nich (62,53%) miała do dyspozycji dochód mniejszy lub równy 351 zł, czyli lokowała się w sferze ubóstwa ustawowego. Dla porównania odsetek rodzin z 1 dzieckiem, których przychody nie przekraczały kryterium dochodowego to 7,52%, z 2 dzieci – 13,63%, a z 3 – 23,24%. Trudna sytuacja finansowa rodzin wielodzietnych uwidacznia się także, gdy porównamy granice osiąganych dochodów w poszczególnych kategoriach rodzin. Niemal 100% (97,91) badanych mających 4 dzieci i więcej wskazywało dochód na 1 osobę nie wyższy niż 700 zł, w przypadku rodzin z 3 dzieci granica ta przebiegała na poziomie 1 000 zł (98,95%), przy 2 dzieci była to kwota 1 500 zł (96,21%), zaś w rodzinach z 1 dzieckiem było to 2 000 zł (94,85%).

Oszczędności i zobowiązania gospodarstw domowych

Jednym z elementów stabilności gospodarstwa domowego w wymiarze ekonomicznym jest posiadanie oszczędności. Dodatkowe środki finansowe, niewykorzystywane w procesie bieżącej konsumpcji, stanowią mogą kapitał gromadzony w celu realizacji określonego zamierzenia, dokonania zakupu przedmiotów i dóbr niezbędnych z punktu widzenia gospodarstwa domowego czy formę zabezpieczenia na przyszłość. Posiadanie kapitału pozwala rodzinie z większym optymizmem patrzeć w przyszłość, ułatwia radzenie sobie z sytuacjami kryzysowymi, takimi jak np. utrata pracy, choroba, niespodziewany wydatek, zwiększa poczucie sprawstwa i kontroli nad własnym życiem. Brak oszczędności potęguje ryzyko wykluczenia społecznego.

Większość respondentów (67,21%) wskazywała, że ich gospodarstwo domowe nie posiada żadnych oszczędności. Dodatkowym kapitałem dysponuje 30,65% badanych.

W relatywnie najlepszej sytuacji pod tym względem są rodziny z jednym i dwójką dzieci. W przypadku rodzin z 1 dzieckiem dodatkowym kapitałem dysponowało 34,03% badanych, zaś w gospodarstwach domowych z 2 dzieci 29,97% respondentów. W gospodarstwach domowych z 3 dzieci deklaracje dotyczące posiadania oszczędności oscylowały wokół 20% (19,5), zaś w rodzinach z 4 i więcej dzieci wokół 10% (9,82).

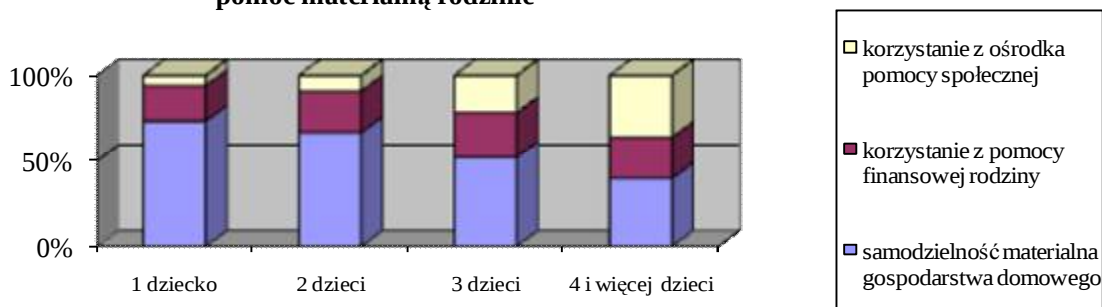
Respondenci najczęściej wskazywali, że pieniądze wystarczyłyby im na okres do trzech miesięcy. Odpowiedzi takiej udzielił co trzeci badany (34,22%). Środki jedynie na kilka dni posiadało 4,42% osób, kapitałem co najwyżej miesięcznym dysponowało 21,66% osób, do pół roku byłoby w stanie utrzymać się z oszczędności 15,62%, a do 1 roku co 10. indagowany (10,18%). Niemal co 10. (9,39%) gospodarstwo domowe, któremu udało się odłożyć pewną kwotę, mogłoby się za nią utrzymać przez ponad rok.

Niemal połowa badanych (46,26%) wskazała, że w chwili obecnej posiada zobowiązania finansowe wobec różnego rodzaju instytucji i podmiotów. Zdecydowana większość osób (61,76%) zaciągnęła kredyt w banku. Co trzecie gospodarstwo domowe (33,84%) spłacało raty za zakup różnego rodzaju towarów i usług, 8,56% posiadało zobowiązania finansowe wynikające z posługiwania się kartą kredytową, niemal tyle samo osób (8,2%) miało pożyczkę w zakładzie pracy. Znacznie mniej osób wskazało instytucję kredytową niebędącą bankiem jako ten podmiot, któremu zobowiązani są spłacać długi (1,74%). co 9. (11,61%) gospodarstwo domowe wskazało, że posiada zobowiązania finansowe wobec krewnych. Znacznie rzadziej korzystano z pomocy finansowej pochodzącej od przyjaciół i znajomych (4,09% wskazań) oraz sąsiadów (1,18%). Nieformalną formą wsparcia materialnego, stosowaną przez część respondentów (3,25%), były także zakupy dokonywane w sklepie na tzw. „zeszyt”.

Zdecydowana większość badanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed przeprowadzeniem badania nie miała poważnych problemów z regulowaniem zobowiązań finansowych wynikających z użytkowania lokalu mieszkalnego oraz ponoszeniem opłat związanych z codziennym funkcjonowaniem gospodarstwa domowego. Około $\frac{3}{4}$ rodzin w okresie tym nigdy nie zalegała z płatnościami za czynsz (75,77%), prąd (77,04%), telefony (78,14%) oraz energię ciepłą lub opał (78,38%). Ponad 80% gospodarstw domowych deklaroowało, że nie zdarzyło się w ciągu ostatniego roku, by miały problemy z regulowaniem należności za wodę (80,57%), gaz (82,8%), korzystanie z telewizji kablowej lub satelitarnej (85,56%). Trudności ze spłatą rat kredytów konsumpcyjnych nie miało 78,06% badanych, a rat kredytów hipotecznych 87,78% respondentów.

Badania dowodzą, iż prawie 70% gospodarstw domowych (69,32%) partycypujących w badaniach stara się być pod względem materialnym samowystarczalna. Pozostały odsetek rodzin korzysta z pomocy finansowej innych podmiotów, a w szczególności członków rodziny – 22,79% oraz ośrodków pomocy społecznej – 9,62%.

Korelacje pomiędzy liczbą dzieci w rodzinie a podmiotami udzielającymi pomoc materialną rodzinie

Ponad 30% respondentów zasygnalizowało, iż korzysta z pomocy materialnej różnych podmiotów, a w szczególności rodziny i ośrodków pomocy społecznej. Pomoc ta, niezależnie od rodzaju instytucji pomocowej (rodzina/ośrodki pomocy społecznej) najczęściej udzielana jest w formie finansowej, a mianowicie w postaci pożyczek (32,88%), darowizn (21,63%), zasiłków (19,86%). Polega również na w dofinansowaniu posiłku dla dziecka (15,63%) i dopłat do opłat eksploatacyjnych (15,09%). Respondenci wskazali także na pomoc rzeczową, jak zakup żywności (13,80%) czy odzieży i obuwia (9,14%) oraz na pomoc w formie usług, przejawiającą się w sprawowaniu opieki nad dzieckiem (16,42%).

Wydatki gospodarstw domowych z dziećmi

Przeciętna rodzina z dziećmi miesięcznie na różnego rodzaju dobra i usługi wydawała średnio 2 422 zł. Wydatki rodzin z 1 dzieckiem kształtowały się na poziomie 2 426 zł, z 2 dzieci – 2 478 zł, z 3 dzieci – 2 320 zł, a z 4 i więcej dzieci – 2 064 zł.

Najpoważniejszy wydatek gospodarstw domowych stanowiła żywność, na którą miesięcznie przeznaczano średnio 890 zł. Poważną pozycję w domowym budżecie stanowiły również opłaty eksploatacyjne. Na czynsz przeznaczano miesięcznie średnio 340 zł, na energię ciepłą lub opał 157 zł, 125 zł na energię elektryczną oraz 86 zł na wodę, co łącznie stanowiło kwotę 708 zł. Na usługi telekomunikacyjne przeznaczano średnio około 230 zł, w tym 118 zł wydatkowano na telefony, 60 zł kosztowało użytkowanie internetu, a 53 zł to należności za telewizję kablową lub satelitarną. Kwotę 236 zł wydawano miesięcznie na usługi transportowe, przez które rozumiano zarówno korzystanie ze środków komunikacji zbiorowej, jak i eksploatację własnego samochodu. Zakupy odzieży i obuwia to średnio wydatek rzędu 135 zł miesięcznie. Średnia miesięczna kwota wydatkowana na wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego to 94 zł. Poniżej kwoty 100 zł miesięcznie rodziny z dziećmi wydatkowały na leki i leczenie (82 zł), z czego większość, bo 69,51% to pieniądze przeznaczone na leczenie i leki dla dzieci. Niewielki odsetek badanych –

4,34% wskazywał, że część ich miesięcznego budżetu domowego przeznaczana jest na usługi rehabilitacyjne, kierowane do ich dzieci. Należności z tego tytułu wynosiły średnio 97 zł. Na usługi kulturalne i rekreacyjne przeciętna rodzina przeznaczała średnio 83 zł. Gospodarstwa domowe posiadały także zobowiązania finansowe wobec innych podmiotów. Przeciętnie na spłatę różnego rodzaju kredytów przeznaczano miesięcznie 528 zł.

Ogólne wydatki niemal $\frac{3}{4}$ (74,44%) badanych rodzin kształtowały się na poziomie do 3 000 zł. Najwięcej rodzin (19,07%) wskazywało iż wydaje miesięcznie „na życie” kwotę między 2 401 a 3 000 zł. Niemal taki sam procent (17,54%) badanych wydatkowało na zaspokojenie swoich potrzeb bytowych więcej niż 1 600 a mniej niż 2 000 zł. Co 7. rodzina z dziećmi (14,08%) przeznaczała na ten cel kwotę pomiędzy 2 000 a 2 400 zł. Miesięczne koszty egzystencji co 10. gospodarstwa domowego znajdowały się w przedziale 1 001-1 400 zł, jak również pomiędzy 3 001 a 3 500 zł.

Wydatki przeznaczane na zaspokajanie potrzeb dzieci

Średnia kwota przeznaczona ogółem na wydatki „na dzieci” wynosiła 464 zł. Tyle miesięcznie wydaje przeciętna rodzina na zakup produktów i usług przeznaczonych dla swojego potomstwa. Im starsze dziecko, tym relatywnie wyższą kwotę rodzice przeznaczają na jego utrzymanie. Jest to zrozumiałe, gdyż katalog potrzeb małego dziecka jest stosunkowo ograniczony, a wraz z wiekiem wzrasta zapotrzebowanie na różnego rodzaju dobra materialne jak i pozamaterialne, za korzystanie z których należy zapłacić. Stąd średnie wydatki na dzieci w wieku 0-5 lat kształtowały się na poziomie 336 zł, na potomstwo w wieku 6-13 lat – 351 zł, zaś w odniesieniu do młodzieży w wieku 14-18 lat była to kwota 406 zł.

Im więcej dzieci w rodzinie tym średnia kwota wydatków jest wyższa, a jednocześnie tym mniejsza suma pieniędzy, którą można przeznaczyć na zaspokojenie potrzeb każdego z dzieci. Średnia wydatków dokonywanych na rzecz tej kategorii w rodzinach z 1 dzieckiem wynosiła 416 zł i ponieważ w rodzinie nie było żadnego innego dziecka do 18 r.ż., suma mogła być w całości spożytkowana na kierowane do niego dobra i usługi.

W gorszej sytuacji znajdowały się rodziny z większą liczbą potomstwa. Przy dwójce dzieci średnia kwota przeznaczana na wydatki do nich adresowane to 508 zł, co w przeliczeniu na jedno dziecko daje 254 zł. Średnia kwota przeznaczana na utrzymanie młodego pokolenia w gospodarstwach domowych z 3 dzieci sięgała 577 zł, co daje niewiele powyżej 192 zł na jedno dziecko. Najgorsza sytuacja pod tym względem panowała w domowych z 4 i więcej dzieci, w których średnie wydatki kształtowały się na poziomie niższym niż w rodzinach z 3 osób poniżej 18. roku życia i równały się sumie 513 zł. Jeśli ta

ilość pieniędzy zostanie podzielona przez 4, otrzymamy kwotę 128 zł na osobę. Niezależnie od liczby posiadanego potomstwa, średnie wydatki „na dzieci” w młodszym wieku są niższe niż te, przeznaczane na zaspokojenie potrzeb nastolatków. I tak, w rodzinach z 1 dzieckiem, na osobę w wieku 0-5 lat miesięcznie wykładano średnio kwotę 384 zł, na jedno dziecko starsze, pomiędzy 6. a 13. rokiem życia – 407 zł, a na nastolatka w wieku 14-18 lat – 457 zł. W gospodarstwach domowych mających na utrzymaniu 2 dzieci, średnie wydatki na zakup dóbr i usług dla jego najmłodszych członków opiewały na sumę 303 zł, dla starszych – 343 zł, zaś dla najstarszych – 384 zł. Rodziny z 3 dzieci na zaspokojenie ich potrzeb przeznaczały na potomstwo w wieku 0-5 lat kwotę w wysokości 239 zł, w wieku 6-13 lat – 296 zł, a w wieku 14-18 lat – 353 zł. Natomiast nabycie towarów i usług na rzecz dzieci w wieku 0-5 lat kosztowało rodzinę z 4 dzieci średnio miesięcznie 216 zł, dla dzieci w wieku 6-13 lat – 221 zł, a dla młodzieży (14-18 lat) – 275 zł.

Niemal połowa gospodarstw domowych (43,15%) przeznaczała miesięcznie na utrzymanie dzieci pomiędzy 201 a 500 zł. Niższe wydatki były udziałem co 4. (26,22%) gospodarstwa domowego, z czego 7,95% na zaspokojenie potrzeb dzieci wydawało nie więcej niż 100 zł, zaś 18,27% kwotę mieszczącą się w przedziale 101-200 zł.

Powyżej 500 zł miesięcznie na zaspokojenie potrzeb egzystencjalnych swojego potomstwa wydawało 30,62% badanych, w tym zdecydowana większość (22,87%) umieszczała nakłady finansowe na ten cel w przedziale 501-1 000 zł. Jedynie co 13. (7,75%) rodzina przeznaczała „na dzieci” więcej niż 1 000 zł.

Kwoty, które są wydawane na dziecko/dzieci w rodzinie najczęściej przeznaczone są na zakup produktów i rzeczy głównie socjalno – bytowych (86,01%), a następnie przyborów szkolnych (38,06%), zabawek (13,93%), środków przeznaczonych na higienę dziecka (12,65%), dodatkowe zajęcia (11,48%), leczenie (rehabilitacja) – 10,16%, dojazd do szkoły – 7,17%, rozrywki – 7,09% i narzędzi komunikacyjnych/informatycznych – 5,83%⁵⁰². Rozkład odpowiedzi wskazuje zatem, iż znaczna część kwoty zostaje przeznaczona, obok potrzeb

⁵⁰² Szczegółowa specyfikacja najczęściej nabywanych produktów i usług przez rodziców z ciągu miesiąca:

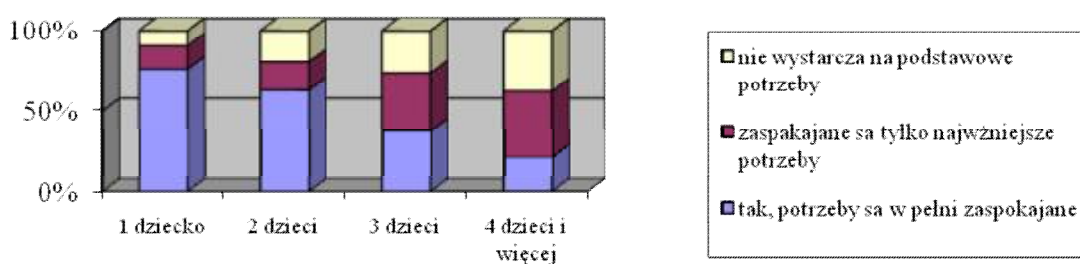
1. **potrzeby socjalno bytowe** – jedzenie, odzież, obuwie, opłaty, bielizna, opłaty za przedszkole oraz szkołę, mleko dla dziecka, karta telefoniczna, artykuły domowe, prezenty urodzinowe, bursa, wyposażenie pokoju,
2. **przybory szkolne** – książki, zeszyty, pomoce szkolne, kredki, przybory szkolne,
3. **zabawki** – kolorowanki, zabawki edukacyjne, bajki,
4. **rozrywka** – kino, basen, gazety, wycieczki, kultura, zoo, teatr, koncerty, dyskoteki,
5. **dojazdy do szkoły,**
6. **zajęcia dodatkowe** – angielski, gry, korepetycje, balet, rytmika, taniec,
7. **narzędzia komunikacyjne/informatyczne** – telefon komórkowy, Internet, sprzęt komputerowy, dvd,
8. **higiena** - środki higieniczne, pampersy, środki higieny osobistej,
9. **leczenie/rehabilitacja** – leki, witaminy, wizyty u lekarza, rehabilitacja, artykuły medyczne, aparat słuchowy, sprzęt rehabilitacyjny.

socjalno – bytowych, przede wszystkim na edukację dzieci, percypowaną przez fakt uczęszczania dzieci na zajęcia dodatkowe, dojazd do szkoły oraz nabywanie produktów związanych z rozwojem nowych technologii. Rodzice deklarują także, iż zarówno potrzeby zdrowotne (higiena dziecka i środki przeznaczone na leczenie), jak i rozwój kulturowo – emocjonalny dziecka/dzieci (zabawki, rozrywka) nie są przez nich bagatelizowane.

Zdecydowana większość rodziców (71,49%) stwierdziła, iż pozostająca w ich dyspozycji kwota pozwala na zaspokajanie potrzeb swych dzieci. Spośród populacji respondentów zajmujących takie stanowisko aż 57,33% badanych zadeklarowało nawet, iż potrzeby dziecka są w pełni zaspokojone i odbywa się to bez wprowadzania jakichkolwiek ograniczeń do domowego budżetu, zaś 14,16% jest w stanie zaspokajać w pełni potrzeby dziecka, ale już kosztem rezygnacji z wydatków na inne cele. Odmienne stanowisko zajęło 28,24% respondentów akcentujących trudności. W tym przypadku porównywalna liczba rodziców sygnalizowała konieczność dokonywania wyboru pomiędzy potrzebami dziecka i możliwość zaspokajania tylko tych najważniejszych, a problemami w zaspokajaniu jakichkolwiek potrzeb dziecka, nawet tych podstawowych.

Należy wyraźnie podkreślić, iż poziom zaspokojenia potrzeb dzieci jest również bezpośrednio skorelowany z ich liczbą w rodzinie - im więcej dzieci tym większy odsetek gospodarstw akcentujących problemy.

Poziom zaspokojenia potrzeb dziecka/dzieci ze względu na ich liczbę w rodzinie

Respondenci, zapytani o sposoby radzenia sobie z trudnościami materialnymi wskazali na dwie główne strategie:

- 1) ograniczanie wydatków na niektóre cele oraz
- 2) renaturalizacja spożycia.

W mniejszym zakresie korzystano z możliwości zwrócenia się z prośbą o pomoc do rodziny, jak również instytucji i organizacji świadczących wsparcie materialne.

Ograniczanie zaspokajania potrzeb dzieci stanowi dla gospodarstwa domowego ostateczność, nawet w rodzinach wielodzietnych, które relatywnie częściej borykają się z problemami finansowymi. Rodzice w pierwszej kolejności szukają innych rozwiązań służących wzmocnieniu siły nabywczej domowego budżetu, limitują zaspokajanie własnych potrzeb, a dopiero w sytuacji, gdy nie mają innego wyjścia, ograniczają lub rezygnują z zaspokojenia niektórych potrzeb dziecka. Starają się przy tym zagwarantować dziecku realizację potrzeb podstawowych, zawężając zakres tych, które w ich przekonaniu nie będą miały aż tak wielkiego znaczenia dla rozwoju psychofizycznego dziecka, albo te, które można zaspokoić w inny sposób, nie korzystając z ograniczonych zasobów domowego budżetu.

Rodziny z dziećmi stosują wiele zróżnicowanych strategii radzenia sobie z trudnościami finansowymi. Prawidłowością jest, że w pierwszej kolejności poszukuje się oszczędności w ramach zasobów własnych gospodarstwa domowego – ogranicza się wydatki na niektóre cele, stosuje się gradację potrzeb i w pierwszej kolejności zaspokaja się te mające charakter priorytetowy, odkładając w czasie zaspokojenie tych mniej ważnych oraz wykonuje się samodzielnie część prac produkcyjnych i usługowych. Wsparcia zewnętrznego poszukuje się dopiero wówczas, gdy inne sposoby bilansowania domowego budżetu nie przynoszą rezultatów.

Osobną kategorią są wydatki na dzieci – potrzeby dziecka uważane są za priorytet i nawet w rodzinach wielodzietnych w pierwszej kolejności poszukuje się innych sposobów radzenia sobie z trudną sytuacją materialną, starając się, w miarę możliwości, jak najpełniej zaspokajać potrzeby dziecka/ dzieci, a zwłaszcza te, których ograniczenie wiązałoby się z poważnymi skutkami dla rozwoju psychofizycznego dziecka.

Aspekt materialny – wnioski

- Największa liczba osób ocenia swą sytuację materialną jako przeciętną. Jednocześnie oceny pozytywne przeważają nad negatywnymi. Subiektywna ocena kondycji materialnej rodziny jest silnie skorelowana z liczbą dzieci na utrzymaniu.
- Także przewidywania przyszłości w aspekcie materialnym zależne są od liczby dzieci do 18 r.ż. w gospodarstwie domowym. Poczucie komfortu odnośnie sytuacji materialnej w przyszłości, jak również obawy z nią związane są

percypowane głównie przez pryzmat czynników ekonomicznych, jak również odnoszących się do indywidualnej sytuacji zawodowej.

- 2/3 rodzin z dziećmi nie posiada żadnych oszczędności i nie jest chroniona przed nagłą utratą dochodów. W najtrudniejszej sytuacji pod tym względem znajdują się rodziny wielodzietne.
- Niemal połowa respondentów w chwili badania posiadała zobowiązania finansowe wobec różnego rodzaju instytucji i podmiotów. Jednocześnie 53,73% gospodarstw domowych nie było zadłużonych. Zaciągnięcie kredytu służyło w głównej mierze zaspokajaniu przez rodziny z dziećmi potrzeb konsumpcyjnych oraz egzystencjalnych. Potrzeby samorealizacji znalazły się na dalszym planie, zaspokajane w ramach środków finansowych pochodzących z innych źródeł lub też odkładane na później, jako te mniej istotne.
- Przeciętny łączny miesięczny dochód rodzin z dziećmi wynosił 2 876 zł. W najlepszej sytuacji pod względem finansowym znajdowały się rodziny z 1 dzieckiem, których średni dochód osiągnął poziom 2 975 zł. Gospodarstwa domowe z 2 dziećmi na utrzymaniu osiągały miesięcznie przychód w wysokości 2 865 zł, zaś z 3 dziećmi – 2 552 zł. W najtrudniejszej sytuacji materialnej znajdowały się rodziny z 4 i więcej dzieci. Ich średnie miesięczne zasoby finansowe były najniższe i równały się kwocie 2 191 zł.
- Średni dochód na 1 osobę w gospodarstwie domowym wynosił 804 zł. W najlepszej sytuacji pod tym względem znajdowały się rodziny z 1 dzieckiem, które mogły rozporządzać kwotą 941 zł na osobę. W trudniejszej sytuacji znalazły się rodziny mające większą liczbę dzieci. Przy 2 dzieci gospodarstwo domowe miało do dyspozycji średnio 705 zł, przy 3 – 503, a przy 4 – jedynie 341 zł.
- Zmienną mającą istotny wpływ na poziom ubóstwa gospodarstwa domowego, a tym samym, choć pośrednio, na sytuację dziecka jest wykształcenie opiekunów.
- Zagrożenie ubóstwem wzrasta szczególnie dotkliwie w rodzinach wielodzietnych, choć zagrożenie to występuje coraz częściej już w rodzinach z 2 dziećmi.
- Ponadto zagrożenie ubóstwem rośnie znacząco w sytuacji samotnego rodzicielstwa.
- **Co 8. rodzina z dziećmi znalazła się w sferze ubóstwa ustawowego. Zagrożenie ubóstwem było silnie determinowane liczbą dzieci – w sferze ubóstwa znalazło się niemal 2/3 rodzin z 4 i więcej dzieci na utrzymaniu.**

- Średnia kwota przeznaczona ogółem na wydatki „na dzieci” wynosiła 464 zł. Im starsze dziecko, tym relatywnie wyższą kwotę rodzice przeznaczają na jego utrzymanie. Średnie koszty zakupu różnego rodzaju towarów i usług dla dzieci stanowiły ponad 1/5 (22,19%) wszystkich miesięcznych wydatków gospodarstwa domowego.
- Według respondentów wskazujących na przymus reglamentowania potrzeb dzieci, średnia kwota niezbędna dla zaspokojenia wszystkich ich wymagań to 1286 zł. W odniesieniu do rodzin wielodzietnych nie zaobserwowano aż tak dużego wzrostu kwoty wymaganej dla pełnego zaspokojenia potrzeb potomstwa, jak pomiędzy rodzinami z jednym oraz z dwojgiem dzieci. Wydaje się więc, że momentem krytycznym w życiu rodziny, który może znacząco wpłynąć na pogorszenie statusu materialnego rodziny, jest decyzja o posiadaniu trzeciego dziecka. Należy o tym pamiętać szczególnie w kontekście planowania kierunków polityki prorodzinnej i tworzenia zachęt do zwiększenia liczby urodzin.
- Rodziny wielodzietne nie wykazują tendencji do „przeszacowywania” kwot, które według nich umożliwiłyby im pełne zaspokojenie potrzeb swego potomstwa. Fakt ten może świadczyć o dobrym rozeznaniu realnych kosztów utrzymania dzieci – niedobory finansowe powodują konieczność liczenia się „z każdą złotówką”, porównywania cen towarów i usług i decydowaniu o priorytetach w wyborze najważniejszych potrzeb. Swoboda finansowa i dokonywanie wcześniej nieplanowanych zakupów, ze względu na pojawiającą się okazję, stanowi raczej domenę rodzin z mniejszą liczbą dzieci, dysponujących wyższym miesięcznym budżetem. Z drugiej strony, rodziny wielodzietne, borykające się z problemami finansowymi, mogą mieć czasem mylne przeświadczenie o sile nabywczej kwot, które obiektywnie nie stanowią wielkiego kapitału i dokonywać limitowania swoich aspiracji w tym zakresie.
- Rodziny z dziećmi stosują wiele zróżnicowanych strategii radzenia sobie z trudnościami finansowymi. Prawidłowością jest, że w pierwszej kolejności poszukuje się oszczędności w ramach zasobów własnych gospodarstwa domowego – ogranicza się wydatki na niektóre cele, stosuje się gradację potrzeb i przede wszystkim zaspokajają się te mające charakter priorytetowy, odkładając w czasie zaspokojenie tych mniej ważnych oraz wykorzystuje się różne formy renaturalizacji spożycia. Wsparcia zewnętrznego poszukuje się dopiero wówczas, gdy inne sposoby bilansowania domowego budżetu nie przynoszą rezultatów.

- Wola korzystania z pomocy finansowej krewnych spoza rodziny nuklearnej skorelowana jest z liczbą dzieci – im większa liczba potomstwa tym częściej rodzina zmuszona jest poszukiwać wsparcia w strukturach rodzinnych, jednak czyni to dopiero po wyczerpaniu innych możliwości.
- Zaspokajanie potrzeb dziecka uważane jest za priorytet i nawet w rodzinach wielodzietnych w pierwszej kolejności poszukuje się innych sposobów radzenia sobie z trudną sytuacją materialną, starając się, w miarę możliwości, jak najpełniej zaspokajać potrzeby dziecka/ dzieci, a zwłaszcza te, których ograniczenie wiązałoby się z poważnymi skutkami dla rozwoju psychofizycznego dziecka.
- Dysproporcje w zakresie możliwości zaspakajania potrzeb dzieci są silnie determinowane miejscem zamieszkania. Nie ma również spójności terytorialnej, przejawiającej się między innymi w dużym rozwarstwieniu dochodowym respondentów (miasto – wieś).

Aspekt zdrowotny – wnioski i rekomendacje

Wnioski

- Rodzice adekwatnie do potrzeb oraz wieku i faz rozwojowych dziecka/dzieci dostosowywali tematy rozmów związane ze zdrowiem. Z dziećmi najmłodszymi poruszano przede wszystkim kwestie podstawowe, odnoszące się do kształtowania nawyków higienicznych, a wraz z wchodzeniem dziecka w sferę kontaktów społecznych w zakresie poruszanej tematyki zwracano uwagę na umiejętności i kompetencje społeczne. Wydaje się jednak, że pewne kwestie bywają bagatelizowane, co może niekorzystnie odbić się na przyszłości i zdrowiu dziecka.
- Zupełnie marginalnym źródłem wiedzy na tematy związane ze zdrowiem, kształtowanie właściwych postaw i zachowań w tym zakresie jest dla rodziców szkoła, do której uczęszcza ich potomstwo. Wydaje się, że jest to kolejny niewykorzystany potencjał, który pozwoliłby rodzicom wzmacniać i kształtować swoje kompetencje wychowawcze. Być może, gdyby edukacja rodziców w pełnieniu przez nich funkcji wychowawczych stała się jednym z elementów działań prowadzonych np. przez system szkolny, większa byłaby efektywność profilaktyki i część niekorzystnych zjawisk nie miałaby miejsca lub nie przybierałaby radykalnych postaci.

- Tak jak to miało miejsce w przypadku zaspokajania potrzeb materialnych, tak również w aspekcie ochrony zdrowia występuje silna zależność pomiędzy liczbą dzieci w rodzinie oraz miejscem zamieszkania a korzystaniem przez dzieci z regularnych posiłków oraz z właściwej i specjalistycznej ochrony zdrowia.
- Najbardziej powszechnym posiłkiem spożywanym przez dzieci w placówce edukacyjnej jest obiad – z tej formy dożywiania korzystało niemal $\frac{3}{4}$ (70,83%) uczniów, następnie szklanka mleka – 34,73%. Co 4. (26,94%) osoba miała zapewniony posiłek w postaci drugiego śniadania, na które składała się kanapka lub słodka bułka, zaś owoce stanowiły przekąskę dla 18,38% dzieci.
- Na problemy z korzystaniem przez dzieci z powyżej wskazanych posiłków wskazywali przede wszystkim rodzice rodzin wielodzietnych. Ponadto mieszkańcy obszarów wiejskich, mając większe trudności w zapewnieniu finansowania posiłków dziecka, częściej poszukiwali wsparcia finansowego w gminnym systemie pomocy społecznej. Potwierdza to konstatację, że osoby zamieszkujące tereny wiejskie, ze względu na trudną sytuację materialną, brak perspektyw, są w większym stopniu niż mieszkańcy miast uzależnieni od pomocy instytucjonalnej.
- Program obowiązkowych szczepień ochronnych w sposób trwały wpisał się w świadomość rodziców jako element systemu ochrony zdrowia dzieci i młodzieży, bowiem od 98,86% do 100% rodziców zadeklarowało, iż bierze udział w programie obowiązkowych szczepień ochronnych. Zdecydowanie inaczej przedstawia się system szczepień zalecanych, który jest sporadycznie wykorzystywany przez rodziców. Oprócz okoliczności finansowych zmuszających do rezygnacji z dodatkowego zaszczepienia swych dzieci, rodzice wskazują na szereg wątpliwości, które w dużej mierze są projekcją braku wiedzy w omawianej materii. Oznacza to, iż istnieje silne zapotrzebowanie na prowadzenie w sposób systematyczny, kompleksowy kampanii informacyjnej akcentującej rolę i znaczenie we współczesnych czasach systemu szczepień zalecanych. Jednocześnie edukacja prozdrowotna winna być prowadzona przez merytorycznie przygotowane do tego placówki (w tym naukowo-badawcze).
- Uwzględniając deklaracje respondentów występują wyraźne różnice w kontekście dostępności do opieki lekarskiej (podstawowej, specjalistycznej, stomatologicznej) przede wszystkim na obszarach wiejskich. Podstawową barierą rezygnacji z wizyt u lekarza/lekarzy jest zarówno kryterium finansowe, ale także

okoliczności będące odzwierciedleniem istniejących rozwiązań systemowych w Polsce. Niekorzystanie z wizyt lekarskich przez mieszkańców obszarów wiejskich nie jest bowiem przejawem indywidualnych decyzji, ale efektem braku właściwej dostępności do służby zdrowia (zbyt duże odległości do pokonania albo też brak lekarza w miejscu zamieszkania).

Widoczny i akcentowany jest utrudniony dostęp do lekarza pediatry i innych specjalistów dziecięcych.

Rekomendacje

- Wykorzystując istniejące wspólnie nośniki informacji warto byłoby rozważyć pomysł stworzenia portalu internetowego/platformy internetowej, która byłaby źródłem merytorycznej wiedzy i informacji zarówno dla rodziców, ale i samych dzieci na temat zdrowia, prawidłowych zasad żywienia, sposobów na wspólne spędzanie wolnego czasu. Ponadto dla samych rodziców mogłyby znaleźć się informacje na temat pełnionych funkcji wychowawczych w różnych obszarach związanych z socjalizacją potomstwa, jak również porady na temat rozwiązywania konkretnych problemów rodzinnych, n.p. Wirtualna Akademia Rodzica.
- Uwzględniając ograniczony zakres źródeł wiedzy na temat informacji prozdrowotnych wykorzystywanych przede wszystkim przez samotnych rodziców, a także przez osoby zamieszkujące obszary wiejskie, szczególnego znaczenia nabiera potrzeba prowadzenia ogólnopolskich kampanii informacyjnych adresowanych szczególnie do tego typu rodzin. Dodatkowo potrzebę tę stymuluje wstępująca atrofia relacji interpersonalnych szczególnie wśród rodzin monoparentalnych. Izolacja społeczna rodziców może bowiem prowadzić do wykluczenia dzieci i młodzieży nie z powodu uwarunkowań materialnych czy też braku umiejętności informatycznych (ekskluzja informatyczna), ale z powodu braku umiejętności adaptacyjnych w ramach wspólnie kształtowanych stosunków międzyludzkich.
- Kompania informacyjna winna być wsparta inicjatywami o charakterze lokalnym z zaangażowaniem decydentów różnych szczebli administracji publicznej oraz instytucji, organizacji i osób, które w swej codziennej pracy stykają się z dziećmi. Promowanie przez polityczno – edukacyjnych animatorów życia społecznego zachowań prozdrowotnych może wpłynąć na zmianę postrzegania

prozdrowotnego stylu życia, a w konsekwencji na podnoszenie kompetencji rodziców w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych.

- Społeczne zapotrzebowanie na kampanie informacyjne nie ogranicza się tylko i wyłącznie do problematyki kształtowania zachowań żywieniowych. Także system szczepień zalecanych w Polsce winien być oparty na kampanii informacyjnej, prowadzonej w sposób ciągły, jak również poprzez bieżącą modyfikację programu szczepień obowiązkowych.
- Bezwzględnie należy stworzyć system badania przez lekarza specjalistę każdego dziecka co najmniej 1 raz w roku.

Aspekt edukacyjny – wnioski i rekomendacje

Wnioski

- Zdaniem respondentów szczególnie istotne dla przyszłości dzieci i młodzieży jest wykształcenie; im jest ono wyższe, tym lepszy start życiowy, zwłaszcza w kontekście zawodowym, wysokości wynagrodzeń, co analogicznie pozwala przewidywać, że tym większe będą szanse życiowe następnego pokolenia (wnuków).
- Wśród problemów odnoszących się do systemu kształcenia wyartykułowanych przez Polaków zwrócono uwagę na bariery strukturalne, których respondenci nie są w stanie pokonać własnymi siłami ani wysiłkiem całej społeczności lokalnej, gdyż wynikają one z systemu organizującego kształcenie.
- Równie istotną kwestią determinującą dostępu do edukacji dzieci i młodzieży są także koszty z tym związane. W przypadku tego czynnika zauważalne są bariery indywidualne (brak środków na opłaty, na zakup materiałów i przyborów szkolnych) oraz zbiorowe (brak środków w budżetach samorządów lokalnych na utrzymanie placówek, kadry, zapewnienie połączeń komunikacyjnych). Dodatkowe trudności o charakterze finansowym są często multiplikowane przez wymagania samych nauczycieli. Jest to szczególnie odczuwalne w rodzinach wielodzietnych, gdzie zmieniane co roku przez kadrę nauczycielską wykazy podręczników nie pozwalają na przekazywanie kolejnym dzieciom materiałów i przyborów szkolnych. Prowadzi to zatem do sytuacji, gdzie przeszkody tego

typu są nie do pokonania bez interwencji podmiotów odpowiedzialnych za realizację polityki społecznej, z państwem włącznie.

- Rodzice nie posiadają wiarygodnych informacji na temat sytuacji swych dzieci w klasie, szkole, w grupach nieformalnych. Co więcej, z badań wynika, że najprawdopodobniej nie są w pełni poinformowani o społecznym funkcjonowaniu swoich pociech.
- Zdaniem rodziców dla przyszłości dziecka bardzo ważny jest kapitał wyniesiony z domu rodzinnego. Odpowiednio ukształtowane cechy charakteru, takie jak: pracowitość, słowność, uczciwość, terminowość, konsekwencja w działaniu w połączeniu z poziomem wykształcenia, fakultatywnymi umiejętnościami i wiedzą, mogą w przyszłości mieć decydujące znaczenie w zwiększeniu szans na rynku pracy. Czynnikiem ułatwiającym start w życie młodego człowieka jest pewnym stopniu zamożność rodziców.

Rekomendacje

- Wsparcie oddolnych przedsięwzięć edukacyjnych, głównie na poziomie edukacji przedszkolnej poprzez zapewnienie wsparcia podtrzymującego rozpoczęte i funkcjonujące już inicjatywy. Dla przykładu Program Operacyjny Kapitał Ludzki umożliwia pozyskanie środków na utworzenie i prowadzenie placówek przedszkolnych na terenach wiejskich, jednakże jest to pomoc terminowa (np. dwa lata). Po upływie realizacji projektu ustaje wsparcie finansowe, a samorządom brakuje środków na podtrzymywanie funkcjonujących już instytucji.
- Urealnienie systemu wsparcia dla uczniów z rodzin najuboższych, z terenów wiejskich, małych gmin, rodzin wielodzietnych, rodzin niepełnych tak, by faktycznie szanse edukacyjne dzieci z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z różnych powodów były coraz większe.
- Dekomercjalizacja wyposażania uczniów w podręczniki szkolne. Zagwarantowanie przez określony czas (np. 5 lat) stabilności zestawu podręczników dla poszczególnych roczników. Umożliwi to przekazywanie materiałów edukacyjnych poszczególnym rocznikom po niższych kosztach (giełdy podręczników) a w samej rodzinie bezkosztowo kolejnym dzieciom.
- Opracowanie, wdrożenie ogólnopolskiej akcji podnoszenia kompetencji życiowych rodziców. Akcja ukierunkowana na wspieranie rodziców

w planowaniu i prowadzeniu karier szkolnych dzieci, połączona na przykład z akcjami „lifelong learning”, „education”.

- Kampania informująca o prawach i obowiązkach obywateli, samorządów lokalnych, podmiotów edukacyjnych, itd. w zakresie polityki edukacyjnej.